

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Ece Temelkuran

Ece Temelkuran

İkinci Yarısı

İkinci Yarısı

ECE TEMELKURAN

İKİNCİ YARISI

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1.-2. basım: Everest Yayınları, 2011-2014

Can Yayınları'nda 1. basım: Ekim 2016, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Everest Yayınları için yayına hazırlayan: Çiğdem Uğurlu

Editör: Sırma Köksal

Düzeltili: Tuğba Eriş, Mert Tokur

Mizanpaj: Mehmet Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3320-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ECE TEMELKURAN

İKİNCİ YARISI

DENEME

Ece Temelkuran'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

***Devir*, 2015**

***'Ağn'nın Derinliği*, 2016**

***Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita*, 2016**

***Bütün Kadınların Kafası Kaşıktır*, 2016**

***Dışandan / Kıydan Konuşmalar*, 2016**

***Düğümlere Üfleyen Kadınlar*, 2016**

***İç Kitabı*, 2016**

***İçeriden / Kıydan Konuşmalar*, 2016**

***Kayda Geçsin*, 2016**

***Kıyı Kitabı*, 2016**

***Muz Sesleri*, 2016**

***Ne Anlatayım Ben Sana!*, 2016**

ECE TEMELKURAN, İzmirli ve 1973 doğumlu. 1993'ten başlayarak 20 yıl muhabirlik ve köşe yazarlığı yaptı. *Bütün Kadınların Kafası Karışıktır* (1996), *Oğlum Kızım Devletim-Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri* (1998), *İç Kitabı* (2002), *Kıyı Kitabı* (2002), *İçeriden / Kıyıda Konuşmalar* (2004), *Dışarıdan / Kıyıda Konuşmalar* (2004), *Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita* (2006), *Ne Anlatayım Ben Sanal* (2006), *'Ağrı'nın Derinliği* (2008), *Muz Sesleri* (2010), *İkinci Yarı* (2011), *Kayda Geçsin* (2012), *Düğümlere Üfleyen Kadınlar* (2013), *Devir* (2015) adlı kitapları yazdı. 2010'da İngiltere'de *Deep Mountain* ('Ağrı'nın Derinliği'), 2011'de ABD'de *Book of the Edge* (*Kıyı Kitabı*) adlı kitapları yayımlandı. *Muz Sesleri*, beş dilde yayımlandı. *Düğümlere Üfleyen Kadınlar* ise Almanya, Çin ve Fransa'dan sonra İngiltere'nin de aralarında bulunduğu 13 ülkede yayımlanmayı bekliyor. *The Guardian*, *The New York Times*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *New Statesman*, *New Left Review*, *Le Monde Diplomatique*, *Berliner Zeitung* gibi gazete ve dergilerde makaleler yazdı. 2007'de Saint Anthony's College'in akademik davetlisi olarak bir yıl Oxford'da bulundu. Uluslararası Af Örgütü ve Prens Claus Vakfı'nın davetlisi olarak Amsterdam'da 2013 yılı için "Özgürlük Konuşması"nı yaptı. Türkiye'yi anlattığı "Çılgın ve Hüzünlü" kitabı Almanca ve İngilizce olarak yayımlandı, çeşitli dillerde yayımlanmayı bekliyor. Beyrut, Tunus, Paris'te yaşadı. Şimdi zamanını İstanbul ve Zagreb arasında geçiriyor.

İçindekiler

Ömrün İkinci Yarısı	17
Bir Sahtekâr Olarak Hayat... ..	24
Nar Kalpler	27
Nar Kalpler-2	30
Yaşamak İçin Kaçanlar	33
Şişman Sevdim, Pişmanım!	36
Küçük Kara Balık Izgara	39
Arkadaş Arıyorum, Arkadaş!	42
Hiçbir Şey Yazısı	46
Yağmur “Şiyiri”	48
Ne Kadar Aşk, O Kadar Attilâ İlhan!	51
Yoksunluk Sınırı	54
Korkusuz Kadınlar Okulu	57
İncelik	63
“Neden Geldim İstanbul’a?”	65
Antidepresan	69
Kalp Yiyen	72
Sigarasız Yazı	76
Atkı	79
İnsanlar ve Hayvanlar	81

Gidenler Genç Kalır	84
Portofino	86
Kadın-Çocuklar!	89
Bayanlar, Baylar, Bahar Artık Aramızda!	92
Işıklı Bahçe	95
Tatile Çıkalım!	98
Şahsım veya Klonum Yazıyor: Tek Bir Hayat ve Hep İki Seçenek!	101
Evranos Bey İle Nurhan Hanım'ın Aşkları	104
Yalnızlık Mavisi	107
Tutulma	110
Kuzine	113
Merasimsiz	116
Ah! Hayat!	119
Canavarlar	122
Aşkın Babil'i	125
Sen de mi?	128
Düşme Hakkı	131
Paris'te Rüzgâr	134
Ayrılık	137
İsmail Ölmüş Olabilir	140
Kadınlar, Liderlik, Erkekler ve İş Âlemleri: Ciddiye Almayın!	143
Küçük "Kadın" Çocuklar	146
Kapılmış Gidiyor Bahtının Rüzgârına... ..	150
Hayatın Yakasını Bırakmak	154
Kadın Gövdesinin Yeni Tanrısı	157
Halkı "İzlettirmek"	160
Yaz Geldi: Toplu Kesim Mevsimi	163
Kadınlar ve Hikâyeleri	166

Üzüm, İncir, İzmir	169
Sharon' u Değil, Elif'i Öp!	172
Poşetleşme	177
Sök Kendini!	180
Bu Maceranın Sonu	183
Şahsımın <i>Life Style</i> ' ı	186
Sen Nasıl Yaşlanacaksın?	190
Değişik Şeyler	193
Yakalamak	196
Seni Özledim	199
Cumartesi	202
Erkekler Kadar Ciddiye Alsak Kendimizi	205
Regl	208
Sigara ve Mozaik	211
Tatil Dönüşü Yazısı	213
Ağaç Hakları	216
Kendi Halinde, Mütevazı Dondurma	219
Müdavele-i Efkâr	222
"Modeller Paris!"	225
Senin Gibi Kuşlar... ..	228
Kül ve Kır	230
Bahar	233
İnsanı Nasıl Delirtirler Aysel?	236
Sen Yanlış Kadını Sevdin	239
Benim Kuşlar	242
Kadınların Törenleri	245
Sonlar Kuşağı	248
Hafif Kalp	251
Aldatılmış Kuşak	254
Hassasiyet Ayarı	257

IKEA Kafası	260
İnsanoğlunun Kalenderliği	264
Ergenlik Mahallesi: Cihangir	267
Bu Kadar Kolay ve Bu Kadar İmkânsız... ..	270
Kelebek İhtimali	273
Çiçek Sana Bakıyor mu?	276
Söz	279
Sen Olmak İsterdim	282
Tanışalım	285
Zor İbadet	288
Pazar Hayali	291
Her Şey İçin Teşekkürler!	294

İşte böyle yaşamalı, böyle yaş almalı insan!

“Görünmez oluyorsun, biliyor musun?”

Son derece çekici olduğunu düşündüğüm, çok akıllı, çok başarılı, ellilerinin ortasındaki arkadaşım gülerek böyle dedi ve durup bana baktı. Anlamadım. Devam etti:

“Bunu sen de yaşayacaksın. Altmış yaşına yaklaşırken kadın olarak birden görünmez ilan ediliyorsun. Çok garip bir duygu.”

Bu nasıl bir şeydir diye düşünmeye başladım epeydir. Tamamen görünmez hissetmek nasıl bir şey? Daha doğrusu bir kadının belli bir yaştan sonra cinsiyetsiz ilan edilmesi nasıl bir yoksunluk hissi yaratır? Tersinden de sorulabilir elbette:

Bir kadının belli bir yaştan sonra cinsiyetsiz sayılması nasıl bir imkândır?

Bu sorular belki bir erkek için de sorulabilir. Ama onu bir erkek yazara bırakmayı tercih ederim.

Kadınlar için “ikinci yarısı” ile birlikte, yani otuz beşi geride bırakınca başka bir hayat başlıyor. Hiçbirimizin yeterince hazır olmadan yakalandığı bir hayat bu. Belki de bu yüzden, kendi sonbaharımı şimdiden planlamak için yaş almakta olan kadınlara bakıyorum. Bazıları “ihtiyarlamamaya” uğraşıyor, bazıları ise hemen ihtiyarlamaya. Bazıları bunu öncesi hayatlarının acıklı sonu olarak yaşıyor. Ama bazıları kendim için de umut ettiğim şeyi yapıyor:

Başka bir sayfa açıyor ve keyfine bakıyor!

Öyle sanıyorum ki kadınlar sevmek zorunda olan canlılar. Bunu sevdikleri kişi için değil, kendi sevme ihtiyaçları için yapıyorlar. Kadınlar, durmadan bir şeyi tedavi etmeli, tamir etmeli, iyileştirmeli. Yoksa içleri kuruyor sanki "ikinci yarısı"ndan sonra da devam ediyor bu ama bu kez çok daha zenginleşerek, çeşitlenerek, çoğalarak. Sanıyorum ellili yaşlara gelindiğinde bir kadının önünde çok daha geniş imkânları olan bir sevme sayfası açılıyor. öyle sanıyorum ki dünyayla hesabı eskisi gibi itiş kakış olmadığı için, şahsen çok özendiğim bir tatlı delilik de geliyor kadına. Bir müdanasız hal, bir kendiliğinden kalenderlik, samimi bir cesaret... Sanki oralarda bir yerlerde, daha önce inişli yokuşlu olan yol düzeliyor, tatlı bir meyil kazanıyor. Bir sürü lüzumsuz hesabı kapatmış oluyorlar ya, kafa net! Olup bitenlere, "Çekil bakayım canım sen bi kenara şöyle!" diyecek deneyim kazanılmış oluyor. Afra tafraya karşılık, "Ay öyle mi şekerim!" diyecek ferahlık gelmiş oluyor. Açgözlülüğe, kabadayılığa, ahlaksızlığa karşı, "Höst!" diyecek kadar vazgeçilmiş oluyor müstenasip görünmek sevdasından. Hasılı, önemli ile önemsizi ayırt edebildiği için, önemsizi öyle omuz üstünden arkaya atma, önemliyi bütün kalbiyle, hiçbir dikkat dağıtıcı şeye kulak asmadan ciddiye alma becerisi kazanmış oluyor.

Ya da bunlar benim nasıl yaşlanacağıma dair hayallerim...

İşte böyle yaşanır, işte böyle yaş alınır. Böyle diyorum benden daha büyük kadınlara baktığımda.

Büyümek denen şey bitince yaşlanmaya başlıyoruz aslında. Arada bir kısa dönem bunu unutturacak kadar genç ve toy olsak da. Hatta hiç yaşlanmayacağımız gibi gelse de.

Bu dünya için en çok istediğim şeylerden biri kadınların kadınlarla ahabap, dost, arkadaş, yoldaş olması, dayanışması, yardımlaşması. Bizi bize yabancı kılan sonra da düşman eden her şeyin bize kasten öğretilmiş şeyler olduğunu hatırlamak için bu yaşlı-genç ayrımı önemli geliyor bana. Çünkü kadınların kadınlardan öğreneceği şeyler sadece o kadınlar için değil, dünya için de mühim. Dünya ancak bizi olması gerektiği gibi davranırsak daha iyi bir şey olacak.

Genç bir kadının en büyük hatası kendinden daha yaşlı kadınlara bakıp asla onlar gibi tökezlemeyeceğini, asla onlar gibi çuvallamayacağını düşünüp kibirlenmek. Yaşlı bir kadının en büyük hatası da genç bir kadını, hayatın dışına itilmiş olma-

nın suçlusunu, bu durumun huncunu alacağı mecra olarak görmek. Kardeşlik kolay bir şey değil. İnsanın kendini terbiye etmesi gerekiyor.

Bu kitap yıllar önce kendi kendine böyle bir terbiye edinme fikriyle bir araya getirildi. Ben nasıl yaşıyorum, nasıl yaş alıyorum, ona bakmak için.

Dilerim *İkinci Yarı* sizin için de daha ferah yaş almaya yardım eden bir vesile olsun.

ÖMRÜN İKİNCİ YARISI

Ben artık ikinci yarıya girdim. Ve her fani gibi ben de birinci yarıdan ders aldığımı zannediyorum. Daha da fenası, bu derslerin işe yarayacağına dair bir ümidim var. Hayat denen şeyin her insanla yeniden sıfırdan başlaması ne büyük bir saçmalık!

Ömrünün (iyimser bir bakış açısıyla) ikinci yarısına başladığında insan, vakit kaybetmek istemiyor. Daha önceki *daha çok, daha hızlı, daha yüksek, daha güzel telaşa* benzeyen bir telaş değil bu, başka şey. Ayıklamak istiyorsun, tahammül ettiğin, seçtiğini sandığın ama seçmediğini artık anladığın, zamanını ve dermanını boş yere emdiğini bildiğin her şeyi, büyük ve biraz da kederli bir bahar temizliğiyle göndermek istiyorsun geçmişe. Safranı “şu an” denen kuyunun içine gömüp, yola yükte hafif pahada ağır olan ne varsa onlarla devam etmek istiyorsun. Çünkü birinci yarıyı herkes gibi otuz beş yıl olarak tamamlamış olsan da ikinci yarının ne kadar süreceğini bilmiyorsun. Birinci ile ikinci yarı arasındaki en ölümcül farkın bu olması dehşete düşürüyor insanı.

Aynı kavşakta yazının ikinci yarısına da geçiyorsun. Fazladan söylenmiş süslü sözcükleri cahil bir gevezelikten, budalaca bir gösteriştan saydığın, giderek bu türden laf kalabalığına tahammül edemez olduğun ikinci yarısı

bu. Yazının-sükûta doğru giden yarısı. Bunlara vakti olmayan insanları anlıyorsun; sen de onlardan birisin artık çünkü, biliyorsun.

Yazı, bu yarıdan bakınca yazmak, başka türlü görünüyor insanın gözüne...

Yazmak, neredeyse sersemliğe varan bir cürettir. Cüretkâr olan kısmı şimdiye kadar söylenmemiş bir şey söyleyeceğini ya da herhangi bir şeyi hiç anlatılmadığı bir biçimde anlatabileceğini sanmakla ilgilidir. Sersemce olan kısmı da bu cüretin peşinden gitmektir. Ama tıpkı insanoğlunun bütün yaşadıklarına rağmen doğmaya devam etmesi gibi mucizevi bir inat da vardır bu işte. Çünkü her seferinde biri çıkar ve insanı mutlak bir isabetle anlayabileceğini, anlatabileceğini düşünür. Hatta kimilerinin insanı değiştirecek cümleler kurmak hayali bile vardır. Doğrusu, yazı yazanın bu pek insanca inadı için elinde yeterince nedeni olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü tarih boyunca insanın tanıklık ettiği en büyüğü şeydir söz. Tanrı'ya inanıyorsanız onun, insanın kalbine dokunmak için başka şeyleri değil sözü seçtiğini bilirsiniz. İnanmıyorsanız sözün Tanrı gibi sınırsız bir büyüğü bile yaratacak kadar büyük olduğunu bilirsiniz. Her iki durumda da söz, insanoğlunun her seferinde hayatını adayacağı kadar kuvvetlidir.

Yazı, kural olarak iyimserdir. İlk kez bir barış antlaşmasında kullanılmış olması tesadüf değildir. Yazı, insanoğlunun en iyi dileğidir. Öldükten sonra çocuklarının onun sesini duyacağına inanmasıdır, bunu dilemesidir. Önce gidenlerin sonra gelenler onların yaptıkları aptallıkları tekrarlamasın diye yeniden ve yeniden, tarih boyunca, hep bir kez daha gösterdikleri çabadır. Yazı, kural olarak iyi niyetlidir.

Yazı sonsuzdur. Ama sadece sonsuz değildir, bir başı da yoktur. Tıpkı rüyasında şiirler gören bir çocuk gibi, yazmayı öğrenene kadar da aklına yazmıştır insanlık. Muhakkak tıpkı biz kavgada söyleyeceğimiz sözleri nasıl unutuyorsak, o an geldiğinde onlar da kekeleydiler. Büyük bir kekemelikti insanlık yazıdan önce.

Merak ediyorum hatırlamak nasıl bir şeydi yazıdan önce. Belki de o zaman hatırlamak yoktu. Ya da hatırlamak zorunluluğu yüzünden bu an geçmiş ile doluyordu.

Yazı sonsuzdur. Tarihten sonra sürer. Göreceksiniz öyle olacak. Bir kalem veyahut da bir kâğıt kalmadığında da yazı var olacak.

Ömrün ikinci yarısında böyle görüldüğü için yazı, giderek küçülür insan bu büyüklüğü gözle kestirilemeyen kapının önünde. Küçüldükçe dilsizleşebilir yazının huzurunda.

Bu da yetmezmiş gibi, benim ömrümün ikinci yarısı, insanlığın ilginç bir zamanına denk geldi ve “ilginç” sözcüğü her zaman kulağa geldiği kadar iyi bir şey olmayabilir.

İnternette önce yazının bir kokusu ve tuşesi olduğu gibi bir ağırlığı da vardı. Bir söz yazılı ise yalan olma ihtimali daha düşük gibi gelirdi insanlığa. Yazı yazmak ayrıcalıktı. Derken televizyondaki insanların da bizi görmesi gibi bir şey oldu. Okur denen şüpheli kişiler yazar oldular. Yazar diye bir şey kalmadı gibi oldu hatta. Herkes yazdığına göre... Herkesin yazdığı herkese ulaşabildiğine göre... Yazar kim şimdi? Kim yazar? Bu ikisi bambaşka sorulardır.

Herkes yazar mı artık? Öyle olsa bu mucizevi bir dünya olurdu; hiçbir kalp kırıklığını açıklamak zorunda kalmazdık ve bir incire hayret ederken yalnız olmazdık. Ki ben öyle sanırdım küçükken. Bilmiyordum herkesin yazı yazmadığını. Herkesi kendim gibi sanırdım, yazarak

yaşayan. Başka türlü yaşamayı bilmiyordum çünkü. Hâlâ da bilmem. Ama hayır, herkes yazar değil. Hepimiz, sözün doğarken bir doğum lekesi gibi göğsüne düştüğü o insanların cümlelerinin peşinden gidiyoruz hâlâ.

Yazar kim şimdi? Bir süredir fazla alıştığı apoletleri sökülen biri. İyidir iyi. Nicedir derbederliğimizi kaybetmiştik. Sait Faik, fakirliği olmadan, haytalığı, dıştakiliği olmadan Sait Faik olamaz, unutmuştuk. Serseriliğimiz geri geliyor bize şimdi. Artık sadece “yazmasa çıldıracak olanlar” yazacak belli ki. Fazlaca para ile ilgili olmaya başlamış bu iş, fazlaca planlı ve düzenli. İnternetin iyiliği bu işte. Biraz aç kalacağız ama karşılığında sözün büyüğü, hakikatın çekirdeği bize geri dönecek. Bence iyi. Bence iyi.

Ben yazının neresindeyim? Sürekli değiştiği için tam bilemiyorum bunu. Bildiğim tek bir şey var; yazıdan önce bir ben var mıydı, hatırlamıyorum artık. Küçük patatesler çizip bir deftere, içine mektuplar yazan bir çocuktum ben, yazmayı öğrenmeden önce. Yazmayı taklit ederek “yazıyordum”, harfler henüz aklımda yokken bile. Yeterince sözcük bilmezken şiir biriktiriyordum kafamda. Hâlâ yazamadım örneğin çocukluğumda kafama koyduğum görüntülerin sözdeki karşılıklarını, aklıma kazıdığım kokuların cümlelerini kuramadım, hayretim bütünlüğünü anlatacak bir hikâye yazamadım. Zaten sanırım yazarların yaptığı şey bu hayatları boyunca. O bir âna varmak. Çocukkenki bir âna. O anlatamadığın âna... Ben işte o anlarla doluydum. Yazmayı istiyordum. Bunu istememeyi bilmiyordum.

İstedikleri işi yapan insanlar ne kadar bahtiyardır değil mi? Ne için doğdularsa, hayatları onunla buluşan, hayalleriyle yolları hiç ayrılmayan insanlar ne şanslıdır,

öyle değil mi? Ben onlardan biriyim sanırım. Öncesinde içimden, sekiz yaşından sonra da yüksek sesle söylüyordum yazar olacağımı. Sanırım daha ziyade başka bir şey olamayacağımı kastediyordum. Bugün artık yazı yazmaktan başka hiçbir şey yapmayı, hayatımı başka türlü kazanmayı bilmiyorum.

Bu yüzden artık yazı yazmak zorundayım. Başlangıçta yıldızlı bir hayal, sonra büyülü ve kaçınılmaz bir seçim olan, peçete kâğıtlarına ve her seferinde içinden taşarak yazdığım yazı, bugün artık beni ele geçirdi. Kimisi yoksul kalır yazmak için; ben yazmak için yoksun kaldım yazıdan. İsteyince değil artık, istesem de istemesem de yazıyorum. Bu da ihanettir yazıya, her an bu ihanetin ağırlığını, suçluluğunu hissediyorum. Bir gün yazının kapılarını bana bu ihanetimin yüzünden kapayacağını düşünüp duruyorum. Çok ama çok korkunç şey bu. Ama bu korku karşılığında hayatımı kazanıyorum. Ben yani bazen yazarak bazen de yazıya ihanet ederek yaşıyorum. Tek bir ümidim var; o da yazının son sevap-günah hesabında sevaplarımın hiç değilse burun farkıyla galebe çalması. Bu yazılar, buradakiler yani, sevaplarım, ben öyle görüyorum. Sanırım ara sıra böyle yazılar yazabildiğim için, yani sevaplarımın yüzü suyu hürmetine hâlâ devam edebiliyorum.

Giderek daha az yazıyorum böyle yazıları; bilenlerin dikkatini çekmiştir, çekiyor, söylüyorlar sık sık. “Artık o yazıları yazmıyorsunuz,” diyorlar mektuplarında, yolda rastladıklarında. O yazılar? “Yani işte duygusal... Yani işte... O yazılar işte.”

Doğru, yazmıyorum. Çünkü içimden gelmiyor hiç. İçimden gelen şeyleri yazmak içimden gelmiyor. Bu ay-

nen, artık âşık olmayı istememeye benziyor. Bilenler bilir, bilmeyenler de eninde sonunda öğrenecektir.

Önceleri bu dünyanın içimden gelen şeyleri hak etmediğini düşündüm. Dedim ki, “Herhalde bu yüzden içimden gelmiyor içimden gelenleri yazmak.” Sonra Türkiye’deki okur zalimliğinin beni yıldırıldığını düşündüm. Artık kalbimi açtığımda hiç sektirmeden tabi tutulduğum, samimiyet ve samimiyetsizlik üzerine yapılan, kriterleri hiç belli olmayan şu tuhaf okur testleriyle uğraşmak istemediğimden oluyor sandım. Fakat o da değil, artık eskisi kadar aldırımıyorum. Testleri yapan genç okurlar vakti gelince büyüüp samimiyetin böyle sınanmayacağını, meselenin tutarlılık olduğunu anlıyorlar. Sonra yenileri geliyor ve test yeniden başlıyor. Sonra onlar da büyüüp vazgeçiyor, yenileri geliyor vesaire vesaire...

Bayağı da insan büyüttük laf aramızda! Yani şöyle bir bakınca... Liseden alıp çoluk çocuk sahibi yaptığım epey insan vardır herhalde. Beraber büyüdük işte. Ben de çocuktum başladığımda nihayetinde. Neyse.

Sanırım “o yazıları” yazmamamın sebebi, artık aklımdan arkasından daha delice şeyler geçmesi. Yazı yazan insanlar tersine yaşılanıyor, böyle bir teorim de var. Epey ihtiyardım da evvelce. Şimdi daha çocukça, daha saçma şeyler geçiyor aklımdan. Ve bu dünyanın kurulumunda, “ciddiye alınmak” diye bir engel var. Niye bilmiyorum, delice şeyler söyledikten sonra insanlar sizi ne kadar akılcıca şeyler söylerseniz söyleyin ciddiye almıyorlar. Sanırım kalabalıklar, gerçek ciddiyeti yok etmek için asık suratlı ahmaklığı yaygınlaştırmaya fit. Ne yalan söyleyeyim, ben de bu kuralı bozmak için kendimi kurban etmekten yana değilim. Ya da değildim diyelim. Çünkü

zamanla öyle bir noktaya geldi ki olaylar, artık ciddiye alınmayı ciddiye almıyorum. Bu da ömrün ikinci yarısına geçmekle ilgili. Daha az sayıda meseleyi ciddiye alıyor insan. Ben de farkına vardım ki, pek mühim insanların ve kalabalıkların beni ciddiye almasından daha çok ciddiye aldığım bir mesele var. Anladım ki yazıdır en ciddi mesele. Hele ki başka türlü olmayı bilmiyorsan... Yazının kapısından döndürülmektense tüm mühim kapılardan döndürülmeyi yeğlerim. Ve anladım ki yeterince günah işlerse insan yazıya karşı, yazı kapısından döndürür insanı. Ya da diyelim ki yeterince sevap işlemezsen, söz yüz çevirir senden.

Bu yüzden işte şimdi sevaplarımı hatırlatıyorum yazı tanrısına bu kitabı hazırlayarak. Günahlarımı bağışlasın istiyorum. Sözü çarçur etmemi...

BİR SAHTEKÂR OLARAK HAYAT...

Otuzların ortasından sonrası biraz zormuş. “Diğerleri gibi” yakasına giden o köprüden önceki son çıkış geçildikten sonra işler biraz zahmetliymiş. Sen “sonu pek belli olmayanlar” yakasındasın şimdi. Bizim yaka, diğerlerinin izlemeye bayıldığı bir filmdir aslında, bakma. Bilhassa ve en çok da köprüden son anda kendilerini öte tarafa atanlar merak ederler sonumuzu. Bu yüzden biz, köprünün öte tarafının fotoromanıyızdır biraz. Karşı tarafın kendisi hakkında, “Aman canım iyi ki...” diye başlayıp hayatı ucuz atlatmanın ferahlamasıyla okudukları. Biz hayatı hiç ucuz atlatamayız.

Debdebe ve vesvese

Otuzların ortasını geçince yol stabilize. Maceralı gençliğin debdebesinin yerini, pek o kadar da macera istemediğin orta yaşın vesvesesi almaya başladığında insanın kalbi çiçekbozuğu oluyor biraz.

Daha önce, “Ya beceremezsem,” diye korkuyorsun da otuzların ortasını geçince bu korkuyla koşturup durmaktan dalağın şişmiş oluyor, böğründe kalp gibi atan tuhaf bir sancı. Artık, “Ya beceremezsem,” diye korkmuyorsun, hasbelkader becermiş oluyorsun zaten ne bece-

receksen. İnsan artık, “Ya hayattan alacaklı kalırsam,” diye korkuyor. Hayatın kendilerine borçlu olduğunu hissedenden ihtiyarlar beni çok içlendiriyor bu yüzden. Çok pis bir dolandırıcının eline düşmüş zavallılar gibi öfkelerini nereden çıkaracaklarını bilmiyorlar. O devamsızlık tatsızlaştırıyor son yıllarını. Otuzların ortasını geçince işte onlar gibi ihtiyarlamaktan korkmaya başlıyorsun. Ne acayip! Daha dün on altı yaşındaydın.

Seçmeye zaman mı vardı?

Daha dün on altı yaşında gibi hissettiğine göre yalandı demek ki. Her şey bizim seçimimiz, bu yolu biz seçtik meselesi yani, palavra. Çünkü hiçbir şey seçmeye vakit yoktur aslında. Kalbinde yazılı, kendinin de o anda okuyamadığı, sonra bakınca söktüğü bir yazı, bir bilgi var. Ne seçeceğini sen biliyorsun ama aklınla ilgili bir şey değil bu. Akla zaman mı vardı? Daha dün on altı yaşındaydın, diyorum! Bugüne gelene kadar arada ne oldu? Bu aynı zamanda geri kalan ömrün de aynı hızda geçeceğini mi gösteriyor? Biz “bugün” adlı noktada durup zamanın olmayan iki ucunu arayan biçareler miyiz aslında? Şu anlaşıyor otuzların ortası geçince işte: Hayat diye bir uzunluk birimi yoktur!

Koşarak yaşlanmak

Bizim gibilerin nasıl yaşlanacağı belli değil. En çok bu bakımdan dolandırıldık sanırım. Kalbin emniyeti için hasis duygusal yatırımlarımızı yapmadık. Hayatımızın güvenliği için insanları ölçüp biçip biriktirmedik. Ruhsal emekliliğimiz için kenara, tatsız olsa da sağlam diye ilişkiler koymadık. Vaktiyle sıkılanlar, sıkıcı olanlar, şimdi bireysel emeklilik maaşlarını alıyorlar hayattan. “Hiçbir

şey" diye bir şey yapıyorlar, dediklerine bakılırsa pek konforlu. Biz bomboş bir mevduat hesabıyla dikiliyoruz hayatın ortasında, istemediğin kadar bireysel bir mevduat hesabı bu. Demek ki bu yüzden hâlâ koşturarak ve yaşlılığı fena bir melodrama dönüştüren bir telaşla yaşıyor hayattan alacaklı olduğuna inanan ihtiyarlar...

Ceplerini yokla kardeş!

Son tahlilde bakıldığında elimizde ne var? Tek bir sıkı kartımız var elimizde, o da hikâyeler. Kimselerinkine benzemeyen, her anlatıldığında karşı yakadakileri imrendiren, hatta bazen hasetten deliye döndüren hikâyelerimiz var. Bizdeki mamelek bundan ibaret. Tek başına hastaneye gitmek zorunda kaldığında ya da yazları kalabalık masalarda karışık kızartmaya sarmısaklı yoğurt dökülürken ve sen kenardan geçerken bu hikâyeleri düşün. Yalnız başına yola çıkmış her yolcunun yaptığı gibi ferahlamak için sık sık hikâye dolu ceplerini yokla.

Hayat bir sahtekâr dolandırıcı. Ve sen bunu on altı yaşında bilmiyor değildin. Bilmediğin tek şey, köprüden önceki son çıkışın tepesine tabela koymadıklarıydı namussuzların. Ceplerini yokla şimdi, yürümeye devam et. Bari sen bizim gibiler için bu filmin iyi bitebileceğini ispat et.

NAR KALPLER

“Aşk iki kişi arasında asla eşitlenmeyendir...”¹

Gözün başkalarını da görüyorsa sevdiğini sevmiyor musundur artık?

Birini sevmek topyekûn kapattır mı “dükkân”ı? Kepenklerin inmeli midir, elenmiş un varsa elek asılmalı mıdır duvara?

İnsan güzel adamları ve güzel kadınları “görüyorsa” hâlâ, hâlâ “bakıyorsa”, aklından, “Acaba?” diye geçiyorsa, aslında o kadar da dolu değil midir içi?

Bir boşluk mu vardır aslında? Ondan mı yani mesela?

Liseli bir meram gibi görünen bu bahis, derdi ömürlüktür esasında. Eğer bir tür “kalbî lobotomi” olabilseydi, birini sevince artık ömrünün sonuna kadar kafan karışmasaydı hiç, başka bir şeyi, başka kimseyi düşünemez hale getirilebilseydik kendimizi bir ameliyatla...

Oh! Ne şahane olurdu. Konu kapanır, işimize bakabilirdik. Ne ki hayat bölünüyor ortasından bazen. Nar gibi çatlıyor kalp yumuşak karnından. Dağılıyoruz kırımızı kırmızı, toparlayamıyoruz tanelerimizi.

1. Birhan Keskin, Yol, Metis Yayınları.

Ama işte kalbimiz çırpıştı diye hata da yapmak istemiyoruz; hayatlarımız çok fena kıymetli. Tanıdığımız, sevdiğimiz, güvendiğimiz, alıştığımız hayatı bırakmak, bir güzele feda etmek elimizdekini de vicdani bir mesele.

Bir vicdan ve korku terazisi çalışıyor hep içimizde. Ne kadar korkuyoruz kaybettiğimizizin yerini dolduramaktan? Kalbimiz buruşacak mı kapılmasak hiç o yeni rüzgâra? İhtiyarlamış gibi mi hissedeceğiz? Başlangıcın heyecanı mı daha büyük, yoksa kaybetmenin korkusu mu? Bir yeni ile karşılaştığımızda içimizin karmaşık hesap makineleri başlıyor tam yol çalışmaya.

Günahın lezzeti

Yanımızdaki, hayatımızdaki meşru olandır hep. Kabul edilmiş olan, arkadaşlarınıza tanıştırılmış olan, bizimle birlikte hatırlanan, birlikte hatırladığımız kişi. Birini bırakmıyorsun ki bıraktığında, kendinin onunla tanımlanmış halini de bırakıyorsun aslında. Kendinin o kabuğunu bırakmak kolay mı?

Diğer yandan günah, her zaman daha lezzetlidir sevaptan. Ah günah! Bir nar gibi çatlar ve çatlatır insanı ortasından.

Ne çok kırmızıymış için, görür ve hayret edersin kendine. Neler neler yapabiliymişsin meğerse! Yeni insan hayretleriyle gelince meclise, minderler kaldırılır, döşekler havalanır. Ah! O tatlı günaha yer mi bulunmaz!

Ama ya eğer hayat güvenmek demekse? Ama ya hayat aslında bir hayretten uzun sürerse? Mesele budur ve hiç hakiki anlamda hesaplanamaz.

Ama bilirsiniz siz de, nar bir kere çatlarsa kimse taneleri toparlayamaz. Çatlatmayayım desen nar kırırdar kırırdar, duramaz. Ve kimse böyle büyük kararları verecek gücü kendinde bulamaz. Kimse doğrunun ne olduğunu, benim diyen kimse, bilemez.

İşaret ver hayat!

Kimse sevilmemeyi göze alamaz. O yüzden kimse kimseyi terk etmek istemez, karşıdaki anlasın da gitsin isteriz hepimiz. Ya gitmezse? O zaman bu büyük ve tehlikeli ve günahlı kararlar bize kalmasın isteriz.

Bir işaret versin hayat. Biz istemeden olsun, kalbimize hesap verirken, “Başka ne yapabilirdim ki?” demeyi dileriz.

Öyle bir şey olsun ki kaçınılmaz olsun günah.

Öyle bir şey olsun ki sen sorumluluğunu alma olanların.

Öyle bir şey olsun ki, tufan gibi alsın götürsün seni. Sen seçmemiş ol başına geleni. Bedeli ödenmesin yani. Nar kendi kendine çatlasın.

Sen dur öylece. Ellerin iki yana açık. “Ne yapabilirdim ki? Olacağı varmış,” de. Çatlasın nar, saçılsın hayatın yerlere...

NAR KALPLER-2

Sıradan insanlarız biz, en zoru bizimkisi. Limon kokulu çöp torbaları, kirece karşı çamaşır makinesi tozları, banka kredisinde yüzde 0,1'lik faiz indirimi pazarlıkları, çok erken sabah servisi saatleri, üçlü saç bakım setleri, gece "chat"lerinde zayıf bir *Paris'te Son Tango* ihtimali...

Bu ömrün içinden eli yüzü düzgün bir hayat çıkarmaya çalışıyoruz. Kim bilir mezar taşımıza, "Zamanı dolana kadar zamanını pek iyi doldurdu! Tebrik ederiz!" yazacaklar, bilemiyoruz...

Yalnız ölmekte bir numara yok da hangimiz yalnız ölme fikriyle yaşayabilecek kadar çelikteniz?

Bir serüvene heveslensek, başımızın bin türlü belaya gireceğini, muhtemeldir ki elimize yüzümüze bulaştıracığımızı ve bir daha da banka kredi pazarlığına girecek kadar küçülemeyeceğimizi, bir daha çift katlı çelik taban tencerelerin dünyasına sığışamayacağımızı, artık PlayStation'da kimi dövsek rahatlamayacağımızı, iki hayatın ortasında omuzları düşmüş kalacağımızı... bal gibi biliyoruz. Bazen o yüzden durdukça bal dökülmüş gibi yapış yapış oluyoruz.

Bu dünyaya gelmiş olmamızın insanlık tarihi açısından yepyeni bir deneyim olma ihtimalinin yedi milyarda bir olduğunu söyleyip kendimize...

Bu gece de evde oturuyor, erken yatıp ertesi gün kavga etme ihtimalimizin senaryosunu kafamızda canlandırırken uyuyakalıp sabah işe gidiyoruz.

İstediğimiz gibi yaşama hayalini bir “yazlık ev kooperatifine” sıkıştırıp yeni yeni taksitlere giriyoruz.

Bazılarımız, gizli gizli, bir gün bir deprem olmasını, bize ait bütün ayrıntıların kaybolmasını ve yeni bir hayatın tek ortalı bir ilkokul defterinin sağ sayfası gibi serin ve temiz başlamasını dilemiyor muyuz? Şimdiki hayat sol sayfalar gibi, zira hep kenarları kıvrık, ne kadar düzeltsen, dirseğini bastırsan kenarına hep kıvrık kıvrık...

Ah! Bu kadar suçluluk duygumuz ve korkumuz olmasa biz ne biçim insanlar olurduk!

Geçen hafta mıydı neydi, “Nar Kalpler” diye bir yazı yazdım. Haberleri geldi, dört kişi, memleketin çeşitli yerlerinde, birbirlerinden habersiz, yazıyı okuyup eşlerinden ayrılmak için aynı gün dava açmışlar.

Olur böyle şeyler. Benim bir şey yaptığım yok elbette. Bilirsiniz, insan işaret arar bazen. Kalbi nar gibi dağılmışsa, toparlayamıyorsa bir işaret görünsün ve doğruyu, yapması gerekeni söylesin ister.

Muhtemelen olan budur, yoksa ben ne kadar yazsam “aile kurumu”nu sarsamam. Nerde o günler? Keşke!

Mesele, serin bir sağ sayfa ihtiyacında. Mesele, sol sayfaların kıvrılmaktaki inadında. Kıvrık düzeltilsin diye bastırılan dirseğin giderek dayanılmaz bir biçimde ağrmasında. Ama başka ve daha önemli bir mesele daha var, laf aramızda.

Bir hayatı bırakırken kendimizin ne kadarını geride bırakırız? Bunu cevaplamalıyız. Birini bırakırken, yılan gibi kabuğumuzu bırakıp geride, temiz bir deriyle mi başlarız hayata? Ya da sadece derimizin yenilenmesi yeter mi bize? Yoksa, “Oldu mu en iyisi olsun, yeni bir ‘ben’ çıkarıyorum kendimden dışarı” mı demeli insan?

Aynı tekrara düşmemek için aslında, yeni bir hayata başlamak için yeni bir “ben” icat etmek gerek. Yoksa bilirsiniz, insan bir ömür içinden, durmadan, yine, yeniden aynı hayatı çıkarır.

Eğer nasıl yapılacağını öğrenmezsen aslında bütün defterlerin sol sayfası kıvrılır.

İnsanın dirseği, eğer yeni bir “ben” icat etmeden bir hayata başlarsa, yeniden ve belki bu kez daha büyük bir acıyla... Ağırır. Kalp, yeniden, nar gibi, dağılır!

YAŞAMAK İÇİN KAÇANLAR

Her eğitilmiş, genç kadının kalbinde bir
Ah Belinda kâbusu yaşar... Hırçınsak bu yüzden.
Yalan söylemeyi iyi biliyorsak, budur sebebi...

Film, tiyatro oyuncusu Müjde Ar'ın bir prova sırasındaki görüntüleriyle başlar. Tiyatro yapan, arkadaşlarıyla içen, gülen, sevgiliyle sevişen bir kadındır Müjde Ar. Sonra mecbur kalır, "Belinda" adlı bir şampuanın reklam filminde oynar. Senaryo gereği, orta sınıftan, iki çocuklu bir annedir. Ortalama hıyarlıkta bir kocası vardır. Fakat çekim sırasında bir acayıpılık olur. Belinda şampuanıyla saçını yıkarken gözünü kapar, gözünü açtığı anda gerçekten de o hayatın içindedir artık. Çocukların tıka basa makarna ve korkutucu bir Allah bilgisiyle doldurulduğu, kaynanaların kifayetsiz muhterisler olarak oturma odası imparatoriçeliğine oynadığı, bankada çalışılıp akşama da kocanın nikâhla meşrulaşmış tecavüzlerine maruz kalınan, hep diz altı etek giyilen ve eğlenmek için kadınların durmadan hizmet ettiği pikniklere gidilen bir hayat. Olaylar gelişir.

Ebeveynin yalan dünyası

Her kafası çalışan, sağlıklı kız çocuğu en geç on üç yaşında nefes almak için yalan söylemek zorunda olduğunu anlar. “Arkadaşlarla ders çalıştık,” yalanıyla ilk aşk yaşanır, “Dershanedeydik,” yalanıyla ilk öpüşme.

Kendindeki insan hamurunu yok etmeye ikna olmayan kız çocukları yalan konusunda uzmanlaşmak zorundadır. Üniversiteye gelindiğinde, güçbela başka bir şehre kapak atıldığında karmaşık ve geliştirilmiş yalan kompozisyonu bozulmaz. Bu gizli ve ikiyüzlü bir anlayışmadır; aslında yalanlar böyle pürüzsüz bir kız çocuğu olduğuna inanmak isteyen büyükler tarafından söylenir. Okullar bitip de “ekonomik özgürlük” kazanılınca en başından beri sürdürülen “yalan kimlik” bir anda bozulamayacak kadar “yapılandırılmıştır” artık. Gerçek, bundan böyle yalanla değil, mesafelerle korunmaktadır orta sınıfın pisliğinden.

Yalanların söylendiğini değil, söylettirildiğini anlayacak kadar kitap okunmuştur.

Hesabı hayattan sorulacak hiçbir şeyin hesabı sorulamaz. O yalanların kız çocuğunun ruhunda bıraktığı geçmez yaraların da üzeri, yeterince büyüdüğünde kendine ait bir hayatın olduğu (!) teselliyle örtülür.

Belinda evine geri dönüş

Bir gün bu yalanların biteceği fikriyle geçer zaman. Bir daha o boğucu yalan evlerine geri dönmekten uzak durarak.

Sonra işsiz kalınır mesela ya da bir adam sevilir veya terk edilir, beş parasız.

Belinda evleri seni yeniden ikiyüzlü kucağına davet eder. Yeniden kapana kısılmaya, yeniden makarna ve korkunç bir Allah bilgisiyle doldurulmuş evlere.

Her eğitimli genç kadının kalbinde bir *Ah Belinda* kâbusu yaşar. Bütün hayat bu kâbusa kısıtılmamak için harcanır. Her gün o evlerin hayatı üzerini örtecek, nefes alamayacaksın korkusuyla daha çok çalışılır. Erkekler belki daha çok para kazanmak, daha başarılı olmak için çalışır. Ama kızlar, lisede derslerine de işyerindeki ödevlerine de bunun için daha çok çalışır; ele geçirilmemek için! Hırçınsak bu yüzden. Yalan söylemeyi iyi biliyorsak, budur sebebi. Yaşamaya çalıştık. Biz aslında başlangıçta, canlı, kocaman gözlü, korkusuz kız çocuklarıydık.

Bir daha o oturma odalarının kasavetinde öldürülmemek, sindirilmemek, ikiye bölünmek, dönüşmemek için hep uzağa, daha uzağa gittik, düştük. Biz hep o evlerden uzak durmalıydık. Duracağız da. Çünkü biz yaşamalıyız. Yalnızsa yalnız; o da olur.

ŞİŞMAN SEVDİM, PİŞMANIM!

İki gövde arasındaki loş muhabbette, iki et azami yakınlaştığında birbirine şişmanlık var mıdır artık, güzellik var mıdır ya da çirkinlik? Varsa hâlâ bunlar, iki gövde bitişik midir artık?

Et ete değince güzellik de kalmaz, çirkinlik de. Koku vardır artık, dokunmak ve akmak, olsa olsa bunlar sürer iki gövde arasında. Uzaktan çekilmiş fotoğraflar eriyip gider, kusurlar ve şahanelikler. Et ete değince bir loş tarih başlar iki insanın arasında. Bedenler değışse de kolay kolay değışmeyecek bir simya... Eti, kokulu, tatlı ve tanıdık bir yuvaya dönüştüren bir kalbî ilim.

Çok yaklaşıncaya yüzler birbirine –dikkat edin, deneyin hatta– artık parça parça görünür yüz.

“Dışarıdakiler” için

Suret bölünür suretlere. Tek gözü görürsün bazen, bazen sadece alnı, boynun bir kısmını bazen. O zaman işte ve bu yüzden fotoğraflar erir. Artık ya gözün ışıltısı vardır eğer ışıldıyorsa, artık yanağın tadı vardır tadılıyorsa... Yüzlerin tamamı değil, anları kalır hafızada. Göz değildir artık kayıtları tutan. Gövdeler birbirinin vakanüvisi olur artık parça parça.

Bu yüzden iŖte et ete değince güzellik de kalmaz, çirkinlik de.    nk  her ikisi de “dışarıdakiler” içindir, uzaktan bakanlar için. Et ete değince loş bir tarih başlar iki gövdenin bitiştiği yerde.

Bir dostum, sevgilisi, “şişmanlıyorum,” deyince demiş ki sevgilisine:

“Ne güzel! Seveceğim alan artıyor! Dokunacağım yerler çoğalıyor!”

Kadınları kurumaya, incelemek yok olmaya, spor merkezlerinde sertleşmeye davet eden, hatta bunlara kurban eden bir dünyada, dünyanın hallerinden memnun olmayanların bilhassa, lügatinin başka olması icap eder. İki gövde arasındaki loş tarihin sırlarına, oralaradaki sözsüz ve mahrem alışverişe ihanet edilmemelidir üçüncü gözler için.    nk  iki yakın gövdenin meselesi değildir kilo.    nc  kişilerin gözlerinin meselesidir o. Hele hele, niyeyse son yıllarda bir selamlaşma biçimi haline getirilen, “Kilo almışsın”, “Zayıflamışsın” hezeyanının malzemesidir sadece. Ama tabii bir kadın gövdesini yanınızda, “Ne güzel sevgilisi var. Manken gibi!” desinler diye dolaştırıyorsanız o başka. Arabanız gibi mesela, pahalı ayakkabılarınız ve Rolex saatiniz gibi.

   nc  kişilerin gözü

Bütün bu, “Yiyin ama zayıflayın” sisteminin sevgililik ilişkilerine sosyete dergisi estetiğini sokması, dönen ve devinen etlerin arasına California beğenisinin girmesinin en kötü yanı, adamların, kadınların kilo almasından korkar hale gelmesi değil. En kötü yanı bu işin, kadınların içine üçüncü kişilerin gözlerinin sızması. Kadınlar –ne narin bir i leri oluyor bazen–    nc  kişilerin lüzumsuz gözlerini sokuyorlar, alıyorlar i lerine. Artık kendi bedenlerine başkaları gibi bakıyorlar. Uzaktan. Kendi görüntü-

lerinde başkalarının fotoğraflarını arıyorlar; incecik kadınların fotoğraflarını. Gövdenin kendi iç mutluluğunu ezerek eritiyorlar.

Kendi etlerinin neşesini kaçırıyorlar. Neşesiz etler olarak sonra ve böylece, “manken gibi” kadınlar olarak, sevişmeye ve dans etmeye değil, sadece “görünmeye” yaranayan bedenler olarak dolaşıyorlar; azami balyajlı olarak mutlaka... Gövdelerini işte ondan sonra “kalın belli” görüyorlar, ayaklarını “fazla kemikli”. Yoksa ayak da onun, bel de. Hep onundu yani; nereden bu yabancılık, bu kadar “dışarıdan” bakma?

Her gövdenin doğumla başlayan bir kahramanlık tarihi vardır. Yaşamıştır çünkü, duruyordur yerinde her şeye rağmen. Bir kadına, “Kilo almışsın,” demek, o derin kahramanlık tarihine, iki gövdenin arasındaki loş sıklara ihanettir. Sonra o ihanetin kıldığı yeri bulmak da zordur. Etin sır dünyasında nereye saklanır bir kadının kırgınlığı? Bul bakalım şimdi. Seve seve bul... Tek tek her yerini seve seve.

KÜÇÜK KARA BALIK IZGARA

Çocukken ilk okunan kitabın insanların kaderlerini belirlediğine ilişkin, hiç bilimsel olmayan ama derinden güvendiğim bir kanaatim var. Hatta insanların, aslında ilk okudukları kitapların izlerini, hayallerini, güzergâhlarını ömürleri boyunca takip ettiğini, hiç farkında olmasalar bile bütün hayatlarını o ilk kitaplara göre biçimlendirdiklerini düşünürüm hep. Karşılaşmaların, yakınlaşmaların “doğruluğunun” (!) bu kitaplar üzerinden sağlanmasının yapılabileceğine bile inanırım inceden. İlk okuduğu kitap *Ulduz ve Kargalar*¹ olan bir çocukla, *Kaşığı*² okuyan çocuk büyüdüğünde hayatları ne kadar bi-tişebilir mesela? Ya da ilk okuduğu öykü *Diyet*³ olan bir adamla *Çocuklar Yönetimde*⁴ okumuş bir kadın birlikte olabilir mi? Hiç değişmeyecek bir fark vardır aralarında. Muhakkak birinin hep anlatamadığı bir şey vardır o ilişkide. Kapanmaz ve tarif edilemeyen aralık... Velhasıl ilk okunan kitaplar yapar bizi.

1. Samed Behrengi.
2. Ömer Seyfettin.
3. Ömer Seyfettin.
4. Gormander.

Omurgamıza biçim verirler sanki. Gerisi “tarama” gibi gelir bana... Tuhaf yanı bu işin, eğer buna inanırsanız gerçekten, ne okutacaksınız çocuğunuza? Bir insanın üzerinde bu dev hamleyi yapmak hangimizin haddine? Tehlikeli çünkü. Çünkü... Şöyle...

Hikâyenin sonu

Her şey bir sabah Çağan Irmak ile kahvaltı etmemizle başladı. 1970’lerin başında doğan çocuklar olarak nasıl anlatmalıyız, anlatmalı mıyız o dönemi, konuşuyoruz. Sonra *Küçük Kara Balık*¹ faslı açıldı ki, benim okuduğum ilk kitap o idi. Çağan Irmak, *Kara Balık*’ın dizideki yerini anlatıyordu:

“Hani sonunda Küçük Kara Balık geri gelmez ya. Nine balık hikâyeyi anlatırken herkes uyur da hani...”

“Nasıl yani hani?” dedim ben. “Küçük Kara Balık nasıl dönmüyor yahu?!”

Sanırsın “Komünist Parti Tarihi” üzerine tartışıyoruz:

“Öyle ya sonu kitabın. Kara Balık kayboluyor.”

Sinirlendim neredeyse:

“Dönüyor yahu. Pelikanın kesesinde diğer balıklarla birlikte örgütleniyorlar. Bizimki belindeki bıçakla keseyi yırtıyor, hep birlikte kurtuluyorlar. Kara Balık da hikâyesini anlatmak üzere evine dönüyor.”

Yönetmen (!) ısrar ediyor:

“Geri dönmüyor. Bütün balıklar kurtuluyor ama Kara Balık kayboluyor. Kimse ona ne olduğunu bilmiyor.”

Saçma bir sessizlik oldu. Otuz bir yaşına girmişken bugüne kadar üzerinde durduğum zemin sanki ayağımın altından çekildi. Öyle oluyordu: Pelikan yeniliyordu ve

1. Samed Behrengi.

Kara Balık kazanıyordu. Yeni yolculuklara çıkıyordu. Budur yani. İnanmadım bir türlü.

Sonun sonrası

Akşam yemeğinde Mine Söğüt'ü gördüm. Hikâyesinin sonunu ona sordum. Evet onun hikâyesinde de Kara Balık geri dönmüyor. Hatta o görüp eli artırdı: "Behrengi' nin nasıl öldüğü de yazardı ya hani en başında kitabın..."

Ben yine bozuldum. Bana göre yazmıyordu çünkü. Onu ben sonra, yıllar sonra büyüyünce öğrendim. Şah rejimi tarafından katledildiğini ve cesedinin nehre bırakıldığını... Mine, ölüm hikâyesinin kitapta yazılı halini ezberden söylüyor.

Sonra her şey birden yerine oturdu. Yatak odasındaki kırmızı sarı şeritli perdeden sızan öğle ışığı, bordo yatak örtüsünün hışırtısı, annemin uyuklamaya başlayan sesi... *Küçük Kara Balık*'ı ben okumadım ki! Annem okudu bana o hikâyeyi. Tabii ya! Değiştirmiş sonunu.

Tıpkı sekiz yaşındayken bana aldığı şiir defterinin başına, "Erkekçe olsun isterim / Dostluk da düşmanlık da"¹ yazıp şiirin sonraki dizesini yazmaması, benim onu yirmi yaşında öğrenmem gibi:

"Hiçbiri olmaz halbuki!"

Tıpkı herkesin, "Büyük balık küçük balığı yer," diye bildiği lafın annemdeki ve dolayısıyla bendeki versiyonunun, "Halt etmişler!" diye bitmesi gibi.

Annem yeni bir resim yapmış. Fotoğrafını göndermiş bana. Bir kadın masaya dayanmış dirseklerini, tabaktaki balığa bakıyor ince bir alay ve kederle. Resmin adı: "Küçük Kara Balık Izgara"!

1. Ahmed Arif, "Akşam Erken İner Mahpushaneye".

ARKADAŞ ARIYORUM, ARKADAŞ!

İnternette kurulan arkadaşlıklar... Televizyon ekranının altından geçen ve arkadaş arandığını belirten yazılar... Telsiz aracılığıyla çağrılar... Yılmaz Güney'in *Arkadaş* filmindeki gibi arkadaşlıklar... Peki başka?

Televizyon ekranından memeli kadınlar geçiyor. Manasızca gülen, anlamsız bir biçimde dudaklarını yalayan ve normal bir kadının genellikle durmadığı biçimde durup tuhaf pozlar alan kadınlar. Arabayı yıkarken kendini yıkamaya başlayan türden kadınlar bunlar. Hemen ardından bir yazı belirliyor ekranda:

“Yeni bir arkadaş size telefonun tuşları kadar yakın. Arkadaşınızla buluşmak için çevirin: 0900...”

Sanırım çok arkadaş canlısı kadınlar bunlar. Hattın diğer ucunda da arkadaş canlısı adamlar var. Gecenin bir yarısı arkadaş avına çıkacak kadar yani.

Ardı ardına kızlar geçiyor ekrandan. Her “arkadaşın” bir telefon numarası var. Ekranın altından çok hızlı ve küçük harflerle geçen yazıda da bu “arkadaşlığın” dakikasının size ne kadara patlayacağı yazılıyor. Arkadaşlar bitmek bilmiyor. Sarışın arkadaşlar, esmer arkadaşlar, kumralmış da saçını pembeye boyatmış olanlar vesaire... Hepsinin bir hattı var, hattın ucunda arkadaşlıklar. Türkiye arkadaşlık tarihi yazılıyor olsaydı –ki bu yazı küçük bir

girişimdir– son noktasını koyacak olan arkadaşlar bunlar. Dakikada belli bir meblağ karşılığı “banttan” arkadaşlar.

Yok-Arkadaşlar

İnternet sitelerinin de “arkadaşlık” mecraları var. Kategorilere bölünmüş insanlardan seçiyorsunuz arkadaşlarınızı. Önce cinsiyetini belirtiyorsunuz, sonra yaşını. Bazen fiziksel özelliklerini ve toplumsal statülerini de önceden verebiliyorsunuz. Verileri girip *enter* tuşuna basınca istediğiniz koşullara uygun insan profilleri düşüyor sayfaya, istediğiniz bir arkadaş ısmarlayabiliyorsunuz. Onlar da sizin gibi birini aradığı için hiç “vakit” kaybetmeden arkadaş sahibi olabiliyorsunuz. Geceleri bilgisayar ekranlarının başında yazdıkça trajediye dönüştürdükleri hayatlarıyla insanlar “dokunmasız” ve güvenli ilişkiler kuruyorlar böylece. Arkadaşlıklar kimseye zarar vermeden, kimsenin işini aksatmadan, kafasını meşgul etmeden sürüp gidiyor. İnternette çıktığınız anda arkadaşlarınız sizi rahatsız edemiyor. “Yok-Arkadaşlar Devri” denebilirdi bu devre eğer Türkiye arkadaşlık tarihi yazıyorsa idi.

Yılmaz Güney’in arkadaşı

Oysa arkadaşlık “bir kıvılcım düşer önce” ile başlardı. Melike Demirağ, zengin kızı olurdu, Yılmaz Güney kavruk Anadolu çocuğu olarak o ısıltılı hayatın içine girerdi. Arkadaş içe şüphe düşürücü bir şeydi. Şimdiki kadar güvenli, korunaklı bir şey değildi. İsmarlanmaz, seçilirdi herhalde. Hayatla ilgili tercihleri değiştiren bir şeydi. Hayata bakışı değiştiren, seni bir yerden alıp daha ileri bir yere götüren bir süreçti. Öyle olmalı. Benim de doğmadığım zamanlar henüz, kesin konuşamıyorum.

Daha derin bir ilişki idi herhalde ki, Melike Demirağ o lay lay lom dünyasından çıkar ve “yanardı”.

Merak ederim hep, sonraki zamanlarda sol söylemde, o söylemin gündelik hayattaki kullanılışında, öğrenci derneklerinde ve örgütlerde “Mahmut arkadaş”, “Ece arkadaş” diye insanların birbirine hitap edişi *Arkadaş* filminden kalma eski bir hatıra mıdır diye?

Breyk breyk!

Sonra, benim yaşımdakiler hatırlayacaktır bunu, nereden çıktığını bilmediğim bir telsiz furyası çıktı ortaya. Telsizler ellere alınır ve geceye, boşluğa seslenilirdi:

“Breyk breyk! Arkadaş arıyorum, arkadaş!”

Bunun özel bir tonlaması vardı şimdi yazıda seslendiremediğim için anlatamadığım. Ama o ses tonlaması, o boşluğa bağırma hali başlattı herhalde dokunmasız arkadaşlığı. O zamanlar daha ziyade yeni bulunan bir teknolojik oyuncakla oynamanın heyecanı idi insanları neşelendiren. Muhtemelen o sırada, “boşlukta aranan” arkadaşlıkların gerçekten de “boşlukta sallanan” teknolojik arkadaşlıklara dönüşeceğini kimse bilemezdi. Teknolojik arkadaşlarımızın yanı sıra gerçek arkadaşlarımız da vardı yani.

Pınar vardı. Lisenin bahçesinde ilk içtiğimiz sigaralarla elmaları aynı teneffüse sığdırmaya çalışırdık. Birbirimize tuhaf fikirlerimizi söyleyebilirdik çünkü arkadaştık. Elmayla sigarayı aynı anda bitirmeye çalışırken, “Uzaklara gitmeye benziyor ikisinin tadı karışınca,” dediğimizi hatırlıyorum birlikte. Birlikte okuldan kaçtığımızı, Liman Kahvesi’nde çay içtiğimizi, sabahın köründe, üniversite sınavı öncesi acayip bir barda lhlara brendisi içtiğimizi... Müthiş serserilikler yaptığımızı, dut ağacına çıkıp dut topladığımızı, birbirimize aşk acıları anlattığımızı... Bir gün tuvalette, ağlayıp sigara içerken Pınar’la, bir hanıme-

fendi öğretmeninin gelip car car bağırdığında kabadayılık yapıp kadını azarladığımızı... Yani çok ayıp şeyler yaptığımızı. Bunun bir gün köşe yazısında ortaya çıkacağını hiç düşünmediğimizi...

Kucağına yatıp boş boş konuşamadığınız kaç “arkadaşınız” var hayatınızda? Niye varlar hayatınızda? Niye bu kadar büyük bir “yok-arkadaşlar” kalabalığı var hayatlarımızda?

HİÇBİR ŞEY YAZISI

Boş geçerdi dersler bazen. Sizin de geçmiştir. Boş dersler bazen tam da bunu istediğiniz zamana denk gelmiştir. Öyle. Bugün de bütün bir ders günü olarak diyorum, boş geçse. “Meşguliyetle iştigal” ediyoruz ya genel olarak, bugün iştigal edilmese. Genel olarak yani. Dalınsa.

Ağır veya hafif herhangi bir düşüncede çok konaklanmadan eldeki tükenmez kalemle öndeki kâğıda, hatta gazetede sayfasına, hatta tam da bu yazının üzerine şekiller çizilse. Misal yukarıda şahsıma ait olduğu söylenen fotoğrafa bir gözlük yaparak başlasanız işe. Sonra yuvarlaklar, kareler, karelerin içine köşegenler çizilse. Hiçbir şeylerini çizsen. Artık nereden başladığını unutsan, bilmesen nereye gideceğini bu çizgilerin, bu hiçbir şey aralığı geçtikten sonra ne yapacağını düşünmeden kâğıt kalemle hercümerç olsun.

Bugün kimse sana dokunmasa mesela. Öyle dursan. Kimse, “Neyin var?” diye sormasa. Çünkü insanın hiçbir şeyinin olmadığı günler de olur. Hiçbir Şey Günleri. Lodos çıktığında misal İstanbul’da, “Hiçbir Şey Günleri” ilan edilse, İzmir’de imbat esmediğinde, Ankara’da kırkıkindi (bu sözcükten bir türlü emin olamadım!) yağmurları başlamadan önce pencere önünde oturma, boş boş bakma, boş boş durma günleri.

Çünkü o günler aslında meşguliyetle sersemleştirilmiş aklın kendini diriltme günleri.

Hemayar olsan içinle, için susmak istemişse misal bir hiçbir şey aralığında durabilsen. Ellerine baksan bir şey düşünmeden yine. Saçınla oynasan. Beynin kendi kendine düşünse, ne düşünecekse. Bir şey yapmıyorum diye de içini yemesen, canın bile sıkılmasa yani. Ne iyi. Anneannenin puf böreklerinden başlasan, “Evde un var mı acaba?” sorusuna uçuşsan, mutfığa gitmişken aklın eşikte kalsa, eşik üzerine düşünsen bir parça. Eşikte olmak üzerine. Sonra eşikten zıplasan beşiğe. *Boş Beşik* diye bir film var mıydı acaba? Acıklı şeylere gitse aklın. Kamyonların dikiz aynalarına asılan bebek ayakkabılarının niye seni irkilttiğini düşünsen. O sırada mahallede matkap sesi duyulsa. Türk erkeğinin matkap konusunda bir saplantısı olduğunu düşünsen. Delmekle ilgili bir saplantı. Oradan aklın “kendin yap” programlarına gitse. O programı kim sunuyordu bunu düşünsen. Böyle yani aptal aptal dursan ne iyi. Böyle geçersen günlerden hiçbir şeyi.

Çocuk sorusu

Aklını böyle serbest bıraktığında, öyle bırakacak bir zamanı bulduğunda, günlerden bir gün hiçbir şey günü olduğunda, bırakabilirsen yani aklını öylece, göreceksin ki gitmek istediği yere gidecek fikrin. Gitmesi gereken yere. İş güç kalabalığından öteye, esas seni meşgul etmesi gereken meseleye. Akıp gidip sana o büyük soruları, eğer yeterince zamanı varsa, geri getirecek. Aklın sana olman gereken yerde misin, er ya da geç bunu soracak. Böyle zamanları bize, şahsi fikrimce, bu yüzden vermiyorlar. Bütün yıl geçiyor, hiçbir şey gününü getirmiyorlar. Böyle daldıkları zamanlar olabildiği için belki de, doğru soruları sadece ve hâlâ çocuklar sorabiliyor.

YAĞMUR “ŞİYİRİ”

Susuyor şehir, terbiyeli. Yalnız şıkırtılı su sesi. Sigara içilmeyecekse yağmurla çay niye var? Madem âşık olunmayacak, kadınlar ve adamlar niye? Böyle böyle uzar gider yağmur boyunca...

Yağmur bundan böyle artık hiç durmayacakmış gibi başladı. Ağacı yıkadı, betonda ağladı, ahşaba rahvan sızdı. Şeylerde izini bırakarak ıslak, sonbahar bastırdı.

Her sokak kendi aşağısına akıyor şimdi. Her asfalt denize döküyor kendini. Denizsiz şehirlerde nerede bekler yağmur suları yazı? Birikip birikip nerede? Bu yüzden acaba daha mı acelecidir akan asfaltlar denizli şehirlerde? Gidilecek yeri ve yolu bildiği için su daha mı hızlı akar acaba denizli memleketlerde? Annesine mi kavuşur küçük su birikintileri... Bu yüzden mi aceleci çocukları yerin? Annesine koşar gibi.

Kaçınız düşünüyor acaba yağmur başladığında binaları çitileye çitileye yıkamay? Fosur fosur yıkasak apartmanları ve apartmanların insanlarını... Tülde çoğalır sabun, köpük dolgunlaşır, öyle. Kütle kütle.

Dirilir renk, su yüzüne vurunca. Kimi arabalar, kimi semsiyeler ve sardunyalılar artık aynı derecede neşede. Renklerden önce kırmızı uyanır çünkü, yağmur ilk geldiğinde. Uyanık bir renktir kırmızı, en gösterişçi. Kırmızı

özel olarak seviniyordur sanırım zaman ibresi sonbahara değdi mi... Deneyimli bir pavyon kadını gibi: sahne vakti!

Susuyor şehir, terbiyeli. Yalnız şıkırtılı su sesi. Yağmur susturur sokağı. Kar daha beter mühürler sokakların çenesini. Acaba herkes yağmurla kendi eteklerine, eteklerinden içerilerine çekiliyor mu? Acaba herkes "Cama vuran her damlada" diye başlayan o şarkının gerisini düşünüyor mu? Hep hatırlayamayarak hohlayıp cama... Artık sevdiğinin ismini buğuya yazma modası çoktan geçti mi? Bir de yumruğu sıkıp, küçük parmak tarafındaki yanını cama bastırıp, bir küçük canlının ayak izine benzeyen bu ize parmaklar çizmek vardır ki bazı şakalar tanımadığınız, karşı apartmanda oturan insanlara yapılır!

Bizim bakkal çay yapıyor şimdi. Komutanların en kahramanı olarak yönetiyor yağmur sularını. Fırçası elinde püskürttükten sonra suyun sinsi askerlerini, dinleniyor biraz, tavşankanı. Sonra tekrar başlıyor taarruz. Bizim bakkal müthiş taktik planlar kuruyor düşmana karşı. Şu- rayaya bir delik açmayı, öbür taraftaki suyu o deliğe doğru akıtmayı... Tek kişilik bir muharebede, kimseye anlatamayacağı zaferler kazanarak bizim bakkal, minderli karargâhında tek fırçadan oluşan ordularını yönetiyor. Ordular, ilk hedefiniz bakkalın önündeki deniz! İçeri her gelene son dakika raporu vererek ve kimsenin ilgilenmediğine bozularak yeni ve her seferinde daha dâhiyane hamlelerle... Bakma, sevmiş aslında yağmuru, kendi meşrebince.

Islanan insanlar neden koşup, koşarken neden gülümserler? O insanlar neden sonra su birikintilerine ayaklarını sokan çocuklara kızarlar? İnsanlar kendilerinden neyi saklamaktalar?

İş toplantısındaki kaç kadın yağmura daldı geçtiğimiz yağmurlarda? Cama baktılar, camda takılı kalan yağmura. Hiç konuşmak istemediler, kaç kadın? Ellerini dayayıp çenesine, esneyerek, su gibi olmak istedi acaba, kaç?

Onlar evlerin içinden, camların iç tarafından yağmura bakan çiçekler gibi durur, içerideki çiçekler yağmurun kokusunu alır mı acaba? Kadınlar gibi çiçekler, camda takılı su damlasına dalar mı? Bugün hiç toplantı yapmak, konuşmak istemiyor çiçekler.

Her halükârda ıslanıyor dizden aşağısı. Ne kadar büyük olursa olsun şemsiyeler. Sonra rüzgâr vurunca üşüyor dizler. Hem sonra nasıl olursa olsun bir yolunu bulup yanağa en az bir kere dokunur “yağmurun elleri”. Çocuk gibi nemli olsun diye kadınların yanakları. Kadınları acaba en iyi yağmur mu anlar? Ya da yağmuru mu kadınlar?

Sigara dumanı resim gibi duruyor havada. Rakı içilmeyecekse kavunla peynir niye var? Sigara içilmeyecekse yağmurla çay? Madem âşık olunmayacak, kadınlar ve adamlar niye? Madem büyük yanlışlar ve acayip maceralar olmayacak, niye hayat? Böyle böyle uzar gider yağmur boyunca...

NE KADAR AŞK, O KADAR ATTİLÂ İLHAN!

Dün, tam öğleüstüydü, Yenikapı feribot gişelerinde iki genç kadın konuşuyordu. Kadınların saçlarından vapurlar geçip gidiyor, kadınlar kendi saçlarına takılıp hep gişede kalıyordu. Biri diğerine dönüyordu aniden, bir cümleyi tam ortasından kuruyordu: “Okumadıysan *Ben Sana Mecburum*’u, oku.”

Sonra genç kadın, firketeden kurtulan saçlarını topluyordu hamarat bir hızla, biletleri kesiyordu. Dün bir bilet gişesinde, düğünleri için çeyiz biriktiren iki kız, geçip giden bir gün gibi, Attilâ İlhan’ı anıyordu.

Dün, sabahın körüydü, gazetelerin içine sarılmış taze ekmecekler kurşunlu bir buharla bekliyorlardı gidecekleri evleri. Bakkal, âdeti değildir pek, gazetelere bakıyordu. Telefon çalıyor, Mualla Hanım yine en bet sesiyle muhtemelen, bir kutu yumurta istiyor, “Bak, tazeyse ver ama,” diyordu. Bakkal, şaşılası şey, sinirlenmiyordu. Zira gazete balyalarının ilk sayfalarında Attilâ İlhan’ın yüzünü görüyor, “Ölmüş yahu!” diyordu. Sesi, aniden bir haksızlık olmuş gibi çıkıyordu.

Sorulmuş gibi sanki devam ediyordu: “Gençken tabii okuyorduk. Sevgililer, manitalar filan. Sonra tabii...”

Bir şair ölüyor, bir günde bütün aşklar eskide kalıyordu. Belki her ikisi de bir bakkalın kalbini aynı yerin-

den acıtıyordu. Bir bakkalın artık bir daha hiç âşık olmayacak bir bakkal olarak kalakalışı şairin ölümüyle kesinleşiyordu.

Şairin kimliği?

Dün gazetelerde edebiyatçılardan alınmış görüşler, “Şairin Siyasetçi Olarak Kimliği” yazıları çıkarken, televizyonlarda birileri, “Aşk şairi miydi, değil miydi?” diye karar veremezken, sokaklarda insanlar, ama hepsi tek tek, bir şairin ölümünü, çok eskiden âşık oldukları insanların suretleriyle birlikte anıyordu. Bir ölümün kenarına bu kadar eski aşk iliştilmiş midir acaba? Ne kıymetli bir ölümdür ki o, hep aşkla anılacaktır bundan böyle.

Postacı filmi izlemiş miydiniz acaba? Şair Pablo Neruda’yı anlatıyordu. Sonra, Neruda’ya mektuplarını getiren bisikletli postacı, kasabanın en güzel kızına âşık oluyor ve tutamayıp kendini, Neruda’nın şiirlerinden birini çalıp... Kıza kendi şiirim diye okuyup... Neruda bunu duyunca ne diyordu peki: “Şiir, ihtiyacı olanındır!”

Bu ülkenin de işte, konuşmayı pek beceremeyen bu kavruk çocukların, cümlelere ihtiyacı vardı. İşçi kızların, “Ben sana mecburum, bilemezsin,” demeye ihtiyacı vardı; bir gün bakkal olacağını bilmeyen genç adamların, “Sevmek kimi zaman rezilce korkuludur / İnsan bir akşamüstü ansızın yorulur,” diyebilmeye... Hakir görme!

Ortaokuldan terk ev kızlarının da mektup yazacakları bir aşkları vardır, inşaat işçilerinin, banka memurelerinin, dönerciyedeki komilerin de kalbi çıt diye kırılıyor orta yerinden. Hepsi birden *Sisler Bulvarı*’nda buluşur. Sevdiklerinin adları “mıh gibi” akıllarında, omuzları akşam gibi çökmüştür.

Gizli öpüşmelerde

Şairler, halklarının ümitsizce aradığı sözcükleri bulanlardır. Kim nasıl hatırlarsa hatırlasın ama bu ülkenin sokaklarındaki insanlar, hiç şiir okumaz dedikleriniz bile, Attilâ İlhan'ı o en amansız aşklarına sözcükler bulan adam olarak hatırlayacaktır. Sevgililere bırakılan işaretli mendiller gibi temiz ve kıymetli bu şiirleri, bir daha görülmeyecek sevgililerin fotoğrafını saklar gibi içcebinde saklayacaktır. Sonradan bakkal olsa da, bir gişe kabininde tıklıp kalsa da, çoluk çocuk sahibi mazbut bir kadına dönüşse veya araba taksiti ödeyen bir noter memuru olsa da, vaktiyle yaptığı bir aşk deliliğini, insan olduğunun ispatı olan o günleri hatırlarken muhakkak bu hatıralara bir Attilâ İlhan dizesi ilâştirecektir.

Bir halkın kalbinin en mahremine ismini yazmış olmaktan daha kıymetlisi var mıdır?

Bir komi çocuğun, arka cebinden çıkardığı tarakla saçlarını tarayıp köşe başında âşık olduğu kızı beklerken içinden ezberlediği ve tek kozu olan bir aşk şiirinin sahibi olmaktan daha güzeli var mıdır?

Bu ülkede, bu dilde, biri birine âşık olduğu her gün Attilâ İlhan, o hop eden içlerle, boşaliveren dizlerle, telefon başında beklenen gecelerde, doluveren gözler ve o en gizli öpüşmelerde... Aşkla birlikte yaşayacaktır!

YOKSUNLUK SINIRI

Küçük ve gizli de olabilir. İlla ki görkemli, gitmeli gelmeli, kapıları çarpmalı, karakter çakmalı, olaylar patlatmalı olması da gerekmiyor. Kendi halinde, tek kişilik, çıplak gözle görülemeyecek kadar küçük bile olsa, birkaç macera yaşamadan kapamamak bu hayat faslını.

Çok para kazanınca bir şey olmuyor misal. Havlular düzgün durunca, geniş ekran televizyon alınca, daha iyi bir koltuk takımı edinince ve Hawaîi'ye tatile gidince, işyerinde performans değerlendirme testlerinden göğse kırmızı kurdeleyi çakınca bir numara olmuyor. Böyle bir hayatta, torununuza anlattığınızda, gözlerini yerinden oynatacak, ağzını açık bırakacak hikâyeler birikmiyor. Bir roman kahramanı gibi hissetmeden, bir kere bile *The End* yazısının ardından batan güneşe karşı kahramanca *klark* çekmeden bitiyor, senden benden geçiyor bu hayat. Değer mi?

Birleşmiş Milletler, "Kardeşim, sen de yoksunluk sınırının altında yaşıyorsun!" demez mi? "Yazık vallahi," çekmez mi şimdi olmayan torunun, "boşa gitmiş zaman! Bir numarası olmadan göçmüş gitmiş dedem-ninem buralardan," diye söylenmez mi arkandan?

En güzel hayat oysa, yani herhalde, şimdi yaşamayan bir deli gözlü çocuğu şaşırtmak için yaşanandır. Öyle bir

çocuğu şaşırtmak için tasarlanan hayattır en şahane olan. Geri kalanı yoksunluk sınırının altında kıvranmaktır!

Açlık ve yoksulluk sınırının üstünde ama yoksunluk (!) sınırının altında kıvrananlar çoğunluğu oluşturuyorsa eğer, raydan çıkarılacak birçok tren vardır.

Bir kadın gördüm geçende. Artık yanındaki adamı sevip sevmediğini bilmiyordu. Bilmiyorsa genellikle sevmiyorsundur zaten. Kadın bunu gizli gizli biliyordu. Kadınların her şeyi gizli gizli bildiği gibi... Kocasına ona üç taşlı pırlanta bir yüzük almıştı. Kadının yüzü akıyordu durmadan. Yüzüğe bakıp bakıp yüzü doluyordu kadının. Bir ilişkiyi sürdürme başarısını göstermek istiyordu. Başarılı bir kadın olmak istiyordu. Sonra birden gitmek, kendine tek odalı bir ev tutmak, demliğe tek kişilik çay koymak ve Allah'ın belasını hayatta başına ne gelecekse onunla cebelleşmek, belasını bulmak istiyordu. Belasını bulmak istedikçe yüzü diriliyor, yüzüğe baktıkça dudakları can çekişiyordu. Kadın dudaklarıyla çekişiyordu. Yoksulluk sınırının epey üzerindeki yüzüğüne bakıyordu kadın. Yoksunluk sınırının epey altındaki hayata... Tek kişilik, kahraman çaylara...

Sonra bir adam vardı aynı şekilde. Kravatının içinde inceldikçe inceliyordu boynu. Bilgisayarı onu izliyormuş gibi sıkılıyordu. Şakağından aşağıya insanlık onuruna aykırı bir damla bunaltı teri iniyordu tuzla yarararak etini. Sırt ağrıları bile artık, "Git!" derken o hâlâ gömleğinin ütüsünü düzeltiyordu. Bütün gücüyle kendini şaraplık üzüm üretilmeyeceğine ikna etmeyi deniyordu. Bütün gücünle denersen ikna edersin kendini en istediğin şeyin en yanlışı olduğuna seçeneklerin. Adam basbayağı becerikliydi. Adam bir anda gidebilir, adam bir anda kendi işini oracıkta bitirebilirdi. Oysa adam kendi hayaliyle başa çıkacak kadar güçlü kuvvetliydi.

Küçük, minnacık, sessiz ve fiyakasız da olur kahramanlıklar. Kimse izlemediğinde de heyecanlıdır serüvenler. Yoksunluk sınırının altında kıvranmaktansa, karında bir bıçakla uyansan da sabahları, seni canlı hissettiren ne varsa, akılacak yer orasıdır aslında.

Yoksunluk sınırına karşı birleşik mücadele!

KORKUSUZ KADINLAR OKULU

Alımlı vücudunu büzüp büzüp koymuşlar senin. Canım, cancağzım, omuzların kısılmış evvelde bir zaman. Daha sen küçükken aklına, seninle birlikte büyüyen, yıllar içinde etine kaynayan, artık bir organın sandığın, yanıldığın bir korku konmuş, iki gözüm, kereveti kurmuşsun, üzerine çıkanlar, tepinenler, evi zannedenler olmuş.

Çok para kazansan, bütün dolmaları sarsan, bütün ülkelere bilet alsan da bitmiyor, gitmiyor içinden, bütün pilileri düzgün ütölesen. Haksızlık edilmiş bir kız çocuğu var karnının içinde; silahsızken yakalanmış. Kendini sevdirmek için bir şey daha, hep bir şey daha yapmak zorunda olan küçük kız yerleştirmişler senin içine. Kimse seni sevmeyecek istediğin şeyleri yapsan. Şimdi, kapıyı çeksen çıksan, o adama, o kadına tam da aklından geçen cümleyi kursan, bu sabah fazla renkli bir etek giysen, biraz yüksek sesle gülsen, yalnız başına Meksika'ya gitmeyi planlasan... Tatlı kardeşim, ispatlayamayacağın cinayetler işlenmiş, damlaya damlaya göl olmuş can. Durmuş. Canını emmişler baştan, daha evvelden, çocukluktan.

Doktor civanım ameliyatı

Şimdi alsalar korkuları, olsa öyle bir ameliyat. Bir bıçakla kazısa doktor, olabilse öyle bir doktor. "Oh be!" de-

sen. Elini kolunu, elin kolun nasıl istiyorsa öyle uçursan, düşürsen, göndersen, çağırсан. Saçını savursan, telini hesap etmeden. Çapur çupur girişsen hayata, meydan okusan. Sevmeyen sevmese, sevene olmamış ülkeler sunsan. Seven, onlarla yetinse, bir de, "Su getirsene," demese. Bütün öfkelerin içinde kuş yuvaları gibi delik delik ve cik cik kıvranmasa, dışarı salsan. İstemediğin hiçbir şey yapmasan. Katlandığın bir şey olmasa, bedelini de ödemeye hazır olsan. Katlanmadan, buruşmadan yaşasan.

Canım kardeşim, cancağızım, içinden bir doktor civanım, çekse çıkarsa şu istediklerini yapacakken duraklayıp, duraklayınca kendini suçlayıp, en son zaten iyi bir fikir olmadığına kendini ikna eden cinai çocuğu...

Çok çekmiş anneler müfredatı

Bir okul olsa şimdi, fena mı olurdu? Kadınlara, ne ise yaraları, onu tamir etmeyi öğreten bir okul. Ne büzüştürdüyse evvelde omuzlarını, dönüp oralara intikam almayı öğreten bıçaklı bir müfredat, içinde dans edeni ne bozduysa onu bulacak, dövecek, geldiği bela yuvasına geri göndermeyi öğretecek bir sınıf. Bağırman gerektiğinde korkmadan bağırmayı, öfkелendiğinde karşındaki nin canını almayı öğreten bir ünite dergisi. Hayatın Cin Ali'si... Hatta bir Cin Ayşe'si olsaydı okulların, acaba şimdi böyle mi olurduk? Şimdi sen kadın olmayı yeniden hecelesen, kerevete bindiklerinde, tepindiklerinde silkeleyip örtüleri, "Savulun ulan!" diyebilsen...

Ne ki çok çekmiş annelerden öğreniliyor hayat. Çok çekmek, kanunu gibi kadınların. Kadın olmak için çok çekmek gerekiyor, öyle diyor anneler. "Aman bana benzeme. Akıllı ol!" derken ve sen ancak çok çektiğin anları anlattığında seni kucağına buyur ederek tam tersini mi söylüyor aslında evvelden yazılmış "çok çekmiş anneler

müfredatı”? Cümle çok mu karıştı? Öyle oluyor zaten. Karışarak karışıyor seni çok çekmiş anneler...

Belki annen seni sevsin diye sen de çok çekmelisin. Böylece “iyi” kadınlar grubunda sen de hazin bir yer edinebilirsin. Böylece sen de çok çekebilirsin ve kızına çok çekmek bilgisini istesen de istemesen de geçirirsin. Böylece hep birlikte... Omzu kısılmış, karnı büzüşmüş, kahkahası içine kaçmış olarak... Kerevette bir kalabalık ve bir ömür daha gitti öylesine böylemesine şaşkın alabalık!

Korkusuz Kadınlar Okulu olsa, iki gözüm. Kızlarımızı göndersek. Dünyayı devirebileceğini öğrense kızlarımız. Öyle kızlarımız olsa, korkusuz kızlarımız. Artık. Biz artık korkusuz kızlar doğursak. Çoğalsak.

KIZ KARDEŞLERLE ' DAYANIŞMA

Genç kadınlar kendilerinden yaşlı kadınlarla konuşmalılar.
Ama iyi yaşlanmış kadınlar bulmalılar. O kadınlarda
uyutulan bilgileri uyandırmalılar.

Çilek reçeli yapmakta bir bilgi vardır. Toprakta-
başlayan, dala değen, oradan çıkıp kırmızının eline bu-
laşmasıyla ilgili bir bilgi. Elimize değen her şey tenimize
bir yeni tat katıyor mu acaba? O tatlar ellerimizde biri-
kiyor mu? Birikiyor olmalı. Niye güzel olsun yoksa ka-
dınların elleri? Tenleri de biriktiriyorsa eğer... Tenlere
değmeye korkmamışsa, biriktirecek kadar aklında tut-
muşsa...

Çilekler sonra tencereye konur. Biraz da şeker üye-
rine... Bir taşımılık kaynatılır.

Bir taşımılık... Kadınların kendilerine ait ölçü birim-
lerinden biridir bu. Zaman bizim gövdemizde oluşuyor
çünkü. Ay, gövdemizden geçiyor kanlı. Doğurmak için
aylar geçiyor karnımızda. Zaman, kadınların gövdesinde
etleniyor bir tek. Bir pinçik tuz, bir tık açmak var ocağın
altını, göz kararı var suda pilav yaparken. Kadından kadı-
na geçen ölçü birimleri. Kendi dillerinde ürettikleri baş-
ka bir bilim.

Sonra bir yayvan kaba konup, üzerine beyaz bir bez gerilip güneşe bırakılır. Güneş reçeli pişirir. Böylece, toprağın, dalın, kadının elinin ve güneşin bilgisi eklenir reçele. Reçel bu yüzden kıvamlıdır. Ve bu yüzden birikir şeker içinde.

Yaşlı kadınlar hayatın büyücüsüdür

Genç kadınlar, kadınların kendi dillerini biriktirdikleri yerlere bakmalılar. Reçel yapmayı öğrenirken genç kızlar, aslında kadının evreniyle ilgili bir atlası bakmaktadır. Oralarda biriken diller ve yazılmamış bilgiler hayatı döndürüyor hamarat.

Reçel bahane, genç kadınlar kendilerinden yaşlı kadınlarla konuşmalılar. Ama iyi yaşlanmış kadınlar bulmalılar. Annesinin lafından çıkmamış kadınları değil, bütün sözlerden çıkmış, sözler vermiş, tutamamış, sözlerini tuttuğu için ağlamış, ülkelere gitmiş gelmiş, adamlar terk etmiş, terk edilmiş, sonunda en çok gülmeyi ve umursamamayı öğrenmiş kadınları bulmalılar. Genç kadınlar kendilerine kılavuzlar seçmelidir. O kadınlarda uyutulan bilgileri uyandırmalıdır. Ama iyi yaşlanmış, maceralarda eskimiş kadınlardan bahsediyoruz burada; kitabına göre yaşamışlardan mümkün mertebe uzak kalmalıdır. Genç kadınlar hâlâ şarap içebilen, vişneyle votkayı karıştırıp içki yapmasını bilen kadınlara gitmelidir. Sorularını onlara, kitaplardan bile çok onlara sormalılar.

İnsan kendine ihanet ederek öğrenir ihanet etmemesi gereken tek kişinin kendi olduğunu. Belleri, boyunları, karınları ağrıyan, sabahları yorgun kalkan genç kadınlar, mutlaka bir süre önce kendilerine büyük bir ihanet ettiler. Şimdi onun bedelini öğrenmekteler. Yaşadıkları ardında uzun bir deniz gibi serili duran yaşlı kadınlar o denize bakıp, oradan bir taş çıkarp, eskide, derinde

kalmışlardan söyleyeceklerdir onlara neyin ne olduğunu. Kitaplar yapamaz bunu. Yaşlı kadınlar bunu bilirler. Yaşlı kadınlar hayatın büyücüsüdür.

Dağlardaki zehirsiz otlar

Bir rüya gördümdü. Niye gördümdü, hiç bilmedim. Ama görünce bir iyi oldum sabah, bir iyi, sorma.

Kadınların hep rüyaları vardır. Her zaman bu hayatın cümleleriyle konuşmaz yaşamının gizi. Kadınlara çoğu kez rüyalarıyla gelir cevaplar. Kadınlar bu yüzden çok rüya görür ve bu yüzden rüyalarından çok konuşurlar. Bakmayın bunlara gülen erkeklere, çok ciddi şeylerden bahseder gece.

Bir çocuk doğuruyorum ve yalnız kalıyorum doğurur doğurmaz. Korkuyorum ama bir yandan da hafifliyorum. Her macera öncesi olduğu gibi, her yol öncesi... Bağlıyorum sırtıma bebeğimi. Dağlara çıkıyorum. Sonra yaşlı, şişman bir kadın çıkıyor karşıma. Durduruyor beni. "Şimdi," diyor, "sana bu dağların otlarından hangisinin yeneceğini, hangisinin zehirli olduğunu öğreteceğim."

Derin bir oh çekiyorum içimden. Sabah bir kuş gibi uyandım ki sorma!

Kadınlar, kadınların yardımıyla yaşar aslında. Otları kadınlar bilir çünkü; zehirli olanla iyi olanı. Yaşamı sürdürmek kadının bilgisidir, bin yıllardır biriktirdiği. Yaşlı kadınlar, bildiklerini bilmeseler bile bilirler bu bilgiyi. Sonra belki siz de bir kız çocuğu doğurursunuz, belki!

İNCELİK

Kadınlar, bazen çocuğudur kendinin. Bu yüzden herhalde ağladıklarında ne kalpleri kırıldı diye, ne canları yakıldı diye ağlarlar. Kadınlar ağladıklarında, ekseriyetle, "Kıyamam ben sana," diye gizlice kendilerine sarılırlar. Yalnız kadınlar, kendilerine yer yer bu hayatta anne merhameti göstermek mecburiyetinde kalırlar.

Yalnızlıklarına, kadınlıklarına, çocukluklarına, annelerine, hayata... Hep birlikte ne varsa yani, o bütüne ağlanır. Yoksa dizdeki yara değildir ne de kalpteki kırık. Hep kırılmasına ağlanır, hep düşülmesine, hep ama hep aynı şey olmasına... Niyesine ağlanır bunların. Bir büyük trajediye. Her bir küçük yara eklendiğinde eski izlere, bütün bu yara zincirine ağlanır. Her ağlama bu zincire bir anne sarılmasıdır. "Gel bakiim sen buraya"dır o, "Nasıl kıymışlar benim güzel kızıma?"dır. Bu yüzden sebebi sorulduğu anda hikâye anlatılamayacak kadar uzundur. Kelimeleri birbirine karışmış bir eski keder. Belki de aynaya bakıp, gösterip aynadaki görüntüyü, "Buna ağlıyorum işte," denmelidir, "bunun tamamına!"

Öfkelensek keşke. Bağırıp çağırsak, içimize değdirmeden olup biteni. Öyle ağzımızda olsa öfkemiz. Söyleyince geçse. Ama çoğu kez öyle değil işte. Çünkü paldır küldür kırılmaz kalp. Çıt eder, eski, renkli, cam kadehler

gibi. Sonra alıp o kırk parçaları yerine yapıştırmaya çalışmaları yok mu? Kaba saba durur artık her çaba, kalp bir kez çıt edip çatlayınca.

Kalp hekimi geçen gün, elektrokardiyogram çekerken, kalbimi ekranda gördüm. Bir tuhaf, bir acayip hismiş meğer. Öyle canhıraş atan bir şey. Sevesim geldi, "Dur biraz, dinlen," diyesim. Kalbimi, çocuğummuş gibi sevesim geldi; anlatamam. Sonra dedi ki doktor: "Çok cefakâr bir organdır kalp." Baktım hakikaten öyle. Atıp duruyor yani, ta doğduğun günden bu yana. Bunları yazarken de atıyor mesela. Sevdim onu tuhaf bir merhametle. Çok çalışkan bir şey olduğu için, minnacık haliyle bütün bedenle başa çıkmaya çalıştığı için, sanki çok yorulmuş da duruverecekmiş gibi görünmesine rağmen hareket etmeye devam ettiği için. Tuhaf ama böyle.

Sonra o zaten minnacık haliyle çalışıp duran şeye kıyıyorlar. Tuhaf değil mi? Hepimizin kalbini kırıyorlar. Ne kıymetli kalplerimiz var oysa. Tek beslendiği bu cefakâr şeyin, incelikler. Onları esirgiyorlar. Bütün bedenle yıllardır, hiç durmadan başa çıkabilen, binlerce meseleyle başa çıkarken hep devam eden, hep devam eden o gayretli kasımıza, inceliksiz sözleriyle dokunuyorlar. Durmuyor kalp o zaman. Çıt edip soluyor.

Bir kalbin solmasından daha kötü ne olabilir ki?

Durunca görünüyor ekranda. Solunca görünmüyor. Bu yüzden solmuş kalpler aslında durmuş kalplerden daha acıklı oluyor. Bir gün konuşmamaya karar vermiş çocuklar kadar felaket...

“NEDEN GELDİM İSTANBUL'A?”

İlk geldiğimde İstanbul'a, İstiklal Caddesi'nde ilk yürüdüğümde, insan yüzlerine öyle çok bakmıştım ki, müthiş yorulmuştum. Başım ağrıyordu. Artık hiç başım ağrııyor, hiç şaşırmıyorum. Şaşırmadığı zaman insan ihtiyarlamaz mı aslında? İstanbul'da yaşayanlar bu yüzden biraz ihtiyardır.

Geçenlerde Laila'nın Ankara şubesiyle ilgili bir haber vardı magazin eklerinden birinde. “Hande Yener Ankaralıları coşturdu,” gibi bir şeydi. Hande Hanım'ın giysilerine takıldı gözüm. Kruvaze bir yelek, füme rengi bir pantolon. Şarkıcı, düpedüz iş görüşmesi kostümü içindeydi. İstanbullular arasında yaygın olan bir Ankara fobisinin fotoğrafıydı o aslında. İstanbul'un güllü dallı hayatından gelenler, “devlet katına” çıkarken üstünü başını toparlamalıydı, Hande Hanım da öyle yapmış ve görülen lüzum üzerine okuma bayramına giden çocuklar gibi “tertemiz” giyinmişti. İstanbullular Ankara'da, tedirgin ve terbiyeli müsamere çocuğu gibi davranırlar genellikle; Hande Hanım da öyle yapmıştı işte. Fotoğrafı görünce Ferhan Şensoy'un vaktiyle söylediği bir cümle geldi aklıma: “Ankara'da cetvelle çizilmiş bir hayat var. İnsanlar yaya geçidinden geçerken birbirine çarpıyor bile. Herkes sağdan yürüyor.”

Sonra Murathan Mungan'ın ben Ankara'dayken telefonda söylediği bir başka cümleyi hatırladım: "Ankara'dakiler oturma odası terbiyesi içinde yaşarlar. İstanbul'da ise bıçaklar ortadadır."

Hikâyenin gerisini ölümüne merak eden herkes gibi ben de İstanbul'a geldim sonunda. Bıçakların şehrine... Döner bıçaklı, çift bıçaklı, muştalı, jiletli, sustalı...

Gösteri sarhoşluğu

"İnsanlar birbirini öldürmeye çalışmıyor burada. Kimse bir diğerrinin kendisini öldürebileceğini düşünmüyor."

Böyle deyiverdim Mülkiye'nin kantininde öğretim görevlisi genç kadına. Sonra da tahliller ettik eyledik kafa kafaya.

Geceleri "arızalar" çıkar İstanbul'da, "arıza kadınlar", "arıza adamlar" pörtleyiverir mesela İstanbul'da. Terbiyesizlik, orijinallik sayılıyor ya! Neden mesela bu arıza sevelik? Çünkü insanlar İstanbul'da evlerinde buluşmazlar, bu yüzden. İlla ki dışarıda. "Dışarısı" nedir peki? Sahne! Sahnede görünmek için ne yapmalıyız? Bağırmalıyız, olaylar çıkarmalıyız! Neden "star" olmak zorundayız peki? Çünkü görünmezsek yok oluruz! "Birisi" olmalıyız, mümkünse "orijinal" biri. İstanbul'da, o karnaval ve kıyamet şehrinde, bu yüzden oluyor "hukuk dışı" vakalar. Ama işte insanlar Ankara'da hâlâ evlerinde buluşurlar. Hâlâ çay demleyip konuşurlar. Düzgün insanlar olarak Ankaralılar filmlerden, kitaplardan, işlerinden, aşklarından, hayattan, müzikten söz edebilirler. Birbirlerine bağırsaklarını gösterme ihtiyacı hissetmezler. Ankaralılar hâlâ birbirlerini evlerine çağırarak kadar insanlığa itimat ederler.

Ankara'da insanlar normal ses tonuyla konuşur, orijinal olmadıklarında da birbirlerini görebilir, kendilerini gösterebilirler.

İstanbul hayalini öldürmek

Bir de galiba Ankara'daki insanların hâlâ bir "İstanbul" hayali var. İstanbul'da yaşayınca derhal, hızla yok olan bir hayal. "Takılıp kalınca avare", bir karnaval ve kıyamet işçisi olunca elinizden giden ilk şey. "Başka bir şehrin kalmaması" elinizde avucunuzda, herhalde bir parça düşkün yapıyor insanı. Bu yüzden biraz düşkün İstanbul'u mesken tutanlar. İstanbullu olmanın parçasıdır bu; biraz kırgın biraz öfkeli olmak. Erkan Oğur'un haddeden süzölmüş sesiyle, kaybolmuş bir adam sesiyle söylediği türküdeki gibi, "Neden geldim İstanbul'a?" diye sormaktır İstanbullu olmanın, İstanbul'da olmanın yarısı. Ama bir de tabii...

Eflatun saatleri

İki eflatun saati vardır bir gün içinde. Birincisi günün geceye kavuştuğu saatlerde, güneş battıktan sonra ama hava kararmadan önceki bir saatlik zamandır. Herkes, her türlü hayatta bilebilir bunu. Ofislerin -niye- gri renkte yapılan camlarından bile bilebilirsiniz bunu. Tekdüze, macerasız bir hayatınız olsa bile. Ama ikincisi... İkincisi sabaha karşıdır. Güneş doğmuştur ama henüz renkleri tozlandırarak kadar değil. Renklerin uyandığı tuhaf bir saattir o. Herkes uyuduğu için henüz gece sayılır ama sabah da artık oradadır. O saatleri görmemiz için mutlaka tekinsiz bir şeyler olmuş olması gerekir. Bir karnaval veyahut da bir kıyamet gecesi geçmiş olmalıdır ki gözünüz açık karşılayın ikinci eflatun saatini. İstanbul size ikinci eflatun saatini verir. Ne kadar uyanık olduğunuza şaşarsınız. Ne kadar sınırsız olduğuna bir gümen... Günlerin bitmediğini, diğerine eklendiğini; sizin bitmediğinizi, yeni bir hale eklendiğinizi görürsü-

nüz. Kendi acayıplıklarınızı gösterir size şehrin tüm eflatunları. Acaba bu yüzden mi insanlar gitmezler İstanbul'dan? Eriyerek yok olsalar bile, bu marifetine şehrin, bu esrarına takılıp kalırlar. Yüzlerini bin bir haliyle gördükleri bir aynaya bakmaktan kendini alamaz insanlar; İstanbul'da şehre, insanlara ve en çok da kendilerine bakakalırlar. Oturma odalarında olmayan karanlık işler döner hayatlarda. Hikâyenin gerisi hep merak edilir. Ölesiye bir merakla şehrin yeni numaraları beklenir.

İlk geldiğimde İstanbul'a, İstiklal Caddesi'nde ilk yürüdüğümde, insan yüzlerine öyle çok bakmıştım ki, çünkü öyle bir Dali tablosu idi ki yüzlerin toplamı, yorulmuştum müthiş. Başım ağrımıştı müthiş. Şimdi "bizim maalle" oldu İstiklal. Türkiye'nin kalbinde ikamet ediyoruz yani. Artık hiç başım ağrımıyor. Artık hiç şaşırmıyorum. Başımın ağrımaması iyi de, şaşırmamak... Şaşırmadığı zaman insan ihtiyarlamaz mı aslında? İstanbul'da yaşayanlar bu yüzden biraz ihtiyardır Türkiye'nin geri kalanına göre!

Bir de arkadaşım Cengiz söylemişti geçenlerde: "Ankara'dan, İzmir'den gelenlerde bir Bizans fobisi var. Sanki burada her şey katakulli, sanki her şey entrika zanne ediyorlar."

Doğru da olabilir hani. Ama onu da Ankara'nın İstanbul'a dönüşünü sevenler yazsın. Ben İstanbul'un Ankara'ya dönüşünü sevenlerin "temsilcisiyim"!

ANTİDEPRESAN

Eğer yeterince başarılı olmazsak, görevlerimizi yerine getirmez, yeterince çalışmazsak, sevilmeyeceğimiz, yalnız kalacağımız korkusunu içimizin çekirdeğine yerleştiren o hangi ansa çocukluğumuzdaki, o ânı tedavi edebilmek mümkün olsaydı, belki de şimdi böyle olmazdık. Seçip seçmediğimizden emin olamadığımız bir hayatı “becermek” için deliler gibi koşturup çabalamasaydık, bu kadar tahammül edip beynimizdeki tahammül kimyasını bu kadar hor kullanmasaydık, o Allah’ın belasını yarımız bizimle birlikte büyüyüp şimdi organlarımızdan ayırt edilemez hale gelmezdi.

Hiç de mutlu olmamamıza rağmen mutlu olmamız gerektiğini kendimize bu kadar çok söyleyip durmasaydık, duracağımız zamanlarda devam etmeseydik belki içimiz bu kadar yorulmazdı.

Boşlukta kalıyorsun

O zaman Cipram, Lustral, Seroxat, Aurorix sözcüklerini biliyor olmazdık. Kaç kişi o ilaçları alıyor? Muhakkak bir araştırma yapılmalı. Şahsi tespitimdir, bu iş bu memlekette fena patladı. Üstelik, iniş çıkışlarını dengeleyen o ilaçlar yerin dibine geçme diye alınsalar da yuka-

rı da çıkarmıyorlar insanın kalbini. Rüya gibi bir boşlukta, tuhaf bir aralıkta kalakalıyorsun, değil mi? Var musun yok musun belli değil gibi sanki.

Hayat kimin?

Öfkelenmiyorsun ağzının tadıyla, üzümlünce üzülüyor, sevinince sevinmiyorsun. Sadece devam etmene yardımcı oluyor bu ecza, durmayı, sormayı, yeniden başlamayı, isyan etmeyi erteletiyor sana. Yalnız değilsin, neredeyse bütün Türkiye bu halde. Antidepresan almayanlar henüz antidepresanları bilmeyenler sadece. Çünkü herkes istemediği bir hayatı sürdürüyor bu memlekette.

Bu hayat kimin gerçekten? Sanki bu hayatı, bütün bu işleri bir "bitirsen" rahat edip dinlenecekmiş gibi yaşamıyor musun sen de? Patlayana kadar tıkıştırıyorsun hayatı ağzına. Sonra bünye kasmaya başlayınca...

Kimse ilişmesin

Gözün bir noktaya kilitli kalıverirsin. Ne kimse gelsin, bir şey sorsun ne de herhangi bir şey olsun. Bir bahçe olsun, kuşlar bile kalabalık etmesin. Otur bir banka, kimse ilişmesin. Dur. Ağaçlar sarsın seni, korusun günden bile. Etrafı sarılmış olsun bahçenin çalılarla, kimse giremesin. Ne istediğini, ne istemediğini, neye başlaman, neyi bitirmen gerektiğini bile düşünme. Adın üzerinden düşünceye kadar dursan burada. Bir kâğıt olsa elinde, bir de kalem. Bir şey yazmasan. Anlamsız şekiller çizmeye başlasan kâğıda, aklın su gibi olana dek oynasa kalem kendi kendine.

Bir hayat insanın kendi hayatı olsa bu kadar yorabilir mi sahibini hakikaten? Kimse kendi hayatını yaşamıyor muhtemelen. Bu, en iyi ihtimalle bizim kendimize

yakıştırdığımız hayat. Yakııklı duruyor üstümüzde muhakkak. Tahammül ettikçe yürüyor, tahammül bitince bitiyor kendiliğinden, ilaçlar, hayatı iyileştirmiyor, tahammülü yeniliyor; bal gibi biliyorsun.

Karar günü

Bal gibi biliyorsun, bir gün karar vereceksin. Kimse-
nin seni beğenmemesini, tanıdığın herkesin, "Hiç böyle
değildi," demesini göze alıp bir karar vereceksin. Bir gün
oturup senin kendi hayatının nasıl bir şey olması gerek-
tiğini düşünmeye mecbur olacaksın.

İlaçların pelteleştirdiği ruhun bir gün muhakkak di-
rilmek isteyecek. Yaralarla organlarını ayırmak, bu kez
gerçekten istediğin gibi bir hayata başlamak zorunda ka-
lacaksın. O zaman, kendi uzunluğunda olacak zaman. Et
kendi ısısında. Sabah, sabah gibi olacak. Uyku, uykuya
benzeyecek. Belki hiç ummadığın bir şeyi istediğin çıka-
cak ortaya, belki hiç ummadığın biri olacaksın sonunda.
Ama o zaman içinde, şimdi içinde sıkışmış duran, çırpı-
nan kuşlar uçacak, iyiyken iyi olacaksın, kötüyken kötü.
Gülünce güleceksin net bir biçimde, ağlayınca... Bitecek,
bileceksin.

KALP YİYEN

Çölde
Bir yaratık gördüm, çıplak, vahşi
Çömelmiş oturuyor
Yüreğini ellerinde tutuyor
Yiyordu.
Dedim ki: "Tadı güzel mi dostum?"
"Acı, acı," diye karşılık verdi,
"Ama seviyorum
Çünkü acı
Ve benim kalbim."

H. Crane

Tombul ve sıkış tepiş egolar arasında ya da botokslu benlikler kenarında bazen boğuluyorsan eğer, üstüne yığılıyorsa o gürbüz "ben! ben! ille de ve özetle ben!"ler... Bu dünyanın tek yangın merdiveni şiiirdir. Çünkü şair kişi, "Ben hiç kimseyim!"¹ deyip üzerinden insan ağırlığını alabilendir.

"Ben sadece atan bir kalbim,"² deyip tül gibi hafif,

1. Emily Dickinson.

2. Marcel Proust.

geçip yanından sadece ürpertebilendir. “Ama sizin adınız ne / Benim dengemi bozmayınız,”¹ deyip aniden, senin o yaldızlı, stras taşlı, süslemeli, oymalı, kakmalı egonun altındaki kilimi çekip seni tepetaklak yere serebilendir.

Bütün bunları yapabilmesinin tek nedeni, “acı bir kalbi” olması ve şair kişinin durmadan kendi kalbini yemesi, tükendikçe kusup kalbini yeniden yemesidir.

Yarışmadığın için...

Kalp yiyen bir dostum var, adı Birhan Keskin. Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü’nü aldı geçen gün. Daha birkaç gün önce “yazının yarıştırılmazlığı” üzerine konuşuyorduk, yarıştıranların tuhaflığından söz ediyorduk. Tam da bu yüzden ödül alınca insan, sırf yarışmadığı için madalya kazanınca güzel oluyor. “Sen kalbini yiyormuşsun,” diyor birileri sana, “başkalarınınkini değil, kendininkini yediğin için sağ ol!” Bu ödülü Birhan, şimdi böyle alıyor kanımca: Yıllardır yiyip durduğu kalbine karşılık bir teselli ikramiyesi olarak. Kalbin kadrini bilenlerin bir armağanı olarak belki. O yüzden söylemiş olmalılar ödülün gerekçesinde, “Ürpertici şiir dili sebebiyle,” diye. Kalbin tadını biliyor olmalı bu ödülü verenler.

Nilgün Marmara

“Sanat ve Bilim Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü’nden mezun olmak için gereken koşulları kısmen karşılamak amacıyla teslim edilmiş bir tez...” Şair Nilgün Marmara’nın tıpkı kendisi gibi intihar etmiş, tıpkı kendisi gibi güzel bir kadın şair olan Sylvia Plath’ın şairliğinin intiharı bağlamında analizi üzerine 1985’te yazdı-

ğı tezin başında böyle diyor. Tez, Everest Yayınları'ndan kitap olarak çıktı geçen günlerde. Marmara, kendi intiharından iki yıl önce, kendi çizdiği kaderin "analizini" yaparken akademik olarak, ne yapıyordu acaba?

Nilgün Marmara da kendi kalbini yiyen kadınlardan biriydi. Dayanamayıp burada kalmanın yüküne, gidiverdi. Hep öyle düşünürüm intihar etmiş şair kadınlarla ilgili: Muhtemelen aramızdan gidiverenler, kalplerini yemekte yeterince usta değildiler. Zira acı çekmenin de bir erbablığı vardır. Öyle kana kana içersen kendini, zehirle-nirsin kendinden. Profesyonel bağımlılar gibi ince ayarını yapmalısın bu işin. Erken yaşta gitmemek, bu yeryüzünden doğmuş olmanın intikamını yeterince alabilmek için yaşamalısın oysa.

Can Yücel gibi sunturlu bir küfür savurabilmek için lameli egolara ve balon ben'lere, bu dünyada yeterince uzun süre kalmalısın. Bunları düşündüm Marmara'nın tezini okurken. Sonra açtım Birhan'ın *Cinayet Kışı+İki Mektup* kitabını, "Saf Sabır" şiirini okudum, kış biterken:

...

sardunyalarla konuşarak çoğalttım
aramızdaki ayrılığı
sayarak çoğalttığım günleri tamamladım
kirpiklerimin arasına çektiğim tülde
yağmur durdu ve şimdi kış bitiyor
oysa kimse yokmuş dışarda
içim dışıma vuruyor

sardunyalara su vermekle unutamadığımız
şeymiş aşk:
alnından bir günaydın gibi düşürdüğüm sabah,
sağ yanımda unuttuğun keder

Şairler neden yerler kendi kalplerini? Acı olduğu için. Çünkü bir de kendi kalpleri değil mi?

Başkalarının kalplerini yiyemeyenler, ne kadar ittirse de dünya, kimsenin canını yakmayanlar, yakamayanlar, bu dünyada hepimizin en fazlası sadece bir kalp atışı olduğunu bilenler, bu dünyadan en çok bir ürperme olarak geçip gitmek isterler...

SİGARASIZ YAZI

Greta Garbo, başını hafifçe arkaya atıp, en öldürücü alaycı gülümsemesiyle bakar izleyenlere. Bir bukle düşer sağ gözünün üzerine. Filtresiz sigarasından bir nefes çekmiştir bu arada. Dumanı verirken, sigara tutan elinin yüzük ve işaretparmağıyla ağzına uzanır. Parmaklarının ucuyla, hakkını vererek parmakların, dudakların ve dilinin ucunun, dilinde kalan tütün parçacığını alıverir tatlı, yumuşak bir hareketle. Sırf bu nedenle bile kadın olunabilir. Sırf bu nedenle bile sigara içilebilir.

Ama sigarayı bırakıyoruz şimdi. Bunları konuşmak istemiyoruz.

Gilda olarak Rita Hayworth, uzun, siyah ağızlığıyla sigarasını yakması için uzanırken bir beyefendiye, kaldırıp gözlerini az yukarıya, gözlerine bakardı adamın. Adam orada erirdi herhalde, bilemiyoruz. Sonra bir kahkaha atardı. Saten, uzun sabahlığıyla şöyle bir dolanırdı odanın içinde. Sülün gibi, siyah beyaz bir âlemin içinde.

Biz oturuyoruz tabii bitkin bir keklik gibi odanın ortasında. Sigara içmediğimize, dumanla salınamadığımızı göre...

Ava Gardner, dumanı en yoğun çıkarabilen kadındı herhalde. Duman, ağzının önünde kesif bir bulut oluşturur, sanki bir süre, öylece yüzünün önünde kalırdı. Ava

Gardner hep dumanın arkasından görünürdü. Kümülüs, kümülüs...

Bizim yüzümüz şimdi rahatsız edici bir netlikle ortada... Ne sirus ne kümülüs, hiç bulutsuz, şımarık bir yaz günü gibi...

Ressam Frida Kahlo, parçalandıkça cinsiyetsizleşmiş bedeninin tamamıyla çekiyordu herhalde dumanı. Bütün hayatın üzerine çizdiği Frida resminde sigara, herhalde bir organ kadar oradaydı. Bir organ kadar bedenine bağlı... Başkaldırının bir aracı gibi savrulan dumanda muhtemelen hayata bırakılan bir cümlemin uçucu harfleri yazılıydı...

Biz yazamıyoruz tabii harf filan şimdi. Tutuk tutuk öyle, duruyoruz köşemizde...

Virginia Woolf, yazı odasına çekildiğinde, bir önceki günden kalan sigarasını yakarken herhalde berbat bir kömür tadı geliyordu ağzına önce. Sonra ikinci nefeste açılıyordu mutlaka aklı. Bilinci akmaya başlıyordu... Mrs. Dalloway onunla konuşmaya başlıyordu.

Ama tabii bizim bilincimiz akamıyor şu anda. Sigara içmiyoruz ya... Mrs. Dalloway bir kartpostal bile yollamıyor şahsımıza...

Ama tabii biz sigarayı bıraktığımız için şimdi o filmlerde, arkada görünen, herhangi bir önemi olmayan, ehemmiyetsiz kadınlar gibiyiz. Resimde yer almayan "sağlıklı" biri... Yazı yazmayan, bilinci akmayan, kek pasta yapıp kafa karışıklığının ne olduğunu bilmeyen biri... Düşünmekle, yazmakla, kafa tutmakla, efkârla, "delikanlı kadın" olmakla bu kadar birleştirilince sigara... Mesele nikotin değil yani. Mesele, beynin karıncalanması ve sersemlik hali değil. Mesele, o sigara ile birlikteyken oluşturduğunuz fotoğrafta. O fotoğrafı yok etmek zaman alıyor aslında. O fotoğrafı seviyorsanız, sigara sizi bırakmıyor esasında. Siz güya bırakıyorsunuz da... Rita'yı ağızlığı, Ava'yı

dumanı, Frida'yı "sigaralı Frida" resmi bırakır mı? Ya da onlar hiç bırakmaya çalıştı mı? Neyse...

Biz bırakıyoruz işte. Güya... Sigara içmeyen insanlar ellerini nereye koyuyorlar mesela?

ATKI

Cat Stevens çalıyor, eski, sarıksız haliyle, teypte: "Bebeğim, vahşı bir dünya bu!"

Öyle sanıyorduk. Sanıyorduk ki koparıp atacak etimizi. Biz kılıcımızla kendimizi koruyacağız koruyabildikimiz kadar. Her şey çok sert geçecek sanıyorduk. Uzun atkılarımız, ağzımızı burnumuzu içine gömdüğümüz büyük paltolarımız vardı. Sanıyorduk ki, bir büyük ringde, yüz yüze, sert, yumruk yumruğa bir kavga olacak bu. Biz-Ben ya yenecek ya yenilecek ama hakkıyla bir mücadele olacak. Herkesin elinde kılıç olacak. Hatta silahları karşı taraf seçse bile biz, atıp uzun atkılarımızı omzumuzdan şöylece, "Sorun yok bayım!" diyeceğiz.

Centilmence geçecek maç. Güçlü olan ayakta kalacak. Ölen ölecek; cesedimiz hiç değilse yakışıklı olacak. Hiç değilse onurlu bir düello olacak bu. Çünkü şöyleydi: "Bebeğim, vahşı bir dünya bu!"

Oysa vahşı bir dünya değil bu. Vahşetin de bir hayiyeti, adaleti var kendine göre. Bu, sinsî, sümsük, sümüksü, yıvışık, mıyırdanan, zırıldanan, salyalı öpen, pembe, beyaz, terli elleriyle elinizi "arkadaşça" sıkkan bir dünya. Hiç düello olmuyor. Şöyle yumruk yumruğa giremiyorsunuz. Şöyle adam gibi davet ediliyorsunuz dövüşe. Çoğu kez sessiz bir gerilimle yiyip bitiriyor sizi.

Berbat, ikiyüzlü, poker oyuncularını gibi... Errol Flynn gibi bile değil yani.

Sonunda siz de, kavga edecek kimseyi bulamamış bir Gérard Depardieu gibi, kocaman ellerinizle, kocaman elleriniz iki yanınızdan sarkarak öylece kalıyorsunuz. Karşınıza çıkıp dövüşmeler mesele değil. Ama hep ringin dışındalar. Hep sessiz. Hep kaçak. O kocaman adamlar nasıl o kadar küçülüp girebiliyorlar o küçücük hesapların içine. Ne akrobasi! Ne esneklik! O kocaman adamlar kemikleri alınmış etler gibi yumulup kendi etlerine nasıl ufalabiliyorlar bu kadar... Yumruk atacak kadar büyüklükte bir gövde bile bulamıyor insan bir süre sonra ringin karşı köşesinde!

Vahşi bir dünya değil bu. Keşke öyle olsa! Et ete çarpışsak keşke.

Şimdi bir yerde, kendini hayata, vahşi bir hayata hazırlayanlar varsa bilsinler ki, maalesef hiç de vahşi değil hayat. Böyle ikiyüzlü bir İngiliz asilzadesi gibi içinizi yiye yiye bitirmeye çalışıyor sizi. Yumruklarınızı elinizden alıyor önce. Sonra yaralanmaya, yok olmaya karşı olan cesaretinizi. Atkınızı boynunuzdan almaya, onunla boynunuzu kırmaya çalışsa yine iyi. Atkınızdan konuşmaya başlıyor Iago'lar. Uzun uzun atkınızdan konuşmaya... Öyle ki bir süre sonra atkınızın, alıp başını gidecek hali kalmasın istiyorlar. Açıklanmış bir atkı olsun artık, açıklanarak lime lime edilmiş!

Eğer bir yerlerde kendini vahşi bir hayata hazırlayan birileri varsa öğrenecekleri tek bir şey var: Atkılarını konu dışında tutmayı öğrenmek! Çünkü bir gün atkıyı alıp gitmek gerekebilir. Bir gün insanın atkısından başka bir şeyi kalmayabilir. O zaman işte o kocaman, uzun, yünlü kumaş şöyle omuzdan öte tarafa atıp yıvır yıvır konuşmaların arasında, masadan kalkıp şöyle demek gerekebilir:

"Sorun yok baylar! Her şey buraya kadar!"

İNSANLAR VE HAYVANLAR

Yağmur gibi, kar gibi, pis bir hava var havada. Daha sabahtan akşam olmuş gibi; gri-sarı, bulaşık bir renk var sabahta. Havadan bir şey yağıyor mu, yoksa havada bir çamurlu nem var da yürürken insanın yüzüne mi çarpıyor, o bile anlaşılmıyor. Cılk yumurta gibi bir tiksinti var sokakta. İnsanların yüzünde bir şey var, bir tedirginlik. Sanki hepsinin ayakkabıları su alıyor gibi, çorapları ayakkabılarının içinde hamur gibi olmuş da her basışlarında yere, parmakları o hamurun içine gömülüymüş gibi, böyle bir tiksintiyle yürürler gibi. İnsanlar da öyle, cılk yumurta gibiler.

Yine erkekler var tabii sokakta. Bu havada bile kadınların canını sıkmaya zaman ayıran, bu havada bile bununla meşgul olabilen. Oysa kış, birbirine değil, yerlere bakarken kendine bakmanın mevsimidir. Gövdelerin görüldüğü değil, gizlendiği; gizlenirken kendi kıvamını bulmanın havasıdır bu havalar. Ama kıvamsızsa kişi...

Sarı saçlı idi. İstiklal Caddesi'nde, bir inşaatı daha şık görünmesi için reklamlarla kapatmışlar, bir paravan çekmişlerdi. Sırtını tahta paravana dayadı, saçlarının birkaç teli tahta kıymıklarına takılıp asılı kaldı paravanda. Sırtıyla yalayarak tahtayı, dizleri kendi kendine kırılarak çöktü. Başı soğuktan titriyor, saçları bile ürperiyordu. Saçları sa-

nydı, bu yüzden ona bakıyorlardı. Kıvamsız adamlar, soğuktan titreyen, yüzü yorgunluktan suretini değiştirmiş bir kadına, kadın olduğu için, ölmek üzere olmasına rağmen bakıyorlardı. Sırıttılar yağlı yağlı, kahverengi-sarı.

Kadın belki birazdan açlıktan ya da soğuktan orada bayılacaktı ama muhtemelen hâlâ birileri onda iki meme, bir kasık görüyordu. "Hiç değilse akbabalar işlerini görürken konuşmazlar," diye geçti içimden.

İçimi sevmiyorum böyle günlerde; zehir bulaşmış şehir suyu gibi geziyor gövdemde. Konuşan akbabalar vardı kadının çevresinde.

Bir büyük market zincirinin naylon poşeti vardı elinde. Eşya ile olan son bağlantısı gibi duruyordu yanında. Çekip alsa biri onu, sanki artık hakikaten de çırılçıplak kalacaktı. Yeryüzünde hiçbir şeysiz o zaman olacaktı. Kadınlar çantalarıyla tutunurlar eşyaya. Siper eder kadınlar çantalarını sokaklarda.

Naylon poşeti şimdi onun tek silah arkadaşı idi. Kötü kazılmış bir siper gibi saplarından kopacak, onu akbabalara karşı hepten etten bırakacaktı.

Başını hafifçe kaldırdığında gördüm, saçının önündeki bir perçemi örmüştü arkaya doğru. Türkiye'de dilenci kadınlar pek böyle şeyler yapmazlar. Saçlarını bağlamadan, Allah'tan söz etmeden el açmazlar. Ağlayarak, ağlaşıp para ister buralı dilenciler. Oysa sarışın, mavi gözlü bu dilenci kadın bir sakız kutusu bulmuştu bir yerlerden. Mavi keçeli kalemle, büyük bir olasılıkla bir tanıdığına yazdırmıştı düzgün düzgün:

"Zor durumdayım."

Noktası dahil.

Yüzünü kaldırmıyordu yerden. Öylece bekliyordu paranın atılmasını, sıra dayağında tokadı bekleyen çocuklar gibi...

Akbabalardan mı, mavi gözlü, sarı saçlı halinden mi,

titreyişinden mi, “zor durumdayım” sözünün yenilen ama ezilmeyen halinden mi... Dilenciye verilmeyecek türden bir para çıkardım cebimden. Ben daha yaklaşıırken ayağa kalktı. Muhtemelen artık o cılk soğukta oturmaya, akbabalara, açlığa dayanamamıştı. Kutusunu me-calsizlikten ağırlaşmış hareketlerle attı naylon poşetine. Tam o sırada ağlayacaktı. Bir kadının ağlamanın az önce-sinde kısacık büzüşür yüzü, tam o sıradaydı işte. Parayı tutuşturdum eline. Almadan önce baktı yüzüme. Gözle-ri maviydi giderek, giderek daha. “Teşekkür,” dedi. Para verenler nedense hiç bakmazlar parayı alırkenki dilenci-nin yüzüne. Dilenciler de bakmaz o kadar derine. Ama bu kadın... Öyle uzun ve öyle derin baktı ki... Aradan beş saat geçti. Yazı yazmaya oturdum. Başka hiçbir şey yazamaz halde, oturdum, bunu yazdım...

GİDENLER GENÇ KALIR

*Yaşlanma, gitme korkusuyla başlar...
"Bırakıp gidebilenler" ise hayatta 1-0 önde koşar...*

İhtiyarlamak azizim, gitmek korkusuyla başlar, içine bir şüphe düşüyorsa kapıyı çarpıp çıkacakken, duraksıyorsan, işte tam o an, yaşlanır insan...

Yeni bir başlangıç yapmak için üstat, önce boşlukta durabilmelisin. Boşlukta "kalmaktan" korktuğun zaman, işte tam o an, bir daha yeni bir şeye başlayamayacak kadar ihtiyarlar, çökersin.

İnsan, sevgili arkadaş, zaman içinde yaşlanmaz aslında. Bir ikindi, zamanın nasıl da geçtiğini düşündüğünde, düşündüğü bütün o zamanların yükü üzerine bindiğinde ihtiyarlar. Tam o ikindi gitmeye karar verirse, şöyle yeniden "Ne yapmalı?" yaylasına çıkıverirse dirilir yeniden. Bağlantısızlığın yaylalarında iyi, sağlam, canlandıran bir rüzgâr eser. O rüzgâra çıkmazsan eğer, yeni bir şey olmaz. İhtiyarlamak, yeni bir hayat fikriyle, yayla rüzgârından üşüdüğün zaman başlar...

Serserilik deneyleri

Bazen, yapılması gerekenler, korunması icap eden pozisyonlar, mali ya da manevi dengeler, senden bekle-

nenler, söylenenler, söylenmeyenler, o adamlar, bu kadınlar toplanıp, birleşip öyle bir karmaşa oluşturur ki, esas yapman gereken, bu gürültü kalabalığında kaybolur. Aslında yapmak istediklerin, esas hallerin, bunları sana söyleyip duran içseslerin duyulmaz olur arbedede. O zaman sana gereken, oyunun dışına çıkıp kimsenin olmadığı yerlerde kahve içmektir, içinin sesleri iyice duyulana kadar beklemektir. Bazen seslerin sana sadece, "Sen biraz kafelerde filan otur. Çay iç, kahve iç," bile diyebilir. "Sen biraz sokaklarda dolaş, etrafa bak," der bazen ses. Almayacağın şeylerin olduğu dükkânları gez, boş boş konuş insanlarla, "Bunun fermuarlısı var mı?" diye sor. Bazen boşluk, en gereken şeydir ruha. Dişe dokunur hiçbir şey yapmamak, tembellik değildir çoğu kez. Serserilik etmek, bir arbedenin içinde didinip durmaktan daha üretkendir. Ve bunun azizim, ispatı yoktur. İnsan bunu ancak deneyerek bulur.

Hayat: 0 - Sen: 1

Bazen hepimiz büyük bir havaalanındaki, annesiz babasız yola çıkmış çocuklara benziyoruz. Boynumuza asılmış isimlerimizle, ipli torbaların içinde pasaportlarımızla bir kalabalığın içinde gideceğimiz yönleri bulmaya çalışıyoruz. Doğru uçağa binmeye uğraşıyoruz hepimiz. Bazen kaybolup hangi yöne gidiyorsa büyük kalabalık, o tarafa doğru akıyoruz. Hepimiz bir sürü şaşkın çocuğuz.

Azizim, pek seveni yoktur ama ben bayılırım havaalanlarına. Çünkü "hiçbir yerdir" oralar. Bütün yönlerin tam ortası, yolların yuvası. Sadece çantan ve sen varsındır, bir de dünyanın en pahalı kahvesi. Tek yapman gereken, ne tarafa gideceğini düşünmektir. Anonsların peşinden koşturan insanlara bakarak gönül gezdirmektir işin: Nereye gideyim?

Azizim, daha ne olsun? Gidiyorsan hayatta 1-0 öndesindir zaten!

PORTOFINO

Kalk, kalk! Gidiyoruz! Otur tabii, ayağa kalkma, ruhen diyorum yani şöyle bir havalan, gidiyoruz! Radyoda, "I found my love in Portofino" (Aşkımı Portofino'da buldum) çalıyor zira; böylece sizin ve benim biletimiz kesiliyor tabiatıyla. Kısmen avantür geçen çocukluğumun ilk öğrendiğim şarkısıdır "Portofino". Sonra da "Avare mu" (!) gelir, hemen peşi sıra. Tahmin edilebileceği gibi babamın öğrettikleri. Kendisinin de yazlık sinemada duyup mandolinle çıkarttığı, nasılsa kırk yıl boyunca aklında tuttuğu.

Belki de akıl, tutmaya değer şeyleri tutuyordur kendinde. Yazlık sinemada havalanan bir kız eteği, dere kenarında bulunan mavi bir cam parçası, "Küçük Kedim" şiiri, ağaçların isimleri, terli içilen soğuk suyun günahlı lezzeti...

Acaba babalar akıllarında tuttukları, tutarken özledikleri tatları canlandırmak için mi önce kendileri oynarlar çocuklarına aldıkları oyuncaklarla? Büyük gövdelerinde kaybolan küçük mandolinleri bu yüzden mi dayarlar "baba göbeklerine"?

Annelerin de "onların zamanında" hiç olmaz "bu kadar güzel bebekleri"... Babaların, "Dur bak, sana göstereyim," yalanıyla kaptıkları oyuncaklar, aslında ancak onlar bıktığında kalır çocuklarına...

Çocuklara org alınmaya başlamadan önceki zamanlarda mandolinle kaç çocuk dalmıştır parmak uçlarında beliren su toplamalarının seyrine? "Patlatma, iyileşmez," denirken, gizlice çıkarılır içindeki su. Dizdeki yara kabuklarını kaldırmak kadar tatlıdır bu. Sonra zaten uzun tremololarda nasırlaşır pamuk parmaklar, "Portofino", "çıkardığında" artık çoktan geçmiştir acısı. Portofino sahillerine varıldığında artık, serçeparmağını flütün do deliğine ulaştırmaya çalışan bir oğlan çocuğu çıkar karşınıza... Sanılanın aksine, en güzel ve en hakiki aşklar, ergen olmadan önce yaşanır aslında. Kederi de vardır kendine göre ama anlatmam, alay konusu etmem çocuk dostlarımla ruh hallerini. Ama her çocuğun bir Portofino'su vardır, annesine babasına hiç anlatmadığı bir yerinde.

Beyaz, uçuş uçuş bir elbise giyiyor kız. Oğlan koşmuş koşmuş, yanakları kızarmış. Biraz önce uçurtma, çalılıklara takılıp yırtılmış. Kıyıda, sadece ama sadece yeşil küçük taşları toplayan kıza bunu haber vermeye gelmiş. Kızın etekleri ıslanmış, bileklerine dolanmış o sırada. Etekle boğuşuyor küçükhanım, saçları elledikçe ıslanıp yanaklarına yapışmış. Oğlan koşup varıyor kıyıya, Portofino kıyısına, nefes nefese. Tam verecek kötü haberi, kızın saçları tam kalkıyor yüzünden duymak için oğlanın söyleyeceklerini... Tam o anda işte oğlan kıızı görüyor. Daha altı, bilemedin yedi yaşında. Ama duruyor, bu ânın bir önemi olduğunu anlıyor sanki. Uçurtmayı unuttuyor galiba. Konuşmuyorlar hatta. Kız, "Acıktın mı?" diye soruyor, böyle soruların annesinden kendine miras kaldığını bilmeden, neredeyse içgüdüsel bir annelikle. Mavi bir beslenme çantası var, plastik ve üzeri çiçekli, içinden kurabiye çıkarıyor. Oğlana veriyor, karnını dışarı çıkarıp duruyor kolu havada. Oğlan alıyor kurabiyeyi, ağzı kapanmıyor koca lokmadan. Öyle püskürte püskürte kırıntıları, "Taşları benim cebime koyalım," diyor, "ben

sana veririm sonra.” “Uçurtma nerede?” diyor kız. Oğlan başlıyor kahramanlık hikâyesini anlatmaya:

“Bir rüzgâr esti, tepedeki büyük ağaç var ya, yıkılıyor sandım, o kadar!”

Kız inanmasa da dinlemek gerektiğini, erkeklerin kadınlara kahramanlık hikâyelerini anlatmayı sevdiklerini... Daha altı, bilemedin yedi yaşında halbuki. Kurabiyelerini yiyorlar sahilde. Portofino’da. Bir tremolo sonra zaten bulanıyor hayat. Portofino kalıyor hep yerli yerinde. Sonra çocuk aşklarıyla alay etmeyi öğreniyor insan. Portofino’ya da böyle işte, ancak köşe yazılarında... Öyle işte...

KADIN-ÇOCUKLAR!

Senin hâlâ öyle şaşırmaların... Hâlâ aynı kocamamlıkta açabilmen gözlerini; gülerken yüzünün gözünün nasıl görüldüğüne aldırmaman; komiklikler yapman hâlâ, çocukkenki gibi. Hâlâ! Ne olacak senin bu hallerin? Kadın kardeşim, sen hiç büyümeyecek misin? Sen hiç mi “ağır” kadın olamayacaksın? Sen bu yaşta hâlâ nasıl yolda giderken sekerek yürümeye cesaret edebilirsin? Ah canım kardeşim, ne olacak senin bu halin?

Yirmili yaşlarındaki mankenler bile senden daha kadın-kadın! Sen kaçsın şimdi? Otuz mu, kırk mı? Belki elline yaklaştın ve hâlâ onlar gibi ağır ağır hareket edip, süzülerek yürüyemiyorsun. “Koca kadın” gibi davranmayı kaç yaşına gelince öğreneceksin? Sen ne zaman saçlarını, ilkokuldaki gibi, başının iki yanından firketelerle toplamayı bırakıp “gölge” yaptırmaya gideceksin?

Alnın öyle çocuk gibi duruyor, açılınca saçlarının perdesi, yüzünün hiç büyümeyeceği daha çok belli oluyor. Kazağıyla aynı renk soket çoraplar giyince ayağına, son kertede, gardırobun önünde kot pantolonu seçince... Alıp da giymediğin onca “kadın eteği” dolapta uyuyor da uyuyor...

Tırnakların bir türlü kırmızı oje sürülecek kadar uzamıyor. Hep temiz temiz, öyle dibinden kesilince tır-

naklar –biliyorsun değil mi?– sen “tek taş” alınacak kadınlardan biri olmuyorsun; sana hâlâ doğum günlerinde kitap hediye ediliyor. Tek farkı eskiden, artık çayı annen demlemiyor.

Temiz temiz tuttuğun defterlerin oluyor senin, evinde küçük küçük, neşeli şeyler birikiyor. Başlıklar hâlâ kırmızı kalemle atılıyor hayatın cümlelerini kurarken, senin yanında hep yumuşak uçlu kurşunkalemle, kenarları kirlendikçe boş kâğıtları silerek temizlediğin silgin duruyor. Neredeyse ataç tutturacaksın kenarlarına; senin hayatının sayfaları yaramaz kollarıyla hâlâ kıvrılıyor. Bıraksalar seni, evine krapon kâğıtlarından kedi merdivenleri bile yaparsın, ama o kadarı da, öyle değil mi, fazla oluyor.

Sevgilin var, evlisin belki, hatta belki çocukları da kuzulayıp kuzulayıp koydun kenara ama senin gözlerin hâlâ çocukluk fotoğraflarındaki gözlerine benziyor.

Şöyle bir şuh bakıp saçını savuramıyorsun. Sen komik bulduğun için bunlar sende komik duruyor. Yapsan yaparsın da daha baştan tutamayıp kendini gülmeye başladığın için hep bunlara gülen adamlar seni buluyor...

Otuz yaşına gelince artık saçlarının böyle beceriksiz durmayacağını, kırkına gelince artık bu komikliklerin kafandan geçmeyeceğini, elline gelince artık dudaklarını yemeyeceğini düşünüyordun değil mi? Senin çocukluğun o kadar neşeli, o kadar sana yakışıyor ki kolların, bacakların bir türlü “kadın” fotoğraflarına sığışmıyor. Hatta belki senin hâlâ külotlu çorapların düşüyor...

Ne olacak senin bu halin? Rujları, allıkları hâlâ oyun gibi sürüp sürüşürüşün... Ne olacak? Hiç büyümeyi düşünür müsün? Dantelli, kürklü, burnunu havaya kaldırıp yürümeyi beceren bir kadına ne kadar daha büyüyünce dönüşeceksin? O küpeleri, boncukları hâlâ annenin tuvalet masasında oynar gibi takıp takıştın...

Ne olacak? Sen hikâyeler anlatan bir anneanne, nine olduğunda bile bu komiklikleri yapmaya devam mı edeceksin? Her sokağa çıktığında başından geçenleri taklitler, bin türlü tiyatrolar yaparak anlatmaktan acaba ne kadar daha büyürsen vazgeçeceksin? Olgun bir somurtmayla, bacakların tayyör nizamında yerli yerinde oturmayı ne zaman becereceksin?

Becermeli misin?

Çoktan öğrenmiş onlar öyle olabilmeyi. Sen şimdiye kadar çok ders kaçırdın. O zaman as bu dersi de, iyisi mi bu kadınlık okulunu biz bugün de ekelim. Gidip dizlerimizi kanatıp sonra mahalledeki komik insanların taklidini yapıp gülelim, gülelim. Başımızı arkaya ata ata gülelim. Saçımız firketelerden kaçtıkça avucumuzla, güzelce açıp alnımızı, yeniden saçlarımızı firketeleyelim.

BAYANLAR, BAYLAR, BAHAR ARTIK ARAMIZDA!

Çünkü sokaklardan aşağıya çocuklar koşuyor. Kız çocukları soket çorap giyiyor, çünkü oğlan çocuklarının boyunları yakasız kazaklardan yukarı doğru inceliyor. Bir esmer çocuk, montunun önü sıkıntıyla açık, çoktandır raftan indirdiği kitabın parasını çarçabuk alabilsin diye kasiyer, çocuğun eli uzun süredir banknotla bekliyor. Bahar geldi, çünkü çocuğun masanın altındaki ayakları koşmak için, sanki çışı gelmiş gibi huzursuzlanıyor.

Çünkü okul formalannın belini yukarı kaldırmış, ince çoraplarının üzerine giydikleri diz altı çorapları aşağıya indirmiş kızlar, bir pasajın içinde gülüşüp itişiyorlar. Biri yarın okulda takmak için pırıltılı, kelebek şeklinde tokalardan almak istiyor. Bu, en mühim keleşbeği dünyanın.

Boğazlarında, genç olmanın farkında olmadıkları tadı çınıyor kahkahaları sırasında. Hıçkırıklara boğulup öne arkaya eğile eğile gülüyorlar. Tam yanlarından geçerken bir "liseli", bilmeden kadınların esas duruşuna geçiyorlar. Vitrine dönüp yüzlerini, oğlan kesinkes geçip gitğinde birbirlerini dürtüp daha beter çın çın çınlatıyorlar pasajı. Bahar bu yüzden geliyor işte. Kızlar çınladıkça düşüyor ete ilk cemre...

Balık Pazarı'nda öldüklerine şaşırmış balıklar. Açık kalmış gözlerinde hayretle gelip gidene bakmaktalar. Dı-

şarı çıkarılmış kırmızı solungaçlarını toparlayıp şimdi gidecekler, bir dursa gelip geçenler, çekidüzen verip yüzgeçlerine aceleyle, hoplayıp zıplayıp denize geri göçecekler. Kocaman beyaz bıyıklı balıkçı dönüp bakacak ki balıklar kaçmış! Hop atlayacak denize. Bir daha da ondan haber alan olmayacak. Bahar bu yüzden gelecek işte, çok tuhaf şeyler olacak.

“Çin işi-Japon işi” minnacıklıkları, uzaklardaki küçük kadınların çıtır pıtır ettikleri, diktikleri, yaptıkları küçük, tatlı mucizeleri sepetlerine dolduruyor kadınlar. Minik bıçaklar, minik sepetler, minimini bir şeylerle kadınlar, sokakta oynadıkları bir evcilik oyununun takım taklavatını tamamlamaktalar. Bahar bu yüzden geliyor işte; kadınlar yeni oyuncaklarını seçiyorlar. Musluk suyunun akışını yumuşatıcı başlıklarını kadınların, uzun uzun düşünüp aldığını acaba hangi adamlar biliyor? Minnacıklar Dükkanî'nın kapısında dev gibi kara bir adam, kadınlar içeride oyuncaklara tıkır tıkır aldanırken, sallanan tepside gelen çayını güneşe tutuyor. Çarşıda küçük, kıvılcık bir ışık oynuyor. Bahar işte bu yüzden geliyor. Çünkü güneş, tam bardağın içinden geçip karşıki duvarlara düşüyor.

Kadınlar tezgâhlarda duran renkli eteklerin arasına daldırıyorlar ellerini. Elleri renklere bulansın diye böyle yapıyorlar. Kadınlar, bütün bu renkleri alıp evlerine götürmek, bütün renkleri yutup “karnı bahar” olmak istiyorlar. Kadınlar, “karnabahar” oldukları için renk renk eteklere meraklanıyorlar. Alıp hemen eve götürmek istedikleri pembe ayakkabılarıyla hangi sokakta yürüyebilirler ki? Onlar sadece ayaklarının pembe bir şeyin içinde durmasını istiyorlar...

Bütün bu sebeplerden bahar geliyor. Gerekçeli bir bahar bu, sebepsiz değil! İnsanın aklına çok eskilerden

tekerlemeler geliyor: *Bombili biskin naykın peygın, naykın peygın. Aga vaga naçiz viçiz, naçiz viçiz viç!*

Benim ne demeye getirdiğimi suya atlamış, birbirlerinin yüzgeçlerini düzelten balıklar ve onların arkasından söylene söylene göbeğini yüzdüren balıkçı biliyor...

IŞIKLI BAHÇE

Şehrin bir yerinde bir ev var mutlaka. Önünden insanlar ve arabalar geçiyor bu evin. Ama arkasında... Bir ışıklı bahçe durup duruyor. Öyle çok sarmaşıkla örtülü bir bahçe ki bu, ne kimse seni görüyor içine girdiğinde, ne de sen insanların varlığını hatırlayabiliyorsun bir süre sonra.

Beyaz eteklerini ya da beyaz gömleklerini giyiyorsun sabahtan. Kahvaltı yapmıyorsun belki. Düşüncelisin, bir şey yapmak var aklında. Günlük dizgeni bozuyorsun farkında olmadan. Günün içine bir turist gibi giriyorsun, sanki kendi hayatında, istediği anda o hayatı terk edecek bir gezginmiş gibi yapıyorsun.

(Gövdelerimizin kapısını çarpıp çıkabilsek bazen... Başka gövdelerde konaklasak... Daha iyi olmaz mı şimdikinden?)

Saçlarını ıslatıyorsun, uzun uzun yıkıyorsun yüzünü. Sudan bir yüzün oluncaya kadar oynayıyorsun suyla. Sonra belki eski fotoğrafları düzenleyeceksin, belki eski notları toparlayacaksın, belki de bir cümleyi bekleyerek bütün günü bir akıl serseriliğiyle geçireceksin, bilemem ne yapacağını.

Derken, bahçene çıkıyorsun, ışıklı bahçene. Ama sonra duruyorsun, hatırlıyorsun, bir acele koşuyorsun geri. Çünkü cep telefonunu kapatıyorsun, evin telefonu-

nun fişini çekiyorsun. Vakitleri iptal ediyorsun, “ayrılacak” vakitleri, “harcanacak” vakitleri, “boşa geçirilmeyecek” vakitleri, hepsini bir günlüğüne içinin zamanına katıyorsun. Sen “tam kendine göresin”! Kendine bugün, kendini hediye edeceksin...

Ayakların çıplak tabii, söylemeye gerek var mı? Çimlerin üzerinde gıdıklana gıdıklana çıktın bile bahçene. Küçük de bir masa var çimlerin orta yerinde. Minnacık, portatif bir şey belki de. Küçük de bir sandalyen var, eski sinemalardaki tahta sandalyelerden bir tane. Oturuyorsun işte sen de. Gövden bir süre sonra buluyor nasıl oturacağını, kendi kendine. Kollarını kavuşturuyorsun, kaykılıyorsun oturduğun yerde. Ağaçlara bakıyorsun, kuşları takip ediyorsun gözlerinle. Otun, çiçeğin ayrıntısına dalyorsun. O kadar uzun bakıyorsun ki baktığın şeylere dönüşüyorsun.

Kendi kendine hikâyeler başlıyor baktıkların arasında. Baktığın böcekler bir büyük böcek toplantısına yetişmek için acele ediyor. Böcekler Büyük Kurulu bugün senin bahçende yıllık genel kurullarını yapıyor. Duydukça sesler çoğalıyor, tıpkı baktıkça çoğalması gibi yıldızların. (En doğru dizelerinden biridir o da yeryüzünün! Şiir icabı değil, hakikaten de, “Baktıkça çoğalır yıldızlar gecede”¹.)

Greenwich’ten azat ediyorsun kendini; bir saat varsa artık senin içinde. Kolların, ayakların güneşte çoğalıyor şimdi. Kollarının içi fırından yeni çıkmış ekmeklerin karnı gibi beyaz. Albino hayvanlar gibi yeşilin ortasında parlıyorsun şimdi.

O kadar kıpırtısız duruyorsun ki, bir süre sonra etrafındaki hayat senin varlığını kabul ediyor, kabulleniyor. Karıncalar yolunu değiştirmiyor ayakların yüzünden.

1. Can Yücel, “Yeşil Şiir”.

Çimen ezilmiyor senin altında, dikeliyor yeniden çiçek. Hiçbir şeyi incitmeden duruyorsun böyle ışıklı bahçende. Gölge etmiyorsun mahlukatın hiçbirine...

Aklının kendi içinden ne geçirdiğini bile takip etmeden, beyaz, ışıklı giysilerin içinde, öznenin fiille hiçbir bağlantısı kalmayana kadar duruyorsun... Bu kadar. O kadar ki şimdi bu yazıda tarif ve tasvir edilemeyecek kadar kıpırtısız... Bu yüzden bitiyor hakkında yazılan bu yazı. Yazılamayacak kadar bahçeden birisin. Ayırt edilip yazılamayacak kadar...

"Bir dursak yahu!" dedi ihtiyar bir kadın... Ben de ihtiyarladım, ihtiyarlayıp böyle bir yazı yazdım. Günden bir ışıklı bahçe diledim. Sarmaşıklarla o kadar örtülü olsun ki, ben bile içeriyi görüp yazamayayım...

TATİLE ÇIKALIM!

Sabah erkenden çıkalım. Daha seslerimiz gecedен çıkmamış olsun; kırık, kekre. "Yoldan simit alınız," diyelim, yanımızda çay dolu küçük bir termos olsun. Tatile çıkıyoruz ya, gerekçesiz gülelim filan olur olmaz.

Şehrin son evleri geride kalıncaya kadar konuşmalıyım hiçbir şeyden. Mutlaka bir şey unutmuş olalım evde. "Aman boş ver, gittiğimiz yerden alınız," diyelim. Aldırmayalım. Aldırmayışımızla tatile çıkmış olalım. Yetişmeyelim bir yere, "Geze geze gidelim," diyelim. Şurada çay içelim sonra. Yavaş yavaş. Hava sıcak olunca arabanın bagajından terliklerimizi çıkarıp giyelim. Sonra yavaş yavaş bütün yıldan bahsedelim. Hiç bahsetmediğimiz seslerimizle birbirimizden, kendimizden, olup bitenlerden, tanıdığımız insanlardan.

Gülelim. Dedikodulara geçelim, birbirimize ufak tefek sırlar verelim. Yine gülelim sonra, tatildeyiz ya, ondan.

Dikiz aynasında çiçek

Yolda duralım yerli yersiz. Çiçek toplayalım. Arabanın dikiz aynasına takalım çiçekleri. Vardığımız yere kadar süzülüp solacaklarını bile bile. Meyveler alalım, şehvetli meyveler.

Şeftalileri satan adamla konuşalım uzun uzun şeftaliler üzerine. Eski şeftaliler, yenileri ve dünyanın değişen halleri üzerine konuşalım. Herkesi sever ya insan tatil-deyken, öyle.

Dağ çeşmelerinde duralım. Yüzümüzü yıkayalım buz gibi, kollarımızı, kulaklarımızın arkasını. Saçlarımız ıslansın biraz, biraz su damlasın yüzümüzden. Acıkalım artık, öğlen oldu.

Neşeli köfteler yapan bir yerde duralım. İşe bak, en iyi köftelerini yapıyor olsun kadın tesadüfen. Bir kere kendini bırakınca ve baştan gülmeye başlayınca her şey iyi gider ya kendiliğinden, öyle olsun. Salatalar gelsin masaya, zeytinyağı parlasın güneşte. Ekmeğin kıtır yerlerini salatanın suyuna batıralım. Lavaboda, açık havada ellerimizi yıkayalım uzun uzun; şehir bizden akıp gitsin. Kahve de yapsın kadın bize, "İkramımız," diye gelsin. Bacaklarımızı uzatıp kahveleri de içelim bir güzel. Sonra yeniden koyulalım yola.

Derken eflatun saati gelsin, tarlalar, ağaçlar, kuşlar eflatun olsun. Yolumuza bir kaplumbağa çıksın, bir tavşan ve bir yılan. Şaşıralım her şeye. Radyoda aniden bir kanal çıksın kendi kendine. En sevdiğim o şarkı var ya, aniden yakalasın radyoyu, bırakmasın. Yorulalım neşeden. Tam yorulduğumuz yerde varalım varacağımız yere.

Bavullarımızı alsın biri, biri bizi sabun kokulu bir odaya taşınsın. Yıkayıp paklanıp bizim için hazırlanmış bir şehre inelim. "Ben size şimdi güzel bir şeyler getireyim," diyen sürprizli garsonlardan birine rast gelelim. Getirdiği her şeyi sevelim. Her tabağa şaşalım.

Kekikli ahtapot da getirsin adam mutlaka, kabakçiçeği dolması da getirsin. Biz orada duralım öylece, bildiğimiz en güzel şeylerden bahsedelim. Balıkçılar balığa çıkana kadar bitmesin konuşacaklarımız, güleceklerimiz.

Sallana sallana gidelim odamıza. Ama o sırada balıkçı-

lara kahve yapan bir adam görelim. Yüzü ışıklı olsun adamın. Derme çatma bir kahve yapsın bize. Küçük, komik bir hikâye anlatsın. Uyuyacakken tam odamıza çıkalım.

Öyle bir uyku uyuyalım ki öyle bir uyku uyunmuş olsun. Bembeyaz bir uyku olsun bu, rüya bile görmeyelim. Uyandığımızda pamuk gibi olsun yüzümüz, gözlerimizde yüz mumluk ampuller yanıyor olsun. Sonra soralım, "Ne yapalım bugün?" Düşünürken uyuyalım tekrar, "Yaa, birazcık daha!.."

ŞAHSIM VEYA KLONUM YAZIYOR: TEK BİR HAYAT VE HEP İKİ SEÇENEK!

Hepimizi klonlamaları gerekli. Çünkü bilmeliyiz: Hayatlarımız ancak bizim yaşadığımız gibi mi yaşanırdı? Başka bir biz olsa daha iyisini yapabilir miydi? Bilmeliyiz: Bu yazıyı ben mi, yoksa klonum mu yazıyor?

Belki sizin hayatınız, tam olarak sizin hayatınız bambaşka yaşanabilir. Diyelim ki dün patronun karşısında alttan almak yerine kavga çıkarabilirdi sizin yerinizde bir başka siz olsaydı. Çekip çıkabilirdi kapıdan. Bazen siz de yapamadıklarınızı yapabilen bir siz hayal etmez misiniz?

Önceki gün çok sıkıldığı o anda uyumaya gitmek yerine, bu “öbür” siz, birden pantolonunu çekip, kapıdan çıkıp şehrin hiç gitmediği caddelerine doğru yürüyebilirdi.

Bazen siz de tam yapmak istediğinizi ya da yapmaktan korktuğunuzu yapmakta olan bir sizi gözünüzün önüne getirmez misiniz?

Tam uyumaya giderken, kapıdan çıkmakta olan, sokaklara düşen, maceralar yaşayan bir başka sizi bir film gibi izlemez misiniz? Ama siz şimdi öbür siz değil, biza-tihi sizsiniz. Bir tane var bizden. Hepimiz biriciğiz.

Klonlamak gerek

Dolayısıyla hiç bilemiyoruz: Acaba en doğrusunu mu yaptık? En iyisini mi yaptık acaba? Gerçekten elimizden gelen bu kadar mıydı? O aşk mesela, hiç korkmadan yaşansa, şimdi burada oturup sıkılan bizin sandığı gibi sonu felaket olmayacaktı belki de.

Oysa bizden bir tane daha olsaydı, ancak o koşulda gerçekten oynayabilirdik kendimizi. O bebek doğurulsaydı acaba gerçekten şimdi bebegsiz sizin sandığınız gibi çok mu zor olacaktı her şey?

Bir tane daha olsa bizden o zaman bilebilirdik gerçekten doğru yapıp yapmadığımızı. Ne ki tek bir hayat var ve hep iki seçenek! Yazık ki biz o seçeneklerin hep bir tanesini bilebiliyoruz. Oysa tam olarak birbirinin aynısı iki tane olsaydı bizden, ancak o zaman tamamlanmış, cevaplanmış bir hayat yaşayabilirdik. Tek kişiyiz ve eksikiz bu yüzden.

Hiç bilemeyeceğiz; elimizden gelen mi buydu, yoksa korkularımız ve yalancı sınırlarımız yüzünden mi böyleyiz?

Aynı anda, aynı koşullarda siz doğarken bir tane daha siz doğsa. Sizin “zaman harcamamak” için yapmadığınız ama içinizin gittiği şeyleri yapsa. O, sizin gibi korkmasa ve gittiği yerlerden çabucak dönmek yerine yollar da savrulsa...

Sizin sesiniz titreyerek, “Evet,” dediğiniz şeylere o gülerek, “Hayır,” dese... Ürkemese o, sıkıldığında bıraksa, üzüldüğünde katlanmasa, katlanmasa sizin o kadar zamandır katlandığınız şeylere...

Devam etmek yerine yarım bıraksa, kafasına takmasa... Kavga çıkmasın diye susmak yerine bağırса öteki siz... Ağlamak yerine ağlatsa... Siz kokteylde sıkılırken o dışarı çıkıp sigara yaksa... O gece, o masada yarım bırak-

tığınız kadehi bitirse... Yarım bıraktığınız o dansın sonuna kadar devam etse... Ne yani? Siz yapamadınız diye klon-siz yapamayacaksınız mı sanıyorsunuz?

Belki bir başka siz yapabilirdi sizin yapamadığınız onca şeyi. Ben, benim yapamadığım onca şeyi yapabiliyordum mesela. Ama bir şey daha biliyorum ben ve benim hakkında. O da...

Klonlanmamız gerek azizim; insan denen fakire bu kadar yalnızlık çok fazla. Bir başka sizin bizden daha iyi yapabildiğini görmek için değil. Niye bizden daha iyi olsun ki kerata? Belki de bizdik daha iyisini yapabilen ikiz! Belki de bizdik korkmayan. Bizdik belki eldeki avuçtaki vaziyetle olabileceğinin en iyisini beceren. Ama işte bunca yalnızlık varken... İnsan emin olmak istiyor.

İyi gidiyoruz azizim

"Bu hayat ancak böyle yaşanabilirdi," demek istiyor insan ve bundan emin olmak istiyor. Bu yüzden klonlanmış bir ikizimiz gerek bize. Derhal başlasın biliminsanları çalışmalara. Bu kadar bilim varken, bu kadar yalnızlık fazla.

"Bu çocuğu yaptım, iyi yaptım", "O adama bağırmadım, doğrusu buydu", "Evden çıkıp gitmedim çünkü kimse gidemezdi", "Korkak değilim. Korkmakta haklıydım, çünkü korkunçtu", "O işe katlandım çünkü başka yapılabilecek bir şey yoktu", "Bu evliliği sürdürdüm, çünkü diğer seçenek daha beterd" gibi cümlelerimizin kesinliği gerekli bize.

Tam olarak biz olan bir başka sizin bütün bunları onaylaması gerekli. Bizim onunla şöyle karşılıklı oturup, ne var ne yoksa konuşup, son kadehin son yudumunu tokuştururken şöyle dememiz gerekli:

"İyi gidiyoruz azizim, boş versene!"

EVROSOS BEY İLE NURHAN HANIM'IN AŞKLARI

Söylesene iki gözüm, büyük aşklar nereye gömölür? Çok sevenler de, onlar bile mi ölür? Kıymetli efendim, büyük aşklara da kıyabildiğine göre Tanrı, kim bilir belki de o hiç âşık olmamıştır. Ama toprak, değil mi aziz efendim, herhalde çok sevmiş gövdeleri en şefkatli elleriyle eritir.

Nurhan Hanım, Evrosos Bey'i yeni yitirdi. "Elim varmadı, arayamadım," dedim telefonda. "Rica ederim, bunlardan bahsetmeyelim," dedi.

Yarım bir cümle

Tatlı, zarif sesi, hayatta olanlara hayattan bahsetme terbiyesiyle inceldi. Tanrı'dan daha ziyade iyi insanların duasına inanan bir eski hanımefendi olarak, "Sen nasılsın, iyi misin?" diye sorup durdu.

Gittiğim yerlerden söz ettim biraz, öteden beriden. O uzak ülkede, otel odasına sabaha karşı giren kelekten bahsetmeyi unuttum, sonra bir türlü gitmediğinden. O da bahsetmedi zaten, Evrosos Bey'den veya duvarlara bakıp düşündüklerinden. Sadece, "Kitapların arasında resmini buldum," dedi, "ne kadar zayıflamış meğer. Nasıl

görmedik biz..." gibi yarım bir cümle. Sormadım gerisini, söylemezdi de.

Sonra parça parça uçuşan birkaç sözcükle bir gazeteden söz etti, birinden, yazdıklarından, genç biri miydi acaba, yoksa bir profesör mü, adı neydi, neyse canım işte, "Aşka inanmıyorum, diyor adam, inanabiliyor musun?" İnanabiliyorum. Yine gökten parça parça dökülen gümüş parçaları gibi sözcüklerle anlatacağı şeyin etrafında uçuşuyor Nurhan Hanım:

"Ona Evranos'a yazdığım şiiri göndereceğim. Elli sekiz yıl, dile kolay. Nasıl inanılmaz aşka?"

Bir müzisyen dostu, bestelemek için almış şiiri. Sonra o da ölüp gitmiş. Şarkı kaybolmuş yıllarca. Derken geçenlerde çıkmış ortaya, TRT radyosunun arşivlerinde. "Seninle gördüm, gözümün ışığısn..." diye başlıyormuş. Sonra... Sonra işte elli sekiz yıl devam ediyormuş. Nurhan Hanım notalarını çıkaramıyor şimdi. Belki sonra. Belki. Sonra.

Elli sekiz yıl sevenler

Canım efendim, telkâri kalplerimizin bir teli kırıldığında burulduğu yerden, tam oradan mı kanar içimiz? Çok büyük, çok uzun aşklar bölündüğünde bir derin uykuyla, kimin rüyası hayra yorulur artık? Kopmuş bir gelin teli gibi rüzgârda, bir eski aynadan dökülen sır gibi değil midir hayat artık? Yerine koysan konulmaz, koymasan...

Elli sekiz yıl bir adamı sevmiş kadınlar, bir o kadar yıl bir kadını sevmiş adamlar, söylesene benim güzel efendim, bu dünya tarihinin göğüs cebine bayramlık bir mendil gibi düzgün ve temiz iştirilmeli, değil mi? Kola-lı, jilet gibi ütülü, ilk günkü gibi...

Nurhan Hanım öyle uzun uzun anlatmadı hiçbir şeyi. Gümüş varak yaprakları gibi tülümsü, dolaştı sözleri anlatacaklarının etrafında. Ağırlığını bilmeyen kelebekler gibi uçtu. "Biliyorum yazarsın şimdi bunu," dedi.

Büyük aşklar gömülmez

Aldım tuttum elimde sözlerini, sözlerin gümüş sırtı parmaklarıma yapıştı. Parçalamayayım, dedim ama hepsi onun sesinden ayrıldığında su damlaları gibi dağıldı. Avucumun tam içinde biriktirdim kalanları. Vallahi bilahi, bu kadarı kaldı. Ne kalsa geri, bir yazı için fazlaydı.

Benim tatlı efendim, benim kalbimin yarısı, büyük aşklar gömülmez. Onlar, avuç içinde kalanlarla bile anlatılmalı. Anlatıldıkça, kumdan kaleler yapan çocukların elden ele, bütün gövdelerini eğerek dolaştırması gibi denizi, aramızda dolaşmalı, hepimizin kalelerinin duvarlarını delerek sızmalı. Aziz efendim, çünkü insanlar aşka inanmalı. İki gözüm, ikimizin adı, Nurhan Hanım'la Evranos Bey'in adlarının yanına, kelebeklerin telkâri kânâdına yazılmalı.

YALNIZLIK MAVİSİ

Er ya da geç ama mutlaka bir gün ya da zalim bir gecede gelip sarılan bir beladır yalnız yaşayanın başına, içinin en titreyen sesiyle söylersin kendine. Bu söylediğini duyunca, bazen, ağlarsın bile kendine: “Bir nefes sesi bari olsa evde.”

Bir nefes sesi için kimlere gider insan, kimlere ikram eder kendini. Işıklı bir bardak su ikram eder gibi karanlık ve kıymet bilmez ağızlara, çiğnenmek üzere.

Hatta kimi kez iki yalnız böyle gecelerin sabahında rastlar birbirine. Hiç konuşmadan, hiç kurcalamadan sarılırlar birbirlerine, bir daha hiç birbirlerinin ellerini bırakmamak üzere.

Her iki yalnız da bir nefes peşinde olduğundan, her ikisi de bir tene, bir sese kanaat ettiğinden yürür giderler hayatın içinde. Teslim olmuş askerlerin kederi vardır yüzlerinde, yetinmenin sessizliği.

Akarlar birbirine...

Başlangıçtaki yetinme kavlini bozmazsa birinden biri, beraber ihtiyarlayacaklardır artık. Ne zaman birinden birinin aklına gelse başka hayatlar kurulabileceği, bir sıkıntı olacaktır evin içinde. Ama mutlaka diğeri hatırlatacaktır ona, yalnızlığın karşısında diz çökülen o geceyi.

Eğer kimse tamah etmezse “daha iyisi”ne, yaptıkları çocuklara bakacaklardır oturma odalarında. Bir ömür de böyle geçecektir işte.

Bazen de, sanki merhametli bir tanrı görmüş gibi yalnız olanın halini, birbirlerinin yoluna çıkarır ıslıklı iki ruhu. Tereyağından kıl çeker gibi olup biter her şey, bir çiçeğin yanından yürür gibi kurulur ilişki. Su gibi akar iki insan birbirine, birbirinde birikir iki kişi. İyidir. Çok iyidir böylesi.

“Hayret vakti”

Küçük kavgalar edilir, sonra çaylar koyulur. Daha yarıısına gelmeden bardağın, iki gövde birbirine dolanır, dolaşır. Birçok şey konuşulmadan hallolur, iki insan birbirinde bir şahane film gibi kaydolur.

Biri diğerinin yatakta kalan kokusuna sarılır, öteki berikinin çamaşırlarına yüzünü bastırır. Gün içinde aklına gelir biri diğerinin, diğeri ötekinin sesini duymak için bahaneler yaratır.

Fakat... Ama... Ne olsa da işte... Niyeyse... İnsanın ancak yalnızken yapabileceği şeyler vardır. En pamuk şekeri aşkta bile insanın, sanki terk ettiği tek kişilik evinde, eski iç evinde özlediği bir şeyler kalır. Ve bu özlenenler içerisinde en içe işleyeni yalnızlık laciverdidir. Sabah gelen o “hayret vakti”!

Bazen yolculukta olur bu mavi. Sabaha kadar süren yolculukta, buğulu camda, yol yol akan camda gün aydınlanır. Gece öyle bir döner ki sabaha, bir çocuk hayretiyle kalakalırsın.

Yalnızlara kalsın...

Bazen evde olur bu mavi. Sabaha kadar oturursun. Saat sana aittir nasılsa, kimse yoktur. Niyeyse oturmuş-

sundur sabaha karşı, evin ışıkları açıktır. “Artık yatsam mı?” dersin sıkıla sıkıla. Kalkarsın, evin ışıklarını söndürürsün ve...

Evin içi kararınca, işte o anda camların dışı aydınlanır. Ne sabahtır o an ne de artık gece seni saklamaktadır. Camı açarsın, bir yalnızlık fotoğrafı olursun. Kederli gibi olursun, neşeli gibi ve sanki her şeyi anlar ve her şeyi içine sindirirsin.

Sokağa bakarsın, tepende uçan sabah kuşlarına. Hayret edersin. Bu maviyi ne zaman görsen sanki ilk kez görüyor gibi hayret edersin... Sabah bu kadar mı güzel olur, her seferinde kendine bunu dersin.

Biri varsa hayatında işte o maviyi niyeyse pek görmezsin. Yalnız insanlarındır o mavi, rahat bırak! Sen git yat ısıtılmış yatağa, sevdiğin ayaklarını ısıtsın. Bırak bari bu sabah mavisi yalnızlara kalsın.

TUTULMA

“Öyle bir derde giriftarım ki halim sorma hiç...”¹

Sonra eve gidince aklına gelir ya... Tam ne söyleyeceğin gelir, gediğine konacak o cümle. Kafanın içinde kıvıl kıvıl döner niye öyle demediğin, niye tam o anda aklına gelmediği.

Bırakırsın artık kızdığın şeyi, öfkelendiğin insanı, kendine söversin. Senin kaşık kadar canın var canım, zaten bir de “tutulmuşsun”, sen artık bir de niye kendini yer bitirirsin?

Aklına geldikçe bütün gün, kafanda son sözü senin söylediğin bir kavga kurarsın. Ona şaşkın şaşkın şeyler söyletir, kendin en akıllı cümleleri kurarsın.

Sen canım, kendi uydurduğun kavgalarda hiç “tutulmaz”, ekseriyetle fırtınayı andırırsın. İşin aslının öyle olmadığı her geldiğinde aklına, gömlek yakanın içine kaçar. Bir kez daha tutulur yüzün, güneş gibi yarım kalırsın.

1. “Hançer-i Aşkınla Ey Yar Gönlüm Üzre Vurma Hiç”, güfte: Halil Soyuer, beste: Ekrem Güyer.

Kuyuya düşersin

Tam geçerken gün yanından, geçip gidecekken tam, bir acayip şey olur. Zamanın içinde bir tuzak açılır. Bir ânın içindeki kuyuya düşersin. Dünya bir tık daha döner aslında ama sen dünyanın etrafında dönüp gelirsin. Zamanın karın boşluğudur bu, ânın rahmine düşer, orada dolanırsın. Bir eski güzel güne gider aklım, senin o zamanki yüzüne, ne de saf ve toy olduğuna, artık öyle olmadığına, bir daha öyle olmazsan sönüp gideceğine, kendine ve hayata hiç şaşırmasa insan artık, o kadar da yaşıyor sayılmayacağına...

Düşersin bir ânın aralığından zamanın içine. Zaman tutulur, tutulursun sen zamanda. Yeniden kendine geldiğinde, dışında yürüyen zamanın daha bir adım bile atmadığını görürsün.

Sorarsın, acaba hep bu zaman kuyularına düşsen daha mı çok yaşarsın? Ya zaman gerçekten o ise? Ya zaman, aslında kendi karın boşluğunda sürüyor da sen bunu atlıyorsan ya? Düşünsene, ne fena. Ya zaman, ânın bir tutulmasıysa aslında ve sen bunu bilmiyorsan?

Bizim çocuklarımız

Nasıl tutulup kalmazsın? Çocukları dövüyorlar arkadaş! Sırf gövdeleri onlardan daha büyük olduğu için ve yeryüzünde çocuklardan daha uzun bir müddettir bulundukları için yapıyorlar bunu. Böyle bir cüretle varıyorlar çocukların üzerine.

Barbarlar çocuklara dokunuyor. Herkes kendinden sonra gelenden alıyor intikamını. Kendinden öncekinden alınmadığı için intikamlar, durmuyor insanın kanı.

Nasıl tutulmaz insan? Fransa'da öğrenciler sokaklara dökülüyor arkadaş! Bizim çocuklarımız denize dökü-

lüyor, görüyor musun? Bir gün belki bu ülkede herkes birbirini öldürecek, diyorum ben, sen bunu hâlâ gerçekdışı mı buluyorsun?

Bu ülkede, başka bir nedenle değil, herkesin kendi kendinden nefret etmesi sebebiyle bir içsavaş çıkacak bir gün, diyorum. Sen de benim gibi “günlerin getirdiği” karşısında tutulmuyor musun?

Bir kızı namus belasına öldürüyorlar Nizip’te. Issız bir mezarlıkta bir imam, telsiz mikrofona, gelen üç kişiye dua okuyor. Bu memleket, tanrıların kendilerini mikrofonsuz duymayacağını sanıyor, diyorum ben. Tanrısıyla temiz kalpli muhabbetini kesmiş bu insanlar, bu yüzden kendi sesleri içinde boğuluyorlar. Fotoğraflara, gazetelerdeki yüzlere bakınca tutulmuyor mu kalbin, gölgede kalmıyor musun?

Bir kız bir futbol maçında annesi ölmüş gibi ağlıyor. Omzundan tutup, “Kendine gel kardeşim!” demek istemiyor musun? Böyle, tutulmuyor musun?

Bir anlık karanlık

Tutulursun. Yoldan geçen birine tutulursun bazen. Oğlanın kirpikleri kıvrıktır, fena olursun. Kızın eteği sallanır, senin denge bozulur. Adam, nice yılı temize çekmiş gibi bir anda verir sigara dumanını dışarı, sen anladığını sanırsın, tutulursun. Kadın, tam o doğru anda omzunu uzatır yumuşak, boynun çocukluğuna döner uzanır, yine tutulursun.

Biri geçer yoldan bazen, bu hayat karşısında “tam tutulma” denen hadise gerçekleşir, güneşin görünmez olur. Ah! O bir anlık karanlıkta neler cancağızım, neler olur...

Sonra güneş tutulur. Aklın tutulur güneşle bir. Tutulmakla ilgili bir yazı kendi kendini uydurur.

KUZİNE

Taze zeytinyağı kokusu, fırından gelmiş ekmek ılığı ve boğuk ateş sesi... Şimdi bir dağda, dünyanın en güzel yerinde, dünyanın en berbat meselesi üzerine bir kitap yazmaya çalışırken, aklım oralara gidiyor. Boğuldukça aklım kaçıyor. Aklım, yıllar önce bir Ege kasabasının sofalı mutfağındaki insan kokulu o divana, divanın karşısında durmadan yanan o kuzineye gidiyor.

Patlıcan kızartması sesi, orman gibi kokan odun tozu, rüzgârda güllerin birbirine değme gürültüsü.

Düşünüyorum da şimdi, Tanrı'nın en büyük hatası çocuklara vermesidir çocukluğu...

Hepimizin bir ânı var muhakkak. Çocuk olduğumuzu, bu zamanın geçiciliğini bilmediğimiz, henüz zamanı bilmediğimiz zamanlardan kalma bir an.

O zamanlar sonradan hatırlayacağımızı hiç bilmeden, içinden geçip gittiğimiz bir an. Sonradan, dünya ve insanlık hikâyeleri çamurlu bir sümük gibi üzerimize yapıştığında, silkmeye çalıştığımız her an yüzümüze gözümüze bulaştırdığımızda, aklımızın içinde iki cam tabaka birbirine çarpa çarpa kırılır gibi canımız acıdığında hatırlayıp dinleneceğimizi, hatırlayarak bir mola alacağımızı hiç bilmediğimiz anlar.

Gözümüzün önünde bir çocuk büyüse şimdi, biz onu izlerken bilebilir miyiz acaba o ânın onun için hangi an olabileceğini? Artık kuzineler kalmadığına göre ne biriktiriyor çocuklar geleceğe?

Akl bazen öyle çaresiz kalıyor ki, belleği çağırıyor yardıma herhalde. “Bana bir yer bul,” diyor, “biraz dinleneyim.”

İşte o zaman o an, hatırladığımızı hiç bilmediğimiz o zaman aralığı çıkıp geliyor çok eskilerden. Sonsuz huzur, sonsuz kaygısızlık, sonsuz güvenlikle dolu bir zaman ve uzay parçası.

Benim parçacığım kuzineyle ilgili. Ya sizinki neyle?

Kimsenin çocukluğu çok iyi geçmiş olamaz. Çocukluk denen şey iyi geçemez çünkü.

Kim ki çıkıp karşıma, “Çok şahane bir çocukluk geçirdim,” desin, on beş dakika verin bana, ispatlarım size yaralarla dolu bir çocukluğu olduğunu.

Hiçbirimiz yeterince sevilmedik çünkü. Çünkü yeterince sevilme diye bir şey yoktur, insanlık daha çözemedi bu sorununu, kimse henüz sevginin ne kadarının yeteceğini bulamadı.

Ne ki hepimiz olduk işte, geçti gitti. Artık bize gereken “süper geçmiş çocukluk yılları” değil zaten. Sadece o bir an gerekli bize dünyaya dayanabilmek için, insanlığın hikâyelerine.

O bir ânınız varsa işte yırtınız demektir. Aklınızın içinde, bazen birbirine çarparak etinizi kese kese kırılan cam tabakalara, o çarpışmaya ara verebilirsiniz, aklınıza kaçacak bir yer bulabilirsiniz demektir.

Bir kuzine olsa şimdi. Dışarıda yağmur yağsa. Dedem bana sarı saat alsa. Beyaz tabaktaki zeytinyağına düşse güneş perde sallandıkça. Divanda yatıdığım yer ısınsa ısınsa. Uyanıkken gördüğüm rüyayı, rüya olduğunu bilmeden takip ede ede uykuya dalsam.

Ölümle ve açlıkla ilgili bildiğim şeylerin hiçbirini bilmesem. Patlıcan kokmaya başlayınca uyansam. Kuzinenin kapağı açılrsa, peynirli börek çıksa içinden.

Sevdiğim herkes gelse, hepsi sığsa bir divana. Ekmeğin az kızarmış yanağını kolumun beyaz içine benzetsem. Bunu kimseye söylemesem o zaman, yıllar sonra bir yerde yazacağımı bilmesem.

Dışarıdaki zeytin küfelerinden bir koku gelse, küplerdeki zeytinyağı titrese birileri yürüdükçe. Böyle küçük şeylere baksam hep, bir şeyleri bir şeylere benzetsem. Bu benzetmelerin sonra insanı yazar edeceğini, yazarlığın insanlığın pis meseleleriyle ilgilenmek mecburiyeti olduğunu bilmesem. Yine keşke kuzineden başka bir şey... Bilmesem.

MERASİMSİZ

Apar topar doğduğumuz gibi apar topar ölüyoruz bu memlekette. Bir çapaçul içinde başlayan ömrümüz langır lungur nihayetleniyor. Bu memlekette ölüyorsanız bilin ki sanki bir ayıplarını örtermiş gibi insanlar, sizi manasız bir aceleyle gömecekler.

Sanki üstünüzü toprakla örtmeden rahat etmeyeceklermiş bir hınçla, hırsla... Bilin ki sanki sizden kurtulmak istermiş gibi bir süratte kurtulacaklar gövdenizden. Herhangi bir duygu yaşamaya izin verilmeyen bir merasimle... Ve hatta beceriksiz bir merasimsizlikle. Çünkü bizim bu ülkede, doğumda ve ölümdede bir merasimsizlik meselemiz var...

Merasime ihtiyaç var!

"Merasimden hiç hoşlanmam," diyebilirsiniz, "Törenler çok anlamsız," diyebilirsiniz, kendinizi çok "aykırı" ilan ettiğiniz için bu tür "ortalama" işlere tenezzül etmiyor olabilirsiniz ama insanoğlunun merasime ihtiyaç duyduğunu reddedemeyiz hiçbirimiz. Çünkü insanlar, topluluk halindeyken ve önemli olaylarda duygularını ortak bir kanaldan akıtmak isterler.

Ortadaki duyguların düzenli bir şekilde akması, akışın bozulmaması gerekir. Çünkü bu duygular, düzenlenmezlerse, herkeste anlam veremedikleri, adlandırılmayan, sıkıntılı bir yoğunluk ya da boşluk yaratırlar. Herkesin eli ayağı birbirine karıştığı gibi, olay karşısında hissedilen bireysel duygular da insanın kursağında kalır. Giderrek ya herkes birbirine şaşkın şaşkın bakar ve beceriksizleşir ya da çokbilmiş bir üslupsuzluk, ortamı ele geçirir.

Ölü evlerine ya da yeni doğmuş bebek evlerine gelen “komşu teyze” tiplerimleri de bu ortamı ele geçirmeyi en çok sevenlerdir.

“Öyle yapılmaz!”

Siz acınızla sükûnet içinde oturmak isterken gelip feveran eden kadınlar ya da adamlar; siz bebeğinizi sakın ve özenli bir şekilde dünyayla tanıştırmak isterken, “O öyle yapılmaz, böyle yapılır,” diye her şeye burnunu sokan insanlar için bu merasimsizlik durumu mükemmel bir büyüme, serpilme, yaşamı ortamı oluşturur.

Gelenek mevzuusuyla ilgili zaten bin türlü problemi olan bir halk olduğumuz ve geleneksel merasimleri hayatımızdan çıkararak kendimizi daha da zora soktuğumuz için genç insanların durumu en zoru. Geleneksel bir düğün istemiyorsun ama “kokteyl prolonge” de bizim gibi halay çekmeden duygularını yaşamayan insanları zorluyor. Olmuyor.

Ne oluyor?

En elit düğünlerde bile Mozart’la başlayan fasıl mecburen kasap havasıyla son buluyor. Bunun için yeterli altyapı yoksa hiç olmazsa bir Tarkan çalınıp öyle gidiliyor.

Doğum oluyor. Okumuş kızlar olarak bizler, komşu teyzelerin ve akrabaların bebeğimizi elimizden kapıp ağlata ağlata ve bir hengâme içinde ilk banyosunu yaptırmasını istemiyoruz ama bu kez yalnızlaştırılıyor.

Ölüm oluyor. Ölen dindar biri değil, Tanrı'ya da inanmıyor. Ama ölüyü kaldıracak camiden başka bir yer bulamıyoruz. Mevrit okutmuyoruz ama bir araya gelip ne konuşacağımızı da tam bilemiyoruz. Ölenden mi bahsedeceğiz? Acıyı tazelemeyelim diye susuyoruz. Ölüme inat, dostlarla birlikte gülecek miyiz? Ayıp olmasın diye susuyoruz. Gidenin eşyalarını ne yapacağız? Birilerine versek ihanet mi etmiş oluruz?

Bilgiye güvenmek lazım

İnsanlığın bilgisine biraz da güvenmek lazım. Hayatın önemli olaylarında, bizden önce gelenler aptal ya da ortalama oldukları için uydurulmadı o merasimler.

İnsanlık zaman içinde ortak duygularını hangi kanallardan akıtacağına karar verdi. Ölüm evlerinin he-mencecik temizlenmesi kadınların iş yaparak normalleşmesi içindi. Hemen lokma dökülmesi hayatta kalmaya ilişkindi, karbonhidrata duyulan içgüdüsel ihtiyaçtan dolayı icat edildi. Eskiler gibi yapılsın da demiyorum ama yerine yenisini koyabilmek için de biraz çaba, hayat karşısında biraz efendilik, hatta biraz da inat ve mutlaka zaman gerekli.

AH! HAYAT!

Öyle ki, bir varak ustası, "Artık bundan böyle beni hiçbir şey şaşırtamaz," diye düşünürken, öyle ki artık bunu bile düşünmeyip ölümü beklerken, aniden içeriye ilk aşkı girmiş de elindeki bütün varak yapraklarını düşürmüş gibi.

O yapraklar havada asılı kalmış, sonra usul usul, yana yana suya inmiş ve denizi kaplamış gibi. Boğaz öyle işte. Kızlar gülüşüyor bu işe. Sudaki varakların kenarında. Kızların içine kuş kaçmış gibi, sanki kuşlar çırpındıkça karınları gıdıklanır gibi, gencecik gülüyorlar suyun kenarında. Birbirlerinin fotoğraflarını çekiyorlar.

Sonra yine aniden, yolda yürürken nedensiz geri dönme cesaretini gösteren insanlar gibi, bir banka oturuyor kızlar. Bacak bacak üstüne atıp şöylece, gazeteyi çıkarıyorlar birinin çantasından.

Şakır şakır arayıp bulup okuyacaklarını, saçlarını sarkıtıyorlar gazeteye. Minnacık bir yere odaklanıp hepsi, birer cümle okuyup, dönüp birbirlerine bakıyorlar. Yorumlar yapıyorlar, gülüşüyorlar yeniden, biri bir sigara yakıyor canı sıkılıp.

Önceden bilmiyormuş gibi...

Anlaşıyor ki bir süre sonra, günlük fal köşesini okuyorlar. Fallarını sanki sadece kendilerine yazılmış gibi, sanki hakikati bir tek gazetede ki o üç satırlık fal biliyormuş gibi dikkatle, üzüler ve sevinerek okuyorlar...

Kızlar haklı. Sırf diyalektik materyalizmle ömür geçmez. Zaman zaman da insan sanki bir şeyler önceden biliniyormuş gibi hissetmek, gır gırına bile olsa buna inanmak, kendini rahatlatmak istiyor.

Her şeye biz karar vermesek, bütün o kararların sorumluluğu, bedeli, suçu, ödülü, laneti bize ait olmasa. Yıldızlar da sorumlu olsa bütün bu başımıza gelenlerden. "Hayat öyle savurdu bizi," desek bazen, "ben kontrol etmiyordum. Öyle olageldi," desek, diyebilsek gönül rahatlığıyla. Gökleri göstersek işler kötü gittiğinde. Bir küfür sallasak yukarı. Olmadı, güldürdüyse yüzümüzü gökyüzü, teşekkürler etsek, gülerek. Böyle böyle gitse hayat, sonunda, "Ah! Minel hayat!" desek.

Tek hayatla olmuyor

İki hayat verseler bize işler ne kolay olacaktı. Var olmak bu kadar dayanılmaz ağır olmayacaktı. Birini emniyet içinde, işimizle gücümüzle geçirecektik belki. Diğerini "Ah! Minel hayat!"a bırakacaktık. Sonuna kadar savrulmak üzere, yaprak yaprak rüzgâra verecektik ikincisini. Şimdi, elimizdeki tek bir hayatla olmuyor bu iş. Çünkü "kalbinin götürdüğü yere gitme"lerin bir de dönmeleri oluyor kös kös. *Hansel ile Gretel* masalında olduğu gibi dönüş yolu için bıraktığımız ekmek kırıntıları çoktan yenmiş olduğu için orman kuşları tarafından, hep yolumuzu kaybederek.

Yıldızların ayarladıkları...

Ama sırf yıldızlara bakarak bulsaydık yolumuzu, gökyüzü söyleseydi hep ne yapacağımızı, hiç geri dönmeyebilirdik. O zaman ne yapacağımıza karar vermek zorunda kalmayabilirdik.

Sadece seçtiklerimizin toplamı değiliz biz. Sadece seçmediklerimizin toplamı da değiliz. Bana sorarsanız, yıldızların bizim için ayarladığı şeyler de oluyor ara sıra. Tesadüflerin toplanıp bizim için kararlaştırdığı şeyler. Yoksa tanrılar bütün bu bin yıllar boyunca neyle eğleniyor olabilirler ki?

Kızlar haklı velhasıl. Sırf diyalektik materyalizmle geçmez hayat. Varak ustası da haklı artık bir şey ummamakta. Ve hep en ummadığın anda yıldızların yaptığı küçük bir organizasyonla yeniden yaşamaya başlamakta.

Öyle olmasa deniz bu kadar güzel parlıyor olabilir miydi? O varaklar o suyun üzerine düşmese hepimiz başı sonu belli hayatlar içinde grileşerek ölmez miydik? Öyle olsa biz ölmeden çok önce biterdi hayatlarımız. Hiçbirimiz ellerimizden varaklarımızı düşürmezdik...

CANAVARLAR

Kimin hayatını yaşıyorsun sen? Kendininkini mi? Öyle mi? Hep mi? Dursan baksan şimdi ne kadar kendin kaldın bu hayatta? Kendinde ne kadar sen varsın? Dursan baksan şimdi, kendini ikna ede ede ne kadar yol gittin kendinden, "Olması gereken bu," diye, "Hayatın zaten pek fazla numarası yok," diye, "Zaten daha ne olacaktır," diye.. "Burası iyi, güvenli," diye diye diye diye...

Ne kadar yol gittin kendinden kendine hikâyeler anlata anlata? Düşünsene, o hikâyelerle ne kadar çok zaman oyalandın aslında başkasının olan hayatlarda?

Oysa bir gün...

Kendine geri yürüyeceksin. Bu yüzden dikkat et de fazla uzaklara gidip geri dönüş yolunu kaybetmeyesin.

Beyaz çakıllar bırak...

Dikkat et. Bir gün geri dönüş yolu için kendine küçük, beyaz çakılları bırak mümkünse. Çünkü sonra dönüp geriye baktığında kendine geri giden yolu hiç bulamayabilirsin. Yerini yönünü şaşırıp, ormanda çöküp kalmış bir çocuk gibi etrafında çoğalan seslerden korkabilirsin.

Bir gün, söylüyorum sana, büyük bir sarsıntıyla kendini bir vitrin camında göreceksin, insanlar gelip geçecek

arkandan, hayat arkada akmaya devam edecek. Sen donakalacaksın.

Elinde çantan olacak belki, çantana şaşıracaksın. Üzerindeki paltoyu kim yapıştırdı sana, bu atkıyı kim sardı boynuna? Bu yüze bu çizgileri hangi kayıp zamanlar çizdi? Sen orada mıydın o zaman?

“Bütün bunlar oldu mu?” diye şaşırıp öylece vitrin camında eskidenki bir halini göreceksin. Kendini ne kadar özlemiş olduğunu düşünüp öylece, arkadan insanlar akarken, yollar geçerken arkandan, içinde çekirdeğin burularak, bir gün, söylüyorum sana, kendine geri dönmekten başka bir çaren kalmadığını göreceksin.

“Bedeli neyse ne!” diyeceksin, “Kim üzülürse üzulsün!” diyeceksin, “Olacaksa olsun bütün ayıplar!” İnsan ancak yeniden canlanınca anlar ne kadar cansızlaştığını. Yeniden kıpırdamaya başlayınca damarın anlarsın o âna kadar kendini uyuttuğunu. Yaşamaktan başka ne varsa onları yapıyor olduğunu.

İşte tam o zaman önünde derin, dibi görünmeyen bir uçurum açılacak. Sen eğer o yardan aşağı atlamazsan en derin karanlıklardan daha karasına gömülecek gibi hissedeceksin kendini.

Artık bu hayat, bu başkasının olan, yakanı paçanı bıraksın, o uçurumun dibinde en beter cehennem olsa da atlayayım isteyeceksin, işte böylece, tuhaf bir yanılmayla, kendinden binlerce hayat mili uzaklaşmış olsan da, tuhaftır hakikaten bu yanılama, bir anda kendine geri döneceksin. Kalbin yeniden sana ait olacak o zaman, ellerin sana geri gelecek ve bu çanta, bu palto senin üzerindeki bir şaka gibi duracak.

Hiç korkma, oldu mu? Çünkü hayat, kendini hayattan geri alanın önünde eğilir sadece. Gerisi sadece ödülüdür. Ancak kendi kendine kavuşan insan geceleri köpeklerin saldırısına uğramadan uyur.

Yatakların altından canavarlar gider bir anda, evler ferahlar, sokaklar kıvrıla kıvrıla gıdıklar yeryüzünü. Yatakların altından canavarlar temizlenir, bir kere daha söyleyeyim.

Korkuları yenebilmek

Sana ne diyeceğim biliyor musun? Anladım ben bütün o masalarda neden canavarları öldüren bir garibana verdiklerini prensesleri. Çünkü ancak korkuları öldürenler hak ediyor o güzel kızları, kraliyet sofralarını, o sonsuz şölenleri. Ancak canavarları öldürenler ispatlıyor insanlara yeniden, korkuların yenilebileceğini.

Onlar işte, insanlığın aradığında bulacağı geri dönüş yollarındaki beyaz, parlak, küçük çakıltaşları gibi duruyorlar. Her gün aslında onlar ve her gece, sana, bana, diğerlerine herkesin kendine ait olabileceğini, herkesin sadece kendine ait olduğunu söylüyorlar. Ah! Ne güzel oluyor o zaman. Ne güzel oluyor uyandığın ilk sabah...

AŞKIN BABİL'İ

"Erkekler daha çok acı çekiyor. Şöyle de diyebiliriz: Bu işlerde erkeklerin daha az karşı koyma güçleri var. Oysa kadınlar suçları olmadan acı çekerler."¹

Yok hayır, büyük acılar ve çaresizlikler sırasında yaratılmış olamaz Tanrı. Her acı kendi direncini yaratır çünkü. Sabrını. Sarı taşını. Yaşadığına göre hâlâ Tanrı, başka ve daha iyilikli bir nedeni olmalı icadının.

Öyle sanıyorum ki şimdi ben, çölde biri birine âşık oldu. Biri âşık olmuş olmalı birine, çöl kadar âşık, başlangıçsız ve sonsuz. O zaman işte, "Bu ben olamam," demiş olmalı, "bu kadar olamam."

Bentleri yıkılırken birinin, köprüleri, şehirleri darma-
dağın olurken, evleri yıkarken biri, bütün bu yapabildiklerine hayretle, Tanrı'yı işte o anda icat etmiş olmalı. Tanrı'yı insan âşık olduğu için doğurmuş olmalı çölden. Ya da Tanrı biri âşık oldu diye göstermiş olmalı kendini çöle. Ancak "âlem-i hayretteyken" bir fani bulabilir Tanrı'yı.

1. Franz Kafka, *Sevgili Milena*, çev: Adalet Cimcoz, Say Yayınları.

Ölüm bile bu kadar ufalamaz

İnsan yalvarmak için değil, aslında en çok teşekkür etmek için büyük bir şey arar. Sonsuz hayret ve sevinç karşısında büyük eziklikle eteklerini öpeceği bir güç. “Bütün bunları ben yaşıyor, yapıyor olamam,” dersin, “bütün bu sular benden akıyor olamaz...” “Biri olmalı,” dersin, “her şeyden büyük bir güç, ondan geliyor olmalı bütün bu hayret, bütün bu tersyüz olma, bunca hayat.”

Hak etmediğini düşünür insan, bu kadar güzelini hak edecek bir şey yapmış olamayacağını. Deli olursun, deli. Teşekkür edip bir şeye işte o zaman, bu hayret ağırlığından kurtulmak istersin. Senden bunu almasın diye yeterince teşekkür etmek istersin.

Kendi karşısında hiç bu kadar ezilmez insanoğlu. Ölüm bile bu kadar ufalayıp ufalayıp kenara koymaz insanı, canını alır alsa alsa. Kafka’nın Milena’ya dediği gibi, “diz çöktüğünü” anlarsın:

“Gözlerimin önünde ayaklarınız var, okşuyorum onları.”

Fakat sonra hayat etten ve kandandır. Tanrılardan ve çöllerden gelen mucizevi şey, parmaklara sahip olur, kol-lu bacaklı olur. Aşkın en güzel hali yine de beşeridir. *Babil* filminin o sahnesinde (mutlaka görülsün film) âşık adam, kadının altına bir kap tutup iştir. Tam o en “pis” şey gerçekleşirken işte öpüşme başlar.

Hayattan geçmiş olanlar bilir ki romantik budur, güllü dalı değildir aşk. Etini, en pisini paylaşanlar artık birbirini bir daha onları hiç terk etmeyecek gözlerle görür. Birini uzunlamasına ve derinlemesine sevmenin başka nesi vardır ki zaten? Bir insanın içini görecektir bilgiden başka ne verir insana? Bu bilgi neye değişilir?

Gelince anlarsın...

Tam iſerken yaralı kadın ve öperken adamı, korkularını söyler adamın kulağına, adam da kadının kulağına, ne çok sevdiklerini birbirlerini... Çölde geçer bu olay. Tanrı bir kez daha icat olur o zaman, kendini insanlığa bir kez daha gösterir, yeniden doğurulur çölden. Biri birini çok sevince, topyekûn sevince “olur” Tanrı. Çünkü Tanrı kalptendir, insan kendini hatırlayınca gelen.

Aşk ki hayret halidir, gelince anlarsın. Evler yıkılır... Her şey yeterdir artık, her şey tamam. Babil'deki dilini bulur insan, herkesin anladığı, herkesi anlatan ilk dilini. Ve hayret içinde yine, ilk halin gibi. Çocukluğunun o ilk yarasını henüz almadığın zamanki gibi bir kahkaha...

Kimin daha çok acı çektiğine gelince... Eli kalem tutan hangisiyse odur en çok acı çeken. Çünkü tarihi kazananların yazması gibi, aşkın acısı da mektupları yazanda kalır...

SEN DE Mİ?

Sen de öyle misin acaba? En tuhaf şeyleri sabahları düşünürüm ben. Geceleri, gün ışığından sakladığımız, kılık değiştirmiş “fena fikirler” rüyalara üşüştüğü için belki de sabahları böyle oluyor insan. Herkesin vardır kılık değiştirmiş fena anıları.

Onları rüyalarda görmek cesaret ister. Hatırlamak daha büyük cesaret. Anlamak ise insanın kendiyle muhabbetini artırır. O zaman zaten sen artık “varsındır”.

Biliyor musun ne düşünüyorum? Kendiyle konuşabilenler “vardır” sadece. Hiç ses vermiyorsan kendine, “olduğunu” nereden bileceksin ki?

İnsan kendi tarafında olmalı

Kendinle konuşmak için bir dilin olmalı. Yoksa sabahları, kötü bir ses, neler yapamadığını hatırlatarak, söylenene söylenene uyandırıyor insanı.

Neleri yapmayı unuttuğunu, zaten hep unuttuğunu. Kimleri araman gerekirken aramadığını, zaten vefasız olduğunu. O gün orada şöyle deseydin her şeyin bambaşka olacağını, ama bir türlü lafı gediğine koyamadığını...

Yenik başlıyorsun güne anladın mı? Kendi kendine, takımdan ayrı düz koşudasın bir bakıma. Kendi tarafında

olmalı insan, kendi yanını tutmalı bilhassa sabahları, kahvaltıdan önce. Sabahları yataktan, şöyle söyleyeyim ben sana, insan yataktan bir takım halinde kalkmalı.

“İyi oynayan kazansın,” demeli; hızlı koşan değil, güzel koşan göğüslesin ipi. Güzel koşmaya inanmalı fakat, ta derinden.

İpi göğüsleyemeyince, sonradan yani, pişman olmayacak kadar güzel şeyler biriktirmiş olmalı koşarken. Güzel şeyler biriktirdiğini insan hep kendiyle konuşa konuşa hatırlatabilmeli kendine.

Sana da olur mu? Sabahları en tuhaf şeyleri düşünürüm ben. Geriye kaç sabah kaldığını mesela. Bir aceleyle yaşamak ister insan böyle olunca. Binlerce şeye aynı anda başlamak istersin. Dev bir telaş küçültür gövdeni. Hayatın sadece kendi zamanı içinde yaşandığını anlayana kadar öğlen olur. Öğlen olunca zaten, dünya güne doluşur, fena fikirlere yer kalmaz gürültüden. Sabahları kurulan kumdan kaleler yıkılır. Ama, biliyor musun?

Gerçekten istersen başlarsın

İnsan ancak gerçekten istediklerine başlayabilir. Sonra dönüp bakınca anlarsın ki, başlamış olduklarını istemişsin zaten; üzülecek bir şey yoktur. Onları istemeyi istemiyorsan o başka işte, sabahları insanın aklına onlar da üşüşür.

İnsanlık deryasında bir damla, insanın damlasında bir insanlık deryası olduğunu, kelimesiz, sessiz anladığından o sabahlarda, bir göğüs genişlemesiyle anlarsın ki, sen de aslında birisin. Birilerinden birisin sadece. Ne şefkatlidir bu, ne zalim aynı anda. Bitip gideceksin, adını anmayacaklar bir yandan, bir yandan sen de bir çizik atıp geçmiş olacaksın dünyadan.

Her dokunuş bir iz bırakıyorsa hakikaten sen basba-

yağı bir insanın ayak izlerini bırakacaksın yeryüzünde, insanlık adına küçük bir adım olacak belki, ama sen “güzel” yürümüş olacaksın.

Az gitmiş, uz gitmiş olacaksın yani ama uzaydan bakılınca görülebilecek o şeyler arasında olmayacak ayak izlerin. Sen de uzaydan bakma o zaman kendine. Yakından bak, deli misin?

Kendine yakından bak

Sen de en tuhaf şeyleri sabahları mı düşünürsün? Durup dururken ilk sevişmen gelir mi aklına ve martıların ölmek için nereye gittiği? Türkçenin hiç de okunduğu gibi yazılmayan bir dil olduğunu keşfeder misin mesela aniden? Çok az sözcüğün numaracı olduğunu aslında...

Sigarayı bırakman gerektiğini, bırakırsan hayatının kaçta kaçını kaybedeceğini düşünür müsün daha yataktan kalkmadan, bırakmazsan kaçta kaçını?

Her elbisenin bir kaderi olduğunu, elbiselerin kaderlerini giyindiğimizi? Rüyalarda anne ve babalarımızın hep kılık değiştirdiğini? Sonra sen de mi kalkıp işe gidersin, benim gibi?

DÜŞME HAKKI

Çok güldük bu hikâyeye biz. Hayattan hiç anlamamış gibi, keder nedir hiç bilmezmiş gibi yüzümüz. Şimdi yine anlatılsa, yine öyle güleriz, pervasız ağzımız.

Anlatan da güler, sanki başkasının hikâyesiymiş gibi, nedense. Şöyledir hikâye...

Ayşe beş yaşındadır, bilemedin altı. Evde bir pikap vardır, şu oyuncak gibi görünenlerden herhalde. Eskiden Almanya'dan, Hollanda'dan, insanların filmlerin içinde yaşadığını sandığımız o ülkelerden gelirdi öyle şeyler. Eve gelir ve gelişleriyle evdeki geri kalan her şeyi köhneleştirirlerdi. Fiyakalı bir filmde eve bir şey fırlatılırdı da bizim ev bunun karşısında mahcup olurdu, küsüp solar-
dı sanki.

Öyle bir pikap herhalde Ayşelerdeki de. Ayşe işte, eve alışınca bu pikap, Ayşe de pikaba, bulduğu bir kırk beşliği koyuyor, döndürüyor sihrin üzerinde:

"Dilek Taşı". Gülden Karaböcek'tir kendisi.

Düşme hakkımız var

Sonra oturuyor yere Ayşe, dayıyor başını eline, içlenip orada öylece, ağladıkça ağlıyor. Sonra bu "Dilek Taşı" ritüeli Ayşe ne zaman ağlamak istese, niyeysse ağlamak

istiyor Ayşe beş ile altı yaşı arasında, tekrarlanıyor. Evde kimsecikler yokken Ayşe açıyor pikabı, takıyor malum plağı, sanırsın bir kadeh de rakı parlatacak yanı sıra, öyle efkârlı, döndürüyor şarkıyı:

“... veeeer dilek taşı” bölümünde bilhassa, söyleyip söyleyip Ayşecik, salya sümük ve fena halde... Kim bilir, kimselere diyemediği bir derdi vardı herhalde. Ya da...

Ya da tıpkı şimdi hepimizin yaptığı gibi düşme hakkını kullanıyordu. Düşme hakkımız vardı bizim. Var, değil mi?

Bırak kendini bu gece

Şu çizgi film klişesindeki gibi, hani uçurumun ucuna doğru koşan, sonra o hızla boşlukta yürüdüğünü fark etmeyip aşağıya baktığında düşen köpekler, kediler ve çizgi film mahlukatları gibi, hoop diye süzülüp aşağıya doğru...

Öyle değil. Öyle bir düşmek değil bahsi geçen. Daha ziyade, hazırlığı iyice yapılmış, basbayağı karar verilmiş, ona göre vaziyet alınmış bir düşme. Astarı sarkan bir müptezelleşme değil, bildiğin, ütülü ve hatta kolalı, efendi gibi, iyi planlanmış bir düşme, düğmeleri sonuna kadar ilikli. Şöyle...

Baştan hazır edersin artık ne *drink* alacaksan kedere refakat edecek. Telefonları kapatırsın, ağır ağır. Kalem defter alırsın yanına, aklına çünkü insanın, bin türlü şey gelir düşmeye başladığında. Fotoğraflar alırsın, mümkünse çerçeveli. Zira bardağı vurduğunda –an gelir gecenin bir yarısı onu da yaparsın, gülme!– ses çıkaracak bir şey olmalı.

Sonra çağrışımlar başlar

Güzel müzik alırsın. Öyle havalı şeyler değil, içini dışına çıkaracaklardan en fenasını seçersin. Şahsen ben Müzeyyen Senar tercih ederim. Behiye Aksoy da iyidir. Yenilerden, Göksel'dir, Duman'dır, Aylin Aslım'dır, Mor ve Ötesi'dir, Erkan Oğur'dur; bu insanlar da karşılar ihtiyacı.

Yok, "Ben düşsem de kaliteyi düşürmem," diye bir hırs içerisindeyse kişi, arzuya göre Billie Holiday, PJ Harvey, Alanis Morissette, Marianne Faithfull (ve fark ettim ki hepsi kadın) da "gider". Bakma, zorlarsan, elde avuçta yoksa, Bach'la da düşülür.

Sonra efendim, artık şarkı sözlerinin çağrışımlarıyla başlanır düşmeye. Gerisi, sözler seni artık hangi derin çukurlara sürüklerse. Herkesin bir ağlayacağı vardır bir yerinde. Ve aslında böyle "serbest düşüş"lerde bir neden olmaması en iyisidir. Birikmiş, adı sanı, gerekçesi unutulmuş kederlerin tamamı çıkarılmalıdır masaya. Saati, yüzüğü, bilekliği, küpeleri çıkarıp da yan yana dizer gibi, itinayla.

"Takma kafana ya!"

Kimse olmayacak ama. "Takma kafana ya!" diyecek, "İyi misin, niye kötüsün?" diye soracak, seni iyileştirmeye çalışacak biri olmayacak, bu kesin koşul, insan düşmez çünkü başkası varken.

Utanırsın işte. Hem şimdi sorsa ne anlatacaksın? Cevap mahiyetinde "... veeer dilek taşı" diye başlasan şarkıya, anlayacak mı? Nerdeeee?

PARİS'TE RÜZGÂR

Rüzgâr bir esiyor, kaldırıp kaldırıp yeni yerlerine koyuyor şehrin “şeyler”ini. Yapraklara, kızlara ve saçlara Paris'te bir rüzgâr, abrakadabra, yeni yerlerini, daha iyi yerlerini gösterip durduruyor orda. Rüzgârın iyiliği buradadır. Düzen bozar. Paris'teki düzen de bozulmalıdır nereden baksan. Avrupa'daki düzen. Bir rüzgâr da burada herkese yeni yerlerini göstermelidir, nereden baksan.

Zira kimsenin görmediği zamanlarında günün, ya çok erken ya çok geç, bütün bu “şehrin şahanelikleri yüklemesinin” altından, kara kuru ve sarı insanlar geçiyor metrolarla. Kimseler görmeden onları, insanların hayretlerini biriktirip biriktirip geldikleri Paris onların farkına bile varmadan, varmalılar üniformalar giyip hiç kimse olacakları yerlerine.

Sonra yeterince geçtiğinde etlerine üniformaları, tam karıştıracakken kendilerini yaptıkları işlerle, bir düdüğü çalmalı ve metrolarla, yine şehrin altından, birileri, bedbin birileri olacakları evlerine dönmeliler. Şehir dışındaki insan depolarında uyumak için, rüyaları yarım kalarak uyanmak için.

Şeffaf naylon eşarplar

Bir camın kenarında oturup bu yeryüzünde birçok şehirde yapmış olduğum gibi, şimdi de Paris'te, bir kafe-
de bir klişenin içinde oturup bakıyorum şehre. Böyle
bakmak iyidir bir şehre. Pencere kadrajında şehir kendini
bir film, sadece senin için film gibi döndürürken.

Paris'te, deli ve yaşlı kadınlar hepsi birörnek şeffaf
naylon eşarplarıyla, şehre karşı küçük ve sinirli köpek-
leriyle geziyorlar. Bütün yaşlı kadınlar bir gün, bir anda
karar veriyorlar şehirden böyle bir intikam almaya, işa-
retleri o naylon, şeffaf eşarplar oluyor aslında.

Bir de bu "ecnebi" gülümsemeler. İlk önce hoşuna gi-
der Ortadoğu'nun suratsızlığından sonra bu tatlılık. "Ne
güzel," dersin, "herkes gülümsüyor." Sonra anlarsın ki as-
lında bu da bir işarettir Avrupa şehrinin, "Ben sana kötü
bir şey yapmayacağım, sen de bana yapma," der bütün
gülümsemeler. Bir genç adamın bana dediği gibi vaktiyle:

Cılız çocuklar gibi

"Ne yakın olanlar yeterince yakındır burada, ne de
uzak olanlar yeterince uzak."

Ortadoğulular ancak çocuk gibi bakar birbirine; bön
bön ve gözlerini dikerek.

Avrupa'dakiler daha az yürüyüp daha çok yorulan
cılız çocuklar gibidir Ortadoğulu hayatta kalma direnciy-
le karşılaştırıldığında. Çünkü onlar bir tarihi sırtlayıp her
gün, Paris'te bir dev müzeyi yüklenip durmadan yürü-
mekteler. Bir müzeyi ayakta tutmak için Parisliler her
gün beklemekteler. Bir rüzgâr için... Bütün büyükşehir-
leri gibi Avrupa'nın, yerin altından çıkacak bir rüzgâr.
Metrolardan, yeraltında hızla oradan oraya kayıp duran
kalabalıklardan.

Rüzgâr iyidir. Filmini koparır şehrin. Yeniden montajlar hayatı. Ve bir rüzgâr hakikati söylediğinde, sinsi bir salgın gibidir bu, şehir kendi hakikatının yüzüne bakma cesaretiyle kalkar ayağa. O zaman insanlar tarihi değil, tarih insanları sırtında taşıyarak... Böyle olur. Hep böyle olur...

Kristal çocuklar

Sokaklarda kadınlar, ellerinden tuttukları çocuklara, uzaklara bakarak hikâyeler anlatıyorlardı. Kendi kendine konuşuyor aslında kadınlar, çocukların o hikâyelerin en önemli yerlerinde yoldaki su birikintilerine daldığı düşünülürse...

O yüzden olmalı, düşündüm de çocuk yapmanın tek bir meşru nedeni olabilir bugün. O da birikmiş hikâyelerini, kendi dilinde, kendi dilini öğreterek büyüttüğün bir insana anlatmak isteğidir herhalde. Anlatmayacaksak neden bu kadar biriktiriyoruz ki hayatlarımızla turnaklarımızı yırtta yırtta? Ve hatta çocuklarını da torunların olsun diye yapıyorsun belki. Çünkü aslında insan hikâyesini, varlığından sorumlu olduğu için tedirgin ve mütereddit olduğu çocuğuna değil de ancak ferah feza, korkmadan konuşabileceği torununa anlatabilir.

Ne ki tuhaftır, bırakıldığı yerden devam etmez hikâyeler... Zaman bu yüzden işte yuvarlak olmayan bir çemberdir.

AYRILIK

Erkekler birçok kez gider. Kadınlar bir kez...

Sözler erkeklerin ağzından çabucak çıkar, beklemeden.

Kadınlar bekleyip, içlerini ezip ezip bir tek kez söyler: "Bitti!"

Bir kadın bir adamı gerçekten bittiğinde terk eder. Sonra ne söylesen nehir akmaz geri doğru. Nehirler geri akıtılıyorsa...

Hiç gerçekten konuşulmaz artık.

Hiç gerçekten gülünmez.

Hayat, yaşamanın bir kötü taklidi gibi gelir geçer; değmeden,deşmeden.

"Böyleymiş demek," dersin, "hayat böyle bir yermiş demek ki." Kendi kendini ikna edersin:

"Böyle de yaşanıyor işte."

Bir gün ne tükeniyor, kimse bilemez. Kadınlarda hikâyeler, bazen hiç kavgasız, gürültüsüz bitiverir. O zaman işte, ölümlü olduğunu hatırlarsan eğer, gitmen gerekir.

Sonra...

Kadınlara oluyor sadece bu. Bittikten sonra her şey, hep öyle söyler kadınlar:

“Sanki hiç olmamış gibi.”

O yıllar, yıllar, yıllar, “Hiç yaşanmamış gibi,” derler. Başkalarına da değil, kendi kendilerine dönüp baktıklarında olup bitenlere, hep şunu merak ederler:

“Ben hakikaten böyle bir şey yaşadım mı?”

Yarım yamalak hatırlanan o rüyalar gibidir o yıllar, yıllar...

Erkeklerle nasıl oluyor acaba?

Onları erkekler yazsın. Bittikten sonra onlara da rüya gibi geliyorsa eğer, ayrılıklar sırasında bu kadar kan gövdeyi götürmesin. Çünkü öyle ise herkese bir rüya gibi geliyorsa o yıllar, yıllar, yıllar, demek ki biz uyduruyoruz olup biteni. Bir rüyayı gerçek sanıyoruz belki en başından beri. “Var” dediğimizde var oluyor bütün “ilişkiler”, “yok” dediğimizde isimsiz bir yıldız gibi önemsiz, sönüveriyorlar uzayda. Böyle ise eğer boşuna dökülüyor onca kan o terk edişler, terk edilişler ânında...

Eğer ayrılıklardan sonra herkese bir rüya, yanına varınca dağılıveren bir serap gibi geliyorsa yaşanan onca şey, bunu birbirimize söyleyelim.

Terk eden desin ki diğerine: “Üzülme canım efendim, nasılsa birkaç aya kalmaz bir rüya gibi gelecek sana da.”

Terk edilen avunsun: “Bir kâbusun uyanma sırasında verdiği kadar acı verecek bana bu parçalanma.”

Eşya hatırlatıyor

En sonunda öyle oluyor ki hiçbir şey acı vermiyor insana. Yani bittikten sonra. Bir tek eşya hatırlatıyor insana olup biteni. Bir tek eşya dokunuyor insana. Bulaşık makinesinden boşalan yer, duvardan sökülen resmin izi, bir mevsim sonra ortaya çıkan bir giysi.

Tek kanıtı onca yılın, bir tek eşya oluyor. O eşyalar ve o eşyaların boşluğu olmasa sanki kanıtlayamazsın

kendine onca yılın sonradan serap olduğu ortaya çıkan bir hikâyeyle geçtiğini, geçip gittiğini.

Tek tek yazsak alt alta

İnsanın hayata karşı geliştirdiğı bir korunma yöntemidir belki. Belki de biz bütün her şeyi bir rüyaymış gibi hatırlayarak kurtulabiliyoruz zamanın tükendiğı, ihtiyarladığımız gerçeğinden. "Böyle bir şey olmadı," diyor bize içimiz ki, katlanabilelim yeni rüyalar uydurmaya, yeni rüyalara inanmaya.

Ya da hakiki bir hikâyeye yolumuza çıkana kadar kendimizi dik tutuyoruz böylelikle. Asıl, esas olan her kimse, o gelene kadar "rüyaydı" diyoruz ötekilere. Böylece belki o kadar insan, o kadar hikâyeye bizden geçmemiş oluyor.

Çünkü oturup hatırlasak şimdi, onca insanın gerçek olduğunu, her birine neler neler verildiğini tek tek yazsak alt alta... Düşünsenize, ne kadar tükenmiş olurduk bütün o insanlar gerçek olsa!

Neyse ki rüyaydı değil mi?

Uyandığımızda hepsi bitiverdi.

İSMAİL ÖLMÜŞ OLABİLİR

Bayramlarda şehrin sokaklarını ele geçiren erkek güruhlannın, kim bilir dedim, belki de öldürülen koyunlarla bir ilgisi var. Belki de dedim, aslında her koyunla birlikte bir İsmail daha ölüyor. Kim bilir?

Bir mafya dizisinin ikinci sınıf figüranları gibiler. Üçerli, beşerli, bazen iyice büyüyüp onarlı gruplar halinde caddelerde yürümekteler. Her biri bir çete gibi birbirine yakın duruyor. Yüzlerinde birlikte işleyecekleri ya da işlemiş oldukları küçük suçların hazzı var. Bir araya geldiklerinde güçlü ve alaycılar. Yanlarından geçen yalnız kadınları –bazen adamları bile– tehditkâr süzüyorlar. Hatta bazen gruptan biri, diğerlerinin onu savunacağını bilmenin konforuyla, üzerine üzerine yürüyor kadının veya adamın; ellemeye, dürtmeye, omuz veya dirsek atmaya yelteniyor. Yalnız kadının veya adamın, yolunu hızlıca değiştirmesi ya da grubun kenarından genişçe bir yay çizerek aceleyle uzaklaşması zevklendiriyor onları.

Bayramın Erkek Güruhları! Sanki insanları korkutmak için sokağa çıkmış gibiler. Genç erkekler, gövdelerinin gücünü denemek için ormanda dişi avına çıkan genç, vahşi şempanzeler gibi şehrin sokaklarında “turalama”ya çıkmışlar. Ölümün, öldürmenin bayramının kutlamaları

da böyle olmalı zaten: İçleri alınmış erkek gövdeleri, erkekliğin zaferini kutlamak için gruplar halinde şehirde kol gezmeliler...

Kurbanlık oğlanlar

İbrahim, oğlu İsmail'i Tanrı'ya kurban edecekken gökten melekler bir koç getiriyordu. Baba, oğlu yerine koçu kurban ediyordu. Kurban Bayramı da böylece, herkesin oğlu yerine bir koyun (koç, dana, deve vs.) kestiği bir güne dönüşüyordu.

Düşündüm de, belki de şehirleri ele geçiren bu genç İsmail'ler o kadar da "kurban edilmemiş" değiller. Her hayvan canıyla birlikte belki de bir erkek çocuğunun içi de öldürülüyor kurban bayramlarında.

Çünkü şimdi içi dövüle dövüle nasırlaşmış bu çocuklar... Bu çocuklar çok küçüktü. Bir gün bir organlarının ucu, en güvendikleri insanlar tarafından kesilmişti. Kesilen organ yüceltilmiş, yüceltilen şey herkese gösterilmiş, canları yanarken kollarına altın suyuna batırılmış saatler takılıp ağızlarına gül kokulu lokumlar tıkulmuştu. Kız kardeşlerinden böylece ayrılmış ve bunun acısını anlatamadıkları için içlerinde bir yer düğümlenmişti.

Sonra bu çocuklar, kurban bayramlarının ilkinde, birkaç gün önceden alınıp evin yakınına bağlanan koyunlara isimler takmışlardı. O koyunları beslemişlerdi. Sonra bu çocuklar, kesilmiş organları ve yeni düğümlenmiş içleriyle, bir sabah kalkışlarında o sevdikleri, isim verdikleri canlıyı babalarıyla beraber kesmişlerdi. Koyunun kesilirken gözlerini bağlamış, öldürdüğünün gözünün içine bakmamayı, "kurbanlar"ın gözünü bağlamayı orada öğrenmişlerdi. Alnına bir parmak ılık kurban kanı çalındığında, erkek çocuklar, artık diğer işsiz erkeklerin arasına katılmış, büyümüşlerdi.

Kaçma ihtimali

Sahi, acaba gerçekten kurbanlar erkek çocuklar yerine kesildiğinde o çocuklar hiç mi ölmüyor? Bir parçaları ölmüş olmalı. Yoksa şehirde bu kadar genç erkek bir araya gelip insanları ve bilhassa kadınları korkutmaktan bu kadar keyif alıyor olmazdı.

Şehirde o sabah birçok hayvan öldürülürken, yiyeceklerinden fazlasını öldürürken insanlar, birçok erkek, hayvanların üzerine çullandı. Kaçmak isteyen danaların ayaklarını kesen bile oldu. Bir koyunun peşine koskocaman beş-altı adamın düştüğü bile görüldü. Ne bu korku? Bu ne telaş! Niye adamlar, hayvanların kaçmasından bu kadar korkuyordu?

Kurbanlık hayvanların kaçabilmesi ihtimali onları belli ki başka ve daha derin sebeplerle korkutuyordu. Belki de hayvanların kaçabilmesi onlara da kaçma ihtimalini hatırlatıyordu. Kaçamadıklarına göre onlar kendileri kesilirken, hayvanlar da kaçmamalıydı. Küçükken öldürülen sevdikleri koyun kaçamadığına göre artık hiç kaçmamalıydı kurbanlıklar.

Çünkü kaçan her kurbanlık koyun, onlara bir kalpleri olduğunu hatırlatabilir ve o zaman büyük erkeklik müthiş ürkütücü bir biçimde çökebilirdi. O zaman şehrin genç erkek grupları, kesik süt gibi dağılırdı. Bu yüzden bir koyun daha ve daha çokları gözleri bağlanıp bağlanıp öldürülmeli, kadınlar erkek gruplarının etrafından geniş bir yay çizmeli... Erkeklik düzeni yürümeli.

KADINLAR, LİDERLİK, ERKEKLER VE İŞ ÂLEMLERİ: CİDDİYE ALMAYIN!

Siyah kadın kapıyı açtı. Açar açmaz kendisini öldürmeye gelen kadını (Uma Thurman) tanıdı, öldürmeye gelmiş olduğunu bildi. Daha kapıda başladılar son derece acımasız, ölçüsüz kavgalarına. İki bıçaklı karşılıklı şakırdadı. Kavga devam ederken, büyük camdan göründü okul otobüsünün gelişi, içinden, siyah kadının küçük, kıvrırcık saçlı, dört yaşındaki siyah kızı indi. Anne, bıçaklar havadayken beyaz kadına baktı. Bakışlarıyla kısacık, "Lütfen," dedi sanki, "lütfen beni küçük kızımın önünde öldürme!" Beyaz kadın insaf etti, ikisi de bıçaklarını sakladılar çocuk içeri girdiğinde. Anne, kızını yukarı yolladı. Sonra dönüp dedi ki kendini öldürmeye gelen beyaz kadına:

"Kahve ister misin?"

Böylece bitti sahne. Işıklar yandı. Ben dedim ki izlemeye gelen iş dünyası sakinlerine:

"Umarım bu görüntüleri sevmişsinizdir. Yani sevse-niz iyi olur, çünkü pek yakında böyle kadınları göreceksiniz etrafınızda. Bıçağını sadece çocuklar için ve çocukların yanında ortadan kaldıran kadınlar. Uzun kılıklı, rakibinin gözünü oyan, düşmanlarını olabilecek en estetik biçimde yok eden, sevdiği adamı bile öldürebilen ama sonra hepimizin, işyerlerinde bütün kadınların yaptığı gibi tuvalete girip ağlayan kadınlar..."

Liderlik Konferansı'nda konuştum. "Kadınların liderliği" meselesi üzerine, iş dünyasından kadınlar ve adamlar vardı. Tahmin edilebileceği üzere, "Nasıl daha başarılı olabilirsiniz?" hapları üretip bu hapları ortalığa saçan "iş guruları"nın anlattıklarına benzemiyordu anlattıklarım. "Nasıl başaracaklarını değil, nasıl başa çıkabileceklerini hatta bazen başa çıkamamalarının daha iyi olduğunu" söyledim. Tahmin edilebileceği üzere, daha ziyade kadınlardan söz ettim. Şöyle...

Babalarının kızları

Niye kadınlar yeterince başarılı olamıyorlar iş dünyasında? Başarılı olmuyorlar da değil ama başarılı adamlar gibi şöyle geniş geniş tadını çıkaramıyorlar yaptıkları şeylerin. Niye? Niye iş dünyası gergin kadınlarla dolu? Memelerini gönülleriyle birlikte ceketlerin içine sıkıştırmış kadınlar... Niye? Niye hep kadınlar hep bir alttalar?

Biraz da kadınların seçimi mi bu acaba? Olabilir mi?

Şu kadarcık, küçücük biz. Ta o zaman bile hem derslerimizden pekiyi alıp hem de babalarımızın terliklerini tam zamanında getirmemiz gerektiğini biliyorduk. Biz böyle *multi-purpose* (çokamaçlı) yetiştirildik. Bir onay almak için, o ağır baba gülümseyişiyle bir onay için. Şimdi de bir onay istiyoruz hep. Bir gülümseme ile bir aferin. Yoksa bu kadar çalışmanın ne anlamı var? Hep başımızda bir iktidar olmalı, bizi aferinleriyle takdiri hak ettiğimize inandırmak. Acaba biz biraz da aferinsiz kalmaktan mı korkuyoruz? Kadınlar aslında en çok kendi güçlerinden korkmazlar mı? Babalarından daha güçlü olabilecekleri fikri onları deli etmez mi? Müthiş bir uzay boşluğu orası, içine düşersen kendini tarif edemeyeceğin bir yer.

Şunu söylemiyorum zaten: erkeklerin kendilerinden daha güçlü ya da kendileri kadar güçlü kadınları pek

sevmediklerini. Bu, malumun tekrarı olur. Hem onları da anlamak lazım. Biz nasıl babalarımızı arıyorsak iş dünyasında onlar da annelerini arıyorlar. Onlara hep ne şahane olduklarını söyleyen o kadını, kadınları.

Evcilik / Tek kale maç

Bu kadar güçlü olmak bizi yalnız ve bir uzay içinde tarifsiz bırakacaksa niye? Üstelik bu kadar sıkışık hissettiğimiz bir yerde niye hiç erkekler kadar rahat olamıyoruz?

Çünkü... Çünkü bence, biz iş yapıyoruz. Erkekler ise oyun oynuyor, iddia ediyorum ki ne kadar yüksek pozisyonda olursa olsun erkekler, ofislerinde otururken mahallede oyun oynarken yaşadıkları duyguları yaşıyor. Daha farklısını değil. Ama biz evcilik oyunlarını da çok ciddiye alarak, tamı tamına annemizi tekrar ederek oynadığımız için, onu da kendimize “iş edindiğimiz” için bugün “iş dünyası”nı bu kadar ciddiye alıyoruz. O yüzden kadınlar bu kadar gergin. Oysa erkekler, hâlâ “tek kale maç” havasında yaşıyorlar iş dünyasını. Onların rahatlığı ise bizi daha fena geriyor.

Belki de bu yüzden biz de ciddiye almamayı öğrenmeliyiz. Ciddiye alacaksak da, bir oyunu ciddiye aldığımızı, ciddiye aldığımız şeyin temelde bir erkek oyunu olduğunu bilerek, bunu hiç unutmadan...

Hem zaten iş hayatı diye bir şey var mı? İş dünyası diye bir şey? Yok aslında. Çünkü hayat diye bir şey var. Dünya diye bir şey var. Kadınlar bunları kapsayabilecek kadar geniş varlıklar. Daraltmamak lazım. Ne bileyim? Arada termale gitmek lazım!

KÜÇÜK “KADIN” ÇOCUKLAR

“Garson boy” vardı eskiden. Artık yok. Artık çocukluktan hızlıca geçerken bir de feleğin çemberinden atlayıp kendini kadınlığa dar atan çocuklar var. Rolünü daha baştan ezberlemiş kadınlar olacak bu çocuklar...

“N’aaaber?”

“Ay şoktayım hâlâ. Levent’i gördüm gelirken.”

“Boş versene kızım. Çok hoşsun bugün. Kilo mu verdin sen?”

“Sen de vermişsin şekerim.”

Kilo problemlerini konuşurken balyajlı (yol yol sarı ışıltılı) saçlarını arkaya atışlarına bakarsanız otuzlarına yaklaşmışlar. Topuklu ayakkabıyla sanki yıllardır yürüyormuş gibi duruşlarına bakılırsa otuzu bile geçmişler. Oysa, göğüs dekoltelerinin “dekolte” gibi görünebilmesi için destekli sutyenlerle kendilerine göğüs yapmak zorunda kalacak kadar küçükler henüz. On üç, taş çatlasa on dört yaşındalar. Küçük kadınlar, bir cumartesi günü, sanki iş arkadaşlarıyla buluşmuş gibi, bir pahalı kafede dertleşmekteler. Diesel markası, reklam filmlerinde bu sene nasıl bir “tipleme” çizdiyse hepsi öyleler.

Asıl ürkütücü olan...

Onların yaşındayken bebeklere kâğıttan kıyafet kesip giydirirken biz yaştakiler, onlar Gucci'nin, Versace'nin reklam panolarından kendilerine bir "olma biçimi" kesip üzerlerine giyinmişler. Düşük bel kotlarından görünen etleri daha çocuk ama dantelli çamaşırlarına bakılırsa epeydir "kadınlar". Görünümlerine kattıkları abartılı kadınsı detaylar gösteriyor ki, kendi gövdelerini başkalarının gözleriyle "değerlendirecek" kadar, yani epey büyümüşler. Ergenlik çağının büyümeye duyulan aceleci özentisinin hep bir sakilliği vardır. Onlarda sakillik yok, hakikaten büyümüşler. Görsellikleri artık kendi yaşlarındaki oğlan çocuklarına değil, genç et arayan orta yaşlı erkeklerin beğenilerine göre tasarlanmış zira. Ürkütücü olan buydu kızlarda.

"Trend" teşhisleri

İstanbul'un bir-iki mürekkep yalamış mahallesinin kafelerinde otururken, hasbelkader göze çarpan şaşırtıcı birkaç "tiplemeyi" önemseyip sonra da bu durumu Türkiye'ye genelleyerek "trend" olarak teşhis etmek türünden bir köşe yazarı zavallılığı var; malumunuzdur sanırım. Öyle bir kifayetsizliğe düşmek istemem. Fakat "trend" dediğimiz mesele de biraz İstanbul'la ilgilidir. Nahid Sırrı Örik'in *Bir Yıldız Doğuyor* kitabında, "Yıldızı halk yaratmaz. Yıldız İstanbul'da yaratılır," dediği gibi, "trend" de Anadolu'da yaratılmaz, İstanbul'da imal edilir. Küçük kızların büyük adamlar için birer görsel nesne olarak kendi kendilerini imal etmesi de İstanbul'da son zamanlarda üretilmiş bir "trend" gibi geliyor bana. Üstelik sadece Türkiye'yle ilgili değil, bütün Batı dünyasıyla ilgili bir mesele bu.

Erkenden büyüyüp, feleğin çemberinden daha çocuk yaşta geçip, gövdesini, hayatını, üslubunu bir “arzu nesnesi” olmak üzere tasarlayan kız çocukları, birkaç tipten ibaret değil. Bu, tüketim toplumunun yan ürünlerinden biri. Bir de elbette feminist dalganın politik tarafının büyük ölçüde yok edilmesiyle yakından ilgili. Cinsel özgürlüğün pornografik bir tüketime dönüşmesiyle, kız çocuklarının da böyle bir düzen içine doğmasıyla ilgili sanki bu kadın-çocuklar.

Yatmadan önce...

Okuyanus Yayınevi’nin yayımladığı *Yatmadan Önce 100 Fırça Darbesi* kitabının yazarı Melissa P.nin memleketimize birkaç gün önce teşrif etmesi, bu yeni “trend”in İstanbul’un bir-iki mahallesiyle ilgili olmadığını düşündürdü bana.

Kitaba bakınca, bir yenyetmenin cinsellik deneyimlerini değil, bir kız çocuğunun kendisini nasıl bir arzu nesnesine dönüştürdüğünü, bununla övündüğünü, giderek bunu ticari bir soğukkanlılıkla yaptığını görebilirsiniz. Hiç değilse ben bunu gördüm. Kadınların nesne olduğu müstehcen bir pazarda kendi yerini erkenden görmüş bir kız çocuğu...

Kadın cinselliğine ilişkin benzer bir cüretkârlığın erbabı Collete’in yaptığı gibi bir “tabu devirme” de değil söz konusu olan. Tam tersine, bir kız çocuğunun pornografikleştirilmiş kadın gövdesini ticari dolaşıma sokması bu. Sistemi dinamitleyen değil, bilakis sistemin tam da dilediği gibi “zararsız”, hatta iç gıcıklayan bir oyun.

O kızlar eskidendi!

Kadınlar, kendi gövdelerine yapışık dikiz aynalarıyla

dolaşırlar. Her bir anda, nereden, nasıl göründüklerini, ne yaparlarsa nasıl görüneceklerini, nasıl davranırlarsa “beğenileceklerini” bilirler. Kız çocukları bilmezlerdi işte bunu. Eskiden! Şimdi artık onlar da biliyor. Önümüzdeki on yıllarda çocukluğunu hiç yaşamamış kız çocuklarından imal olmuş olacak kadınlar. Bu yaralar, terapistlere muhtemelen iyi paralar kazandıracak!

KAPILMIŞ GİDİYOR BAHTININ RÜZGÂRINA...

"Faşizm, atılan ilk bombalarla başlamaz, her gazete-
de üzerine bir şeyler yazılabilecek olan terörle de başla-
maz. Faşizm, insanlar arasındaki ilişkide başlar," diyordu
Ingeborg Bachmann *Malina*'da. Sonra Umberto Eco,
90'larda yazdığı bir yazıda, insanların faşizmin hâlâ Nazi
üniforması giyeceğini beklediklerini söylüyordu; faşiz-
min artık kılık değiştirdiğini anlatıyordu. Zaten daha bir-
kaç yıl önce değil miydi? MHP'liler parti kararıyla açık-
lamadılar mı "kılık değiştireceklerini"; artık beyaz çorap
giymeyeceklerini, sarmısak yemeyeceklerini ve ütülü
elbiselerle gezeceklerini! Yasalarda bir ur gibi büyüyen
totaliter mantık, etrafımızdaki insanları tek tek ele geçi-
rip dip kapalıya atmıyor mu? Yine de en korkuncu "sade
vatandaş" kılığında gelen faşizmdir. En "sivil" faşizmdir,
erken teşhisi en mümkün olmayan kanser. Şimdi çocuk-
lar ellerinde silahlarla okullarda cinayet işlerken, kimile-
ri, "Artık bizim de gerekçesiz şiddetimiz var Amerikalılar
gibi," diye yivışırken, kadınların kafası gündüz program-
larıyla iğdiş edilirken, oğlan çocukları dövüle dövüle iç-
leri boşaltılarak büyürken, kız çocukları namus cinayet-
leriyle "kadın" haline getirilirken, artık hepimiz arkamıza
baka baka yürürken, birbirimizden şüphe edip giderek
bizi şüpheye düşürdükleri için insanlardan nefret eder-

ken... En korkuncu faşizmlerin, gündeliklerini geçirip üzerine çıkarıdır. Üzerinde işaret taşımayan, sessizce, sinsi bir tümör gibi yayılanıdır. En korkunç şey faşizm hakkında, iki insan arasındaki ilişkide başlaması, yaşanan düzenin “faşist” olduğu adlandırılınca artık işin işten geçmiş olmasıdır...

Organsız insanlar

Faşizm, insanı insan yapan organların güce tapınma ayinlerinde koparılmasıdır. Bütün o televizyon dizilerinde, o kötü adamlara giydirilen pahalı takım elbiseler, silahlarına yakın çekim yapılarak bütün “vurucu” boyutlarının abartılması bu ayinin bir parçası değil midir? Onların sevilmesi, onlarla aynı şeylerin giyilip bir muktedir mührü gibi aynı yüzüklerin takılması, artık güce tapınan evlerin en pijamalı alanlarına bile girdiğini göstermez mi?

Faşizm, insan kardeşine düşmanlaşmak, kardeşliği kötülük ve şüphe üreten bir mekanizmayla sürekli olarak yok etmektir. Sokakta yürürken biri arkanızdan koşsa, pata küte adımlarını duysanız, bu gelenin bir hırsız, bir cani olduğunu mu düşünürsünüz bugünlerde, yoksa nicedir görmediğiniz bir arkadaşınız mı? Koşup gelen sizin çantanızı mı kapacaktır, yoksa düşürdüğünüz paranızı, anahtarınızı mı getirecektir size? Faşizmde işte hep hırsız olduğunu düşünürsünüz insanların, birinin gelip sizi yaralayacağını, öldüreceğini, sizden çalacağını, insanların birbirine ancak zarar vereceğini, o yüzden önce sizin zarar vermeniz gerektiğini... İşte o anda başlar her şey, insanın doğası gereği kötü olduğuna bir kez inanmakla, insanlardan nefret ettiğinizde, korktuğunuzda kapanmaya başlar bilinç. Faşizm, hiçbir şeyle ilgili olmadı kadar kapalı bilinçlerle ilgilidir. Bu arada bir CHP milletvekili, hem de kadın, çıkıp silahlara övgüler düzer.

“Eğer Teksas’ta yaşıyorsak, Teksaslı gibi yaşamalıyız,” gibisinden bir şeyler söyler. Çocukları bir zaman silahlarla öldürülmüş, beyaz saçlı kadınlar ne yapsın? “Bir avuç dolar için” ölmüş oğullarını silahsız gömerler... Çünkü silahın, her silahın ama, en nihayetinde bir başka korkuyu başlatacağını, mutlaka sonunda bir başka kadının daha saçlarının beyazlayacağını bilirler...

Tokat yiyen çocuklar

Faşizm, güçlü olanın önünde hiçbir engel kalmamasıyla başlar. Bu yüzden bu memleketin bir şehrinde, bir mahallesinin bir okulunda bir öğretmen bir çocuğun gül yanağına bir tokat attığında o anda, orada faşizm başlar. Çocuk, öğretmenin elini tutması gerektiğini, en kötüsünden oradan sıvışması gerektiğini düşünemiyorsa, artık o kadar itaatkâr ise, açılan yaradan akan durmayacaktır artık. Bir adam, eşine, sevgilisine vurduğunda kadın bunu hak ettiğini düşünüyorsa, “Sadece sinirlenince yapıyor,” diye cümleler kurmaya başlamışsa, 8 Mart’ta sokağa çıkıp, “Şiddete hayır!” diyen kadınlarla birlikte yürümeyi “ayıp” sayıyorsa, istediğiniz kadar özgürlükçü yasalarınız olsun, “hava ve zemin şartları” faşizm oyununa elverişlidir artık.

Bir işyerinde işçiler sendika kurmaktan korkuyorsa, sendika kuranlar işten atılıyor ve geride kalanlar gidenlerle göz göze gelmemek için bilgisayar ekranlarından yüzlerini ayırmıyorsa... Geçmiş olsun. Postane sırasında bekleyenler, ensesi kalın, beli tabancalı bir adam gelip önlerine geçtiğinde bir araya gelip o adamı sıranın en arkasına atmaktan korkuyorsa hiçbir yasa düzeltemez o anda orada olan bir çocuğun öğrendiklerini. Bir çocuk polisin kurşunuyla bir gece öldürülüyorsa, küçük gövde toprağa verilirken gömülemeyecek bir şey vardır orada.

Ona faşizm diyoruz işte biz. Kadınları hiç sallanmayan, yapma memeleri, erkekleri araba markalarıyla tarif eden bir dünyada aşkın tel tel ele gelmesidir faşizm. Artık hiç kimseyi sevememektir... Bu ülke işte, bütün bu sayılan sebeplerle kapılmıştır artık baharın rüzgârına, başlamıştır bulanık bir yarına yolculuğa...

HAYATIN YAKASINI BIRAKMAK

Ankara'da bir otel odası. Sabah saatleri. Yıllardan 94 olmalı. Kapı açıldı. Bir gece önceki gösterisinin yorgunluğunun üzerine sabahlık geçirmiş bir kadın, hiç makyajsız içeri çağırdı kapıdakini. Oturup çok tuhaf şeylerden konuştular; annelerden, çocukluktan, eskimış yaralardan, o yaraların eskimeyen acılarından, kalabalıklardan, yorgunluktan. O kadar çok anlattı ki sabahlıklı, makyajsız kadın, o kadar çok bacaklarını topladı ki altına, sonunda, dinleyen genç kadına dönüp şöyle dedi:

"Senin yüzün bana benziyor."

Anlattıkça biri, yüzünü verir diğerine. Biri dinliyorsa hakikaten, dinlediğinin yüzünü alır. Yüzler birbirine devrilip evrilirken ses, artık ancak hakikatleri söyler. O yüz-dendi, sabahlıklı kadın, Ankara'da bir otel odasında, bir sabah, yıllardan 94 olmalı, şöyle demişti genç bir kadına:

"Hemen yaşlanmak istiyorum!"

O zaman, yıllardan 94'tü sanırım, anladığımı sanmış-tım. Ama "bazı anlamlar, bazı yaşları bekliyor" sanırım. Şimdi o "yaşlanma"nın ihtiyarlıkla ilgisi olmadığını anlıyorum. Müjde Ar'ın o sabah, "Artık hayatın yakamı bırakmasını istiyorum," dediğini aslında, şimdi anlıyorum.

Kalabalıkların, kalabalıkların onun hakkındaki fikirlerinin, sözlerinin, gürültülerinin peşini bırakmasını iste-

diğini, bunun ancak “yaşlanmak”la mümkün olabileceğini söylediğini... Şimdi.

***Anti-aging* gayretkeşliği**

Televizyonda, dün sabah, bazı kadınlar yaşlanmanın nasıl kötü, nasıl “sağlıksız” bir şey olduğunu, yaşlanmaya karşı hangi ilaçlarla “mücadele” edileceğini anlatıyorlardı. Vitamin A, vitamin E, selenyum, brokoli, antioksidanlar, lar, lar, lar...

Bu insanlar hayatın yakasını bırakmayacak! Hayatın, kalabalığın, kalabalığın onlara karşı duyduğu parçalayıcı, hırpalayıcı arzusunun yakasını bırakmayacaklar. Doymayacaklar. Hiç yaşlanmak istemeyecekler. Yüzlerinde bir hayat biriktirmeden, hasbelkader bir şey birikmişse onları da ameliyatla aldırarak yaşayacaklar. Oysa...

Yaşlanmak kadınları özgürleştiriyor oysa. İhtiyar kadınlarda, eğer kafalarını olması gerekenlerle, yapması gerekenlerle bulandırmıyorlarsa, müthiş bir özgürlük oluyor.

Kadın olmanın, cinsel arzu yaratan ve kimi zaman bir yük gibi sırtlarda taşınan ağırlığı atılınca tuhaf bir biçimde doğruluyor kadınlar. Müthiş esprili, hınzır, hatta belki hiç olmadıkları kadar eğlenceli ve hayat dolu oluyorlar. Muhtemelen kadınlar elli yaşından sonra yaşmaya, yaşarken eğlenmeye başlıyorlar.

Mina Urgan değil miydi cinsellik yükünden kurtulunca müthiş özgürleştiğini anlatan? Doğru olmalı. O yaşlarda insanı saran, Olympos tanrılarının hınzır esprileriyle insanı donatan bir ruh hali olmalı. Hayat yakasını bırakınca insanın, insan da kurtulmuş yakalarıyla hoplaya zıplaya yaşıyor olmalı.

Yaşlılık kafası

Hatta öyle ki, “yaşlılık kafası” diye bir durum olduğunu bile düşünür oldum. Hani rakı kafası, şarap kafası gibi bir de “yaşlılık kafası” diye acayip gırgır bir “kafa” var. Genel olarak dünyayla maytap geçmeye yarayan bir kafa bu. Gizli gizli, sessiz sessiz bir makara hali.

Müjde Ar da belki bunu istiyordu. Şimdi orada burada yüzünü, yüzünün fotoğraflarını gördükçe çok geride, çok aşağıda bir yerde bir afacan gülümseme görür gibi oluyorum. Yakın arkadaşı Sezen Aksu’da da var o gizliden gülümseme.

Bu, hayatın yakasını bırakmakla, kendi yakanı da hayattan kurtarmakla ilgili bir gülümseme. Adı “yaşlanmak” olunca *anti-aging* uzmanlarını ve “hastalar”ını de-lirtse de...

KADIN GÖVDESİNİN YENİ TANRISI

Beş yıl önce sorsalar herhalde, "Ben tanımam, hiç görmedim," derdim. Ama artık ben bile estetik cerrahinin tezgâhından geçmiş birkaç kişi tanıyorum. Sanırım bunun sebebi, memleketimizi aniden etkisi altına alan "deviasyon felaketi"!

Türkiye'de son beş yılda ne olduysa birden herkesin burnunda "deviasyon" oluştu. Burnu bandajlı gezen herkes bu bahaneyi mi uyduruyor, yoksa hakikaten memlekette nicedir farkına varılmamış bir deviasyon hadisesi mi vardı da aniden fark edildi?

Büyük bir muamma! Ama burnu bandajlı bir kadın kalabalığı oluyor etrafta nicedir. Genellikle de şubat tatillerine denk geliyor bu deviasyon operasyonları. Yani bir deviasyon, bir deviasyon, sorma! Tabii "açtırmışken" düzeltiliyor da. Benim anlamadığım, o büyük acıya nasıl cesaret edildiği.

Hiç burnunuz kırıldı mı? Benim habere giderken bir kez kırılmıştı saçma sapan bir biçimde. Benim "operasyonu" Hacettepe'de akşam namazından dönen tokyo terlikli bir asistan yapmıştı, çelik bir çubukla...

Çok büyük ameliyat acısı bile burun kırığının yanında çiğdem çekirdek kalır. Beyne yakın olduğu için mi

her nedense müthiş can yakan bir olaydır bu burun kırılması. Bu acıya neden katlanır peki kadınlar? Nasıl?

Stardan ev kızına

Yoksa kadınların gövdeleri en başından beri bir tanrı için çile çekmeye mi ayarlıdır? Burunlarını kırdıran, memelerini biçtiren, karınlarında hafriyat çalışması yaptıran kadınların, acı çekmeye antrenmanlı olmalı etleri.

Genlerine nakşedilmiş bir gövdeye acı çektirme bilgisi olmalı kadınlarda. Tıpkı eskiçağlarda kurban eder gibi gövdelerini tanrılara ya da kapatırken gövdelerini tanrıları için, şimdi de gövdelerini uğruna tarumar edecekleri yeni bir tanrı mı buldular kendilerine? Deviasyon yalanı uydurup çekiçlerin, keserlerin, nacakların altına bu kadar kitleler halinde yatabildiklerine göre...

Çünkü eskiden *süper starların* yaptırdığı bir şeyken estetik ameliyat, artık para biriktiren ev kızlarının, üç kuruşa çalışan trikotajcı kızların bile kalkınma planları dahilinde...

Bir tanrı, yeni bir gövde dini var kadınların gövdelelerini isteyen yine.

Var eden memeler

Görünmediğinde yok sayıldığın, yok sayıldığın için de yok olduğun bir dünyada görünmek zorundasındır. Yaşamak için görünmek mecburi. Görünmek için de bakılmak gerekir. Baktırmalısın! Gövde için yeni tanrının gönderdiği yeni kitabın birinci cümlesi bu:

"Önce görüntü vardı!"

Tanrının birinci emri ise, "Kendine baktır!" olabilir bu durumda, ikinci emri, "Yaşlanma!" Sonrasını tahmin

edersiniz: Şişmanlama! Sarkma! Çizikleri sildir! Yaşadığından hiçbir iz kalmasın suratında!

Çünkü bu yeni dinde, estetik cerrahiyle kendini sistemin tanrılarına kurban eden yeni rahibelerin (!) tanrı ve tanrının gönderdiği erkekler tarafından sevilmesi, dokunulmaya değer bulunması için kemersiz ve kişiliksiz burunları, çocuk doğurmamış gibi yapan karınları, hiç öpülmemiş gibi duran yanakları, şişirilip çektilmiş memeleri olmak zorunda.

Kadınların artık var olmak için gövdelerine acı çek-tirmeleri gerek. Yoksa “çirkinliğin” cehenneminde yanarlar. Yapayalnız kalırlar... Güzellik için değil yani, var olmak için kadınlar, bıçaklarla karşılaşmak zorundalar...

Bu yüzden yeni dinin yeni ruhban sınıfı olan estetik cerrahlar tarafından bıçaklarla vaftiz edilmeliler. Acı, acıya alışkın kadın gövdelerinden bir kez daha var olmak ve sevilmek için geçmek zorunda...

Yorgun işçi kız gövdeleri bile “aforoz” edilmemek için kendini yeniden acıtmak zorunda!

HALKI "İZLETTİRMEK"

Meşhur bir Müslüm Gürses konseri vardı Harbiye Açık hava Tiyatrosu'nda. Gülhane Parkı'ndan gelen aşaa maallenin çocuklarının yukarı maalleğe çıkışının, çıkarılışının özenle "projelendirildiği" bir konserdi o.

İki yıl kadar önceydi herhalde. Arabeskin "Müslüm Baba'sıyken, bağlamından koparıp bir inceleme nesnesine dönüştürülen Müslüm Gürses'i inceleme, postmodernitenin sancağını Harbiye semalarına yükseltme girişimi gibi bir şeydi.

Gülhane konserlerinin daimi kadrosundan delikanlılar, bu kez konser izlemek için değil, varoş tahlili yapacak televizyonlar ve gazeteler tarafından "izlenmek" için oradaydı.

"Varoş gençliği" rolü

Çıplak iman tahtalarına jilet atışlarıyla, başlarına bağladıkları "Müslüm Baba" bantlarıyla ve etinden et koparılmış gibi çınlattıkları "Baba! Baba!" nidalarıyla bir "fenomen", "toplumsal bir gösterge" olduklarının son derece farkındaydılar.

Herhalde, bu sözcüklerle olmasa da bu gösterge hallerini bildikleri için bitişik nizam duruyorlardı her yer

boşken. Kadraja sığışıyorlardı bir bakıma, inceleyenlere kolaylık sağlıyorlardı.

Kendilerini izlemeye gelen ve muhtemelen “enteller” diye andıkları insanlar karşısında “varoş gençliği” rolünü oynuyorlardı. “Çekileceklerini”, “Müslüm Baba konsepti”nin mütemmim cüzü olarak orada bulunduklarını bir biçimde seziyorlardı. Zaten halkımızda rolünü derhal kapma diye bir hadise vardır ki sosyologların dikkat kesilmesi gerekir!

O gece Müslüm Gürses çok inceden maytabını geçmişti bu “izlenme” haliyle. Üstelik aşaa maallenin çocuklarına hitaben, “Misafirlikteyiz burada” manasına gelen bir konuşma yapma büyüklüğünü bile göstermişti, izleyenleri alttan alma efendiliği etmişti bir bakıma. Acaba halkımız izleyenlere “sergilenirken” rolünü derhal kapıp izleyenleri alttan mı alıyor? Acaba memleket izlenirken, izleyenin gönlü olsun diye kendine biçilen rolü mü yapıyor?

Camdan cama aaaah!

Artiz-şarkıcı kadrosundan olmayan kadınların pek görünmediği bir ülke burası. O yüzden bana tuhaf geliyor hâlâ gözlemeci kadınların hamur açarlarken vitrinlerde sergilenmesi! Son beş-altı yıldır böyle bir moda var büyük şehirlerde. Beyaz tülbentli kadınlar, gözleme veren lokantaların camdan vitrinlerinde oturup bütün gün, yufka açıyor, harç karıyorlar. İşlerini yaparken oryantal ve neredeyse egzotik bir resim olarak sergileniyorlar.

Dikkat ettiniz mi? O kadınlar hiç kafalarını kaldırıp camdan dışarı bakmıyorlar. İzlenmeye, izlettirilmeye karşı bir efendilik gösteriyorlar. Yetiştirilirken kendine baktırmamaya alıştırılmış, bakılırsa bunun kendi hatası olacağına inandırılmış kadınlar, gün boyu bakılırken hiç izle-

yenle göz göze gelmiyorlar. Çünkü izleyenle izlenen göz göze geldiğinde oyun bozulur, gösteri dağılır, izlenen ancak izleyene bakmadığı sürece izlenebilir...

Seyirlik malzeme

Gözlemci kadınlar, gözlemci insanları böylelikle alttan alır.

Kadın programlarında da acaba rolünü iyi kapmış kadınlar sergilenmeye, izlettirilmeye ve üzerlerinden toplumsal tahlil yapılmasına karşı aynı tavırla mı yaklaşıyorlar? “Fenomenleştirilmiş”, “toplumsal gösterge” haline getirilmiş kadınlar öyle ya da böyle kendilerinin ve hayatlarının bir “seyirlik malzeme” yapıldığını biliyorlar. Başlarında “eğitimli kadın programcılar”la ve bu kez “beyaz cam”da, gözlemci kadınlar gibi sergileniyorlar.

Belki onlar da başlarını kaldırıp kendilerini izleyeni izlemedikleri için sürüyor bu temaşa. Belki de bizim bilmediğimiz, incelemeye kalkınca gizlenen bir tür efendilik var bu halkta.

YAZ GELDİ: TOPLU KESİM MEVSİMİ

Sezon açıldı. Çocukları kesip gençleri evlendirecekler. Televizyonlar birkaç sefer belediyelerin yaptırdığı toplu sünnet ve toplu nikâh haberlerine yer verecek. Çocuklar erkeklik kurumunun, genç insanlar kutsal müessesenin meşruiyet kapılarının önünde kurbanlıklar gibi sıra bekleyecekler...

Çocuk koşmaya başlıyor can havliyle. Göbekli kalabalık peşine düşüyor güneşin altında. Oğlanın sırmalı şapkası parlıyor ışıktaki. Nihayet kendine, göbekli adamların çıkamayacağı bir ağaç buluyor ve hızla tırmanıyor tepesine. Aşağıdan bağırlıyorlar:

“Erkaaan! Erkaaan! İn aşaa!”

“İnmem!” diye cevaplıyor çocuk, içine kaçmış sesiyle.

Derken gülüşmeler, gülüşmeler, gülüşmeler. Nihayet indiriliyor çocuk apar topar ağaçtan. Kesime götürülüyor gayretkeş bir aceleyle. Kendi gibi onlarca çocukla birlikte kesilmeye. Sonra da istese de istemese de “toplusünnet eğlenceleri”nde eğlenmeye.

Akşam olunca bu haber televizyonlarda yayınlanacak, izleyenler yine çok gülecek.

Kurbanlıklar gibi

Tıpkı kesimden kaçan koyunlar gibi, tıpkı kalabalıkları peşine takıp “cılğın dana” haberlerine çıkan kurbanlıklar gibi Erkan da ÷lkemize bir göbek kahlkahası atturacak.

Korkana bu kadar çok gülmesi için bir ÷lkenin kim bilir ne kadar korkuyor olması gerekir...

Çocukların peşinden koşan erkek kalabalıkları bu kadar gayretkeş ve aceleci olduğuna göre, kendilerinin canı kim bilir nasıl yanmıştır... Yetişkinler, çocuklardan hiç farkında olınadan türlü intikamlar alır!

Yeni evli bir arkadaşımızın evinde kahvaltı ederken görmüştüm o acayip şeyi: dantelden kâğıt peçete paketi. Evlenmeden önceki hayatında muhtemelen böyle bir şeyin varlığını bile tahayyül edemeyecek kadınların evlenince böyle “şeyler”i oluyor. Evindeki şeyler birden başkalarının, başka evli çiftlerin evlerindeki şeylere benziyor. Artık hayatına o peçete dantelini yıkamak, onu temiz tutmak, katlamak, içine peçeteleri yerleştirmek gibi işler ekleniyor.

Evlilikle birlikte gelen “meşru ilişkiler çemberi”nde naylon poşetleri uzun şeritler haline getirdikten sonra muska biçiminde katlamak ve onları böylece düzenli yerleştirmek gibi şeyler öğreniliyor.

İntikam alıyorlar

Bu yaz kıyılan toplu nikâh masalarında oturan insanlardan birçoğunun hayatı bu biçimde değışecek. Artık hayatlarına bir sürü lüzumsuz şey girecek. Koltuk başlıklarına yayılacak örtüler gibi, likör takımları gibi, çamaşır makinesi için dikilen kapitone kaplar gibi...

Anneleri babaları bu insanların bu kadar titiz ve ısrarcı olduklarına göre, bu evleri kurarken muhtemelen

çoğu bu evlerde boğulmuş olmalı. Başka bir hayatın mümkün olduğunu bilmek, görmek, tecrübe etmek onlar için ne kadar yıkıcı olurdu. Herhalde bunu görmemek için çocuklarına tıpkı kendilerinininkine benzeyen evler kuruyorlar. Çocuklarından kendilerinin asla farkında olmadığı bir intikam alıyorlar...

Hamburger zincirlerinden birinde kızlar kasaların önünde, inanılmaz bir hızda çalışıyorlar. O kadar hızlılar ki insan izlerken yoruluyor. Bütün gün ayakta durup müthiş dikkat gerektiren birkaç işi birden yapıyorlar. O kadar hızlı konuşuyorlar ki insan takip edemiyor.

Kaç para alıyorlar acaba? Kaç parayı da geçtim, o parayla ne yapıyorlar? O kızlar o paraları kendi hayatlarını istedikleri gibi kurmak için harcamaya başladığı gün değişecek bu ülke. O kızlar evlenirken çeyiz için harcamak üzere o paraları biriktirmediklerinde...

Kesilen oğlan çocukları ise... Onlar, içlerine bakmayı bu kadınlardan öğrenmeye çalıştıkları, sünnetten kaçan çocuklara gülmedikleri gün değişecek o evler. O evlerin içinde boğulmayı hayat zannedenler...

KADINLAR VE HİKÂYELERİ

Biz, tanrılarız aslında

“Hülya karnını içeri çekiyor. Gülben de paçalı don giyiyor,” demiş Petek Dinçöz.

Düğün günü, “gelin başı” alayına katılıp saçlarını yaptıran teyzelerle birlikte kuaföre gitmiş bulunduğu için makyaj yapılmış, saçları teyzelerle birörnek topuz edilmiş, “abiyeleştirilmiş” bir kız çocuğu o... Çantasını kocaman kadınlardan daha kadın bir havayla koltuğunun altına aldığı zaman, bir gün büyüyüp kadın olduğunda bu kadar da “kadın” olmayacağını, olmak istemeyeceğini düşünerek güldüğümüz...

Ya da kim bilir, belki de her kız çocuğu büyüyüp kadın olmuyor sonunda. Belki bazıları genç gövdelerinin kendilerini hiç terk etmeyeceğini sanacak kadar küçücük kalıyor hep, terk etmesin diye diretecek kadar âciz.

Belki de öyledir, kim bilir? Kadınları kadın yapanın başlarından geçen hikâyeler olduğunu, o gövdenin sadece o hikâyeleri yaşamaya, kaydetmeye yaradığını anlayacak kadar büyümüyordur belki kimileri.

Kadınlar, burgulu, bükümlü, anlatıldıkça çoğalan hikâyelerdir. Bu hikâyeleri dinlemeden, kendi hikâyelerini o hikâyelere eklemeden kadınlığa geçemez kızlar.

Bir hikâyeler bulutuna eklendiğinde kadın olursun sen de: rahat, rüzgârlı, ağırdan, endamlı, kahkahalı, bazen tökezleyip eflatun, ağlamaklı... Şöyle ki...

Açılan kadınlar

"İki insan yıllarca beraber yaşayıp birbirini tanımayabilir, insanlar bir ömrü, gerçekten karşısındaki insanla değil, ona ilişkin yarattığı tahayyülle geçirebilir," dedim, bir şey anlatıyordum bir dostuma.

"Çok özür dilerim lafa giriyorum ama..." diye başladı konuşmaya, "çok doğru söylüyorsunuz," dedi. O sırada pedikür yapıyordu. Kadınlar kucağına ayaklarını koyuyor, bütün gün kucağından, ellerinin arasından tanımadığı insanların ayakları geçiyordu. Kimse ondan konuşmasını beklemiyordu. Oysa elbette onun da anlatacakları vardı:

"Ben birine dokunarak uyumayı çok severim. Dokunmazsam uyuyamam. On beş yıllık evlilikten sonra zor oluyor tabii. O yatağın neresine yatacağını şaşırıyor insan. Sonra da zaten yastıklara sarılıyorsun. Severek ayrıldım ben. Başka bir kadın vardı. Olur, normal. İnsanız biz. İnsan başkasını sevebilir ama efendi gibi yapmak lazım bu işleri. Terk ettim ben de. Çok sevdiğim için terk edeceğime hiç inanmıyordu. Ben de inanmıyordum ya, neyse..."

Kadın arıyor beni, biliyor musun? 'Çok acı çekiyor,' diyor. İnsan ödeşiyor bir bakıma. Ne olursa olsun ödeşiyor sonunda. Ama şimdi bakıyorum da... On sekiz yaşında evlendim ben. Başka birini tanımadım yani."

İnsan tanrısal bir şey

"Şimdi bakınca, sevgi dediğim şey, paylaşıyoruz, beraberiz dediğim şey, ne kadar bambaşka bir şeymiş. Ben başka bir ilişki yaşıyormuşum, o başka. Nasıl allayıp pul-

lamışım adamı. Ben sevicecek hale getirmişim kafamda onu. İnsan tanrısal bir şey biliyor musunuz? Yaratıyor. Yaratıyoruz durmadan. Sevgiyi, erkeği, ilişkiyi... Hepsini biz yaratıyoruz aslında.

Oğlum var, on dört yaşında. Ne diyor, biliyor musunuz? 'İnsan gibi davranmayacaktın babama. O yüzden gitti. Erkeklerle değer verdiğini hissettirirsen değersizleşirsin onların gözünde.' Babası hakkında böyle diyor, inanabiliyor musunuz?

Ben de anlatıyorum ona; değer vermediğin, değer verdiğini gösteremediğin biriyle neden birlikte olasın ki? Değer mi?"

Kadınlar böyle şeylerdir. Tatlı tatlı anlatan şeyler. Gövdeler karşı karşıya durmaya yaradığı kadar yan yana durmaya da yarar. Bir hikâye anlatılırken bir sağa bir sola devrilip bükülüp hikâyenin geçiş anlarını göstermeye yarar gövdeler. Hikâyeler anlatıldıktan sonra birbirine dokunmaya da. Gençlik de geçer çünkü, güzellik de. Sonunda, iyiyse eğer, hikâye kalır. Hikâyeler aslında etlerimiz gevşedikçe güzelleşir.

ÜZÜM, İNCİR, İZMİR

Özledik yahu!

İhtiyarlama emaresidir herhalde, “Bizim oranın domatesleri...” diye girişmek söze. Hep hastane koridorlarını hatırlatır bana bu “bizim oraların şusu busu” meselesi. Damar sertleşmesinden mustarip ihtiyarlar bekleme sırasında derler ya birbirlerine:

“Margarin çıktı, herkes hasta oldu. Eskidenki tereyağı olacak ki...”

Sonra başlar yörelere göre tereyağlamalar, ballamalar. Geçen namussuz zamandır oysa. Tadı bozulan şey yağ değil, hayatın kendisidir. Yani bayramlar ve yağlar hep eskisi gibidir de söylenen ihtiyarlar eskisi gibi çocuk değildir.

Geçen gün eve İzmir Belediyesi’nin gönderdiği paket de beni öyle aldı savurdu. Kuru üzümler, üzerinde “Eskisi Gibi-Taş Kırma Sulu Baskı” yazan bir şişe zeytinyağı, çok eskisi gibi yeşil teneke kutuda susamlı kuru incir.

Konak’taki eski Tarih mağazası geldi aklıma. Girip çıktım hayalimde. Şimdiden bakınca pek havalı olmayan o dükkânın kokusu geldi aklıma. Sonra çıkıp mağazadan yürüdüm gittim. Pasajdan geçip saptım Kemeraltı’na...

Her İzmirli çocuğun en az bir kere kaybolduğu deh-

lizler, Özsüt'ün eski, minnacık dükkânında yenen kazandibi. "İkizlere takke!" diye bağırان adamların ikiz çocuğu olan kadınlara sattığını sanırdım kafalarına geçirdikleri sutyenleri. O çocukların takkelerin içinde kalmak için bitişik yürüdüklerini getirirdim gözümün önüne.

Devam ettim sonra... Kazandibi yemiş miydik? Ol-sun, yiyelim yine. Beyaz önlüklü ve göbekli adamlar nasıl da alıp alıp spatulayla atarlardı tabaklara bir yanağı yanık muhallebileri. Muhallebi deyince... Önceki gece İstanbullulara ve Ankaralılara tavukgöğsü kazandibinin "esas" kazandibi olmadığını kanıtlamaya çalışırken buldum kendimi. O küçücük dükkânda asılı olan Sefer Usta'nın siyah beyaz fotoğrafına saygıyla. Şimdi kurdukları zincirlerde var mı acaba o siyah beyaz fotoğraflar?

Oradan kıvrılıp sinemaya gittim sanki yine. *Jaws* mı oynuyordu, *Rocky 1* mi, *Küçük Lord* mu, bir çocuk filmi vardı yine. Annem şokellalı ekmek veriyordu filmin arasında sessizce. Bu yüzdendir herhalde hâlâ, "Nasılsın?" diye sorsalar, resmî bir konuşma değilse, "Çok şokellayım!" diyorum keyfim yerindeyse.

Sonra Yeni Karamürsel'den alınan lanetli "garson boy" pantolonlar, paçaları kalın kıvrılınca yeryüzünün en çirkin ördeğine dönüşmeler. Artık o pantolonları yapmıyorlar. "Garson boyu" kaldırdıkları gibi artık galiba "ergenlik çağını" da iptal ettiler. Çocuklar doğrudan küçük kadınlara ya da küçük, havalı adamlara dönüşüyorlar.

Tariş mağazasının tam arkasına düşüyordu herhalde "gevrekçiler". Gevreğe Türkiye'nin geri kalanında "simit" denildiği henüz bilinmeyen zamanlarda bu gevrekler galiba daha lezizdi. Şimdi bütün Türkiye'yi dolaşırken gittiğim her ilde mutlaka ve muhakkak oranın "gevreği"ni yemeye çalışmam bundandır. En son Trabzon'da sokakta gevrek dişlerken okurların beni görüp şaşırmaları bundandır. Bu merakım sebebiyle bilirim Türkiye'nin nere-

sinde ne türlü simit yenir. Ama hiçbirisi, Yeni Karamürsel'in arkasında İzmir tulumuyla satılan gevrek kadar şahane olamaz elbette.

"Marka yaratmak," diyorlar ya şimdi, cilalı odalarda bir araya gelip, "Ne yapsak da bu markayı tanıtsak, sevdiresek," diyorlar ya, yanıtı burada. Bir şişe zeytinyağı, iki teneke kuruyemiş bunları düşündürtebiliyorsa insana, Tariş en mükemmelenin bir markadır aslında. Bu markanın içinde Tariş işçilerinin direnişi de vardır, çocukluk anıları da.

Hele o kutuların üzerinde hâlâ "kooperatif" unvanını görmek tuhaf bir biçimde iyi geliyor bana. Mesele ne zeytinyağı ne üzüm ne incir, mesele insanlara iyi şeyleri hatırlatmakta, iyi hatırlanmakta. Velhasıl, özlemişiz yahu! İyi geldi Tariş efendiyle karşılaşmak da!

SHARON'U DEĞİL, ELİF'İ ÖP!

Türk milleti, geçen günlerde, neyse parası verdi, Polat Alemdar'ın şahsında Sharon Stone'u öptü. Daha doğrusu galiba Polat yine öyle sarsılmaz, taştan Türk erkeği formasında durdu da öpme işini Sharon Stone yaptı.

Gazetelerde çıkan fotoğraflara bakılırsa Polat yine o Türk erkeği istifini hiç bozmamış. Tam bilemiyoruz tabii ne olduğunu. Artık malum bölümün gösterildiği gece hep birlikte, muhtemelen milli maç havasında izleyeceğiz "karşılaşma"yı. *Radikal* gazetesinde hadiseyi milli aşagılık duygumuzun ani sarsıntılarda nasıl bir milli meglomaniye dönüştüğü açısından Nur Çintay, medyanın bu durumu nasıl allayıp pulladığı ve hatta ürettiği açısından Murat Belge okudu.

Fakat benim merak ettiğim başka şey. Merak ettiğim şey şu: Polat Alemdar niye Sharon Stone'u öptü? Daha doğrusu niye Elif'i öpmedi de elin Sharon Stone'unu öptü? O konuya bir açıklama getirilmesini isterim.

Platonik tecavüz

Bir televizyoncu arkadaşım, vaktin mühim dizilerinden *Deli Yürek* üzerinden, Türk milletinin bir sıkıntısına dikkat çekmişti:

“Sen biliyor musun ki, reytingin en yüksek olduğu dakikalar oğlanla kızın deniz kenarında yan yana yürüdüğü, el ele bile tutuşmadığı dakikalar. Milletimiz bunu seviyor. Platonik aşk!”

Bu kadar çok gizlenmiş ve açığa çıkmış tecavüz vakasının olduğu bir ülkenin aynı anda bu kadar “platonik” olması tuhaf elbette. Aşık olunca dokunmayan, dokununca canını çıkaran, evlendikten sonra da “aile içi şiddet” istatistiklerini yükseltmek için canla başla çalışan bir Türk erkeği profilini herhalde ne anlamak ne de anlatmak mümkün. Ama Elif niye öpülmedi bunca sene, ben hâlâ oradayım yine de.

Ne dayak ne kurtarılmak

Kurtlar Vadisi en kalasından bir erkek dizisi. Kadın kahramanlar sadece “karton karakterler” olarak var. Hatta giderek öyle bile yoklar, son bölümlerde pek görülmediklerine göre. Bu sebeple dizideki bu şahane, olağanüstü, hikmetinden sual olunmaz, Türkiye hariç dünyanın hiçbir yerinde eşi benzeri bulunmaz Türk erkeklerinin kadınlarla nasıl ilişki kurduklarını bilemiyoruz.

Yani bu adamlar, kadınları “kurtarmak” dışında kadınlara nasıl davranır, bir kadınla nasıl ilişkiye girer, bu ilişkiyi nasıl bitirir, nasıl kur yapar, yapar mı, onları hiç bilemiyoruz. Şimdi bunun nedeni senaristlerin Türk milletin “platonik hassasiyetleri”ne saygı göstermesi mi, yoksa Türk erkeği gerçekten bunları bilmiyor mu? Bu adamlar dünyayı kurtarmayı beceriyor da bir kadınla, bir Türk erkeğinin karşısında dizleri çözülmüş faniler hariç, nasıl sevgili olunacağını bilmiyor mu?

Kafası karışan erkekler

Yoksa bu meselelere girmek dizide kurulan “erkek kardeşliği” düzlüğünü bozan, kafa karıştırıcı meseleler olarak mı görülüyor? Kafası karışan erkekler derhal “tahrik” olarak silaha sarıldıkları için, “Elimizdeki az sayıdaki kadın karakterden de olmayalım,” mı deniyor yoksa? Bu sorular önemli. Çünkü *Kurtlar Vadisi* dizisi, şahsi kanaatimce, “popüler milliyetçi kimliğin” inşasında önemli bir rol oynadığı gibi, aynı anda Türkiye’deki erkek kimliğini de hiçbir eğitimin yapamayacağı kadar çok biçimlendiriyor ve üretiyor.

Sokaklar hızla “Polatçık”larla doluyor. Yani Türk erkek kimliği önümüzdeki yıllarda kazmalaşırsa bunda *Kurtlar Vadisi*’nin payı çok büyük olacak. Kadınlar, parası neyse verilip öpülecek yaratıklara dönüşse bunda Polat’ın da tuzu bulunacak. O bakımdan önemlidir:

Polat niye Elif’i öpmedi? Bir açıklama rica ediyoruz Türk milletinin ne dövülmek ne de kurtarılmak isteyen, akli başında, normal kadınları olarak.

Arızasız kadınlar

Kitle psikolojisinin kurbanı olduk herhalde. Dün bütün bir günü uğultusuyla insanı sersem eden, sersemleştikçe tuhaf bir biçimde ihtiyaçlarımızı (?) hatırlatan alışveriş merkezlerinden birinde geçirdik Çiğdem’le.

Pekâlâ da yaşayabilir insan yeşil camdan bir meyve tabağı olmasa ama üç milyon olunca... Tencereye oturan kızartma süzgeçleri olmadan da kızartır patates ama bir milyon olunca...

Bizim bıçaklar köreldi mi? Ya körelirse? Hamuru fistolu kumaş gibi kesen hamur kesici bize gerekmiyor ama ya gerekirse?

Böylece olaylar gelişti, hadisenin boyutları büyüdü ve nihayet oluklu çelik tava gereksinimi gündeme bomba gibi düştü.

Dükkâna girildi, tezgâhtarların her bir alet edavat hakkında anlatımları sabırla ve hatta ilgiyle dinlendi. Her şey yolunda gidiyordu. Ta ki...

Zaman ayarları

Tezgâhtar kadın kızaran ekmekleri yukarı fırlatan makineyi gösterirken şu ayrıntıyı ekledi:

“Soğuyan kızarmış ekmekleri ısıtmak için de bu parça takıldı. Makinenin üzerinde soğuyanları da ısıtabiliyorsunuz.”

İşte o anda şimşek çaktı bendenizde. Dedim ki:

“Bunu ancak bir kadın tasarlayabilir!”

Tespitim yankı bulmadı diye yılmadım, ısrar ettim:

“Kızarmış ekmeğin soğumasını ancak kadınlar dert eder. Adam kahvaltı masasına doğru anda gelmeyip sallandığı için ekmekler soğur.

Kadının sinirleri bozulur. Adam ekmeklerin soğduğunun farkına bile varmayabilir ama o sırada kadın, yaptığı zamanlama ayarları altüst olduğu için sinirlenir.

Daha kötüsü, sahanda yumurtanın adamın banyodan çıkışına göre hazırlanması, ancak fazladan geçirilen iki dakikanın yarattığı faciadır.

Bir kadın bir kahvaltı için en az NASA kadar zamanlama hesabı yapar.”

Arıza lüksü olmayanlar

Maalesef tespitlerimle sadece Çiğdem ilgilendi. Oluklu çelik tava elimizde, kadın beyninin gizleri üzerine konuştuk.

Çayın suyunu koyup, o arada masayı hazırlayıp sonra çayı demlemek ya da yumurtaları hazır edip banyodan gelen seslere göre yumurtaları kırmak gibi şeylerden...

Çok mu “zavallıydık”? Ama sonra başka şeylerden de konuştuk.

İki kadınlık gündüz maceralarından, akşam simidini domates biberin zeytinyağına batırmaktan, kullanılmayan rujları, ojeleri, allıkları değıştokuş ederken bütün malzemeleri ortaya yayıp evcilik gibi makyaj yapmaktan, aniden bütün yemekleri buharda pişirmeye karar verip iki gün sonra yine beraberce esnaf lokantasında tandır yemekten, birdenbire sinemaya gitmekten ve beraberce ağlaya ağlaya eve dönmekten...

Ona buna arıza çıkaran kadınlar değiliz. Kaç kişinin lüksü var ki arıza olmaya? Kaç kadının?

Biz kendi halimizdeyiz vesselam!

Kızarmış ekmekleri ısıttığını fark edince, “Sorun bizde şekerim,” deyip sonra da, “Amaaan!” deyip gülen kadın arkadaşlara, sevgilerimizle...

POŞETLEŞME

Marketten çıkmışsın. Elinde torbalar. Sarktıkça seni de sarkıtıyorlar. Yürüyor musun, yol mu sürtünüyor sana, kesinkes söylemek zor. Yüzün de çenenden aşağıya çekiliyor; kâh zaman yüzünden kâh söyleyemediğin sözün çene altında birikip çekme yapması...

Kötü dikilmiş etek astarı gibi yüzün. Çekme yapıyor. Gibi. Hiçbir şey tam kesin değil tabii ama giderek naylon poşetlere benzeyen bir halin var. Bir de naylon musun üstüne üstlük! Bak sen şu işe.

Fakat bacakları mı kısalır insanın? Bence kısalabilir mevsimine göre. Tamamen mevsimine bağlı. Tam o mevsimlerin, adları ne ise artık, cemresi düştüğünde yağmur başlar. O garanti bak işte. Mütereddit başlar ve net bir kötü niyetle.

Şemsiyeyi açma zamanı

Şemsiye açılma mı açılmasa mı aralığında takılı kalan yağmurlardan. Sadece nakaratı hatırlanan şarkılar gibi takılı kalır. Sokakta şemsiye açan var mı, ona göre açacaksın sen de. Ne ise artık seni böyle acayip yapan, erkenden şemsiye açmaya bile utanıyorsun. Şemsiye zamanlaması mühim. Herkes birbirini izler muhakkak.

Şu da var:

Neye göre aldıracağız paça boyunu? Ruhi iniş yokuşlara aşına bir kılavuz-terzi bana bunu söylesin. Ya bacaklarımız aniden kısılursa ve küpküçük kalırsak dünyada? Yağmur da başladı, gördün mü bak. Islak paçalarınla kalırsın işte böyle.

Alsaydın tedbirini sen de. Paçaları hiç ıslanmayan birileri var bu dünyada. Onlar bütün derslerini biliyor, her nasılsa.

Aklında bir şey var. İyi olmadığı besbelli bu şeyin. Açtıkça açılan paketler gibi bir şey açılıyor aklının içinde. Öküz bir arkadaşın öküzce bir şakası gibi.

Bir sürü kâğıtla seni öksüz bırakan hediye şakası gibi; sevinme mecburiyetiyle, hayret baskısıyla baş başa. Öyle bir şey açılıyor kafanın dibine doğru. Sonunda kalacaksın çerçöple baş başa, orası garanti.

Farkında bile değilsin (Heey!) başın öne çekiyor! Kaldıracaksın başını ama aklının içindeki o şey ne ise işte, uğursuz bir şey besbelli, açılmaya devam ediyor. Dibine varacaksın birazdan. Vallahi bilmem artık, iyi mi kötü mü, ona da kendin karar vereceksin bi zahmet.

Her koyun kendi bacağından asılır; insanlar muhakkak başkasının bacağına asılır. Bacaklarına sahip çıkacaksın bi zahmet. Bi zahmet kavga etmeyi öğreneceksin ve soruların çıkacağı yerleri bileceksin.

Böyle kıyıya vurmuş denizanası gibi olmandan hiçbirimiz memnun değiliz.

“Seni-böyle-düşkün-görünce-ne-diyeyeceğini-bilemeyip-manasızca-gülümseyen-ahbaplar-ekibiyiz” biz! Böyle zamanlarda sen de markete gitmeyeceksin bi zahmet!

Sonra hiçbir şey olmuyor. Esasında hakikaten de böyle. Tam öyle yürürken işte, poşetleşme sürecinin dibine doğru bir arpa boyu giderken tam olarak hiçbir şeyin olmadığı bir nokta var. Bir küçük sessizlik çatlıyor insanın içinde.

Bunun başka adı yok vallahi, bir küçük sessizlik çatlama sı. Orada durasın geliyor. Herhangi özelliği olmayan bir nokta. Güven Eczanesi'nin köşesi bile değil, Muhterem Apartmanı'nın girişı bile değil.

Herhangi bir noktasında sokağın, küt diye bile değil, hatta belki pıt diye bile olmayabilir, en sessiz adımda durasın geliyor. "Artık ben yürümeyeyim yahu," bile demiyorsun. O kadar sessiz bir duruş.

Bir kez de dur...

Bu gelir gider insana. Durulmaz, yürünür. Bana mı anlatıyorsun, kesin yürünür diyorum sana. Ama bir kez de dur bakalım. Ne olacak? İnsan merak da mı etmez kardeşim? Ama haklısın, büyük risk. Evet evet büyük risk. Ya bir daha hiç...

Maazallah, neler gördük biz. Dağ gibi yiğitler gitti böyle. Nereye mi? Ona da kendin gidip bakacaksın bi zahmet. Fakat ben sana diyeyim yine de. Bugün de bu gerçeği söylüyorum. Ruhi inişler ve yokuşlar ömrünün saatli maarif takviminin arka yaprağından okuyorum:

İkrah rüzgârları başlar. Kapılıp gitmemek için yürümeye devam etmek tavsiye olunur. Akşama da muhakkak patlıcan musakka pişiriniz.

SÖK KENDİNİ!

Hasan, trafiğin ortasında duruyor, politik bir afişi gösteriyor: "Bak bunu okuyabilirsin. Oku bakalım." Ben başlıyorum hecelemeye:

"Aaa...yyy... wa. Aywa! 'Evet' demek yani."

Sonra tekrar duruyoruz:

"Oku bakalım."

"Haaa.. Yok, yok. Heeeb... biii..k. Hebbik! 'Seni seviyorum' yani. Doğru mu?"

"Doğru. Bravo! Şu?"

"Haa... Hiiiiz... baa... Yok, buuul... Hizbullah!"

"Aferin!"

Kollar, eller

Güneş batıyor Beyrut'tan Güney Lübnan'a inerken. Okumayı yeniden söküyorum, Arapça olarak. Hasan her tabelada "kırmızı kurdele" takıyor bana. Hasan, MAG'ın (Miners Advisory Group-Mayın Danışma Grubu) şoförü. Benî Sur'a götürüyor. MAG'ın bir mangal partisine. Neden? Çünkü bir araştırma yapıyorum ve olaylar beni oradan oraya sürüklüyor. Ve "hiç kimse" olmak güzel. Yeniden. Hayat, sanki yeniden defterin serin, beyaz sağ sayfası gibi.

Muz tarlalarından geçiyoruz ve sıra sıra “check-point”lerden; Lübnan ordusu, Birleşmiş Milletler, tekrar Lübnan ordusu... Mangal partisinde her gün “ölüm tarlaları”nda elleriyle çalışan adamlar ve kadınlarla tanışacağım, içlerinde biri var, özellikle onu görmek istiyorum. Savaşta sonra bulduğu insan parçalarını –kolları, bacakları, elleri, kulakları– naylon torbalara sarıp buzdolabına koymuş ki akrabaları ölenleri teşhis edebilsin. Böyle hikâyeleri sanki son gördüğü filmi ya da başına gelmiş herhangi bir olayı anlatır gibi anlatan kadınlar ve adamlar bunlar.

Yüzümde tükürük

Öğrenmekte insanı yenileyen bir şey var. Aptal gibi görünmeyi göze alıyorsun bir kere. İncilerin dökülecek, mühim bir şey. Ve fakat bir şey öğrenirken sadece o şeyi öğrenmiyorsun. Hayatı başka bir yerinden yeniden “söküyorsun”. Kendini hatta, yeniden “söküyorsun”. Nasıl öğrendiğini görüyorsun. Hayatın sana nasıl biri olmayı öğrettiğini görüyorsun. Ve ben Beyrut’ta anlıyorum ki ben kavgaya ederek öğreniyorum.

Önceki gün Beyrut’un Nişantaşı sayılabilecek caddesinde Arapça dersime doğru yürürken, orta yaşlı bir dilenci önümü kesti mesela. Sokakta karşılıklı adam adama savunma görüntüsü sergiledikten sonra dilenciye Arapça olarak, “Allah versin,” dedikten sonra gidecekken aniden durdu şaaaap! Yüzüme tükürdü. Tükürüğü ağzıma filan girdi. Allahım Yarabbim!

Girip bir yerde yüzümü yıkadıktan sonra devam:

Alif, ba, ta, sa...

O gün bütün harflerin birbirine nasıl bağlandıklarını, sözcük içinde yirmi yedi bin hal alan harflerin bütün şekillerini öğrendim. Ve elbette bugün artık iki tane de

kallavi küfür biliyorum artık Arapça, derhal öğrendim o gün. Bilhassa küfürde telaffuzum son derece düzgün!

“Sıfır” adlı bir şehir

Eğer bir gün biri bana, “Hayatta sizi, gördüğünüz yerler arasında neresi en çok heyecanlandırdı?” diye sorsa şöyle cevap vermeyi düşünüyorum:

“Sıfır noktası!”

Hiç kimse olduğun, hiçbir şey bilmediğin, hiçbir silahının olmadığı, seni kimsenin tanımadığı, sadece en çıplak halinle kendin olduğun, kendinden başka da hiçbir şeyinin olmadığı yer en güzel yer aslında. Her şeye yeniden başladığın yer. Ne olduğunu görüyorsun çünkü. İnsanın bu dünyada daha çok görmek istediği bir yer olabilir mi? Yok. Bunca yer gördükten sonra söyleyeyim. Şehirlerin, ülkelerin en çok bana, beni yeniden söktüren anlarını seviyorum.

Gece boyunca serin bir balkonda Akdeniz’e bakarak, tıpkı benim gibi kendini buraya “sökme” gelmiş adamlar ve kadınlarla manasız bir biçimde Michael Jackson’ın ruhuna kadeh kaldırıyoruz. Herkes, hiç kimse. Bu yüzden Akdeniz bu kadar güzel bu gece.

BU MACERANIN SONU

Gece kendi içinde çoğalıyor ışıklar göz kırptıkça. Beyrut'ta bir tek Kuzey Yıldızı görünüyor. Pencерem kadar kadrajın sağ alt köşesinde şöyle yazıyor:

"Bu maceranın sonu."

Her serüvenin sonunda olduğu gibi, bana ait olmayan bir evin içinde oturuyorum. Tek başıma.

Son gece. Final perdesini oynuyoruz şehirle. Karşılıklı fena halde Bogart'ız. Burnumuzu düşürsek almayız, öyle.

Ne götürüyorum geri? Bir şişe arak, biraz Lübnan baklavası ve belki ama sonra?

Bavulumun içindeki yüzler

Büyük büyük şeyler götürmüyor insan "maceralar" ından geriye. Niyeyse üstelik o kadar "kocaman karakterlere" rağmen hiç beklenmedik yüzler sığışıyor bavulumun içine. Costa Café'de bana her gün bir Arapça sözcük öğretmeye yeminli Samira'nın yüzü mesela. Apartmanı temizleyen Etiyopyalı Moona'nın her sabah aynı şekilde sorması hatırumı:

"Kifik? Miş il hal? Ktirr şogol, eh?"¹

1. (Ar.) "Nasılsın? Kötü bir şey yok? Çok iş, ha?"

Gözlükleri burnunda dolaşan, hiçbir şeye gözlükleriyle bakmasa da yakın gözlüklerini hiç çıkarmayan bak-kalım. Sadece, "İki tane mi?" diye soruyordu artık, eli Lucky Strike'lara giderken.

Başlangıçtan beri merhaba desek mi demesek mi bilemediğimiz, o ilk ânı kaçırdıktan sonra da her sabah, her akşam aynı selamlaşma gerilimini yaşadığımız aşağıdaki fotokopici çocuk.

Apartmanın her türlü acayip işini yapan Ahmad ve sadece hafta sonları taktığı aynalı taklit Ray-Ban gözlüğü. Zeit ve Zaatar'da *manuşı*'yi kesinlikle jambon ve peynirli yediğimi ezberlemiş olan garson çocuklar. Yarı Türk taksici Hıdır'ın güvercinleri anlatışı. *Daily Star* gazetesinin kapısında lordlar gibi oturan bekçi. Ve diğerleri... Onları alıp ta İstanbul'a getirdiğimi bilmeyecekler. Ne de Beyrut'un esas oğlan, benim esas kız olduğum bu final sahnesinde yerli yersiz sahneye girip çıktıklarını...

Coğrafi büyüklüklerde sınırlarımı denemek gibi bir lanet, bir lütuf var üzerimde. Dilini bilmediğim insanlarda "dilim"i denemek gibi ya da. Sağ çıkabilecek miyim, ona bakıyorum her seferinde. Gövdemin bir yerlerinde mutlaka bir iz kalıyor üstelik. Her seferinde. Bu kez göz-kapağımın üzerinde bir tür tarazlanma. Fakat bakıyorum final perdesine, evet, sağ çıkmış sayılıyım.

Sırtımda Ortadoğu'nun daha önce yazılmamış şiiri ve bir de şoförlerle Arapça kavga edebildiğim için kendime önceki gün takdim ettiğim "Sokak Arapçası 1. Kur" sertifikası!

Hayatıma eklenen bir şehir

Her seferinde bir şehir daha ekleniyor insanın hayatına. Ne oluyor yani? Dünya haberlerini izlerken bir şehri, daha kendi şehrin gibi izliyorsun. Yangın çıkarsa

senin ağacın yanıyor, bomba patlarsa insanları isimleriyle merak ediyorsun.

Ama bu sefer başka bir şey daha. Bir şeycik daha... Onu arıyorum Beyrut'un ışıklarına bakan pencerenin kadrainda.

Anlıyorum son Almaza birasının son yudumuna doğru. Son yudumu Feyruz'un *Li Beyrut*'una denk getirmişim. "Dram olsun, bizim olsun," diyerek. Feyruz'un sesi şarkı bittiğinde bile havada kalıyor ve o havada dolaşan tınıdan anlıyorum. Bu şehir avucuma çok tehlikeli bir bilgi koyuyor giderken; yolluk!

Artık daha az umurumda.

Ne mi?

Göreceğiz hep birlikte.

ŞAHSIMIN *LIFE STYLE*'İ

Beyrut'tan gelip çok çalışmaktan bozulmuş kafa ayarlarıyla kendimi atmış bulunduğum Gümüşlük'te tatil hitama erdi. Ne başbakanımızın şereflendirdiği Mimmoza'ya gittim ne Limon'da günbatımı izledim ki bugün bir köşe yazarının *life style*'ının zorunlu güzergâhları bunlar. Ne ki vermeyince mabut, neylesin Mahmut! Belediye kahvesinde çay kahve içerek, Mandarin'de kahvaltı edip esnaf lokantası Dalgıç'ta kızartmalara ekmek banarak ve nihayet tatlıcıda şekerpareleri "battı balık yan gider" ruh hali içinde yutarak, *life style* bakımından son derece 2. lig bir tatil yapıldı. Ne ki başıma gelen olaylar her zamanki gibi bant karikatür kıvamındaydı.

"Ben sizi nerden tanıyorum?"

Olaylar bir mağazada başladı. Tatildeki tek tercihim olan spor-paçoş stilimle etek denerken yanıma bir hanım yaklaştı:

"Ben sizi nereden tanıyorum?"

Bu da beni en geren soru arkadaş! Ne diyeceksin? Sorğu başladı:

"Kızımın arkadaşı mısınız?"

"Olabilir. Kızınız kim?"

Kızın CV'si verilir. Bir yere varılamaz. Olmayana ergi yöntemi uzar da uzar. Nihayet okurum olan tezgâhtar güler ve, "Ece Hanım falan filan," diye açıklama yapar, ben yerin dibine geçerim. Ve hanım hatırlar:

"Tabii canım! Ece Erken!"

Ben de Allah'a ve hanımın espri anlayışına sığınıp cevap veririm:

"O da olacak bir gün inşallah!"

Hanım, bu suçluluk duygusuyla son dönem yazdığım bütün yazıları ezberden söylemeye başlar, ben gülerim falan filan.

"Siz öbürü müsünüz?"

İkinci hadise, birkaç gün sonra sabahın kör karanlığında cereyan eder. Gümüşlük delisi gibi belediye kahve-sindeyim. Kahveciler bana gıcık. Açılmadan gelip oturuyorum. Fakat Gümüşlük'te proleter bilinç sağlam. Mesai başlamadan Allah gelse çay verilmiyor. Takdirle karşılıyorum. Oturuyorum uslu uslu. Bir hanım, gözünden anlaşıldığı üzere beni tanıdı ve fakat yine bir tereddüt var:

"Pardon! Siz Elif Dağdeviren misiniz?"

İçimden "Hasbinallah!" dışımdan gülümseyerek, "Hayır," deyip olayın önünü almaya çalışıyorum. Fakat alamıyorum tabii ve şöyle acayip bir cümle geliyor:

"Tabii canım! Siz öbürüsünüz!"

"Öbürü" kim teyze?

Derken süreç bir işkenceye dönüştüğü için ismimi söylüyorum, hanım devam ediyor:

"Tabii canım! Sizin hatta son kitabınız vardı. Neydi?.. Hrant Dink..."

Yeni bir işkenceye katlanamayacağım için müdahale ediyorum:

"*'Ağrı'nın Derinliği!'*"

İşte o anda olanlar oluyor:

"Yok canım o değil!"

Nasıl yani? Kitabı ben yazdım teyze! Ama inandıramıyorum. Böyle böyle sönümleniyor muhabbet. Özür kıyamet arasında kaçıyorum olay yerinden. Sonra yollar da başka insanların, "Siz, siz misiniz?" gibi daha acayip, yarı mistik sorularına da maruz kalıyorum. "Ben, ben miyim?" sorgulaması içinde kıvranırken anlıyorum ki tek çare kıvırcık saçları yüze örtmek. Bildiğin Japon korku filmi gibiyim.

Kurtarıcım: Berrak Tüzünataç!

Tam, "Nedir kardeşim benim bu çektiğim!" diye düşünürken imdadıma Berrak Tüzünataç yetişiyor. Evet! Berrak Tüzünataç. Bu hanımefendi, Allah nazardan saklasın, hakikaten acayip güzelmiş. Kendisi Gümüşlük'e geliyor ve eğlence başlıyor. Tüzünataç'ı izleyenleri izlemek gibi bir hobim oluşuyor. Şöyle diyaloglar var:

"Bikinisini gördün mü?"

"Ne yani! Aynısından bende de var."

İnsaf! Bunu söyleyen hanımefendi nerden baksan yedi Berrak genişliğinde.

"Ne okuduğunu gördün mü?"

"Ne okuyacak ki?"

"*Sokak Güzeldir*'i okuyor."

İki entel kadın bozulur. "Aptal güzel" argümanında huzur bulunamadığı için konuyla daha fazla ilgilenilmiyor.

Nihayet beni yer ile yeksan eden, iki şirin piknik tüpü kıvamında genç kız arasında geçen şu diyalog cereyan ediyor:

"Berrak'ı gördün mü?"

"Gördüm. Ne olacak?"

“Bence sen ondan daha uzunsun.”

“Ben de sana söyliycektim. Bence senin popon onunkinden daha güzel!”

“Yaaa!” diyorum kendi kendime. “Bak Allah insanlara ne dertler veriyor, Berrak Tüzünataç da olabilirdin!”

Buradan, yolda belde beni tanıyıp son derece zarif bir biçimde desteklerini ve sevgilerini belirten okurlara da teşekkür eder, şunu belirtmek isterim:

Normalde o kadar derbeder olmuyorum. O benim tatildeki *life style*'ım!

SEN NASIL YAŞLANACAKSIN?

Herhalde altmış yaşına yakındı. Kendi yaşındaki her kadın gibi kesilmişti saçları ve onun yaşındaki kadınların giydiği renkтейdi giysileri. Bir tek elleri başka türlü sanki. Onları kullanışı, kullanamayışı bir türlü...

Şam Palas'ın lobisindeki sedefe boğulmuş mobilyaların arasından sanki değse koltukların, ağır sehпaların canı yanarmış, sedefleri dökülürmüş gibi ihtimamla, tedirgin geçti. Lobideki herkesin sanki eski ve pek kederli bir pişmanlığı hatırlamak üzere dalıp gittiği fıskiyeli havuza baktı o da. Sonra bakmadı. Pek bir yere bakmıyordu zaten. Elinde beyaz bir karanfil tutuyordu. Tıpkı kapıdan giren, kendi yaşındaki çiftlerden oluşan turist grubunun hepsinin tuttuğu gibi.

Sedefsiz kabuk

Doğу, insanların soluk benizli olduğı topraklardan gelen bu gruba jelatine sarılı beyaz bir karanfil vermişti hemen. Kifayetsiz bir "Şam'a hoş geldiniz" hediyesi. Herkes sevinmişti belli ki buna. Dönüşte kare kare her ânını ve her köşesini kaydettikleri gezilerinin bir "kanıt"ı daha olarak kurutacaklardı belki karanfili. Neşeliydi hepsi. Bu yüzden işte, o sıyrılıp aralarından, yalnız başı-

na, yüzünde yorgunluktan daha yorgun çizgilerle oturdu. Bir uygunsuz. Delik bir kayık, yivi gevşemiş vida, kutudaki yanmış tek kibrit... Etrafındaki her şeyi derinden aptalca bulmanın amansız ve dermansız yalnızlığı... Sedeflerin ortasında bir kabuk.

Hayal için biriktirmek

Şimdi benim yaşımdakiler, otuzlarındakiler, televizyonda reklamlar var ya, “Hayaliniz için bir şeyler yapıyor musunuz?” falan filan hayalleri için bir yerlere birtakım paralar koyuyorlar. Günün birinde onlar da böyle bir otelin böyle sıkıntılı lobisine, böyle sıkıcı insanlarla birlikte seyahat etmek için yapıyorlar bunu. Ellerinde anlamsız karanfiller olabilsin diye. Hiçbiri kendi dilinde konuşmayan otel hizmetlileri onlara karşılıksız gülümseyebilsin diye. Günün birinde gamsız turistler olabilmek için yapıyorlar bunu. Peki ya onlardan olamayacaksan hiç? Tıpkı bu kadın gibiysen sen de, şimdi neredeyse yalnızlıktan ağlamak üzere olan? O zaman neyin hayalini kuracaksın o yaşlar için? İhtiyarlığı nasıl olur gençliği kimselere benzemeyen insanların?

Yalnızlık korkusu

Hayat hep korkutuyor bizi. Yalnızlıkla korkutuyor. Ne yapıyorsak, çoğu bundan kaçmak için. Yalnızlıktan korunmak için seviverirken buluyoruz hiç de sevemeyeceğimiz bir sürü insanı. Şimdi o kadının kocası turist grubuna tam uyumlu, başka adamlarla ve kadınlarla gülüyor. Kadın gülemiyor, karanfili sevemiyor. “Yerçekimsiz” yüzüyor zamanda, tek başına. Demek ki bazı yalnızlıklar... Şam’daki bütün sedefler toplansa parlatamaz gözlerini kadının.

Hayal ediyoruz. Ötesi için birtakım geziler, boş zamanlar kuruyoruz kafamızda. Şuraya gideceğimizi, bir gün mutlaka o ülkeyi göreceğimizi, şöyle bir hayat kompozisyonu içinde bulunacağımızı. Ama hiçbirimiz hayal etmiyoruz o kompozisyon içinde ne hissedeceğimizi, ihtiyarlanmış kalbini planlamıyor insan, tuhaf bir biçimde o kalbin bir gün daha uysal, daha uyumlu olacağını zannederek mi acaba?

Bir küçük yanlışlık

Ama olmuyor işte. Adam ne kadar baksa yan gözle kadına katılması için gruba, neşeye, gamsızlığa, kadın orada elinde aptal bir karanfilden daha aptal bir boşlukla oturuyor. Bütün komiler, "*Ehlen ve sehlen!*" diyor, olmayınca, "*Welcome! Welcome!*" Ama bir türlü gelemiyor kadın gelmesi beklenen yere. Hayalin içine giremiyor. Belki kendi hayali üstelik bu. Ama varamıyor içine, insan demek ki nasıl yaşıyorsa öyle ihtiyarlıyor. Ne korkunç... Ne korkunç şey Allahım ihtiyarlar! Geride kalmış zaman yığınının içinde bir yerde topluiğne başı kadar bir yanlışlık, rayların bir anlık yanlış makası ve bir gün... Sedeflerin ortasında işte böyle, büsbütün karanfilsiz!

DEĞİŞİK ŞEYLER

İki gündür gördüğüm bazı tuhaf şeyler var. Aşağıda listeliyorum:

1. Tamirci kedi

İki gündür aynı kediği görüyorum. Bu bir şaka değil. Hiçbir şeye değilse bile yıllardır yaptığım "topjektif" gazeteciliğe (top yuvarlaktır ve her zaman iyi olan kazanır!) itimat edilsin.

Bizim mahallede bir kedi var, kaldırım taşlarını tamir ediyor. İki gündür karşılaşırız kendisiyle. Ne zaman görsem patisiyle bir şey yakalamaya çalıştığını sanıyorum ve her seferinde dikkatli bakıyorum ve şaşıyorum. Mahalle muhtarı gibi, kaldırım taşlarını, arnavutkaldırım taşlarının arasındaki çimentoyu kontrol ediyor. Yüzünde de, "Yapamamışlar bunu, bak nasıl dökülüyor," gibi bir memnuniyetsizlik. Tamirci kedi belediye görevlisi gibi. Telsizi eksik. Maaşlı eleman olabilir, hiç şaşırmam.

2. Yağmur böreği

Fırından tepsi tepsi suböreği çıkıyor. Tam o sırada, bir tepsi tam cascavlak ortadayken küt diye başlamaz mı yağ-

mur! Suböreği yağmur geçirir mi? Bence geçirir. Ve böylece suböreği aslında yağmur böreği olur ki tadından yenmez. Bence fırının camına şöyle bir duyuru asmalılar:

“Yağmur suyuyla yaptığımız suböreğinden tattınız mı? Küresel Isınmaya Karşı Direnişçi Fırıncılar Birliği sertifikalı ustadan siz sayın müşterilerimize özel!”

3. Kanat tozu

Dün sabah bir garson, hayatından büsbütün bezmiş olarak kahvenin paspaslarını silkelemeye başlayacaktı sokakta. Sokağın iki başından garsona doğru ilerleyenler, daha toz ihtimali doğar doğmaz asaplarının bozulmak üzere olduğuna dair hareketlere başladılar. Fakat işte tam o sırada birkaç güvercin havalandı. Bu güvercinleri sadece benim ve söz konusu garsonun gördüğü ayrıntısını eklemeliyim burada. Derken efendim, bu güvercinler hep birlikte havalanınca kanatlarındaki toz, ışıktı çoğaldı da çoğaldı. Sokağın başından garsona doğru ilerleyenler söylendi. Toza söylendiler adlı adınca söylersek. Oysa daha garson silkelememişti paspasları. Garson ve ben bu durumda, birbirimize bakakaldık. Ne diyeceksin? “Kanat tozuydu o” mu? Güvercinler, ben ve bir adet garson dışında kimse inanmaz bu tip değişik şeylere.

4. İsyankâr tespih

Çok işim var benim. Benim hep çok işim olur. İşin bana bir saplantısı var, kronik. Neyse... Koşuyorum bir noktadan bir noktaya en kısa mesafeyi. Derken çat! Bir ihtiyar adamın tespih taneleri dökülüverdi sokağa. Arabaların da geçeceği tutar böyle tespih anlarında. Geçtiler doğal ve çopçoğul olarak. Durdu adam. Ben de durdum tabii, kırılan, dökülen, kendini bilmez tespih tanelerine

saygı duruşu. Sonra adamla ben, tek tek ve tekerek, sek ve sek sekerek bu tespih tanelerini yoldan topladık. Tespihin eksiksiz olduğuna emin oldum ve o gün yaptığım onca iş içinde tek kayda değer şey bu oldu. Bir noktadan başka bir noktaya en kısa mesafenin ne olduğunu ancak yan yana dizilerek duran tespih taneleri bilir.

Değişik pazarlar dilerim!

YAKALAMAK

Sıkıcı bir pazar. Soğuk bir pazar. Gri. Divana uzanıp, battaniyeyi alıp camdan dışarı bakmak en iyisi. Yarı okur yarı okumaz, yarı uyur yarı uyumaz, siftine siftine, düşük şiddette bir sıkıcılık felci içinde yuvarlana yuvarlana...

Ne uzun bir pazar olur bu pazar, eğer düşünmeye başlarsan. Camdan gördüklerinin seni gönderdiği düşler ve fikirlerle uğraşmaya başlarsan. Başlama... çünkü insan hayatını görür bazen bu sıkıcı pazarlarda. Pazar günleri yapamadıklarının toplamı oluverir aniden.

Yan koltuk yolcusu

O otobüse binmeseydin o gün, gitmeseydin, bugün burada mı olacaktın? O garda, ziftli insanlar bavullarıyla karışık sana bakıyorlardı, herkes sana bakıyordu ve sen geri dönmeyeceğini düşünüyordun.

En doğrusu buydu... Otobüs geldi, bindin ve aldığın kararın ne kadar ağlamaklı, ne kadar dramatik olduğunun farkında olmayan hayat, yanına o ucuz trikosu ter kokan, şişman, çenesinde sakallar olan kadını koydu. Oysa onun peşinden gelmesini, geri dönebilmeyi, bundan sonra hep mutlu olmayı, onun hep mutsuz olmasını

değil; bir tek bunu dilemiştin. "Nen var hanım kızım?" diye sormayacak bir yan koltuk yolcusunu...

Oysa yanına oturdu o kadın ve ne yaptığını düşünemedi, doğru dürüst ağlayamadan, camdaki aksinin akan yolla akışına bakamadan bütün yolu bayağı bir sıkıntıyla geçirdin. Ve şimdi, yıllar sonra da bakınca, aklında bir tek kadının çenesine bakmamaya çalışırkenki sıkıntın kaldı.

Oooof! Offffff! Dön öteki yana.

Ev bataklığı

O gün, o adamı orada affetmeseydin, zaten affedemeyeceğini kabul etseydin, bugün burada mı olacaktın? O korkunç gecede yanında değildi ve ondan sonra da olmasa da olurdu. "Belki affederim zamanla," deyip kendini kandırmasaydın, o gece onun kucağında yatmak o kadar tatlı gelmeseydi, o uzun konuşmalardan sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi, hiçbir şey olmayacakmış gibi televizyondaki bir diziyi seyretmeye başlamasaydınız, o içine battıkça ılıklaşan, ılıklaştıkça içine battığın ev gecelerinden birinde öfkenden vazgeçmeseydin...

Alsaydın çantanı, çıksaydın, çat! Üşürdün biraz, ağlardın, birini arardın: "Evde misin? Müsait misin?" Saçın başın yüzüne bulaşırdı yağmurda, sonra birkaç gün acı çekerdin ve sonra birkaç yıl daha...

Oooooof ki of! Dön beri tarafa.

Kalsaydın...

O ülkeden hiç dönmeseydin. Orada, eylemcilerle birlikte, gettolardan birinde kalsaydın. Hiç kimse olsaydın, hiç kimse olmaktan korkmasaydın, kaybolmaktan.

Akıp gitseydin. Seni merak ediverselerdi, peşinden

geliverselerdi, bulamasalardı seni, ağlayıversinlerdi, ne olacaktı ki? Şimdiye kaç bin kere geçerdi öfkeleri. Herkes olup biteni unutmuş, sen yaşamış olurdun. Sanki bilmiyormuşsun gibi: Geriye bir tek hikâyeye kalır.

O savaşın ortasında kalsaydın, öteki şehrin meydanında. Berikinin hayatında, şurdakinin anılarında. Ne olurdu? Ne olurdu ve bu soruyu kendine daha kaç kere sorabilirsin? Daha kaç pazar kaldı geriye böyle geçirebileceğin?

Of!.. Of!.. Of!.. "Hayat yeniden kurulmaz, yakalanır."

SENİ ÖZLEDİM

Madrid

Önceki gün Madrid'e geldim. Fundacion Pablo Iglesias ve Universidad Autonoma de Madrid'de iki konuşma yapacağım. Profesör Fuat Keyman, Profesör Ergun Özbudun, Profesör Sabri Sayarı ile birlikte Türkiye'de demokratikleşme (ya da demokratikleşememe) üzerine konuşacağız. Fuat Keyman ve ben, sivil toplum ayağını anlatacağız. Özbudun ve Sayarı, anayasal reform üzerine bir sunum yapacaklar. İspanya ve Türkiye arasında entelekt köprülerinden biri daha kurulacak.

Buraya kadar her şey iyi. Ve fakat toplantıya gelirken cep telefonumu İstanbul'da unuttum. Bu kadar ciddi bir iş yaparken cep telefonu meselesini açmak istemezdim ama unuttum. Ve kâbus başladı. Kâbusun başlığı şu:

Biz cep telefonu yokken nasıl yaşıyorduk?

“Gördüm seni, kapa!”

Hakikaten hatırlamıyorum. Cep telefonuyla doğmuş değilim, hatta herkese göre hayatıma geç girdiği bile söylenebilir ama hakikaten o olmadan önce insan-

larla nasıl buluştuğumuzu unuttum. Birbirimize daha çok güveniyorduk belki de.

“Şu saatte şurada olunacak,” dendiğinde olunuyordu. Bin kere, “Geliyor musun?”, “Geldim”, “Dur ben köşeden dönüyorum”, “Dur, ben de seni gördüm. Kapa!” gibi aslında son derece lüzumsuz olan ve hemen hepimizin yaptığı o konuşmaları yapmadan buluşmayı becerebiliyorduk.

Uçağa binip indiğimizde ne yapıyorduk? İnsanlar otele ya da herhangi bir yerdeki herhangi bir telefona ulaşsınlar diye bekliyor, endişelenme zamanını o ek süreyle birlikte hesaplıyorduk.

Şimdi insanlar iner inmez uçağın içinde cep telefonunu açıp daha koridordan geçerken, “Aloo. İndim ben. Hı hı. Ararım sonra,” deyip ilk müjdeyi derhal veriyorlar.

Bu herkes tarafından öyle alışıldık bir hale geldi ki, bunu yapmadığın zaman seni bekleyenler derhal havayolu şirketini aramaya başlayabiliyorlar:

“İndi mi uçak acaba?”

Aşk ve cep telefonu

Gelelim en önemlisine. Bu cep telefonu olmadan önce sevgililerimizle ilişkilerimiz ne âlemdeydi?

Yıllardır evli ve çocuk sahibi bir arkadaşım geçen gün şöyle bir şey söyledi:

“Biz kanımla günde beş kere cepten konuşuruz hâlâ.”

Eşini çok seven arkadaşım, bunu sevgisinin göstergesi olarak söylüyordu. Bakıyorum, hepimiz aynı şeyi yapıyoruz.

Sevgililerimizle lüzumundan fazla (mı acaba?) konuşuyoruz. Çünkü konuşabiliyoruz. Çünkü konuşabilecek olmamıza rağmen konuşmazsak karşı taraf yanlıştanlar, diye mi düşünüyoruz acaba? Bir de acaba eskiden

kalbimizi yakan aşkımız artık cep telefonunun mikro-dalga fırın etkisiyle beynimizi mi yakmaya başladı? O da var yani.

Yalnız başına, cep telefonsuz, Madrid sokaklarında dolaşıyorum. Teksas'ta silahsız gibi hissediyor insan kendini. Tuhaf bir his.

Flamenko

Oraya buraya bakıyorum. Komik bir şey görüyorum ya da hayret verici bir şey; elim telefona gidiyor. Birini arayıp söylemem gerekiyormuş gibi.

Ama telefon yok. Anlıyorum ki hayatı aklımıza yazmayı unutuyoruz en çok. Cep telefonu yüzünden hatırlamayı, bir hikâyeyi sonradan hatırlayıp anlatmayı unutuyoruz giderek. O anda, olay olurken anlatmaya alışıyoruz. Hepimiz aslında hayatın televizyon muhabirlerine dönüşüyoruz bir parça. Durmadan anlatıyoruz. Daha yaşarken anlatıyoruz:

"Şu anda Plaza Mayor'dayım. Siyahlar giyinmiş genç bir kadın, iki gitar eşliğinde flamenko yapıyor. Müzik çok güzel. Güneş batıyor ve insanlar sütlü kahvelerini içiyor. Seni özledim."

CUMARTESİ

Gönül gezdiriyorum. Yazmak istediğim konular arasında bir sağa bir sola, bir ileri bir geri, öylemesine böylemesine, gönül gezdiriyorum. Aslında şöyle pek “şokella” bir yazı yazmak istiyorum. “Mmmm... Pek güzel olmuş,” diye gözlerinizi kapayın, dudaklarınızı yalayın istiyorum. Aslında şöyle pek battaniyeli bir yazı yazmak istiyorum. “Mmmm... Pek güzel olmuş,” diye yumulun içine, yanaklı yanaklı olun istiyorum. İyi bir şeyler bulmaya çalıştıkça hep kadınlar geliyor elime. Gönül gezdirdiğim bütün konular geri çekiliyor bir dalgayla, bir avuç kum gibi bir avuç kadın kalıyor avucumda. Neden bilmiyorum...

Amy Winehouse çalışıyor tembel tembel. Billie Holiday'den sonra en tembel şarkı söyleme birinciliği onda. Ondan seviyoruz kadını, çünkü şarkı umurunda değil, sesi umurunda değil, biz de umurunda değiliz; öyle söylüyor söyledi mi.

Yere oturup bacaklarını açmış, çamurdan köfteler yaparken, yanı sıra şarkı söylüyormuş gibi mırıldanan narkotik bir kız çocuğu. Tıpkı Billie gibi. Adriana Valeria gibi. Marianne Faithfull gibi. Janis Joplin gibi. Ve bu kadınlar üzerinden yazabilir insan kendi şahsi tarihini.

İnsanları sınamamayı ne zaman öğrenir insan?

Bir kış günü. Cebeci'den Kızılay'a yürüyorum. Babamın gri paltosu ve annemin devrimci günlerinin atkısı. Niye giyiniyorum böyle acayip? Çünkü fena halde varoluşçuyum. Ve aslında fena halde "ev"i özliyorum. Çünkü böyle acayip yürüyünce, böyle acayip giyinince, çünkü böyle acayip olunca ve bütün bunlara rağmen severse biri beni, o zaman anlayacağım ki gerçekten seviyorum.

İnsanları sınamamayı, seni sevecek olanların işini zorlaştırmamayı ne zaman öğreniyor insan? Öğreniyor mu ya da?..

Janis Joplin çalıyor: *Take a little piece of me baby...*¹

Bağırıyor deli gibi. Otobüsler geçtikçe yanımdan, açıyorum walkman'ın sesini. Yapraklara tekmeler, yoldan geçen pis bakışlar. Ağzımda gemlerin tadı, çekiştirdikçe çekiştiriyorum.

Öfke geçerken yenildin de mi geçti, yoksa yendin de mi geçti, nereden bilebilir insan bunu?

Bilebilir mi ya da?..

Bir kış günü. Çengelköy'den Üsküdar'a yürüyorum. Uzun hikâye, evsiz ve parasız kalmışım. "Broken English"² söylüyorum, Faithfull Hanım'dan. Durumumla hiçbir ilgisi yok. Mavi bir çöp torbasının içinde eşyalarımı taşıyorum. Yağmur yağmaya başlayınca "Working Class Hero"³ ya geçiyorum. Niye? Belli değil. Bir tek kendime inanıyorum.

1. (İng.) Bir parçamı da sen al canım!

2. (İng.) Kırık Bir İngilizce.

3. (İng.) Emekçi Sınıfın Kahramanı.

Acayip olaylar hep kışları geliyor başıma...

Eğer bir kere yalnız başına olduğunu karnının dibine kadar anlarsan, bir daha hiç kendin kadar güvenebilir misin birine? Hiç güvenebilir misin?..

Bir kış günü yine bak, enteresan. Demek acayip olaylar hep kışları geliyor başıma. Arjantin'den dönmüşüm, evlere sığmıyorum. Buenos Aires sokaklarında hem tango yapanlarla hem eylem yapanlarla yaşamışım. Bir daha ben bu evlere sığar mıyım acaba, diye geçiyor aklımdan. Adriana Valeria çalışıyor o gece. Çatır çatır tango söylüyor kadın, küfür gibi bir sesi var.

İnsan bir kere "ev"i kaybettikten sonra nereden bilecek bir evi olup olmayacağını? Hiç bilebilir mi, olabilir mi ya da?..

Yağmur yağıyor Oxford'da. Demek ki ne? Demek ki yine kış. Bu narkotik kız çocuğu çalışıyor bilgisayarda. Winehouse Hanım mırıldanıyor: *You should be stronger than me.*¹

Ekran bana bakıyor, ben ekrana. Bir sincap bahçeme gelip çöpten bir şeyler çalışıyor bir telaş. Daha sigara içiyorum o zaman, sigaranın dumanı yağmurda çoğalır durur, kalır ya havada, öyle durup kalıyor işte. Sessizlik çok hoşuma gidiyor. Ne matkap sesi, ne hoparlörleri patlatan kötü müezzinler ne de asfaltı deliyor biri. O sessizlik ev gibi geliyor bana. Orada kalakalmaktan korkuyorum.

Bir kere ihtiyaç hissedersen "ev"e, artık hiç evsiz kalabilir misin? Bunu korkmadan yapabilir misin ya da?

Şimdi burada işte, bir kış günü oturdum, evimde, bu kadınları dinliyorum. Yol arkadaşlarımı, onlar bunu hiç bilmeden tek tek gönlümde gezdiriyorum.

1. (İng.) Sen benden daha güçlü olmalısın.

ERKEKLER KADAR CİDDİYE ALSAK KENDİMİZİ

Parlak, ışıklı kadınları gördükçe, o kadınların yanlarındaki ya da arkasında durdukları erkeklere ne kadar çok yatırım yaptıklarını gördükçe düşünürüm:

Bu yatırımlar erkeklere değil de kadınlara yapılsaydı acaba dünya nasıl bir yer olurdu?

Hep şöyle bir sahne olur. Kanat takılıp uçurulmuş, şişirilmiş, semiz egolu bir erkek ve onun engin, şahane, benzersiz, biricik, yüzde yüz orijinal fikirleri. Bu fikirleri ağır ağır, uzun esler vererek, yani hayran olup bayılmanız için yeterli zamanı tanıyarak anlatışı. Diğer tarafta da bir kadın. İş arkadaşı olur, yardımcısı olur, sevgilisi olur, eşi olur; artık rolü her ne ise başarıyla onu oynayan bir kadın.

Kadın, gözleri dört açılmış erkeğin ağzından hangi hikmetli söz dökülecek beklerken erkeğin egosunu nasıl "emzirdiğini" bilmeden öylece durur, dinler. Bazen erkeğin cümlelerinin arkasını, sırtına yastık koyar gibi destekler. Bazen, erkek kendi dehasından bitkin düştüğünde, varoluş mihraplarına başını vura vura tarumar olduğunda, sanki sırtına tülbent ya da havlu koyar gibi pansuman cümlelerle araya girer.

Saçını süpürge eder

Yani artık ne gerekiyorsa yapar, düşünsel ve duygusal olarak saçını süpürge eder. Muhtemelen bütün hayatı ayaklarının üzerine kaldıran kadındır. Çok muhtemeldir ki, hayatla başa çıkma rolünü üstlenmiştir ve fakat gelin görün ki masadaki rol dağılımına bakılırsa erkek sürekli kayaları tepelere çıkarıyordur sanki.

Sanki o olmasa dünya dönmeyecek, kadın ortalık yere yıkılıp kalacaktır. Bir biçimde erkek başta, arkada kadın olmak üzere, bu semiz erkek egosunun yarattığı acayip yalana iki kişilik inanılmıştır.

Tam o anda şunu düşünürüm. Şimdi bu kadınla bu adamı yer değiştirsek. Kadına o semiz egoyu versek. Başlasa kadın, "Yok efendim, ben şu konuda şöyle düşünüyorum", "Efendim benim bu konudaki fikrim şudur", "Çok iyi biliyorum ki meselenin çözümü..." filan konuşsa.

Bir kere toplumsal şartlanmadan ötürü kadını sevimsiz bulacağız. O ayrı. Ama kadınları bir kerecik bile olsun engin fikirlerini anlatan, kendini komik bulmadan fikirlerinin şahaneliğine hayran olan insan koltuğuna oturtamıyorum. Bana, sanki her kadının kendi içinde kendiyle dalga geçmesini sağlayan, küçük, adını bilmediğimiz bir organı var gibi geliyor. Ve söylüyorum işte:

Hiçbir kadın bir erkek kadar kendini ciddiye alamaz.

Erkeklerle yatırımın nedeni!

Öyle sanıyorum ki bu yüzden kadınlar, kendilerine değil, erkeklerle yatırım yapıyorlar. Kendini çok önemli zanneden bu toy ruhların ancak böyle rahat ettiklerini biliyorlar öncelikle, ikincisi de, kendilerini bir türlü o kendi kendini fazla ciddiye alan, komik duruma düşüre-

meyecekleri için bari erkekler bu yanılgılarıyla mutlu olsunlar istiyorlar.

Oyun gibi bir şey bir bakıma. Hani çocuklar der ya, "Meğerse burası benim evimmiş," diye, onun gibi bir şey işte. Erkekler de bize, "Meğerse ben çok mühim bir adammışım," diyor, biz de, "Hı hı," diyoruz. "Meğerse," diyor, "ben kocamanmışım, çok acayip akıllıymışım." Biz de, "Hı hı," diyoruz. Ne ki bazılarımız işte, bazı kadınlar, sanırım bunu yapabilmek için bu yalana inanmak zorunda kalıyor; o kendini fazla ciddiye alan adamların uzun uzun esler vererek anlattıkları fikirlerini hakikaten şahane bulduğuna kendini inandırmadan bu oyunu oynayamıyor.

REGL

Bu gazeteler, bu televizyonlar, bu dünya, bu sözler, bu kürsüler hep erkeklerin. Oysa başlangıçta böyle değildi. Bir zamanlar bir yerlerde kadın savaşçılar vardı. Kadın büyücüler, hükümdarlar ve atlarına binip giden kadınlar vardı, iyi ve kötü kalpliydiler, çirkin ve güzel. Sert bakışlı olanları vardı, şefkatle tutanları. Alçak olanları vardı, yücelere ağanları.

Ama kadınlar vardılar çok ama çok önceleri ve onlar neyi nasıl yapacaklarını erkeklere sormazlardı. Neye tapacaklarını, ne giyeceklerini, kiminle sevişip nasıl yaşlanacaklarını kendileri bilirdi.

Ellerinde onları hep oldukları gibi gösteren aynaları vardı. Kadınlığın başlangıcından olgunluğuna, olmuşluktan yanmışlığına her şeyi olduğu gibi anlatan kadınlık bilgileri vardı. Bir kız çocuğu doğduğunda bu bilgiye doğar ve ölümüne kadar bu bilgi sayesinde düşe kalka ama hiç şaşkına dönmeden yaşardı.

Aşık olunca ne yapılır, memelerin çıkmaya başlayınca yeni gelen bu gövde nasıl karşılanır, bacaklarının arasından kan sızdığında bu neyin habercisidir ve erkekler hayatın neresinde durmalıdır.

Talan edilmiş kadınlar

Gövdemizle aramıza erkeklerin uydurduğu tanrılar; ruhumuzla aramıza o tanrıların uydurduğu erkekler girmemişti henüz. Tanrdık. Korkularımız bizden daha küçüktü. Eksik olmadığımızı, kendi derimiz içinde kendi evrenimiz olduğunu biliyorduk.

Sonra onlar geldi. Çok zaman önceydi, korkuyla büzüşmüş erkeklikleriyle, sevgisizlikle ekşimiş kadınlıklarıyla dünyamızı talana geldiler. Bizi ne zaman görseler korkuları geliyordu akıllarına. "Kapanın!" dediler.

Kapatmak yetmedi, "Susun!" dediler. Susmamız yetmedi, "Gözümüzün içine bakmayın!" dediler. Biz insan değil, onların korkularıydık; bu yüzden yetmedi ne yap-salar. İşte o zaman son emri verdiler. Uydurdukları tanrılara tekrar ettirdiler:

"Utanın!" dediler.

İkiye böldüler bizi

Ve biz o gün erkek tanrıların emriyle utandık. Oluşumuzdan utandık. Erkek olmayışımızdan utandık. Sonra o kadar utandık ki, kadınlar bile birbiriyle konuşmaz oldu. Böldüler bizi ve bizim gücümüzden ancak böyle kurtulabileceklerini anladılar:

Utançla bölerek memelerimizden ikiye kalbimizi. Tam ortasına o eksiklik zannını koyarak.

Sonra zaman geçti. Kadınlar o, "Utan!" emrini hiç unutmadı. Kıtalar bölündü ve seller karaları değiştirdi ama Kybele'nin içini sıkıtan tanrılar değişmedi.

Paris sokaklarında barikatlar kuruldu ve Latin Amerika'da dağlardan insanlar aktı şehirlere ama Amazon'un kestiği memesine bakıp alay eden yılışık adamın cahilliği değişmedi.

Çiçek çocuklar dans etti ve Ay'a adamlar gitti ama Avalon'un büyücülerini kilitlendikleri yerden çıkarmaya kimse cesaret edemedi. Yörük kadınlarının yürüyüp giden, efelenen, erkeği çamurdan yaratan ellerini kimse çivilendikleri yerden çıkarmadı. Ve bizler bunları unuta unuta sustuk.

Regl olan kız kardeşim

Ankara'da bir aile, kızının kadınlığa geçişini, bu dertli baharın başlangıcını, kadınlığın nisan ayını kutladı. Bu kutlama, kadınlığın yası tutulmamış binlerce yıllık katlinin kurbanlarına mezarlarında bir nefes aldırdı. Ben bir nefes aldım. Siz de bir nefes alın. Aramıza bir küçük kadın daha katıldı.

Benim küçük kız kardeşim, kanaya kanaya kadın olunuyor, görüyorsun. Ama sakın unutma, o kan temizdir. Çünkü ölümün değil, hayatın başlangıcının işaretidir. Sen hayatsın artık, sen hayat verebilirsin; kan bunun işaretidir.

O kanın kıymetini bil, sakın utanmaya kalkma, çünkü o kan tanrılardan bile daha eskidir.

O herkesin sakladığı, utandığı, hakkında fısıldaştığı kan, sadece bizi eksik bırakan tanrıları uyduran adamları yarattığı için günahkârdır. Şimdi kendinle gurur duy.

Eğer ağrı çekiyorsan bil ki, dünya senden çıkacak, insanlar senden doğacak. Eğer istersen, eğer bu dünyaya lütfedersen! Bu ağrı, biraz o yüzdendir. Kanına sahip çık, binlerce yıllık koca anaların kanı yerde kalmasın!

SİGARA VE MOZAİK

Susan Sarandon, esas kız. Orta yaşını geçmiş, evli bir kadın. Yıllar sonra öyle oluyor böyle oluyor, çocukluk aşkıyla karşılaşılıyor. Bir sebepten bu ikisi bir araya gele-memişler. Meğerse adam buna mektup yazmış da tam o sırada bizimkisi nikâha mı gidiyormuş öyle bir şey. Velhasıl bir biçimde ikili, arabada ilk kez yalnız kalıyor.

Kadın kafayı hafif yollu çatlatmış. Arabayı gazlıyor ve otobandan geçmekte olan trenin önünden geçiyor. Arabayı durduruyor ve bir sigara yakıyor, ilk kez konuşacaklar artık. O an geliyor ve biz Susan Sarandon'ın yüzünü, adama nasıl baktığını, gözlerinin ne dediğini filan, hiçbir şey göremiyoruz. Neden? Çünkü sigarayı öyle bol bulamaç mozaiklemişler ki, kadıncağzın yüzü sisler ardında.

Sigaraya el bezi

Sigara belasına kurban giden tek film bu değil tabii. Geçenlerde İspanya İçsavaşı'nı anlatan *Ülke ve Özgürlük* filminde de olay savaşta geçtiği için doğal olarak sık sık sigara tellendiriliyordu. Filmin bir kısmını buzlu camın arkasından izledik velhasıl. Millet ölüyor, tartışmalar yaşanıyor, kaçışma koşturma derken bu hengâmenin arasında bir manyaksanki koşturup koşturup kahramanlarımızın ağzını siliyor el bezleriyle. Öyle fantastik bir vaziyet.

Hatırla ey tiryaki!

Sigarayı bırakmış biri olarak söyleyeyim, ben bu kadar sinirse bir sigara karşıtlığına katlanamıyorum. Bu muncık muncık fikirlerin de sigarayı bırakmış, dönme radikalizminden mustarip kişilerce icat edildiğinden ciddi olarak şüpheleniyorum. Sigarayı bırakınca bazı insanlara bir acayıpılık geliyor zira. Sanki vaktiyle gece yarısı sigara bittiğinde tabladaki izmaritleri karıştıran kendisi değil. Sanki son sigara kırılınca, yerdeki su birikintisine düşünce ağlamasına ramak kalan başkası. Neyse...

Sigara içenlerle içmeyenlerin karşılıklı olarak birbirlerine yaptıkları işkenceler muhtelif tabii. Hatırlıyorum da ilk bıraktığım sırada en yakın arkadaşlarım bile, farkında olamadan bir davaya ihanet etmişim gibi davranmışlardı bana.

Öyle oluyor, sizden çok onlara dert oluyor bu sigara meselesi. Hatta elim kazara sigaraya doğru gittiğinde Ayşe ve Ayşegül'ün birer atmaca gibi üzerime atlayışları vardır ki, unutamam; bütün meyhane bize bakmış ve sanırım birçok insan elimde bir tabanca olduğunu ve tetiği çekmek üzere olduğumu sanmıştı.

Biri sigarayı bırakınca velhasıl bir grup insanın dengesi fena halde sarsılıyor. Bir kader birliğini bozmuş oluyorsunuz. Giderek illegal bir etkinlik haline gelen sigara içme eyleminde onları yarı yolda bırakmış oluyorsunuz. Kutluyorlar, "Ay! Ne güzel. Keşke ben de..." filan diyorlar ama gözlerinde o küçük nefreti okuyorsunuz:

"O da beni yalnız bıraktı!"

Sigarayı bırakanların da içmekte olanlara yaptığı işkenceler sayısız elbette. Ama bence en korkuncu şu mozaikleme hikâyesi. Tiryakileri ekrandan ve hayattan silmeye çalışmadan önce hatırlayınız. Sigaranın o ilk nefesini hatırlayınız.

TATİL DÖNÜŞÜ YAZISI

İçimdeki faşist!

Plan şuydu: Öyle hülyalı hülyalı denize bakacaktım ve bu yayın döneminde ne yapacağıma kesin ve net bir biçimde karar verecektim. Hangi ülkelere gidilecek, neler yazılacak, hayat nasıl projelerle sarıp sarmalanacak...

Bu, herhalde ilkokulda bir biçimde beyne yerleştirilen ve benim gibi hayatı fazla ciddiye alan saf çocuklarda kalıcı etki yapan bir musibet.

Planlayınca rahat ediyoruz ve tatil sonrası dönülen hayattan ilkokul defterlerinin serin, beyaz sağ sayfaları gibi zevk almayı ancak bu biçimde becerebiliyoruz.

İçine hangi gün ne yapılacağını yazdığımız küçük defterlerimize bayılıyorruz! O küçük defterlerin sayfalarını doldurdukça hayatı yaşıyormuş gibi hissedip o minnoşların boş sayfalarını yaşanmamış sayıp suçluluk duyuyoruz.

Madalya mı verecekler?

Yararlılık gösterilmemiş, çalışılmamış bir gün yaşamamıştır çünkü!

Bütün planlanmış planlar gerçekleşmiş olsa çok mutlu olacaktınız yanılışıyla yaşarken elbette hiç aklımıza getirmiyoruz ben ve benim gibiler:

Sonunda ne olacak? Ölürlen mesela. Bütün işler bitmiş mi olacak? Mümkün değil tabii ama bitse ne olacak? Ev işinden yorulan ve kendilerini hep fazla fedakâr bulan kadınların birbirlerine her daim sordukları gibi:

Sonunda madalya mı verecekler?

İçimdeki Alman antrenör

Bu soruya benim “antrenörüm” hiç durmadan, “Evet! Evet! Madalyaaaa!” diyor. İdeolojik olarak tam tersini savunup tembelliğe övgüler düzsem de içime nicedir kaçmış bulunan bu Doğu Alman atletizm antrenöründen bir türlü yakayı kurtaramıyorum.

Çok şikâyetçiyim. Sürekli idman! Kesintisiz disiplin! Daha çok çalışma! Kendisi göbekli bir Bayan Rottenmeier ve tatminsizliği çok yorucu.

Öyle ki tatil yapıp dırdırını dinleyeceğime, çalışıp zulmünden kurtulurum daha iyi. Kollarını önde kavuşturup, sağ ayağını pıt pıt pıt yere vurup beni bekleyişini bilerek tatil yapmak ne mümkün.

Sırtımda gözleri varken denize girmek, cık cık cıklayışını dinlerken rakı içmek, hele kaşlarını, “Sen bilirsin, kendin kaybedersin!” havasında kaldırırken yatıp boş boş dalgalara bakmak...

Ne kadar istesen de, kendini bilinç düzeyinde ne kadar ikna etsen de yaptığının doğru olduğuna, o orada beklerken ferah feza tatil yapmak imkânsız.

Halk düşmanı olarak ben!

Bu lanet olası sistem benim gibi iş bağımlıların sırtında duruyor belki de. Sevimsiz tatminsizleriz bizi gidi biziler!

Çalışmayınca kurtlananlar! İçimizdeki faşist antrenörün esiri olmuş, kara bahtının sürüklediği yere gidenler.

Biz, açık söylüyorum, aslında birer halk düşmanıyız, insanlığın, tatillerle dopdolu, aydınlık yarınları önünde duran engelleriz biz.

Sahillerde saatlerce yatabilen sosyete pirzolalarından (hepsi kuzu pirzola hacminde zira) öğreneceğimiz çok şey var.

Nihayet bitti tatil

Hızlandırılmış “boş boş duruş-boş boş bakış-üzerine lahmacun partisi yapabiliş” kursları almamızda sayısız fayda var.

Zira böyle, benim yaptığım gibi, “Allahım nihayet bitti tatil de işe başladık,” gibi son derece hastalıklı ve bir o kadar acıklı yazılar yazmamız, gelecek kuşaklar ve kendi ruh sağlığımız açısından son derece tehlikeli.

Böyle yazıları okuyan genel yayın yönetmenlerinin gözlerinde oluşabilecek ışıltıyı düşünmek ise hakikaten pek korkutucu.

AĞAÇ HAKLARI

Ağaçlar yanarken çıkan çıtırtıyı duyuyorsun. Gece-leri kulağına geliyor. Nasıl cız ediyorsa reçine alevde, se-nin de için öyle cızzz... Haberlerde ne zaman, "Sayın seyirciler, Antalya'daki yangın..." dese kanalı değiştirme-ye gidiyor elin. Tıpkı, "Ambulans gelmeyince can çekişe-rek öldü," haberlerindeki gibi, tıpkı "babasının tecavüzü-ne uğrayan binlerce kız" haberlerindeki gibi... (Her yıl trafik kurbanları gibi onların da istatistiği tutulmalı: ba-baların, amcaların, abilerin altında çıtırtıdayan kız ve oğ-
lan kemiklerinin, bu memleketin kendinden saklamaya yemin ettiği.)

Yanıyorsun sen de...

Yangının o tok şesli uğultusu geliyor spikerin söz-cükleri arasındaki boşlukta, boğuk boğuk. Boğulacak gibi oluyorsun. Helikopterlerden atılan su hep yanlış yere düşüyor gibi gelmiyor mu sana da? Helikopter suyu bıraktıktan sonra, "Biri olsa," diye geçmiyor mu içinden:

"Bilen biri olsa da helikopterin bir daha su doldurup gelmesi ne kadar sürer diye sorsam."

Yangınlı bir çaresizlik var içinde. Niye? Yeşil güzel olduğu için mi? Hayır. Müthiş bir çevre bilincin olduğu

için mi? O da değil. “Milli servetimiz” seni derinden etkilediği için mi? Sanmam. Ağaçlar sana ait olduğu için mi? Değil, değil.

Yanıyorsun sen de. Çünkü sen bildiğini bilmesen de için biliyor: Bir şey çıtır çıtır ölüyor. Bir canlının bu kadar vakur ve sessiz, bu kadar dik ve korkusuz ölüşü karşısında küçülüyorsun. İnsan olduğun için, bir canlının böyle gözünün önünde can çekişerek ölmesine katlanamıyorsun. Tıpkı tecavüzden sonra intihar eden kızlar gibi, tıpkı ambulans beklerken asfaltta kıvranıp susanlar gibi. Dövüş sırasında soluya soluya ölen köpekler, ayağı kınılınca vurulacak atlar gibi...

Bu yüzden yangın ve orman meselesine başka türlü bakmayı düşünmemiz gerekiyor. Söze dökülenden daha derin yaralıyor bu mesele bizi. Bir canlının yaşama hakkından yola çıkılmalı bence. Tıpkı insanlar ve hayvanlar gibi ağacın da hakları olmalı.

Her bir ormanda, kardeşlerinin kaybından sonra geride kalan ağaçlar zararlarının tazmini hakkına sahip olmalı. Romantik bir bakış açısından değil, yapılacak yeni hukuki düzenlemelerin içermesi gereken felsefeden söz ediyorum. Çünkü ancak böyle yapıldığı takdirde yakılan ormanların yerine tatil betonarmesi, Gökçek stil arsız yapılaşma peydahlanması engellenebilir.

Allah'ın belası helikopter...

Şu anda ormanlar, kamunun mal varlığı içinde ve “eşya” olarak tasavvur ediliyor. Oysa bu konuda yapılacak kanuni düzenlemelerin ruhu, her bir ağacın canlı bir varlık olduğunu ve her canlı varlık gibi onun da hakları olduğunu hesaba katmalı. Ormanlarla böyle düşünebilen insanlar ilgilenmeli. Belki o zaman şu Allah'ın belası “yangın söndürme helikopteri”ni yıllardır alamayanlar, alabilir hale gelebilir.

Belki o zaman ormanda ateş yakan “hıyarillo” kendisinin orada ağaçların misafiri olduğunu, o mekânın kendisine değil, ağaçlara ait olduğunu, ev sahibine terbiyesizlik yapmaması gerektiğini kafasına sokabilir.

Çocuklarının ve ormanlarının ırzına geçmeyen bir Türkiye! “Uygarlık yarışında...” diye söylenen bir çocuk şarkısı vardı eskiden, o geliyor aklıma.

KENDİ HALİNDE, MÜTEVAZİ DONDURMA

“Yazlık insanları” adlı, nispeten homojen topluluğun çiğdem çekirdek çitleyen koluna ait kısmı var gücüyle sıkılıyor ve yanı sıra âdetleri olduğu üzere “turalıyorlardı”.

“Turalamak”, esasen yazlık insanların Türkçemize kazandırdığı, atlet-şort-güneşyanığı-yeresürünenterlik-sitededikodusu-komşununbahçesindekiçiçeklerincinsi-ertesigünöğleyemeğindeyenecekyemektartışması merkezinde cereyan eden, ağır bir yürüyüş olarak icra edilen bir fiildir.

“Turalamak”, tercihen ailecek bir fiildir. Bununla birlikte ergen çocuklar, “turalama”nın bir nıfsında, ince ayarlanmış bir zamanlamayla gruptan ayrılarak “piyasa yapma” fiilinin etrafında birleşirler. İşte bu “turalamak” fiili hepten amaçsız kalmasın diye icat edilen şey ise dondurmadır.

Süreç, sanıldığıının aksine, önce turalamanın keşfi, ardından dondurmanın ve dondurmacının icadı şeklinde cereyan etmiştir. Hiç değilse tatil yörelerinde yapılan sözlü tarih çalışmaları böyle bir kronolojiye işaret etmiştir. (Bkz. “Yoktu bi şey buralarda, akşamları yürürken karanlıktan korkardık,” vb. ifadeler...)

Genç yazlıkçılar rahatsız!

Dediğim gibi, “yazlık insanları” adlı, nispeten homojen topluluğun çiğdem çekirdek çitleyen koluna ait kısmı var gücüyle sıkılıyor ve yanı sıra âdetleri olduğu üzere “turalıyorlardı”. Her bir adımda şu şekilde tabelalarla karşılaşılıyorlardı:

“Meşhur Maraş dondurması!”

“Dövme dondurma burada!”

“Roma dondurması!”

Arada da mucit dondurmacıların tuhaf terkiplerine dair şüpheli reklamlar vardı:

“Çaylı dondurma sadece bilmem ne ustada!”

“Yoğurtlu dondurmamızı denediniz mi!”

“Karpuzlu dondurmayı yemeyen bin pişman!”

Sonsuz seçenekler, “turalamak” adlı uysal fiili vahşi kapitalizmi kasabalı merhametsizlikle harmanlıyor, yarı meditatif içerikli “turalama” işi, bir tür dondurma borsası anksiyetesiyle bölünüyordu. Genç yazlıkçılar rahatsızdı!

Yaşar Usta tarzı

Neon ışıklarının bu yalancı dünyasının ötesinde, hırslın, merhametsizliğin, ihtirasın çok ötesinde ise bir Nubar Terziyan, bir Münir Özkul, bir Muhsin Bey edasıyla o tabela duruyordu. Elyazısıyla yazılmış, tabii ki harfler sonuna doğru tabelaya sığışmak için küçülmüş, neon ışıkları olmayan, kendince, “Ben Yaşar Usta, sen fabrikatör Salim Bey!” gibi bir tarzı olan o tabela:

“Kendi halinde, mütevazı dondurma!”

Tabelanın altında da, artık Zen mi, Tao mu her neyse, bütün insanlığın bilgisini yutup üzerine sigara tellendiren bir amca.

Normal dondurmalar, normal tezgâh ve normal bı-

yıklarıyla bütün bir yazlık toplumunun içinde, turalamanın akıntısına karşı gururla ve fakat mütevazı, kahramanca ve fakat kendi halinde duruyor. “Dondurmam karakterimdir,” diyen bu duruş işte, işte bu üslup ve tavır, ey sevgili okur, benim bu köşe yazarlığı işinde varmak istediğim nihai menzildir:

“Kendi halinde, mütevazı köşe yazarı!”

MÜDAVELE-İ EFKÂR

Taksicilerden bazıları İstanbul'da zaman tünelleri açarlar. Arabaları emip sizi bugünden başka bir zamana ya da belki başka bir hayata götürürler. Küçük ve korunaklı bir kapsülde, çoğu kez hiç konuşmadan ve fakat hep anlaşılarak kayar gidersiniz beraber. Onların işi de budur.

O, tünel açıcılardan biriydi, işareti "efendim"li konuşmasıydı. Altınışlarının sonundaki beyefendi, yağ gibi sürerek arabasını beni Taksim'e değil, daha ziyade "efendim"li zamanlara götürdü.

Rakımız aynı...

Ya bir tek onlar biliyor o radyo istasyonlarının nereden çıktığını ya da bir tek onların arabaları çekiyor o sinyalleri. Bir tek onların radyoları sabitlenmiş oluyor "gönül telini titretenler" dalga boyuna. Radyoda Emel Sayın çalışıyor ve saygıdeğer seyirciler, üstat eserinde şöyle diyor efendim:

"Rakımız aynı / Mezemiz aynı."

Ege kıyılarını anlatıyordu şarkı ve mübalağa sarhoş olunuyordu. Doğal olarak. Emel Sayın'ın sesi yine pudralıydı. Pudralı pudralı...

Hangi kupledeki rakıydı, hangi dizedeki meze bil-

miyorum, aniden bir şey oluverdi. Hoop diye çekilip aklım, hoop diye emilip zaman tarafından... Hoop diye...

Vefa Zat'ın fuları

Yıllar önceydi, zaten hep öyle olur. İstanbul'un orta halli semtlerinden birinde bir kapıyı çaldım. Kapı kolu fazla bekletmeden tıkırdadı. Beyaz saçları ve bıyıkları Adalarda-Modalarda, Adalara-Modalara çıkıldığı bir zamanda kesilip, beyazlayıp, şekillenip öyle de kalmış bir beyefendi açtı kapıyı. "Buyurun efendim," dedi. Demişti.

Vefa Zat, o gün jilet gibi ütülü gömleğinin yakasının içini parlak, saten bir fularla doldurmuştu. Hilton'un gece kulübünden, 60'lı yıllardan, o janti gardıroplardan bugüne saklanan fular tek başına dantelli, vitrinli, koltuk takımlı odaya meydan okuyordu. O fularlardan bu orta halli evin oturma odasına başka bir hayatın, başka kadınların, başka adamların sesleri, kahkahaları sızıyordu. Ve fakat maalesef jilet gibi ütülü pantolonu Esem terliklerin üzerinde bitiyor, o fular bu odada bu yüzden kendini o kadar yalnız hissediyordu.

Rakı kılıfı

Vefa Zat, yıllar önceki bir günde işte, bana "rakı kılıfı" hediye ediyordu. Rakı kılıfı? Beyaz dantelden, bardağı yarı beline kadar kavrayan bir kılıf. Beyefendiler, eski meyhanelerde bunları ceplerinde taşır, rakı ellerinin ısıısıyla ılınmasın diye bardak doldurulmadan bu kılıfları takarlarmış. Vefa Zat bunları bana eklemli eklemli elle riyle anlatıyordu. "Rakı bardağının dibi eskiden sivri olurdu ki, masanın yanındaki buz havuzuna batırılabil sin. Eskiden rakıya buz konulmazdı," diyordu. O rakı kılıfı, kaç evdir benimle birlikte taşınıyor.

Esrar-ı hakikat

Takside ise kucağımda bir kitap duruyor. Spinoza'nın *Tanrıbilimsel Politik İncelemesi* ile Zadie Smith'in *İnci Gibi Dişler* kitapları arasında duruyor. Adı efeleniyor:

Biz Rakı İçeriz.

Vefa Zat son kitabını yazmış. Kitabın sayfalarından birinde o rakı kılıfları. Model model. Koyu renk harflerle yazılmış bir satır alıyor insanın gözünü:

“Esrar-ı hakikate müdavele-i efkâr ile varılır.”

Hakikatin esrarına varmak için konuşmak lazım diyor yani.

Kitap alınsın. “Rakıya göbek attırmak” neymiş öğrenilsin. Rakının incelikleri öğrenilsin. Lazım bugünlerde, lazım...

“MODELLER PARİS!”

“Bu, başa mı takılıyor kızım?” Başörtülü, ihtiyar kadın, sıcaktan kızarmış burnunun üstünden gözünü kısıp bana bakıyor. Elinde, pazar tezgâhından aldığı askısız, küçük beden, dantel bir sutyen tutuyor. Ben daha cevap vermeden başına geçirmeye çalışınca sutyeni, saçma sayılabilecek bir sorumluluk ve lüzumsuz bir utanç duygusuyla kapıveriyorum elinden, “Yok teyze,” diyorum, “bu sutyen.”

Bakıyor ve gülüyor:

“Yani bu memeler için ha! Ha ha ha!”

Burnunu, ağzını eliyle kapayıp kıkırdıyor ve hafifçe dürtüyor beni, sevgiden. Gülüp diyorum ki:

“Bilsen ne çok işe yarar. Bilhassa koşarken!”

Karnına kadar sarkmış fakat bu durumu hiç umursamayan, gururlu ve kocaman memelerini göstermek için kollarını iki yana açıyor. Böyle durunca kahkahası iyice hoplatıyor göbeğini. Tezgâhın başındaki adamın bize bakmamaya çalıştığı, gülmemeye çalışmasından anlaşılıyor. Kahkaha biter bitmez ihtiyar kadın pazar itiş kâkışından bir تنها patika bulmaya girişiyor.

Kalabalığı şefkatle ite ite kendine yol açarken kocaman bir dünyanın ağırlığı iki kalçası arasında yer değiştiriyor. Besbelli kadın, bütün bir ömrünü kalçalarında taşıyor.

Akçay pazarında, çarşamba günü tezgâhtarlar, bu kadının kendi kendine ne çok eğlendiğini bilmeden bağırıyor:

“Hindistan’dan geldi bu şalvarlar! Hadeeee!”

“Ne giyse yakışır”

“Abla, bitecek bunlar biteceek!”

Aralarından biri kafasız, yarım gövdeli mankene bluz giydirirken kendi söylediklerine önceden gülmemeye çalışarak sesleniyor:

“Aman da benim gelin kızıma! Aman da benim kızıma, ne giyse yakışmış!”

Ve tam karşısındaki adam, çifti beş liralık plastik terlikler üzerine attığı uzun tiradı şöyle bitiriyor:

“Haydi bakalım, modeller Paris!”

Bu bağırış çağırış arasında bir grup kadın sıcaktan ve sıkıntıdan yüzlerini “illallah” anlamında büzüstürmüş, iki Zihni Sinir kılıklının önünde duruyorlar. Bu iki Zihni Sinir, muhtemelen kendi icatları olan “kollu cam sileceğini” satıyorlar. Ve fakat buna tam olarak satmak denemez. Zira kadınlar çoktan almaya hazır ama bu iki mucit satmadan önce kadınların, bütün pazarın huzurunda kendilerinin yaratmış olduğu bu mucizeye hayran olmalarını istiyorlar. Kadınlardan biri diyor ki: “Kardeşim ver hadi de gideyim. Hava sıcak.” Adam diyor ki: “Tamam abla, bir saniyeni rica edeyim, bakınız böyle açılıyor, böyle sıkılıyor ve aynı zamanda bu aleti şu şekilde de...” Kadınlardan diğeri, “Ehh...” deyip gidecek oluyor ama bu sefer de adamlar bırakmıyor.

NASA’da çalışmış...

Adamların biri sözel sunumu yaparken, diğeri de bir ayna koymuş sandalyenin üzerine, durmadan aynayı sa-

bunlayıp siliyor. Sessiz ve ciddi. Daha önce NASA'da çalışmış da bazı ailevi meselelerden dolayı Akçay'a dönmek zorunda kalmış kadar ciddi.

Pazarın üzerine gerilmiş Amerikan bezlerinden insanların yüzüne ışığın sadece aydınlık tarafı düşüyor, göz yakan kısmı bezlerin üzerinde kalıyor. Böylece insanlar domateslere karışıyor, ucuz iç çamaşırlarına, semizotlarına, fazla süslü penyelere ve en çok birbirlerine.

Çın çın çınlayarak boş bir çay tepsisi geçiyor uçarak, bir cılız adamı kolundan sürüklüyor kalabalığın arasında. Annelerinin taşımaları için verdiği naylon torbaları, oje-leri yarı çıkmış tırnaklarıyla çoktan parçalamaya başlamış, sıkılmış yeniyetme kızlar, başka bir dünyaya kaçıyorlar naylonda açılan deliklerden.

Deli gibi bağırان tezgâhtarların yanından geçen kadınlar gürültüye söyleniyorlar ve o bağırان adamları ancak, "Bu kaç?" diyerek susturabileceklerini biliyorlar.

SENİN GİBİ KUŞLAR...

Kişiliğimin bir bölümünü aldırayım diyorum. Ara sıra diyorum. Yatayım bir ameliyat masasına, ayıklasınlar beni. Aceleciliğimi alsınlar mesela. Haksızlığa dayanamayışımı; birazını çıkarıp tıbbi atıklar bölümüne göndersinler. Boşalan yerlere daha fazla “hayır” diyebilmeyi koysunlar.

Hassasiyetin en az yarısını çıkarsınlar. Onun yerine sert davranma protezi koysunlar. “Arlı arından korkar; arsız sanır benden korkar,” diyorlar. Doğru diyorlar. Ar’ımın da birazcığını ar transplantasyonu yapıp versinler ihtiyaç sahiplerine.

Yağ aldırır gibi nezaketi de aldırayım; nezaket *liposuction*’ı yaptırayım diyorum. Ferahlayayım biraz. Söz söyleme yeteneğimin bir kısmını da çıkarıp yerine “laf geçirme”yi koysunlar. İşini ciddiye almayı da en az dörtte üç oranında kesip çıkarsınlar, lüzum yok artık çünkü öyle şeylere.

Suni döllenme gibi bir yerde benim gibiler için böyle yeni kişilik özellikleri üretip üretip yerleştirsınlar içimize. Hatta organ bağışı gibi olsun bu iş. İyi insanların iyiliklerini ölümlerinden sonra böbrek, kalp gibi iyilik bekleyen insanlara taksınlar.

Kumru telaşı

Sonra diyorum ki, boş ver. Yatma bıçak altına. Çünkü bu sabah iki kumru geliyor, kumru dilinde bir şeyler söylüyorlar pencerede.

Biraz da çıkışır gibi sanki. "Neredeydin aylardır?" gibisine.. Kuş telaşı var bende. Manasız, insana göre değil. Adı üstünde, kuşlara göre bir telaş bu. Apar topar mutfağa koştum, paldır küldür ekmeği ufaladım.

Sanki kuşlar kaçacak. Sanki kuşlar kaçsa ben çok fena suçlu olacağım. Sanki kuşların açlık sorunundan sorumlu bir benim. Bir aceleyle serptim kırıntıları pencere önüne. Kaçışırılar ya onlar tam o esnada, ben ondan da ürküyorum. Geri gelmezler belki diye. Sonra çıktım evden.

Geri geldim. Kuş annesi miyim ben, baktım yenmiş mi tabaktakiler diye. Aaa! O da ne?

Efendi kuşlar

Kumrular bana bir dal çiçek getirmiş. Yazı uydurması değil, hakikaten bir dal çiçek. Ne kumrular var şu hayatta. Ne efendi kumrular, ne nazik ve kumru gibi düşünceli...

Kumrular, bir çift kumru gibi durdular öyle pencerede ben bu yazıyı yazarken. Kafalarını eğip eğip baktılar. "Sizi yazıyorum," diyesim geldi. "Sizi yazıyorum ve sizin gibi kumrular yüzünden hâlâ dünyanın döndüğünü."

Yatma bıçak altına sen de. Git kendine kendin gibi bir kuş bul, taze bir bahar ya da gamlı hazan. Böyle yaşayıp gidiyoruz çünkü. Yılıyoruz ve sonra yeniden ayağa kaldırıyor bizi bize benzeyenler. Sanki yeniden düşme-yecekmişiz gibi değil, öyle bir söz hiç vermeden.

Ama hayat küçük bir şey zaten. Sen, ben ve senin gibi kuşlar. O kadar. Gerisi çoğu kez gaflet ve dalalet. Sonra işte kuşlar uçuyor, söz veriyorlar sana, senin gibi olacaklarına...

KÜL VE KIR

Boğaz'ın üzerinde dün sabah tuhaf bir buğu vardı. Bütün bir Boğaz'ın üzerinden tülümsü hayaletler kalkıyor gibi sanki. Belki de sadece su buharıydı. Ama belki de şarkı söylemeyi öğrenmiş balıkların seslerinden bir bulut oluşup takılıp kalmıştı suyun üzerinde. Tülümsü, tuzumsu, külümsü...

Bir kadının küllerini Boğaz'ın sularına döktüler önceki gün, belki ondandır. Dün sabah Leyla Gencer İstanbul kıyılarından göğe ağıyordu suyun buharıyla birlikte. Tertemiz ağıyordu, mavimsi... Belki.

Balıklara bakarım!

Kir? Kimileri öyle deyivermiş. Ağzına geldiği gibi deyivermiş. "Eğer bize benzemiyorsa, bizimle birörnek değilse külü bile giremez bizim yaşadığımız yere," deyivermiş. "Bize benzemeyen kirlidir," deyivermişler. Desinler... Ben balıkların ne dediğine bakarım. Balıklar Leyla Hanım'ın küllerini kabul ettiğine göre, başka kimseye laf düşmez. Değil mi ki deniz onların, bize ne!

Sen nasıl gömülmek istiyorsun? Nasıl yaşadın, önce bunu düşün. Onlar gibi mi? Onlarla birörnek mi yaşadın? Hayır. Kimse birörnek değil. Ama ölünce sesin çık-

mıyor ya, kendileri gibi, istedikleri gibi, birörnek gömüyorlar seni. Haksızlık değil mi? Orada da değilsin hani, ölün ortada duruyor, istedikleri gibi evirip çeviriyorlar.

Sessizliği seçmiş

Senin sen gibiliğini sen orada değilken çalıveriyorlar senden. Hayatının son cümlesini böyle kuruyorlar; sana sormadan, seni yok sayarak, sana rağmen.

Bir kadın da, ki bu kadının sesi derler ki cihanda tek imiş, demiş ki: "Ben yaşadığım gibi öleceğim." Demiş ki: "İlla ki kendim gibi." "Evirip çevirip kendilerine benzetmesinler," demek istemiş. İnsanların duaları yerine balıkların sessizliğini seçmiş. Mavi olmak istemiş öldükten sonra. Zümrüdüanka gibi yanmak istemiş. Niye kir diyorsun buna?

Doğduğumuz yere mi aidizdir hep? Kesinlikle öyle mi? Sen şarkı söylemek istiyorsan mesela, başka dillerde söylemek istiyorsan, niyeyse diyelim ki canın söyle çekmiş, evin neresidir o zaman?

Şarkı söylemeden de yapamayacaksın diyelim ki... Diyelim ki şarkı söylemediğinde boğulacak gibisin... Ait olmakla boğulmak arasında kalmışsın... Mesela. Ne yapacaksın o zaman? Evini taşıyacaksın. Evin de öyle alınıp taşınmaz. Derleyip toplayıp, küçük bir çıkın yapıp kalbine koyacaksın.

Derlenip toplanıp gideceksin. Şarkılarını söyleyeceksin. Çünkü başka çaren yok. Ama sonra şarkılardan önce bitiyor hayat. Hep öyle olur. Kalbinin içindeki çıkın çıtırdayarak açılacak. Döndüğün ev bileceksin ki artık o senin bıraktığın ev olmayacak. Evin kalbinin içindeki çıkında dertop olmuş eve hiç benzemeyecek.

Teşekkürler Gencer

O zaman diyeceksin ki işte: “Küllerimi dökün evime, evimin sularına.” Dünyanın en güzel şarkılarını söylemişsin, perde inmiş. Küllerin evine gelecek, sulara dökülecek. Balıklar belki o gece sessizce şarkı söylemeyi öğrenecek. Ertesi gün tülümsü bir buğu olacak Boğaz’ın üzerinde.

Küllerini benim evime, benim evimin sularına döktüğü için Leyla Gencer’e teşekkürler. Bu evden çıkıp bu evi içinde taşıyarak kendine yeni evler kurmuş, bunun olabileceğini göstermiş Leyla Gencer’e... Külleri için, kendisi gibi yaşayıp öldüğü için teşekkürler.

BAHAR

Kendi düşüşüne doğru, göğsü ve başı tehlikeli bir biçimde gövdesinden daha önde koşan bir çocuk gibi ülke, koşuyor. Kendi ağırlık merkezini henüz bilmeyen, ayakları koşma isteğine yetişemeyen bir çocuk gibi...

Bahar yine de geliyor, tuhaf. Ben bu sefer, kapıyı aralayıp bakar, durumun ne meymenetsiz olduğunu görünce cık cıklayıp burada durmadan geçer gider diye korkuyordum. "Bu kez çok meşguller kendi gürültüleriyle, durmayalım burada makinist," deyip sonraki durağa devam eder sanıyordum, açık söyleyeyim.

Fakat merhametliymiş cemre, yine düştü. Denizin üzerinde cemrenin parçaları şimdi güneşten varaklar...

İyi şeylere ihtiyacımız var

Uyuşmuş renk diriliyor, bu yüzden bahçelerdeki çocukların gözleri kamaşıyor. Yeşil erik yemiş gibi kamaşıyor çocuklar.

Gazetelerin renkleri eline bulaşıyor insanın. Açıklamalar, açıklamalar, açık saçıklamalar. Hiçbir söz şimdi bu ülkeyi anlatamıyor. Her şeyi bilen bir tek bahar. Sıkılmış dişlerini çatlamaya çalışıyor. Yapraklanacak birazdan.

Her şeyi bir anda yapma, her şeyi bir anda yeme, her

yerde bir anda olabilme isteđi geldiyse ilerimize, bahar da gelmiř sayılıyor, içimize cemre dūřmūř, kımıldayıp duruyor.

Pazar diye değil, pazar yazısı diye değil. Hakikaten iyi bir şeylere ihtiyacımız var. Dūřkūn ruhlarımızı bizim de iyi bir şeyleri hak ettiğimize inandıracak bir ışık kırıntısına... İhtiyaç içindeyiz.

Herkes gibi olmalıyız

Bu paldır kūldūr hayattan daha řuurlusunu, bu itiř kakıř iliřkilerden daha ōzenlisini, bu kalbi elinde kořturma halinden daha medenisini hak ediyor olmalıyız.

Herkes eder, biz de herkes gibi olmalıyız. Sırf bu ūlkede dođduk diye, "Acaba bir gūn bahar bile gelmeye tenezzūl etmez mi?" diye endiřelenmiyor olmalıyız.

Afganistan'a geliyor mu bahar acaba? Gelse bile nereden bilecekler? Olmayan ađaçlarla, olmayan insanlardan nasıl haber alacaklar bunu? Irak'ta suya cemre dūřer mi? Dūřse bile o savař gemilerinin arasından nasıl bulup çıkaracaklar? Darfur'da mevsimlerin gelip gidiřine bakan biri var mı? Tibet'te biri badem ađaçlarının genel vaziyetinden haberdar mı? Kuzey Irak'ta, Erbil'de biri Erbil Kalesi'ne çıkıp uzaklara bakarak baharın hakikaten gelip kalıcı olduđu memleketlerin dūřūnū kuruyor mu?

Cemrenin dūřecek sessiz, sakın bir yer bulamadıđı topraklardan biri olmaya dođru giderken ūlke, oralara bakmaya bařlıyorum artık. Oralara ve oralardan çıkıp ūlkesinden uzak yařamak zorunda kalan milyonlarca insana.

Cemresizliğe alışılır mı?

Evden uzak olanların cemreleri nereye dūřer? Kendi ūlkelerine mi? Yoksa ōzel bir sūrgūn cemresi mi var-

dır evden uzak olanların evlerinin kalplerindeki yerine düşen?

Pazar olmasına rağmen, pazar yazısı olmasına rağmen, canı sıkılıyor insanın. Her şeye alışan ülke bir gün öyle bir cemresizliğe de alışır mı?

Ülkem sürüyor, çünkü zorunda. Bahar sürer mi? Mecbur mu burada durmaya? Baharını bile kaçıran ülkelerin coğrafyasında bir örümceğin tükürüğüyle tutuyoruz baharının yüzüne bakabilen öteki coğrafyaya.

Çocuklar kamaşıyor hâlâ. Tarihin dışları arasında...

İNSANI NASIL DELİRTİRLER AYSEL?

Aysel Gürel'in anısına...

Kızlarından Müjde Hanım'la bir gün röportaj yapmıştım, bin yıl kadar oldu herhalde. Deli bir annenin insanın başına neler getirdiğini anlatmıştı bana. On dokuz yaşındaydım, yüzümü kendi yüzüne benzetmişti. Çocukların deli anne istemediklerini, bunu hiç de enteresan bulmadıklarını o gün öğrenmiştim. Anneler "normal" olmak zorundadır, ilk kez o zaman ikna edilmiştim.

Sana kızgınım Aysel

Ben seni tanımazdım Aysel. Sen beni hiç bilmezdin. Doğrusu şu ki, kendimi sana yakın da hissetmezdim. Aysel, ne yalan söyleyeyim, sen delinin tekiydin. Ben deli olmaktan fena halde korkan biriyim. Aysel ben aslında o gün sana biraz deli olduğun için de kızmıştım. Sen tuhaf bir yağmurlukla okula geldiğinde kızının nasıl utandığını, ertesi gün kendini kömür kurumuna boyayıp okula geldiğini, bu yüzden zehirlenip hastanelik olduğunu duyduğumda hiç de sevimli bulmamıştım deliliğini. Ben kendimi senden ziyade sanırım o gün kızının, kızlarının yerine koymuştum. Ben sana bir şey diyeyim mi Aysel, kimse

seni yaşarken ciddiye almaya cesaret edemediği için öldüğünde bu kadar ağır geçiyor yâsın. Boş geeeç, sen daha iyi bilirsin.

Seni özledim, biliyor musun?

Neyse Aysel, diyeceğim odur ki, zaman geçti. Bugün, şimdi Avrupa'nın deliliğe zımnık prim vermeyen bir yerindeyim. Herkes fena halde normal. Delileri buranın gizli deli. Binalar bin yıllık Aysel, ölüyorum desen hiçbir şey kıpırdamıyor yerinden. Sigara içemiyorsun ve sıcak ile soğuk su muslukları, neden bilmiyorum, ayrı. Ve herkes çok terbiyeli Aysel, sokaklar il halk kütüphanesinden daha sessiz. Deliresi gelir insanın, herkes pek bir kibar. Boğazındaki son düğmeyi de ne pahasına olursa olsun ilikleyen bir yer burası Aysel, parçalayasın gelir. Şimdi burada olsan Aysel, benim arkadaşım olsan. Seninle sokaklara çıksak, şaka sansalar bizi. Umurumuzda olmasa dönüp dönüp bakanlar. Dönüp dönüp bakanlara dil çıkarsak, şaşı yapsak gözlerimizi. Sen daha iyi bilirsin, bir şeyler yapsak işte. Bildiğimiz gibi yapsak her şeyi. Hiç kitabına uymasak. Uyduramasalar bizi. Biz yeni bir kitap yazsak, şaşıp kalsalar.

Dünyanın kapısını çarpmak

Sen bana biraz deliliğin bedelini öğretsen. Ve bu bedeli ödeyebilmeyi. "Akıllı olup dünyanın kahrını çekeceğime, deli olurum dünya benim kahrını çekse," cümlesini İngilizce olarak söylesek, şarkı yapsak bundan, yaparsın sen. Sonra yalnız kaldığımızda "Mavi Demlik" şarkısını dinlesek, Ayşegül Aldinç'in sesinden.

"Birdenbire çıkıverip gel / Şaşırsın kalbim sesimden önce"... desek. "Ne güzel olur / Bilsen ne güzel / Çıldırırım ben seni görünce"...

Deliliğin içinde ne çok acı olduğunu kimse bilme- se, bir tek biz bilsek. Kimse bizi affetmese, biz bile. Öylece dursak dünya üzerinde. Yanlış bir imla gibi batsak oku- yanların gözüne. Böyle böyle delirtiyorlar insanı değil mi Aysel? Terbiyeleriyle. Kurallarıyla bozuyorlar insanın ka- fasını. O zaman çarpıp çıkıyorsun normalliğin kapısın- dan. Dönüp, "Kapı çarptı, pardon," demeden. Utanma- sam Aysel, senin gibi olurdum. Çoğu kez normal olma- nın utanç verici olduğunu, normale yenilmenin en bü- yük utanç olduğunu gelip şimdi burada akademik bir seminerde anlatıversen...

Ne güzel olur, bilsen ne güzel...

SEN YANLIŞ KADINI SEVDİN

Açtım baktım, Lale Belkıs sabah programlarının o şirin, şeker pembesi dünyasına konuk olmuş. Başka konuklar ve programın sahipleri orta sınıf ahlak değerlerini tekrar tekrar, yağlaya ballaya, mıncık mıncık kurarken, o bu sahnede bir yanlışlık gibi duruyor. Bir kere, sarışın, ikincisi, uzun boylu. Üçüncüsü, o, Lale Belkıs.

Program sahibi hanım kızlarımız –bu kızlarımız günlerinin geri kalanını da böyle genç yaşta teyze olmuş bir TV “persona”sı olarak mı geçiriyor acaba?– her türlü şirinliğe batırdıkları o soruyu soruyorlar:

“Siz tabii hep ‘kötü kadın’ı oynadınız. Hiç istemediniz mi tercih edilen kadını oynamak?”

Lale Belkıs hiç öyle eciş bücüş gülüş ruh haline girmeden şak diye cevap veriyor:

“Ben kötü kadını oynamadım. Ben onurlu, her zaman ayakta durmayı bilen, dik durabilen kadını oynadım. Tercih edilen kadın olmamak benim hayatımın şansısıdır.”

Lale Belkıs darbesi

Küüüüt diye bir ses geldi sanki. Ortalama ahlaki değerlerin kartondan kadın modelinin küçük ve zarif bir

Lale Belkıs darbesiyle yıkıldığını duyduk. Duydum. Orada durulmadı, devam edildi tabii. Lale Belkıs yeni çıkan albümüyle ilgili tuhaf tuhaf sorulara şöyle cevap verdi:

“Ben yaşanmamış şarkılara inanmıyorum. Benim şarkılarım hayatımdan öğrendiklerimdir.”

Bir küüüt daha. “Minareden at beni, in aşağı tut beni” şarkılarının önüne dikilen bir kadın figürü olarak Lale Belkıs’ı böylece takip etmeye başlıyorum.

Takipteyim

Lale Belkıs takibimin bir parçası olarak *En İyileriyle Lale Belkıs* albümünü alıyorum. Sözlerin çoğunun ve müziklerden bazılarının kendisine ait olduğu albümde, Lale Belkıs enteresan bir iş yapmış. “Saykodelik” müziğin kucağından “aranjman”ın kollarına atlayan bir albüm. Ben sevdim. Çocuk sesiyle söylediği şarkı biraz fazla enteresan olmakla birlikte, bence kült olabilecek bir albüm.

Lale Belkıs takibimin en şahane kısmı ise şu oldu. Yine bir sabah programı. Her şey yine aynı. Aynı şirinlikler ve Lale Belkıs’ın aynı müdanasız şahaneliğiyle program devam ediyor. Derken Lale Belkıs mealen şöyle bir açıklama yapıyor:

“Benim bir hatam yok ki o filmlerde. Şehirli bir kadın olarak kendi dengim bir adam bulmuşum, birlikteyim. Ve fakat sonra köyden bu on beş yaşındaki kız geliyor ve aramıza giriyor. Adam da o çocuğu seçiyor. Burada ben mi kötüyüm şimdi?”

Bakire kalınız!

Yürü be Lale Belkıs! Doğru. Sarışın ve eğlenmesini bilen bir kadındır Lale Belkıs o filmlerde. Sonra köyden, üzerinde kocaman harflerle “BAKİRE” yazan o kız gelir

ve adam dejenerasyona karşı bu “gözü açılmamış kadıncık yavrusu”nun peşine düşer. Ne karaktersiz adammış o yahu! Şimdiden bakınca ne zavallı, patolojik adammış. Vıyyyyy...

Şimdiden bakınca tiksiniyor insan. Pedofili bir durum da var oralarda esasen.

Velhasıl Lale Belkıs'ın yeniden görünür olmasından çıkardığım sonuç şudur:

Sen yanlış kadını sevmişsin kardeşim! Ben yanlış kadını sevmişim. Gülmeyi, içmeyi, dans etmeyi, konuşmayı, bakmayı, istemeyi bilen bir Lale Belkıs dururken, konuşmayı beceremeyen, en mühim hasleti “BAKİRE” olmak olan kızı sevmeye zorlanmışız. Tüh!

Yanarım yanarım, o yanlış kadını sevdiğimiz yıllara yanarım. Bir Lale Belkıs kahkahası atarım o yıllara ben. Ha ha ha ha ha!

BENİM KUŞLAR

Öğrendim ki evime kuşlar yuva yapmış. Öyle camın önüne, balkona filan değil, bildiğiniz evin içine, kütüphanenin en üst katına. Bildiğiniz yuva ve bildiğiniz bir çekirdek güvercin ailesi.

Bir süredir açık camdan girerek eve taşıdıkları çalı çırpıyla mücadelem sürüyordu.

Ve fakat benim Beyrut'ta olmamdan yararlanan ar damarı çatlamış güvercin ailesinin evimin içine tamamen yerleştiğini dün itibarıyla öğrenmiş bulunuyorum. Üstelik bir vakit heves edip yaptığım yazı arşivinin tepesine kurmuşlar tezgâhı.

Ecevitçi kuşlar

Sanırım kuşlar antikapitalist. Şüpheleniyorum, Latin Amerika'daki "Topraksızlar Hareketi"yle de bağlantıları olabilir.

Hatta bu güvercinlerin eski "Ecevitçi" olmaları da kuvvetle muhtemel. Zira benim evime karar vermelerinin sebebinin, "Toprak işleyenin, su kullananın," mantığı çerçevesinde cereyan ettiğini tahmin ediyorum.

Ben evde yaşamadığıma göre, kullanma hakkı onların diye düşündüler zaar.

Şimdilik, “Bana yakışan kuş da budur. Devrimci kuşlar başım gözüm üstüne,” diyerek kendimi avutuyorum.

Evde olmadığımı göre evin içine yuva yapmayı kendilerine hak bilmelerini ahlaki ve politik bakımdan takdir ediyorum. Evi dönüşümlü kullanmaya da itirazım yok esasında.

Dünyadaki evlerim

Zaten “ev” denen hadise hayatımda böyle bir anlam kazanmaya başladı.

Ya da anlam yitirmeye diyelim. Dünyanın çeşitli yerlerine gidip “ev” kuruyorum. Profesyonel Yörük oldum diyebiliriz. Dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir evi, en hızlı biçimde, asgari yaşama koşullarında kurmayı son birkaç yılda öğrendim.

Üstelik tuhaf bir biçimde, az gelişmiş ülkelerle 1. Dünya ülkeleri arasında bu konuda çok fark yok. Eğer möbleli bir daire söz konusuysa, bir evi bütün ayrıntılarıyla “çalışır” hale getirmek için tam olarak üç yüz dolar harcıyorsunuz.

Bu İngiltere’de de böyle, Lübnan’da da. Tam olarak iki gün sürüyor “sistem”in kusursuz çalışmaya başlaması.

Genlerimdeki “Yörüklük”ten olabilir, tam bir buçuk günde de yıllar yılı o evde yaşamış gibi otomatikleşiyor hareketlerim. Musluk ne kadar sıkılacak, buzdolabının kapısı takıldığında ne yapılacak, üstten kaçınıcı çekmece sıkışıyor vesaire vesaire...

Bu bakımdan kuşlarla aynı durumdayız. Onlar gibi, iki çalı çırpıdan ve iki günde inşa ediliyor benim evim de. Ev dediğin nedir ki zaten? İki çalı, iki çırpı ve anahtarı sende olan bir kapı. Ve bazen ağlamak için gidilecek bir yer. O kadar.

Uçaktaki kuş

Böyle olunca tabii ister istemez bütün fazlalıklardan kurtuluyorsunuz. Bir sürü “şey” anlamını yitiriyor. Ütölenecek ve kırılabacak şeyler, anlıyorsunuz ki yaşamak için hiç gereken şeyler değil. Süsle ilgili her şey çöpe dönüşüyor.

Bir eviniz olsa biriktireceğiniz her şey ağırlık haline geliyor. Öyle bir süreç ki bu, buradan bakınca bile görüyorum, sonunda sadece ilk ismim kalacak geriye. Başka hiçbir şey olmayacak.

Evim, ismim olacak. Bir kaplumbağadan bile daha portatif hale geleceğim. Kuş gibi olacağım yani. Uçağa binerek uçan bir kuş gibi.

İyi mi bu? Çok mu kötü yoksa?

Evimdeki kuşların haberi geldiğinden beri bunu düşünüyorum.

KADINLARIN TÖRENLERİ

Anlaşıldı ki evlilik aslında kadınlar arasında bir mesele. Bu yüzden zaten yüzlerce küçük ritüeli var, tamamen kadınlar arasında. Ama şehirde kaybolunca onlar... Kadınlar, kadınları nasıl vereceklerini evliliğe tam bilemiyorlar şimdi. Gelenek, hayal meyal hatırlanan bir rüya gibi şehirli kadınlar arasında. Anlatayım...

"Gelin teli ne?" dedi Burçak. Evleniyor da. Baktım anlatıyorum:

"Gelinin başının iki yanından sallandırılırdı köylerde. Sonra gelinçiçeğinin sapından sarkar oldu. Evlenecek kızlar o telleri çekip koparırlar. Uzunluğuna kısalığına göre ne zaman evleneceklerinin falı çıkar ortaya."

Baktım sonra hayal meyal birkaç köy düğününden hatırlıyorum o küçük, tatlı törenleri. Kapıda ekmek kırmalar, serilen çeyizler, hamam sefası, kınada ağlatılan gelinler, gelin eve girer girmez kucağına verilen oğlan çocuk...

Tam teşekküllü evlilik

Burçak dedi ki, "Madem olacak, tam olsun. Gelin hamamı, kınası falan," dedi, "hepsini yapalım!"

Burçak bu yazı yayımlandığı gün evlenmiş olacak. "Gelenekle çağdaşın birleştiği" süreç, kokteyl *prolonge*

tarzında bir nikâhla taçlandırılacak. Eğer istenseydi rahatlıkla İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti hadisesine eklemleendirilebilecek olan “evlenme etkinlikleri” geleneğin yeniden keşfi çabası şeklinde cereyan etti. Çabalarımız hamamla başladı. Sultanahmet'te bir hamam bulundu. E-mail zincirleriyle Osmanlı hamamına misafirler çağırıldı. Natırlar turistlere anlatır gibi peştamalları nasıl bağlayacağımızı tarif etti. Biz Türkiyeli kadınlara yani neredeyse İngilizce anlatacaklardı hamam sürecini. Kişi başı ücret euro ile hesaplandı.

Geleneği taklit

Şahsi çabalarımınla Oryantal Hale, gelin hamamını şerefliendirdi. Fakat bünyeler alışık değil, çoğumuzun sıcaktan tansiyonu düştü. Duş almaya alışık kişiler olarak, bir yıkanma süreci nasıl bu kadar uzun sürebilir, bunu “deneyimledik”. Güvenlik kameralarının bulunduğu hamamda kastanyetlerle bir şeyler yapmaya çalıştık ama biraz nafileydi itiraf edelim. Uzaklaştığımız, koptuğumuz hadiseleri biraz taklit eder gibiydik. Muhtemelen İstanbul'a turist olarak birkaç kez gelmiş olan bir İngiliz kadın bizden daha iyi biliyor hamam adabını. Hamam faslının noktası rakı içerek kondu. Aktörler şehirli olunca gelenekselle çağdaşın bireşiminde “çağdaş”(!) hükmen galipti!

Twitter kınası

Yeni bir e-mail, Facebook, Twitter trafiğiyle kına sürecine girildi. Kafede yapılan kına gecesi için bir tür “punch” yapıldı. Başlangıçta kokteyl tarzında başlayan kına, Burçak'ın başına kırmızı kına duvağı örtülmesi ve kadınların etrafında çember olup mum tutmasıyla biraz daha kına gecesi görünümünü aldı. Sonra bir tereddüt yaşandı. Kına

nerede karılacak? Ortaya masa mı konulsun? Sonra kadınlar arası kısa bir müzakere sonucu bir çember oluşturulup Burçak ortaya oturtuldu. Bir kına klasığı olan "Yüksek Yüksek Tepelere" söylenirken ayakta mı durulacak Avrupai bir şekilde, yoksa yere mi oturulacak? Sonra, demek içimizin bir yerinde kayıtlı bu bilgi, yere çöktük topuklu ayakkabılarla. Burçak da fazla ısrar etmedi, türkünün yarınsında ağladı sağ olsun. Bu çağda gelinin içi dışına çıkacak kadar ağlaması genel olarak tuhaf kaçırdı.

Bir anneden bir anneye

Bir türkölük ağlama sonrasında kayınvalide gelinin kinasını yaktı ve bir altın koyup avucuna kapattı. Enteser bir şey vardı orada. Evliliğin aslında kadınlar arası bir mesele olduğuna dair bir hoş bilgi. Erkeklerin evlilik meselesinde, hiç değilse geleneksel bilgide böyle bu, en fazla birer figüran olduğuna dair bir his. Evlilik belki de bir anneden başka bir anneye yolculuk... Hiç değilse bir yanıyla...

Kına gecesi son derece İngilizce şarkıların çalınmasıyla devam etti. Dışarıda bekletilmiş olan erkek arkadaşlar ve damadın içeri alınmasıyla kına gecesi partiye dönüştü.

Umuda saygı

Ve Burçak, gelin telini hatırlayıp pek de sevmediği için elinde tek bir orkide tutmaya karar verdi. Geleneksel olarak!

Törenler nasıl gerçekleşirse gerçekleşsin, hiç kimse'nin birbirine, hatta çoğu kez kendine bile inanmadığı bir çağda, hayatını biriyle birleştirmek, umut adına bir inattır. Burçak'ın ve Alkut'un umuda verdikleri söze saygıyla...

SONLAR KUŞAĞI

“Bizden bir ya da iki önceki kuşak bizim kadar çok ‘son’ görmedi, ilişkilerde bizim kadar çok son yaşamadılar, işlerine bizim kadar hızlı son verilmedi, bizim kadar yeniden başlamak zorunda kalmadılar. Her son, yas demektir. Sonlandırdığınız şeyle ilgili ne kadar az şey hissederseniz hissedin, bu böyledir. Dolayısıyla bizler mutluluğun peşinden koşan ve aslında neredeyse aralıksız yas tutan bir kuşağız. Sevgililerin, arkadaşların, işlerin, evlerin, mahallelerin yani terk ettiğimiz her şeyin yaşıyla doluyuz. Düşünün, anneannenizi düşünün...”

Böyle bitirmiştım, “Aldatılmış Kuşak” yazımı. Mutluluk diye, ne olduğunu bilmediğimiz bir şeyin peşinden koşmaya esir edilmiş bir kuşak olarak aslında “Sonlar Kuşağı” olarak adlandırılmamız gerektiğini söylemiştim. Oradan devamla...

“Sorun sende değil...”

Ne kadar söylerse söylesin, istersen bin kere, “Sorun sende değil, bende,” desin, her ilişkinin sonu bir beceriksizlik yasıdır. İstersen kendin terk et. İstersen umurunda olmasın terk ettiğin sevgili... Yine de işte. Becerilememiş bir ilişkinin cesedi vardır ortada. Yürüyüp giderken sırtı-

na eklenecek, giderek ağırlaşacak bir ölü daha. Her yeni ölüde, bir ikindi vakti, yalnız başına oturduğunda yapacağın toplu sayıma dahil edilecek biri daha. Ne çok ihtiyarlar insan o ikindi geldiğinde.

Düşün anneannen kaç kere terk edildi, kaç kere terk etti? Sırtında, senin sırtındaki kadar çok ölü olmadığı için belki, ikindi olunca aklına börek yapmak gelebildi.

Küçülme ha?

İsterse en güzel şeyleri söylesinler seni gönderirken, isterse sen emin ol kendinden, işini ne kadar iyi yaptığından, istersen bil sonuna kadar haksızlık olduğunu işten atılmanın yine de işte... Oyundan atılmaktır işten atılmak ve nasıl acıttıysa vaktiyle seni bu, aynen öyle, aynı yerinden işte. Onların da bir beceriksizlik yası vardır üzerinde. Sonra yeniden başlamak için kendine yokuş yukarı taşıttığın cesaret kayaları... Sonra yeni baştan... Onların yası yok mu yani şimdi üzerinde? Çizik çizik aklın, bilmiyor musun sanki?

Anneannen kaç kere işten atıldı? Muhtemelen hiç. Bu yüzden belki yarın yokmuş gibi çiçekleri sulayabiliyor şimdi.

Sonsuz kiracı

Kaç ev bıraktın arkanda? Bir IKEA turu daha ve işte bir ev daha! Sonra belki bir kez daha bozulmak üzere. Kaç tane kütüphanen oldu? Kaç yatağın? Biriktirdiklerin geride kalsın ve yeniden hep sanki yeni bir deftere başlıyormuş gibi başlayabilesin diye mi almadın yanına o eşyaları? Bütün o evler, terk ettüklerin, balkonlardaki boş saksılar kadar hayal kırıklığı.

Anneannen kaç ev değiştirdi? Belki de hiç. O yüzden belki hâlâ aynı çekmecedeki duruyor yüz yıllık kahve

değirmeni. Sanki pişman olduğu hiçbir şey yokmuş gibi. Kendini affetmiş insanların birikebilme, biriktirebilme huzuru.

Manto

Bir manton var mı? Yirmi yıllık bir manton var mı senin? Mantoları kötü yapıyorlar diye değil, o kadar çok son yaşamış bir mantoyu saklayıp da bütün o sonları hatırlamamak için tutmuyoruz eşyalarımızı. Fazla hikâye biriktirmiş oluyor eteklerimiz. Sonlarımızı hatırlamamak için atıyoruz eşyalarımızı. Yoksa hiçbirimiz çok zengin değiliz. Ama içinde o ağladığın günü yaşadığın pantolonu bir daha giymek... Bir son daha olmasın diye... Dua etmek değil, bütün bir hayatımızı dua yapıyoruz. Bu yüzden bu kadar çok yeni şey alıyoruz. Bu yüzden bu kadar çok “şeyimiz” var. Şeyler, bizim nafile, küçük dualarımız. Hayata küçük ve beceriksiz ellerimizle maya çalıp duruyoruz. Her cumartesi yeni bir hayatın ihtimali olarak kendimize bir gömlek alıyoruz.

Ağırlığı düşmesine yetmeyen

Bence biz... Söylemeyeyim diyordum ama söyleyeyim gitsin:

Ağırlığı düşmesine yetmeyenleriz.

Kanatlarımız küçüklükten dermansız.

Yaslarını yok sayanlarız biz.

Bu yüzden bu kadar çok hareket etmekteyiz.

Sonların Kuşağı bizimki. Tedavimiz ne önceki ne de sonraki kuşakta. Biz böyle dermansız, birbirimizin yaralarını yalaya yalaya, kimsenin kimseye tam olarak faydası dokunmadan ölüp gideceğiz.

HAFİF KALP

“Ah kalbim... Bana karşı tanıklık etme. O büyük mahkemede bana karşı gelme. Dengenin Sahibi'nin karşısında bana hainlik etme.”

Bu cümleler, “ölü defteri”nden. Eski Mısır'da seçkin kişilerin ölümüne eşlik etmesi için yazılan “ölü defteri”nden... “Hafif bir kalp” için bir büyü metni bu, bir dua metni.

Eski Mısır'da seçkinler öldüğünde, mumyalarının bacaklarının arasına, ellerinin altına konulmak üzere bir defter hazırlanıyormuş. “Yazıcıların” ölümün gerçekleşmesinden sonra hazırlamaya başladığı defterde, sonsuz hayatla bu dünyadaki hayat arasındaki sınavlarla dolu uzun geçişin sırlarını veren, o geçiş yolculuğu sırasında ölünün başına gelecekleri anlatan ve ona sınavları geçmek için yapacağı büyüleri gösteren bir defter.

British Museum'da, *Ebediyet İçin Büyüler – Kadim Mısır'ın Büyü Defterleri* sergisinde Londra'da gösteriyorlar bu defterleri. Bir tür dua tomarı aslında ölünün kucağına bırakılan, “cennet”e geçebilmesi için yaşayanların, ölmüş olan kişiye hitaben yazdığı dualar. Yani eski uygarlıklara yadırgayarak bakma âdeti olmasa bu “ölü defterleri” pekâlâ bugün bizim okuduğumuz dualar, işin içinde Eski Mısırlıların bu geçiş yolundaki tanrıları aldatmak

için ölüye kullanmasını önerdiği büyüler de var ama düşününce, hangi dua Tanrı'yı aldatmayı amaçlamaz ki zaten...

Ölü defteri sergisinin en ilginç yanı, yaşamdan ebediyete geçiş yolculuğundaki kalbin tartılması aşaması. Adalet ve Düzen Tanrısı Maat'ın (tabii ki bir kadın!) kafasındaki tüy bir kefeye konuluyor, ölünün kalbi bir kefeye. Kalbin sınavdan geçmesi için tüy ile aynı ağırlıkta olması, kantarın kusursuz bir dengede durması gerekiyor. Yazının başındaki büyü/dua da bu yüzden önemli. Çünkü sorgulama sırasında kalp, sahibine karşı tanıklık edip ona ihanet edebiliyor. Ancak sahibine ihanet etmeyen bir kalp hafif çekiyor ve ölümlü ebedî hayata kavuşuyor...

Hafif çeken kalp... Günahsız bir kalp olamayacağına göre, günahlarını kendine açıklayabilen ve kendini affetmiş bir kalp olmalı bu. Öfkenin ve nefretin hiç olmadığı bir kalp olamayacağına göre öfkesini ve nefretini demlendirmiş bir kalp olmalı. Sevginin her çeşidini, birini diğerine üstün tutmadan yaşamış ve hepsinin bedelini ödemiş bir kalp. Üstelik sahibine ihanet etmeyecek bir kalp ancak sahibinin ihanet etmediği bir kalp olmalı. Kalbine ihanet etmemişlerin kalbi hafiftir ancak!

Birini, belki birden fazlasını çok sevmiş ve sevmenin merhalelerinden geçerek hayrete varmış bir kalp belki. Rüzgârda uçuşup duran beyaz bir naylon torbadaki şiiri bile sezebilen bir kalp. Yedi mührünü eritmiş bir kalp. Dünyanın derdiyle dertlenip, dünyanın derdini dünyaya küsmeden kucaklayabilen, şefkati ve ışıyla kucağında eriten bir kalp. Tasadan korkmayan bir kalp.

Hepimiz ne ve nasıl olmamız gerektiğini biliriz. Bunun için elinden geleni yapmış, gerisini de zarif bir tevekkülle alıp kabul etmiş bir kalp. Ömrün her mevsiminin bedenden ve ruhtan istediğini vermekten çekinme-

miş, fazlasının tatlı, gıdıklayan bir heves olarak kalmasına, ekşi bir hınca dönüşmesine izin vermemiş bir kalp. Her mevsiminin bilgisini aynı anda taşıyan bir kalp.

Hayatın akışkan olduğu yollara akmış, taşmış, gölünde uyumuş, sonra yeniden ortasından kendi fırtınasını yaratmış bir kalp.

Ağırlaşmaktan korkmayan bir kalp ancak hafif bir kalp olabilir.

Ben olsaydım tartan, kalpleri böyle tartardım. Bir kalp nasıl tartılır yoksa? Ne uzun bir soru bu... İnsanlık tarihi kadar uzundur cevabı ve "Tanrı" sözcüğüyle aynıdır derinliği. Tanrı ile aynı yaştadır çünkü insan kalbi. Belki... Kim bilir? Tanrı'dan bile ihtiyardır bu bilgi.

ALDATILMIŞ KUŞAK

Tarihçi-yazar Profesör Theodore Zeldin ile yıllık mut tat durum değerlendirme toplantımızı yine bir kahve köşesinde yaptık Oxford'da. Kendime "şükretmeyi" öğrettiğimi anlatıyordum ve bunun bir yaşlılık, canlılığını yitirme belirtisi olup olmadığı üzerine laf geveliyordum. Şöyle dedi:

"Sizin kuşağınız üzerinde büyük bir oyun oynandı. Siz aldatılmış bir kuşaksınız. Size 'mutluluk' diye bir şeyden söz ettiler. Önceleri kapitalizmden ve kişisel çıkarlarınızdan bahsettiler. Sonra bundan biraz utanç duydular ve kendi kendine yetebilmek diye bir şeyden söz ettiler. O ne ki? Yine kişiselliği merkeze alan bir kavram. Sonra da size 'mutluluk' sözcüğünü verdiler. Senin kuşağın 'mutlu olmak' istiyor. Ne demek olduğuna dair de hiçbir fikirleri yok. Ben 'mutluluğa' karşıyım!"

Mutluluğa karşı olmak!

Ben de karşıyım. Hiç değilse kifayetsiz mutluluk avcılarına dönüşmeye... "Ye, dua et, sev" cinsi bir mutluluk odaklı edebiyata, "Ferrari'sini satmayı" yüceltmeye ve, "Çok eğlenelim, muhakkak eğlenelim," anksiyetesine... Ama dünya, bütün endüstri, ne olduğu bilinmeyen "mutluluk" kavramı üzerine kurulu.

Kürşat Oğuz'un *Habertürk* için Alain Touraine ile yaptığı söyleşiyi okudunuz mu bilmiyorum, okumalısınız. Touraine, Fransız düşünür ve yazar, toplum kavramının yok oluşundan söz ediyordu. Örnek olarak Obama'nın krizde, "toplum"dan toplanan parayla bankaları kurtarmasını veriyordu. Zeldin de daha oturur oturmaz, ilginç bir biçimde aynı örnekle başlamıştı konuşmaya. Bir kitap yazdığını ve bu kadar kötümser olmadığı gün gelene kadar sonunu yazmayacağını söylüyordu. Çünkü, evet, dünya, toplum, "insanlık" dediğimiz o devasa toplum ölüyordu ona göre de.

Sitelere bölünen toplum

Ben biraz onların kuşağını da suçluyorum. Devrimci, ilerici, insandan yana, özgürlükçü deneyimlerini, bilgilerini dünyanın bugünkü düzenine aktaramadılar. 70'lerde toplanan, biriken, sokaktan gelen özgürlük ve eşitlik bilgisi, bugünkü dünya düzeninde, karar vericileri pek de etkilemeyen sivil toplum kuruluşları, muhalif düşünce kuruluşları dışında pek de bir varlık gösteremedi.

Toplumun ölümü bakımından Batı toplumlarından daha da beter bir noktadayız. Hem Fransa gibi yoksullarımızı şehrin dışına gönderdik. Bakınız: "kentsel dönüşüm projeleri"!

Ekonomik, sınıfsal ayrımların yanı sıra, bir de ideolojik kutuplaşmanın yarattığı ayrım... Hatırlıyorsunuz "Atatürkçü site" haberlerini. Mütedeyyin siteleri de biliyoruz, kurulmaya devam ediyorlar. Böylece gerçek anlamda toplumun yok oluşunu seyrediyoruz. Bu yeni bir konu değil, epeydir tartışılan bir "cemaatleşme" meselesi var hem Türkiye'de hem dünyada. Ama bunun sonucunun ne olacağı... İşte o yeni soru.

Şefkat ağı olarak cemaat

Dünya, insanlık ve Türkiye bu sorunun içinden geçerken işte, “mutluluk” peşindeyiz. “Öteki”, “bir diğeri”, “başkası” olmadan mutlu olmak... Sanal varlıklarla mutlu olmak... Kimsenin de etekleri zil çalmadığına göre... Tarih her zaman ilerlemiyor nitekim. Üstelik kendini bu zalim ve insanlıktan uzak dünyada bir “şefkat ağı” olarak tarif eden “cemaat” yapısı da kapitalizmin ahlakını taklit ederek ayakta duruyor. Bakınız: “Abi-kardeş” ilişkisinden “patron-çalışan” ilişkisine dönüşen cemaat ilişkileri! Orada da derman yok yani derdimize.

Bizim kuşağın “son”u

Biz anneannemizden daha az mutluyuz. Çünkü anneannemiz bizim kadar çok mutluluk istemiyordu. Mutluluğu bu kadar çok istemiyordu. Theodore Zeldin ile yaptığımız bu konuşmaya bir şey daha ekleyeyim:

Bizden bir ya da iki önceki kuşak bizim kadar çok “son” görmedi, ilişkilerde bizim kadar çok son yaşamadılar. İşlerine bizim kadar hızlı son verilmedi, bizim kadar yeniden başlamak zorunda kalmadılar. Her son, yas demektir. Sonlandırdığınız şeyle ilgili ne kadar az şey hissederseniz hissedin, bu böyledir. Dolayısıyla bizler mutluluğun peşinden koşan ve aslında neredeyse aralıksız yas tutan bir kuşağız. Sevgililerin, arkadaşların, işlerin, evlerin, mahallelerin yani terk ettiğimiz her şeyin yaşıyla doluyoruz. Düşünün, anneannenizi düşünün.

HASSASİYET AYARI

Tek başıma değilim. Değilimdir diye tahmin ediyorum. Yoksa... Yoksa zaten geçmiş olsun.

Ben bilmek istemiyorum, insanların özel meselelerini, o karanlık dehlizlerini. Kimsenin sırlarından haberdar olmak istemiyorum. Belden aşağı konuşmalarından, görüntülerinden, bunların bir yerlerde kayıt altına alındığından haberdar bile olmak istemiyorum. Çünkü...

İnsanlara öylesi bir mesafesizlikle bakmak insandan uzaklaştırıyor insanı. Hepimizi uzaklaştırıyor...

Bir yerlerde insanların rızası dışında onlarla ilgili kayıtlar tutanlar kadar bu kayıtlara merak duyanların, bunları her ne sebeple olursa olsun tekrar edenlerin de ahlaki bir suç işlediğini düşünüyorum. O merakı, o meraka sahip olanların iştahlı yüzlerini izlemek, "Bilmem kimin kayıtlarını, video kasetini izledin mi?" diye birbirini teşvik edip bu ortak günahı coşkuyla onaylayanların hallerini görmek beni tiksindiriyor.

"Fazla hassas"

Etrafımdaki insanlar bugünlerde sıkça "fazla hassas" olduğumu söylüyor. Hatta en yakın dostlarımdan birinden şunu duydum dün:

“Sen de hassasiyet eşiğine küçük bir ayar çeksen iyi olacak. Yoksa dayanamazsın.”

Görünüşe bakılırsa dayanamayacağım hakikaten. Gittiği yere kadar...

İnsanlara dayanamayıp giderek hayvanları ya da bitkileri sevmeyi tercih eden insanları her zaman biraz tuhaf bulmuşumdur ama bu dinleme meselesi devam ederse kendimi domateslerle filan konuşurken bulabilirim. Bu mesleği topyekûn terk etmeme başka hiçbir şey değil ama bu çirkef takibi neden olacak sonunda.

Etkisiz elemanım ben

Çünkü girişeceğiniz savaşlar vardır, bir de baştan yenik olduklarınız. Sanırım bugün sürmekte olan, benim gibi biri için hükmen yenik sayılacağım, sayılmaktan da pek keder duymayacağım cinsten bir savaş. Eğer bütün bir toplum hep birlikte, deyim yerindeyse, toplumsal bir mide bulantısını yüksek sesle ifade etmezse, ben tek başıma nasıl mücadele edebilirim ki birilerinin bir yerlerde benimle ya da bir başkasıyla ilgili kayıtlar tutma hırsıyla, hıncıyla! Bu, imkânsız bir mücadele.

Vaktiyle bir köşede yayımlanan bir bilgiye göre, hiç sevmediğim bir gazeteci başka hiç sevmediğim bir gazeteciyle benim hakkımda konuşmuş telefon dinleme kayıtlarına göre! Biri ötekine diyor ki: “Ece’yi kim niye dinlesin!”

Aynen! Bravo! Bence de! Yani umarım dinlemeleri yapanlar her kimse onlar da böyle düşünüyordur. Beni önemsememelerini, bu “savaş”ta galip gelmeye on kere tercih ederim. Hükmen yenik, hükmen diskalifiye, hükmen etkisiz eleman... Ne dersiniz deyin, tercih ederim ciddiye alınmaya.

Gittiği yere...

Bu yazıyı hiç yazmamalıydım aslında. Daha başlar-ken biliyordum lafın sonunu getiremeyeceğimi. Öfkeden ve tiksintiden. Nitekim getiremiyorum. Nutkum tutulu-
yor genel manzaraya bakınca. A-ha! Tutuldu işte. Çünkü olayların şurası ya da burası değil, toplamı felaket.

Böyle böyle azalıyor işte insan, insanlık. Biz oralarda bir yerlerdeyiz. O kadar hızlı dökülüyor ki kum avuçla-
rımızdan, parmaklarımızı sıkıp avucumuzu kapamak için çok geç gibi. Bana öyle görünüyor. Ya da yakın dos-
tumun söylediği gibi, “benim hassasiyet ayarlarım” fazla hassas. Ne bileyim işte... Gittiği yere kadar...

IKEA KAFASI

Annemle babamın evinde bir masa var. Kendisi tarihin başlangıcından beri orada. Kardeşimle onun etrafında belki bin kez koşmuşuz, yorgun bir emektar yani. Hatta İnan, masanın üzerinden atlamayı âdet haline getirmişti dört yaşındayken, tahmin edilebileceği üzere, dünyanın en mühim avantür hadisesiydi bu. Doktorlara filan gidildi bu masa yüzünden fakat masa gitmek bilmedi hayatımızdan.

Ben de evin bütün melamin tabaklarını alıp pikniğe giderdim masanın altında. Daha az medikal şahsi avantür anlayışım! Söz konusu masanın etrafında epey kavga edildi, rakı içildi, ağlandı, gülündü, yumruk vurulup kalkıldı, dirsekler dayanıp barışıldı. Masa başından hamiyet sahibi bir masa, ağırbaşlı, pek konuşkan değil, nereden baksan evin büyüğü konumunda. Masa belki hepimizi gömecek, dirayetli. Kendine göre tamir edilme, cilaya gitme merasimleri vardır. Masa değil, upuzun metraj, epik film: "Masa da masaymış ha!"¹

Oysa dünyanın en düz, en dört ayaklı, en kendi halinde masası sözünü ettiğim. Fakat asla malzemesiyle

1. Edip Cansever.

anılmayacak kadar şahsiyet sahibidir kendisi. Çünkü o “masadır”. “Masa” denince evdeki diğer masaların değil, bizatihi “masa”nın kastedildiği anlaşılır. Yani şöyle diyebiliriz:

Temelkuran ailesi için “masa” kavramının karşılığı belli bir masadır. Aksi düşünülemez, değiştirilmesi teklif edilemez!

İsveçliyle oyun olmaz!

Gelelim bugüne...

“Arif Usta,” diyorum, “İsveç’e kafa tutma. Bu adam bu vida buraya takılacak diyorsa buraya takılacak.”

IKEA’dan bir masa aldık üzerinize afiyet, monte ediyoruz. Arif Usta normal bir insan olduğu için bu masanın “şöyle de monte edilebileceğini” söyleyerek masayla birlikte verilmiş, normal Türk insanında alınganlık yaratacak düzeyde basit broşürdeki basamakları izlemeyi reddediyor. Ben deneyimliyim. Daha önce, “Bu vida fazla galiba,” diyerek kafaya göre yaptığım IKEA masayı söküp yeniden takmışlığım var. O yüzden biliyorum: İsveçliyle oyun olmaz!

Arif Usta’ya durumu, “Alman panzerleri” üzerinden anlatıyorum, sistemli oyun planı, futbol matematiği filan. Nihayet beklenen oluyor, her IKEA montaj macerasında olduğu gibi her şeyin bizim için önceden eksiksiz bir biçimde düşünülmüş olduğuna, vidaların tam sayısında verildiğine hayranlıkla hayret ediliyor.

Sinir bir şey!

IKEA seferleri sürecinde sıra perde bahsine geliyor. Mahallenin elektrikçisiyle, efendim rustik diyorlar, onu monte ediyoruz canhıraş. Elektrikçi de ustalık gururuna

yediremediği için biz faniler için verilmiş broşüre bakmayı reddediyor. Olayı sükûnetle izliyorum. Ruh halim, “Şampiyon belli, ikinci kim?” dolaylarında. Nihayet usta, İsveç kafası karşısında beklenen iflası yaşıyor ve her şeyi söküp yeniden takıyoruz. Kurum tarafından şahsi saldırıya maruz kaldığı hissini sık sık yaşayan Türk ustalarının IKEA karşısındaki ortak isyanını dile getiriyor kendisi:

“Ya bu IKEA hep böyle yapıyor. Sinir bir şey!”

IKEA sinir bir şey. O kadar sinir bir şey ki memleketi büyük oranda İsveçli yapmış durumda. Büyürken İsveç köftesi yemişçesine bir coşkuyla IKEA'ya köfte yemeye gidenler şöyle dursun, genciyle yaşlısıyla geniş Türk ailesinin de kalbini kazanmış durumda. IKEA'nın pazar günlerinin tercih edilen mesire yeri görüntüsü arz etmesinin başka bir nedeni olamaz. Engellilere birtakım hizmetler sunuyor olmalı ki tekerlekli sandalyesini kapalı IKEA Müzesi'ne atıyor kendini. Süpersonik kevgir, kendin pişir kendin yelle mobilya parçalarını ve dahi zengin işi süsü verilmiş orta sınıf mallarını ziyarete gidiyor insanlar. “Bir millet İsveçleniyor” konseptine bu canıgönülden katılımın bir sonucu da şu cümlelerin giderek gönüllerde yer etmesi:

Adamlar düşünmüş!

Sizin masa bizim masa mı?

IKEA'da geri dönme olayı yok biliyorsunuz. Tek giriş ve tek çıkış var. Diyelim ki perde almaya gidiyorsunuz, muhakkak başka reyonları da geziyorsunuz. Dolayısıyla muhakkak aklınıza hiç ihtiyacınız olmayan bir şeye ihtiyacınız olduğu geliyor ve muhakkak onu alarak ilerliyorsunuz. Kasada acayip bir para ödeyerek çıkarken üzerinizde oynanan bu oyuna yine hayranlıkla hayret ederek şöyle diyorsunuz:

Adamlar düşünmüş!

Doğrudur, adamlar düşünüyor. Fakat adamlar konuşmuyor. Bir çekyat alırken ahbap haline geldiğiniz ve bir sandalye alırken kendi hayatınızı manasızca anlatmaya başladığınız ya da bir sehpa yüzünden bütün Türkiye politikasını masaya yatırdığınız esnaflık müessesesinin son bulduğu yer IKEA. Normal insanlar yerine sarı tişörtlülü, sevimliler sevimlisi oğlan ve kız çocukları var. Onlar da size, beraber baktığınız ve neredeyse eşit ölçüde yabancı olduğunuz bir nesnenin depoda hangi raf ve kaçınıcı kısımda bulunduğunu söylüyor.

Siz de sizin gibi olan ve biricik olduğuna nafîle inanmaya çalışan binlerce insan gibi bir masa seçiyorsunuz o raf ve o kısımdan. O masa aynı anda, aynı ya da başka şehirlerdeki IKEA'dan başka evlere de gidiyor. Yani sizin evde "masa" dendiğinde başka evlerdeki masa da kastedilmiş oluyor. Hiç tamir edilmeyecek, o evden çıkarken muhtemelen orada bırakacak olduğunuz, muhtemelen model adı sadece "Ştrömhs" olan ve Arif Ustaları sinir sahibi yapan bir mal sahibi olmuş oluyorsunuz. Yani sizin "Masa da masaymış ha!" olmuyor. Bir koltuk var IKEA'da, durmadan ağırlık deneniyor üstünde, çok sağlam hesabı! Yine de bilmiyorum IKEA masalar bizim "masa" kadar anıyı taşıyabiliyor mu? Sanmam...

İNSANOĞLUNUN KALENDERLİĞİ

Patron, Ahmet'i çağırdı. Ahmet, özel bir tiyatrodaki işçi. "İki kalas bir heves"ın emekçisi. Renkli-avantür kol emekçisi. Delinin biri bir gece kederle ve neşeyle bir hayal kuruyor, hayalin gölgesi önce kâğıda, nihayet "gerçek" olmak üzere Ahmet'in eline düşüyordu. Hayaller bahsinde âdet olduğu üzere, günün birinde tiyatrodaki paralar suyunu çekti. Tiyatronun kurucusu, onunla birlikte diğer hayal işçilerini yanına çağırdı ve kendi açısından son derece makul ve insanca olan şu açıklamayı yaptı:

"Arkadaşlar, maaşlarınızı ödeyemiyoruz. Yani eğer bir iş bulan olursa gitmekte serbesttir."

İşveren tarafından bakınca oldukça iyi niyetli ve hatta belki iyi kalpli bir açıklama sayılabilir. Ama sen onu bir de Ahmet'e sor. Ahmet'e başka iş var, yok değil. Ama işte mesele o değil. Ahmet'in içinden geçen şu:

"Arkadaş, her şey para mı? Biz bu işe birlikte girmedik mi?"

Ahmet diyor ki içinden:

"Biz insandan sayılmayacak mıyız? 'Haydi arkadaşlar, el atın bu işi toparlayalım,' deseler biz buna eyvallah diyecek adam değil miyiz? Ayıptır."

İşçi, hayalin parçasıdır

İş, asla sadece iş değildir. İş, hiçbir zaman sadece para kazanılan yer değildir. En niteliksiz sayılan işçiler için bile böyledir bu. Gazeteciliğe ilk başladığımda çok dikkatimi çekmişti: Belki başkalarına söylemezler ama kendilerine yakın hissettiklerine, şoförler bile, "Gazeteci-yiz," der. Çünkü haklı olarak, gazetenin çıkışına katkıda bulunan insanlar olarak kendilerini gazeteyle tarif ederler. Tıpkı Ahmet'in kendini bir hayalin parçası olarak tarif etmesi gibi.

Üreten, ürettiği şeye ne kadar yabancılaşırsa yabancılaşsın, üretilen son hizmet ya da mal onun bulunduğu üretim noktasından ne kadar uzak olursa olsun, o hizmet ya da mal ile, o üretim durumu ile tarif eder insan kendini. Ve bu hiç de berbat bir şey değildir. Bilir misiniz ki her inşaat işçisi, müteahhit yüzlerini bilmeseydi, sadece birkaç günlüğüne çalışmış olsa bile, "Bu binayı biz yaptık," der.

Kaldırım döşeyen kısa süreli belediye işçileri, eşleri ve çocuklarıyla o kaldırımın üstünden geçerken "eserinden" söz eder. Sadece ekmek almaya yetecek bir maaş alan matbaacılar, bastıkları gazetelerin manşetlerini savunur. İnanamazsınız, bahçıvanlar başkalarının bahçelerine diktikleri çiçekler için endişelenir ve çocuk bakıcıları baktıkları çocuklar büyüyüp diploma aldığı anda ağlarlar. Böyledir bu, herkes bu dünyada bir payı olduğunu hissetmek ister.

İnsan, siz onun yaptığı işi ne kadar sıradan sansanız da biricik olduğunu bilmek ister. Bu yüzdendir, paraları ödenmeyen gazeteciler gazetelerini terk etmezler. Patron, maaşı ödemiyor diye insanlar işi bırakmadıklarında sanmayın ki başka iş aramamak için yaparlar bunu; başkadır orada mesele. Öyle işte, mesele hiç de para değildir. İş, asla sadece iş değildir.

Adam sayılmamak isyanı

Arjantin'de fabrika yönetimini ele geçiren işçilerle konuşmuştum. Berbat koşullarından, ödenmeyen ücretlerinden söz edince artık fabrika müdürü olan direniş liderine ben de sordum:

"Yani bütün bu koşullara isyan edip ele geçirdiniz fabrikayı?"

"Yoo," dedi adam, "patron hiçbirimize selam vermezdi. Ona kafamız çok bozuldu."

Şaka değildir bu; insan, insan olduğu unutulunca isyan eder. Ahmet gibi küser.

İş ile insan ilişkisinin bu acayip tarafı bir sömürü malzemesi olarak kullanılabileceği gibi, aynı zamanda bir imkândır, insanın insan olarak kalmada direnmesiyle ilgili bir imkân. Sermaye-emek çatışmasının arasında sıkışıp kalmış insanın kalender yanıdır. Bakmayın siz, insan yine de kalender şeydir.

Biriciktik

Yeni tuttuğum evde bütün işleri olağandışı bir sahiplenme ve tatlılıkla yapan Arif Usta ile neredeyse karşılıklı ağlaşıyoruz. Marx Abi ne der bilmiyorum ama aramızda paradan başka bir şeyler var. Arif Usta ne zaman boyadığı duvarlara dokunsa, ev benim olsa bile kendi emeğine dokunuyor. İnsan bilimleriyle ilgilenenlerin rakam tablolarına girmeyecek türden bir şey bu. Arif Usta'nın benim evin önünden geçtiği zaman, mesela yaptığı bir şeyin bozulduğunu görse, canının sıkılmasında iyilikle ilgili bir şeyler var...

İnsanın, inadına biricik olmasıyla ilgili bir güzellik...

ERGENLİK MAHALLESİ: CİHANGİR

Cinayet, evimin elli metre ilerisinde işlendi. Menderes döneminin meşhur gazetecisi, yetmiş altı yaşındaki Burhan Tetikliğ, eskiden genelevde çalışan, altmış bir yaşındaki sevgilisi Neşide Dırmıkçı'yı öldürdü. Burhan Bey, Perşembe Pazarı'ndan aldığı bir elektrikli testereyle Neşide Hanım'ı parçalara ayırdı. Parçaları, peyderpey çöp poşetlerine doldurup, benim de her gün önünden geçtiğim çöp konteynerine atmaya başladı. Fakat hava sıcaktı ve parçaların tamamı ortadan kalkamadan koku yayılmaya başladı. Komşular polise haber verip de eve girildiğinde...

Eski gazeteci, Taksim'de sakin sakin yürürken yakalandı. On yıllık sevgilisinden geri kalan parçalardan nasıl kurtulmayı planladığını anlattı polise. Görenler cinayet zanlısının sükûnetine bir anlam verememişti...

Yakalanan failin sükûneti

İnsan, bir gerçekliğin içindeyken olup bitenler dışarıdan görüldüğü gibi inanılmaz görünmez gözüne. Her adımda normalleştirir fail yaptıklarını. Bir kere bir kadını öldürdükten sonra, evet, olabilecek en mantıklı şey, herhalde yani, onu parçalara bölüp ortadan kaldırmaktır. Herhalde bu durumda en mantıklısı da bir elektrikli tes-

tere almaktır. Bu durumda fazla oyalanmadan “çöp”ten kurtulmak da gerekecektir. Fail yakalandığında bile aynı gerçekliğin içindedir. Vaveyla kopartacak bir durum yoktur; tamamlayamadığın planını anlatmaktan başka çare kalmamıştır. Ve biz, hepimiz böyle yaparız Cihangir’de...

Bohem meraklıları

Cihangir... 90’ların ortasına kadar bambaşka bir yerdi burası. Travestilerle aynı kuaföre gidip acayip eğlence- li hadiseler yaşırdınız. Onlarla aynı bakkaldan alışveriş etmek istemeyenlerin kazandığı bir muharebe başladı sonra. Sopalarla kovdular insanları Cihangir’den. Derken bütün dünyada böyle mahallelerin başına gelen şey oldu: Öncü bohemlerin başlattığı sessiz değişim dergilerde, gazetelerde “Cihangir Cumhuriyeti” haberleriyle bohem olanların değil, bohemlere meraklı olanların mahallesi haline geldi. Şimdi Cihangir iğneden ipliğe çok pahalı bir yer. Kahvelerinde delice bir kitap ya da film projesi konuşulduğuna az rastlanır. Artık çok satan kitapların ve yüksek gişeli filmlerin sözleşmeleri yapılıyor masalarında o kahvelerin. Ama mahallenin alt metni bambaşka...

Yetişkin olmama muhiti

Hepimiz orada tuhaf bir hayat yaşıyoruz. Sanki biraz gerçek olmayan bir hayat. Memleketin geri kalanının gerçekliğini çok izleyen ama o gerçekliğe bulaşmayan bir azınlık olarak, buradan başka nerede yaşanacağını bilmeden... “Duruyoruz.” Esas itibarıyla duruyoruz yani. Kahvelerde duruyoruz ekseriyetle. Hep aynı şeyleri konuşuyoruz. Yüzlerimizde genellikle tatsız bir ifade. Başka insanların, bizimle yaşıt yetişkinlerin bildiği birçok şeyi bilmiyoruz mesela. Erken ödeme opsiyonlu ev kredisini,

en iyi anaokullarını, aile yemeklerini, komşuya yemek verip tabağı geri alırken dolu olduğunu görmeyi ve daha bir sürü yetişkin meselesini bilmiyoruz. Çünkü biz, bana sorarsanız böyle bu, yetişkin olmaktan kaçmak için buraya gelmişiz. Bir çocuğunuz olmadığı sürece siz birinin çocuğusunuzdur. Ama Cihangir'de biz sanki kimsenin çocuğu gibi de değiliz, ailemizden uzaktayız hepimiz. Mahalleden kendimize aile fertleri seçiyoruz bir bakıma. Ablalar, ağabeyler, belki bazen anneler ve babalar. Hayatımızla ilgili ciddi ve gerçek bir planımız yok gibi. En azından başkalarınıninkine benzemiyor planlarımız.

Biz biraz Burhan Bey'iz

Genellikle yine bir kahvede buluşmayı planlıyoruz birileriyle. Kahvaltılarını bile evlerinde etmeyen insanlarız biz. Ne tuhaf. Kahvaltımızı bile Cihangir Mahallesi ile birlikte yapıyoruz. Ve yıllar geçiyor. Hakikaten yıllar böyle geçiyor. Durarak. Zaman öyle akıyor Akyol Caddesi'nden, Boğaz'ın sularına karışıyor mazimiz, biz bakıyoruz seyrine. Sanki ölüm yokmuş gibi. Sanki ömür tükenmeyecekmiş gibi. Biz sanki gençken kurduğumuz o hayat içinde giderek biraz tuhaf, biraz iğreti durmuyormuşuz gibi yapıyoruz. Çok ihtiyarlamasına rağmen küçük kız gibi konuşmaya çalışan kadınlara mı benziyoruz? Göbeği çıkmasına rağmen hâlâ filintaymış gibi flört eden adamlara mı dönüştük? Bunu sormuyoruz. Soruyorsak da çok sessizce. Sonra sabah oluyor, yine bir kahvede buluşuyoruz kahvaltıda, tıpkı bize benzediği için kendimizi normal zannetmemize yarayan insanlarla.

Biz Cihangir'de tıpkı bir cinayet işler gibiyiz. Biri durdurup bizi, "yakalayıp" sorsa, "Ne yapıyorsun hayatınla?" diye, biz de belki... Kim bilir belki biz de Burhan Bey gibiyiz... Bir kere başlayınca gerisi... Ne bileyim? Geliyor işte.

BU KADAR KOLAY VE BU KADAR İMKÂNSIZ...

Rüyada sadece balıkları görecek kadar yüzsen. “Bir balığı ne zıplatır suyun dışına?” sorusu kemiksiz on beş dakika içini ele geçirene kadar yüzsen. “Herhalde müthiş bir fikir geldi aklına,” cevabını epey mantıklı bulacak hale gelene kadar... Kimselerin olmadığı koylarda tatlı tatlı yüzerken çıkan çıkır çıkır deniz sesini dinleyecek kadar sessiz olmalı ortalık. En fazla bir zargananın burunun dibinden geçişinden korksan. Sudan çıkınca balıkların renklerinden konuşsan.

Sonra, İş Bankası’ndan emekli olunca kendini küçük teknesine atan Kâmil Kaptan, en az otuz tane denizkestanesi çıkarmalı dipten, ilk darbeyi o vurmalı, sonra sana geçirmeli “karadiken”. Bugün senin görevin denizkestanisini fazla sıkmadan, kıpırdayan dikenleri avuçlarını gıdıklarken, yumurtaları ayıklayıp ağır ağır, azar azar tabağa koymak olmalı. Zaman diye bir şey kalmamalı onuncudan sonra. Telaş, senin ancak televizyondan bildiğin insanlara ait bir acayiplik olmalı artık. Sen, bir denizkestanesi bir başka denizkestanesine sarılmak isteyince ne kadar kederlenebilir, sadece bunu merak etsen.

Domatesler kırmızı suyunu salınca salatanın zeytin-yağına, “Oh be!” demelisin. Bir tek rakı kadehine doğru tıkırdadığında şükretmelisin. Çipuranın yanaklarının ne

kadar etli olduğuna hayret ettiğinde... Teknede kesilen kavunun kokusu deniz kokusuna karışıp da ruhun serinlediğinde... Küçük radyoda aniden Belkıs Özener, "Aşkın bahardı..." diye başladığında... Sallanan teknede minik bir uykuya doğru devrildiğinde akşam güneşinde.. Uyanıp balıklara bakarak suda ayıldığında... Bata çıka yenen şeftalinin suyu dirseklerine kadar aktığında, tekrar denizde balıklarla yıkandığında... Teker teker bunlara işte şükretmelisin.

Akşam güneşi kaybolmadan, benim eflatun saatimde, yıkanmış paklanmış bir balıkçıya oturmalısın sonra. Çok sevdiğinden emin olduğun dostların olmalı, sadece güzel şeylerden bahsetmeliler. Şef garson küçük sürprizler yapmalı, ben diyeyim ıhlamur sosunda sübye yumurtası, sen de sakızlı ahtapot. Hadi bir de parasını almasın, öyle tatlı bir şef garson çünkü. Yaptığı sürprizden mutlu olan cinsten, en sevdiğim.

Sonra lokanta masaları arasında dolaşan komik, uykulu çocuklar olmalı. Artık telden çember yapmıyorlar, bir tabancadan bir anda yüzlerce balon çıkarıyor bu çocuklar, bunu görmelisin. Hıza kesmiş her şey. Kafanı kurcalamalı; kayaların, ağaçların ve insanların kenarından arabalarla ve hızla geçtiğimizde ne kadarını görebiliriz ki baktuklarımızın? O kayaların, o ağaçların ve o insanların yanından yürüyerek geçen, geçmiş zaman insanların kim bilir nasıl çalışıyordu kalbi, bunu düşünmelisin. "Hay aksi," demelisin, "bu çağın nasıl bir şiiri olabilir ki,"

Sonra bir çocuk havaya fıskırttığı balonları tek tek yakalamaya çalışınca, her birini patlatmadan şişeye yerleştirmeye nafile olsa da inatla gayret edince tekrar inanmalısın insanın her çağın marazını yenebilecek kudrette olduğuna. Bir tanrı varsa muhakkak çocukların çekirdeğinde, böyle şeyler geçmeli aklından.

Sabah olmalı tekrar. Bir ihtiyar çıkmalı ortaya. Bas-

tonuyla iki büklüm deniz kenarında. Birden kocaman bir deniz g zl   takmalı. Bastonuyla adım atmalı denize, yürümeli suda, beline kadar. Sonra bastonuna tutuna tutuna bir sokup bir çıkarmalı kafasını suya. Bastonuyla denizde yürüyen ihtiyarın sırtı küçük, esmer bir adacık olarak görülmeli ara ara. Buldu u denizyıldızlarını hiçbir şey söylemeden genç kadınların masasına bırakmalı.

G ne  batarken kendine doğru dönmeli gözlerin. Kendine sövüp sayıp tatlı tatlı, sonra kendini affetmelisin. "Nereden baksan," demelisin, "fena insan sayılmam." Yola yine de kendinle devam etmeye karar vermelisin. A ustosb cekleri gibi ses çıkardıkça içi bo alan, sesi bittiğinde ruhuyla birlikte eti de kabuğunu terk eden birisin sen. Nereden baksan...

Sabah olunca yeniden, bir domates koparsan dalından, biber acı çıksa of of of yansan, salatalı ın kokusu eline bula sa ve kabuğunu alnına yapı tırsan, peynir sürprizini yapsa, nasıl güzel nasıl... Simit olsa, sıcak olsa namussuz, çok yesen. Böyle i te çay da kendince dünyanın en güzel  ayı gibi olsa... İyi bir gün daha ge irsen yani. Yani sadece insanca bir gün daha. İnsana yakı an cinsten bir tek gün daha...

İyi olursun. Bahse girerim daha iyi bir insan olursun.

Bir de benim güzel kardeşim, d   nsene, bu memlekette herkese böyle birkaç gün verilse... Böyle birkaç güne   kredebilecek s k net ve ne e... D   nsene arkadaş, ne biçim ya ardık... İnsan gibi, insana yakı tı ı gibi. Büyük bir sofrada beraber ef  rlanıp sonra hep beraber gülen insanlar gibi... Şimdi bu fikir, bu hayal, senin gözünü doldurmuyor mu benim kardeşim? Benimkileri dolduruyor işte. Bu kadar kolay olmasına rağmen ve bu kadar imk nsız...

KELEBEK İHTİMALİ

“Son günlerde özellikle İstanbul’da rastladığımız kelebeklerin gözle görülen artışı vatandaşları tedirgin etti ve bu artış halk arasında değişik yorumlara neden oldu.”¹

Dikkat! Havada bir kelebek ihtimali var...

Yazmak, ağlamanın bir türüydü eskiden. Gülmenin bazen. Ama un ufak olunca insanlık... Anlıyorum niye uzun hava diye bir şey var, niye bazen upuzun. Kelimeler un ufak olunca... Boğazından bir ses çıksın istiyorsun, yutkuna yutkuna yara ettiğin yerinden gırtlığının, bir ses çıksın, upuzun. Duyan her kulaktan aksın, östaki borusundan geçip dinleyenin, onun da aynı yerini acıtsın, diyorsun. Herifin biri şemsiye satan, şemsiyeden küçük çocuğun yüzüne vuruyor. Ben de adama vuruyorum Taksim Meydanı’nda şemsiyeyle. Çocuk geldiği şehrin Türkçe ismini bilmiyor, hep fısıldıyor bu yüzden, ağlayınca Türkçe değil. Fındık kadar burnu da kanayınca... Anlıyorsun niye upuzun oluyor uzun hava.

1. 30 Haziran 2010 tarihli haberlerden.

Şüpheli kelebek

Sonra yağmur diniyor. Kelebek istila ediyor Taksim Meydanı'nı. İyi bir şey mi olacak acaba? Hop ediyor insanın içi. Ama işte... Acı mühim değil, umut yoruyor insanı. Umuttan yorulan insanın havası bambaşka, upuzun bir hava. Çünkü sonra bir adam daha vuracak bir çocuğa. Biliyorsun, köpek gibi biliyorsun aslında.

Şüpheli bir kelebek ihtimali var İstanbul'da. "Güve" diyor kimileri, kimileri bir felaketin habercisi sayıyor bu uçuşmayı. Kimse ihtimal vermiyor iyi bir şey olacağına. Yorgunuz Taksim Meydanı'nda. Halimiz yok ne kelebeğe ne de ömrü kelebek kadar olacak iyi haberlere. Yeiste idmanlı ağızlarımıza sevinçle gülümseyerek çatlamak-tansa şüphelye mühürlenmek daha kolay.

Tekerleme mahkûmu

"Eşlerini arıyor kelebekler," diyen de var. Yani hep birlikte, yani hepsi yalnızmış meğer. Beyaz kelebekleri arıyorlarmış. Nerede şu Allah'ın cezası beyaz kelebekler! Belki artık sadece kelebekler, eşlerini bulabileceklerine inanıyorlar. Ancak onlar, şuncacık ömrü uçarak bir kelebeğe kurban edecek kadar kahramanlar.

"Savaş bitsin, barış olsun," diyen bir kırk plağa dönüştürüyor bu ülke beni. Seni de. Ahmaklık ahmak yapıyor bizi de. İnsanlığın en eski, en yenik ve en temel tekerlemesine mahkûmuz seninle ikimiz. Bilmiyorum, belki de sadece sen, ben ve bir de kelebekler. Varız. Yok değiliz nereden baksan. Ama kelebekler olmasa pek kalabalık da değiliz. Birileri isim takmış bana: "Kürtlerin vuvuzelası"! Cahillik bayağılığa, kabalık vandallığa dönüştüğünde... Kelebekleri değil, güveleri bile hak etmiyor belki bu ülke. Güvelerin getireceği ehvenişer haberleri bile.

Kırılan hayaller

Yine de seviyorsun, işe bak! Kelebek kadar akıl yok bende. Ve belki ancak o kadar ömür, savaşı bu kadar sevenlerin içinde. Başını yukarı kaldırınca Taksim Meydanı'nda havada neşeli lekeler uçuşuyor, hepimizin tepesinde iyilikten bahseden çırpıntılı harfler. Herkes önüne eğiyor başını meydanda. En çok şemsiye satan, şemsiye kadar bile büyümemiş çocuklar. Umut dayanılmaz şey olur hep aynı eklemden kırılınca hayaller. Öyle değil mi? Hep yanlış kaynamaz mı hayal kırığı?

Vuvuzela ha?

Evime girip ölüyor kelebekler. Bir kelebeğin ölümü epey uzun sürüyor, ona baktım. Epey uzun bir hava. Zamanı oluyor yani, katilinin adını kanıyla yazmaya. Vereceği haberi duyacak bir kulak bulamayınca telef oluyor kelebekler, benim ondan duyduğum böyle. Anlıyorum şimdi, bugün bilhassa, eşini bulamamış umutlar, güvelelere dönüşüyor insanın karnunda. Hepimizin içini yiyorlar.

"Vuvuzela" ha? Ne diyeyim? Yıllardır dinlediğim hikâyeleri dinlerken, işkence edilmiş yüzlerce çocuğu, tecavüz edilmiş kız çocuklarını görürken yutkuna yutkuna nerem acıdıysa oraları acısın diye... Artık yazmak da istemiyorum, biliyor musun? Bir uzun hava söyleyeyim. Çok uzun bir hava. Böyle işte. Ben böyleyim. Kelebekler böyle. Tek tek düşüyorlar ve yine de hâlâ geliyorlar bu şehre. Kimse bilemiyor niye. Hâlâ niye!

ÇİÇEK SANA BAKIYOR MU?

Çiçekler ne zamandır bana bakmıyor. Oldu şöyle böyle yedi-sekiz gün. Durumun ehemmiyeti düşünülünce epey zaman sayılır. Ben bakıyorum, gururu da bıraktım bir kenara. Ama başlarını bile çevirmeyince onlar.. Büsbütün bir korku sardı beni. Artık çiçeklerin yanından ısıklık çalarak geçiyorum. Belli ki bir şey ölmüş aramızda. Ekşi, rahmetsiz.

Sonradan düşündüm, ne zamandır kuşlar da yok ortalıkta. Kimsenin uğradığı yok cama. İki çerçöp bile konacak yerim kalmamış, gerisini varın siz düşünün artık. Yoksa ben artık yok muyum?

Fark etmez gibi geliyor artık, ne olsa fark etmez. O kadar yokum yani, enteresan. Taksiciler bile bulamıyor beni dikiz aynasından. Hacmen de ufalır mı insan kuşlar ayağını kesince?

Fıtratında yazılı olandan daha çok tamah edersen dünyaya... Sonu işte böyle... Düğmeciler ve zücaciyeciler bile kaba saba, olacak şey değil. Para-fizik bir tatsızlık.

Havalar iyi değil, ben söyleyeyim de. Herkes bildiğini yaşıyor. Azat-buzat, koptuk gittik ahbaplık ettiğim şarkılarla. "Olur ya..."

Eşkıyalarım mağaralarda mı artık her neredelerse ses seda yok. Onlarla da küstük gittik. Olacağı buydu.

Ayaklanacak durumumuz yok, kestik yani selamı sabahı. Bir şeyler oluyor hep dışarıda da, bir telaş, fakat içeride... Tık yok, güneş bile bıçaklamıyor gözümü binaların arasından geçerken hızla arabayla.

Çocukların da gözünden düştüm, farkındayım. Saçlarını tararken görmüyorum oğlan çocuklarını plastik taraklarla ve boylarından büyük bir hülyayla. Ne anladım ben bu hayattan?

Kendi kendine konuşan insanlar, kaybettikleri sevgilileriyle konuşurlar aslında, insan her şeyi anlatmak ister ya sevgilisine. Gidince ne yapacaksın? Anlatırsın öyle işte sokaklarda, havalara. Kayıp sevgililer ne dinler peki o zaman? Taksiciler nedense polismiş gibi konuşuyorlar telsizlerde, onları dinliyorlar belki. Ben nereden bileyim. Her yaz kötü şarkılar yapıyorlar, belki de onları. Bilemem her şeyi.

Biri birine âşık olsa keşke bugünlerde. Bir adam bir kadına bir söz verse. Kaçsalar. Tepetaklak olsa bir şeyler, İtalya'ya gitseler mesela. Sonra haberlerini alsak. İşler beklenmedik bir şekilde yolunda olsa... Hep birlikte yenisinden, tüm kalbimizle inansak hayata. Olacak şey değil ya, neyse. Bir yük gemisinin tam ucunda bir kadın, siyah bir gocuğa sarınmış, güneş doğarken filtresiz sigara içse. Gemisini kurtaramayan kaptanlar, hep toplansak bir adada.

Bugün günlerden ne? Cumartesi mi? Tabii canım, cumartesi olmalı. Ben en fazla pazartesiye kadar beklerim işlerin yoluna girmesini. Daha olmadı, başka çaresine bakacağım. Bu böyle gitmez. Hiç olmadı açık açık konuşacağım bu konuyu. Çiçeklerden başlarım diye tahmin ediyorum. Eğer görürseniz bir çiçekçinin camekânı önünde durmuş elleri havada konuşan bir kadın, bilin ki o benim. Aldanmayın, bana hiç benzemez fotoğraflarım. Üç aşağı beş yukarı hep aynı gülümsemeyi kullanırım. Sağlam bir tane buldun mu bırakmayacaksın.

Yarım saatte geldi yine yaz. Bunca güneş, bunca şaka... Yine de bir iş var bu çiçeklerde. Ne diyorsunuz? Size bakıyorlar mı? Bakıyorlarsa da acaba iyi gözle mi? Tabii. Bir de o var, bilirsiniz.

SÖZ

Beter bir hava var New York'ta. Beni bulur böyle şeyler. Garip taksi şoförleri, enternasyonal bir gerçektir bu, beni bulur muhakkak. Adamın canı sağa dönmek istemiyor arkadaş!

"20 numaraya gidiyorum ben. Burası 1790!"

"Birkaç blok yürürsünüz hanımefendi!"

Bu blok kültürüne manasız bir biçimde aşınayız elbette, filmlerden. Fakat bu blok denen hadise geniş bir sokak. Hafiften de yağmur başlıyor. Tabii ki. Aksi düşünülemezdi!

Dev bir binanın önündeyim. Bir iş hanı. Girmeden bir sigara içeyim diyorum. Tam yakıyorum... A-ha! Yerde bir dil duruyor. Vallahi ne yalan söyleyeyim, hayvan diline benzemiyor. Dille uzun uzun bakışıyoruz. Sigaradan vazgeçip içeri giriyorum, 10. kata çıkıyorum. Tabii ki kapı numarasını almamışım. Bir iş hanının bir katında kaç oda olabilir ki! Değil mi? Kat bir labirent ve ben kapalı mekânda yön duygumu kolayca kaybederim... Kayboluyorum. Tabii ki. Aksi düşünülemezdi!

Nihayet biri yardım ediyor, buluyoruz. Geniş bir ofise giriyorum. Julie, "Ah, hoş geldin," diyor, "kitaplar da şimdi geldi." A-ha! Dışarıdan öyle görünmeyi belki bece-

rebilirim bir gün ama gerçek anlamda havalı bir yazar olmayacağım. Başlıyorum Julie'den önce kolileri açmaya.

"Vay canına!" diyorum. "Yakışıklı kitap olmuş ha!" Sessizce izliyor Julie, Verso Yayınevi'nin tanıtım görevlisi. Benim için anlamını bilmesine çok olanak yok. Bir şeyler söylüyor, dinlemiyorum. "Bence bayağı yakışıklı," deyip duruyorum, "biraz ciddi, ama iyidir. Laubaliliğe gerek yok!" Sevinçten lüzumsuz espriler yapıyorum.

Beş kopya kitabı, hiç de şık olmayan bir kâğıt torbaya koyup çıkıyorum Verso'dan. Elimde kitaplar, biraz yürüyeyim diyorum, fakat romantik bir ortam yok. Brooklyn Köprüsü'nün altındayım ve etraf inşaat. "İyi oldu ha?" diyorum kendime. "İyi oldu yahu!"

Aksi düşünülemeyeceğine göre, taksi bulamıyorum bir süre, yağmurda duruyoruz kitaplarla. Nihayet bir Hintli taksici duruyor, birbirimizi uzun süre anlamasak da sonuçta Park Avenue'ya gitmeyi başarıyorum. Hep anlatıp durduklarına göre, bu Park Avenue'da bir numara olmalı. Kutlama yapmak için iyi bir yer gibi geliyor kulağa. Elbette çoğu kez olduğu gibi tek başıma! Ama astronomik ölçülerde küçük olan otel odasına dönmek yakışıklı kitaba yakışmayacak. Bir lokantaya giriyorum. Mümkün olan en pahalı şarabı söylüyorum. Bütün parayı bu kutlamaya yatırmak niyetindeyim.

Kitabı masaya koyuyorum, şarap gelinceye kadar dokunmak yok. Nihayet kadeh gelince kitabın yanına koyuyorum, içimden iyi dilekler geçirerek ilk yudumu içecekken... Duruyorum, *Deep Mountain*'in¹ 171. sayfasını açıyorum. Hrant'ın yüzü...

Birden, hızlı ve ince bir, "Özür dilerim," geçiyor içimden, "özür dilerim arkadaşım. Umanım yukanda bir yerde

1. 'Ağrı'nın Derinliği.

beni affedebilirsin. Dilerim bu kitabı sen de yakışıklı bulursun.” Kadehi kaldırıyorum, Hrant’a içiyorum. Ruhuna değsin! Bu kitaptaki röportajları, onun ölümünden sonra yaptıklarımı bile o ayarlamıştı. Bunu yazmamı istemişti. İşte yazdım. İşte şimdi en çok görmek istediği yerde, Amerika’da yayımlandı. Ruhuna değsin arkadaşım!

Sonra işte en pahalı konyağı seçiyorum... “Ermenistan’a gidince muhakkak konyak iç! Ararat konyağı, müthiştir...” Ah! Olacak gibi de değil, konyağı kâğıt bardağa koyduruyorum. Park Avenue’da yürümeye başlıyorum böylece...

... sonra işte bir sigara yakıyorum. Niye bilmiyorum, Beatles’tan “Here Comes The Sun”ı üflemeğe başlıyorum dudaklarım. İşte güneş geliyor! Ne bileyim, iyi hissediyorum. Efkârlı ama iyi. Göçüp gitmiş bir arkadaşına verilmiş bir sözü tutmuş gibi...

SEN OLMAK İSTERDİM

Adam, kadına ona nasıl ilham verdiğini anlatır. Ne şanlı bir tanrıça olduğunu. Dünyasını kadının döndürdüğünü.

Filmlerini ona yaptığını, yazdığı ne varsa ona yazdığını... Hep öyle olacağını, o olmadan yazamayacağını, bir kare bile film çekemeyeceğini. Öleceğini, yok olacağını... Kadından ona doğru akan şiir olmazsa kül olacağını, bir hiç olacağını...

Ve kadın konuşur: "Senin yerinde olmak isterdim."

Sekiz Buçuk'un eksik yarısı

Bu, gösterime yeni giren *Dokuz* filminden bir sahne. Federico Fellini'nin *Sekiz Buçuk* filminin eksik kalan "yarısını", yani yönetmenin yaratırkenki "yarısını" anlatıyor. "Yaratan erkeğin" hayatı nasıl, görüyorsunuz... Nasıl diyeyim? Nasıl "hizmetçi" kadınlarla dolu "yaratan erkeğin" hayatı, onu görüyorsunuz. Anne, "metres", eş dost, ilham perisi, cilveli hayran... Nihayet, bir erkek, bütün o kadınlar bir araya gelince var olabiliyor.

Erkek patronunuza bakın. Onun hayatında sizin bu rollerden hangisini üstlendiğinize, bir erkeğin var olması için ne çok kadının çabaladığına bakın. Üstelik o kadınlar hep bir araya geliyorlar, erkeğe hizmet etmek için.

Neleri var neleri yoksa vermek için hep oradalar. Bu yüzden işte filmde kendisine ilham perisi olarak övgüler düzülen Nicole Kidman, Fellini'nin ilham perisi Claudia'yı canlandırırken böyle diyor:

“Senin yerinde olmak isterdim.”

Ben de!

Ben de isterdim! Yaratan erkeklerin duygusal olarak bir eli yağda bir eli balda lüksünü, hiç değilse bir kez olsun... Ne bileyim işte...

Filmi izlerken aklıma bir başka film geldi. Rodin'in aşkı ve kendisi de en az Rodin kadar çarpıcı bir heykeltıraş olan Camille Claudel'in hayatının anlatıldığı filmi hatırladım. Sanırım yaratan erkek ile yaratan kadının hayatları arasındaki trajik farkı görmek için iki filmi art arda izlemek iyi bir ders olacaktır. Kendisine şiir yazılmasına değil, şiiri kendisi yazmaya karar vermiş kadınların başına ne tür fenalıklar gelebileceğini görmek için... Peki temel fark nerede? Bu tür bir duygusal bolluğun sadece erkeklere ait olmasının nedeni ne?

Yaratan erkeğin krallığı

Bir sürü şey sıralayabilirsiniz. Erkek egemenliği ve saire vesaire... Ama esasında şudur sorun:

Kadınlar “duygu hizmetçisi” istemiyor. Egoları bunun için yapılandırılmamış. Bu “her şey dahil” servis onların ruhuna iyi gelmiyor. Erkeklerin içinde çok rahat hissettiği bu şımarıklık sarayında onlar iğreti duruyorlar. Yaratan erkekler tanrı-kral tahtında, o tahtı hak ettiklerinden bütünüyle emin, rahat oturabiliyor. Ama yaratan kadınlar o tanrıça-kraliçe tahtında bir türlü... Anlarsınız. Onlar başka bir şey istiyorlar. Başka bir şey işte...

Erkeğin çocukluk hakkı

Niye peki? Çünkü yaratan erkeklere bütün dünya olarak biz çocuk kalma hakkını veriyoruz. Daha da beteri, tıpkı her çocuk gibi istedikleri her şeyi hak ettikleri duygusunu yaşama hakkını veriyoruz. Elde edemediklerinde de “varoluşsal kıvranımlar” adı altında şımarıklık etmelerini hoş görüyoruz. Hatta bu yetmiyor, onların derdiyle dertleniyoruz. Ah! Ne çok acı çekiyorlar! Ama kadınlar... Onlar yetişkin. Her şeyi hak ettiği büyüsüne kaptıramıyorlar kendilerini. Elde edemediği şeyler yüzünden şımarıklık yapma hakkı olmadığını bilen yetişkinler...

Ne halt edecekler?

Bu yüzden, yaratan kadınlar, yaratıcılıklarının onlara verebileceği şımarıklık hakkını kullanamadan ve kimse-den duygusal hizmet talep etmeden yaşamak zorunda kalıyorlar. Nedir yani sonuç olarak? Kadınlar, yeteneklerini hayatlarını kolaylaştıran bir hediye olarak değil, sırtlarında bir yük olarak yaşıyorlar. Çünkü...

Şiir yazan bir erkek tüm dünyayı, tüm dünya kadınlarını tavlayabilir. Ama şiir yazan bir kadın... Erkeklerin bucak bucak kaçtığı şey budur. Neden? Kadınlar çünkü, dinlemeyi bilirler, severler. Ama erkekler mikrofon kendilerinde olmadığında... Bilirsiniz, çoğu ne halt edeceklerini kestiremezler.

TANIŞALIM

Merhaba. Tanışalım. Dilerseniz şöyle yapalım, önce ben biraz kendimden söz edeyim. Baktınız hoşunuza gitti, belki siz de biraz kendinizden bahsedersiniz. Tanışmış oluruz. Tanışmak iyidir nereden baksan. Ya bir ihtimal daha elenir hayattan ya da bakarsın, belli mi olur canım, iyi bir şey de çıkabilir bu işin altından.

Hakkımda türlü cilalı rivayet vardır, kulak aşmayın. Ben yeryüzü kayıtları tutan biriyim. "Hakikat işçisi" deyin, "yazı gündelikçisi" deyin. Bakarsın bir gün gelir, şu enayi insanlığın durumu biraz olsun iyileşir diye kâh efkârla, kâh neşeyle bekleyen biriyim.

Söyleyeyim de yükü kalksın üzerimden. Televizyonda reklamlarımı yaptılar sağ olsunlar, o kadar da "dünyayı kurtaran kadın" olmayabilirim. Kafam bozulduğunda sadece ağaçlara ve çocukların espri yeteneğine inanan biriyim. Ve ben de hepki sizin gibi, ancak şansım yaver giderse güzel fotoğraflarıma benzerim.

Epi topu iki kötü alışkanlığım var. Birincisi sigara içerim. Rahatsız olursanız söndürürüm. Ama çaresi yok, ikincisinin dumanı size de gelir. Kusura bakmayın, bazen tütünü değil, insanın kalbini yakan hikâyelerden bahse-derim. Söndürürseniz rahatsız olurum. .

Hiç belli olmaz. Bakarsın, sırta havlu koyan anne

elinden, bahar gelince yola çıkmanın rüzgârından, günahın sevaptan hep daha tatlı olduğundan, insanın gönlü birine kayınca nar gibi dağılan kalbinden, bir kızın eteği uçuşunca dünyanın fazladan iki tur daha attığından söz edebilirim. Sonra bir daha bakarsın ki... Allah Allah? İşten atılınca yakılan sigaranın dumanını, dağlarda bir çocuğun nasıl parçalandığını, bambaşka ülkelerde yaşayan insanların kederini, “ne olacak arkadaş bu memleketin hali”ni, efendilerin kibrine duyduğum tiksintiyi anlatmışım. Vallahi canım efendim, ne yalan söyleyeyim, söz veremem.

En bozulduğum şey, bir ömürde tek bir hayat olmasıdır. Bunu sıklıkla söylerim. Anaokulundayken ismimi “Aydeniz” olarak değiştirmiş olmam bu talihsizliğe karşı ilk şanlı direnişimdir.

En ciddiye aldığım şey yazıdır. Kelimeleri ve sözleri son derece ciddiye alırım. Kadınlar, dünya üzerinde yaşayan, verilmiş sözlere inanan son canlı türüdür. Bunun da mesela yeterince ciddiye alınmadığını düşünürüm.

En sevmediğim şey, öfkeli yazılar yazmaktır ve bunu gerekli sıklıkta yaparım. Sabah kalkınca siz de onu görürsünüz ve, “Oh be,” dersiniz, “yalnız değilim!” Böylece ikimiz beraber öfkeleniriz, bunu severim. “Oh be,” derim, “dünya varmış!”

En sevdiğim şey kuzinedir. Bayılıyorum kuzineye. Kuzinenin kenarında şöyle lezzetli bir yazı yazayım mesela, o sırada da dünyada kimsenin, bilhassa da çocukların başına kötü bir şey gelmesin, mutlu olabilirim. Gerçekleşmesi zor hayaller kurmaktan korkmadığım belli olmuştur herhalde.

En ilginç bulduğum şey, insanlardır. Hepimizin sevilmemekten bu kadar çok korkması ve sevilme için bu kadar az şey yapması, sorarım size, enteresan değil midir? Ve günün birinde nasılsa bir enayinin bizi yine de

sevmesi ve bunun bizim yüzümüzden olduğunu sanmamız... Garip değil mi şimdi bu?

Bu köşenin adının "Kıyıda" olmasının sebebi de şudur, meraklısına söyleyeyim:

Her şeyi görebilecek kadar yakında, günü gelince çekip gidebilecek kadar uzakta durmayı iyi bilirim. Az şeyi iyi bilirim ama bilmediğimi bilirim, bu da önemlidir. *Herkesin her şeyi olabileceği ama rezil olamayacağı* bir ülkede, kelimeleri ciddiye alan insanları hayal kırıklığına uğratmaktan hâlâ korkarım. Sanırım bir tek de bundan korkarım.

Ben de işte böyle biriyim. Ya siz azizim, siz nasıl birisiniz allasen?

ZOR İBADET

Bir an durup görebilselerdi kendi yüzlerini, artık kimse onları şu anda, burada, bunu yaparken mutlu olduklarına inandıramazdı. Ama alışveriş merkezlerinde bunca çok ayna, aynalı cam, camekân olmasına rağmen, enteresandır, kimse bakmaz kendi yüzüne... Çünkü yüzlerimizde yine de yazar düşkünlüğümüz.

Meşhuur İstinye Park Alışveriş Merkezi'ne gittim ilk defa. Yılbaşı öncesi. Bol bol Noel Babalar vardı. Pamuktan sakalları, yüzlerinden ancak bir kadersizlik gibi sarkan adamlar... Ne kadar bol kullanılsa da esmer etlerin yoksulluğunu örtmekte çaresiz pamuklar... Bilekleri kırıla kırıla salladıkları çanların bastıramadığı Doğulu, varoşlu aksanlar. Mahallesine Noel Baba hiç uğramamış oğlan çocukları büyüyünce onlardan Noel Baba yapmışlar.

Konfeti bombası

Derken bir patlama. Bu semtin tepelerinde olsak şimdi, başka semtlerin tepelerinde, bir molotofkokteyli olabilirdi bu, bir bomba. Üstgeçitlerin yapılmadığı ana-yol kenarı mahallelerden birinde olsak bir araba bir çocuğa çarpıp gitmiş olabilirdi. Ama nasılsa burada, alışveriş tapınağının güvenli, emniyetli duvarları içindeyiz,

kimse dönüp bakmıyor bile patlama sesine. Buraya bela giremez. Parasını verdik, bu duvarlar koruyacak bizi nasılsa...

Daha da, daha da!

Alışveriş merkezi herkesin kendini olduğundan daha zengin hissetmesi için tasarlanmış gibi. Orta ve üst-orta sınıfın alışveriş etmesi için ayrı bir bölge var, üst sınıfın alışverişi için ayrı bir mıntıka. Bu ikisinin yakınlığı sayesinde hem daha zenginler daha da zengin hissedecek kendini, hem daha az zenginler daha çok zenginlerle birlikte aynı yerde olabildikleri için daha zengin. Yiyene tadından yenmez bir köfte!

“Halk süsü” verilmiş bir bölümü de var alışveriş merkezinin. Manavlar en cilalı elmalarıyla, şekerciler eski zaman lokumlarıyla ve kahveler, sanki o kahveleri herkes içebiliyormuş gibi, vicdan azapsız içilebilsinler diye. Giderek normal hissedersin burada. Herkes senin gibiymiş gibi sanki. Sanki herkes bu lokumlardan yiyebiliyormuş gibi, herkes zaten böyle yaşıyormuş gibi. Çünkü hep sana benzeyen insanlar var içeride. Ne güzel, ne güvenli. O tasarım işi kilimleri aldığında, sanki onları Ümraniye’den, üç vasıta değiştirip gelen temizlikçi kadın süpürmeyecekmiş gibi. O çaputçudan çaputçuya çekiştirilen çocuklar Küçükarmutlu’dan gelen genç kızlara baktırılmayacakmış gibi.

Butik Guantanamo

Kimse düşünmüyor mu bu tezgâhtar kızları ve oğlanları? Bütün bir gün, sırf insanların kalp atışları hızlansın ve böylece bir anksiyete içinde daha çok ve daha hızlı alışveriş edebilsinler diye çalınan yüksek sesli, hızlı

müzikleri bu insanlar bütün gün dinliyor. Biliyorsunuz değil mi? Guantanamo'da bir işkence türü bu.

Naylon torbaların insanları

Şimdi bu insanlar o torbalarını doldurup, torbalardan en pahalı mağazaya ait olanı dış tarafta duracak şekilde tutarak (!) sitelerden aldıkları dairelerine gidecekler. Hemen hemen aynı dizileri izleyip hemen hemen aynı biçimde bitkin ve düşkün hissedecekler kendilerini. Aldıkları her şey, daha eve gelmeden pörsümüş olacak, tuhaf bir biçimde sırf onlara ait oldukları için değersiz. O nesneler çünkü, o tapınaktan koparılıp alındıktan sonra artık yanardöner ışıklarını, ürettikleri haz ve sahip olma hıncını salgılamaz olacaklar artık. Mekke'den getirilmiş taş gibi yersiz ve yurtsuz olacaklar.

Görebilseler tam o anda yüzlerini, nasıl bir eteğin peşinden gözleri dönerek koştuklarını ve dünyanın en önemli şeyiymiş gibi bir pantolona yapıştıklarını... Korkarlardı. Bu tapınaktaki bu ibadetin ne çileli olduğunu görselerdi... Bu Tanrı'yı reddederlerdi.

PAZAR HAYALI

Hava bir tuhaf. Hayal kurmaya yönelik bir tutum var havada. Kaçmaya müsait bir bulutluluk.

Bir balkon olsa şimdi. Kimsenin seni tanımadığı bir şehirde. Kahvenin içine konyak kendiliğinden düşse, kocaman bir hırkanın içinde olsan şimdi sen. Bir şeyi terk etmiş olsan. Mesela bir şehri. Mesela kendini, yüzünü filan mesela. Sadece otelin kat görevlisi bilse ismini, sadece tesadüfen. İsminin yanlış telaffuz edildiği bir şehir olsa bu, sen de artık başka bir isme sahip olsan.

Biri gelse...

Üstünde kocaman kocaman giysiler olsa, kocaman bir kazak, kocaman bir pantolon, kocaman çoraplar, iç organlarına kadar ısınmış olsan, içeride televizyonun sesi açık olsa ve çok güzel müzikler vardır ya, hani günün üzerinde bir buğu yaratan, hayatı photoshop'layan müzikler, onlardan biri çalsa. Bir kitap okuyor olsan. Şöyle kocaman bir şey. Çalışıyor olsan hatta altını çiz çiz. Bir şey öğreniyor olsan kitaptan. Koltuk tam sana göre olsa oturduğun, sehpa öyle. Sen tam kendine göre olsan. Bir papatya kadar dengeli.

Tam sen kitabı bitirdiğinde, gözlerin ağrıdığında biraz, kapı çalsa. Uzun zamandır görmediğin, artık aramaya da utandığın biri, seni hiç utandırmadan kapıda dursa. Çok eski bir dost olsa bu. O kadar eski olsa ki arada geçen zamanda ne olup bittiğini konuşmadan sohbet edebilsen. Gülsen gülsen...

Konuşmasan...

Akşam olsa birazcık. Madrid'de mesela jambon dükkânlarından birinde, ayakta şarapla biraz jambon yersen. Tek derdin damağını kesen ekmek kabuğu olsa. İnsanlara baksan, diyelim ki Buenos Aires'te o eski kahvelerden birinde, yüksek tavanlı olarak. Petersburg'da olsan mesela, otele sarı saçlı bir kız o at arabalarından biriyle götürse seni, beyaz gece uzasa. Uzasa uzasa ve kimse seni merak etmese. Şam'da Hıristiyan mahallesinin ara sokaklarında kaybolsan yürüye yürüye. Hiç konuşmasan kimseyle. Kimse de seninle konuşmaya çalışmasa.

Beyrut'ta akşam olsa, Deny's Bar'da sana kimse bir şey sormasa. Yüzünden anlasalar ne içeceğini. Gece bastırsa Paris'te, bir çatı katında bir yatağa kıvrılsan. Çinko su borularından güvercinlerin ayak sesleri duyulsa. Camda yağmur izlerini uzatsa, kısa kısa.

Görünmesen...

Çok güzel bir rüya görsen, huzurlu bir şey. Kalabalık olmayan bir rüya. Uyansan, uyku bittiği zaman uyan-san ama. Denize karşı kahvaltı etsen. Yine konuşmasan kimseyle. Kimse de sana bir soru sormasa.

Böyle kaç gün geçse... Böyle kaç gün geçse insan yeniden konuşmayı ister? Görünmeyi? Nefesinin sesini duyana kadar beklesen. Yatağa başını koyduğunda, yan

dönüp kulağın yastığa dayandığında kalp sesini duyarsın ya kendinin. Öyle kaç gece geçse yeniden kalkıp kalabalıklara karışmak ister insan? Sorulara cevap vermeyi?

Kocaman giysilerin olsa üzerinde, iç organlarına kadar ısınmış olsan. Ellerin kazak kollarının içinde...

Hava bir tuhaf. Hayal kurmaya yönelik bir tutum var havada. Kaçmaya müsait bir bulutluluk.

.

HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜRLER!

Enteresan bir serüven bu. İmza günlerinde, söyleşilerde yaşanan acayip durumlardan birkaçını paylaşmak isterim.

Adana. İmza kuyruğu uzayıp gitmiş. Buna hayret ediyor ve her seferinde samimiyetle söylüyorum, mahcup oluyorum. Bir hayal kuruyorsun, düpedüz bir yalan uyduruyorsun ve insanlar o hayalin peşinde, sırada bekliyorlar. Derken orta yaşlı bir kadın ters köşeden yaklaşıyor:

“Sizi Hülya Avşar’da gördüm. (Bu sık sık söylenecek daha sonra.)-Muzlarla ilgili bir kitabınız varmış. Onu almaya geldim.”

Kendini çok ciddiye alan yazarlar böyle durumlarda ne yapar bilmiyorum, benim hoşuma gitti. Yağmurlu bir akşamda şehir dışındaki kitap fuarı alanına “muzlarla ilgili bir kitap” almaya gelmiş kişiye ancak ihtimam gösterebilir.

Zirai şiiirler!

Ankara. Genç, hoş bir kadın, “Bana ilham veriyorsunuz,” deyince her zamanki gibi, “Eyvallah,” dedim. Diyalog şöyle devam etti: “Ziraat mühendisiyim ben. Ama ben de yazıyorum.”

“Ne güzel. Ne yazıyorsunuz?”

"Zirai şiirler!"

"Efendim?"

"Öyle işte, meyvelerin, sebzelerin büyümesine dair."

"Enteresan..."

Sevişme sahnesi

Aynı günün ilerleyen saatleri. Genç bir oğlan, bıçkın bir şekilde, elinde kitap geldi. Teklifsiz başladı konuşmaya:

"Şimdi Ece Hanım..."

"Buyrun?"

"Bu kitapta herkes sevişiyor."

"Yok canım!"

(Ciddi bir ifadeyle) "Tabii aileler hariç!"

(Güldüm doğa! olarak) "Siz ailelerin sevişmediğini mi sanıyorsunuz?"

"Hayır, benim merak ettiğim şu..."

"Buyrun?"

"Diğer kitaplarda da sevişme var mı?"

(Asfalyalarım tel tel atıyor) "Yok canım kardeşim, diğer kitaplara parça atmadık!"

Kendini tanımayan roman kahramanı

Diyarbakır. O harikulade kalabalığa bir kez daha teşekkür ederim. Mahcup ettiler. İmza gününün böyle güzel bir yanı var. İnanılmaz güzellikte isimler öğreniyorsunuz:

Siyabend, Herdem, Sozda, Ranya, Ronahi, Nazya...

Bir hikâyenin içine girmeyi bekleyen onca kahraman ismi topladım şehirler arasında. Birer roman kahramanı olacaklarını henüz bilmeyen yüzler. Teşekkürler...

Aynı kavşakta yazının ikinci yarısına da geçiyorsun. Fazladan söylenmiş süslü sözcükleri cahil bir gevezelikten, budalaca bir gösteriştten saydığın, giderek bu türden laf kalabalığına tahammül edemez olduğun ikinci yarısı bu. Yazının sükûta doğru giden yarısı. Bunlara vakti olmayan insanları anlıyorsun; sen de onlardan birisin artık çünkü, biliyorsun.

Yazmak, yazarın bir yandan kendi yaşamını da dokuması, kurgulaması, bir metin gibi kurmasıdır. Edebiyatçılık ile gazetecilik kimliğini ustalıkla birleştiren Ece Temelkuran, bu yazılarında çok az yazarın cesaret edebileceği bir içtenlikle kendi dünyasının yazılış sürecini açıyor okura. Bir yandan ömrün ilk yarısını geride bırakmanın hesabını toparlarken bir yandan da yazmakla kendini var eden genç bir kadını izliyor ve okuruna izlettiriyor.

15 TL
KDV DAHİL

☞ canyayinlari.com • twitter.com/canyayinlari • facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-3320-8

9 789750 733208